

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

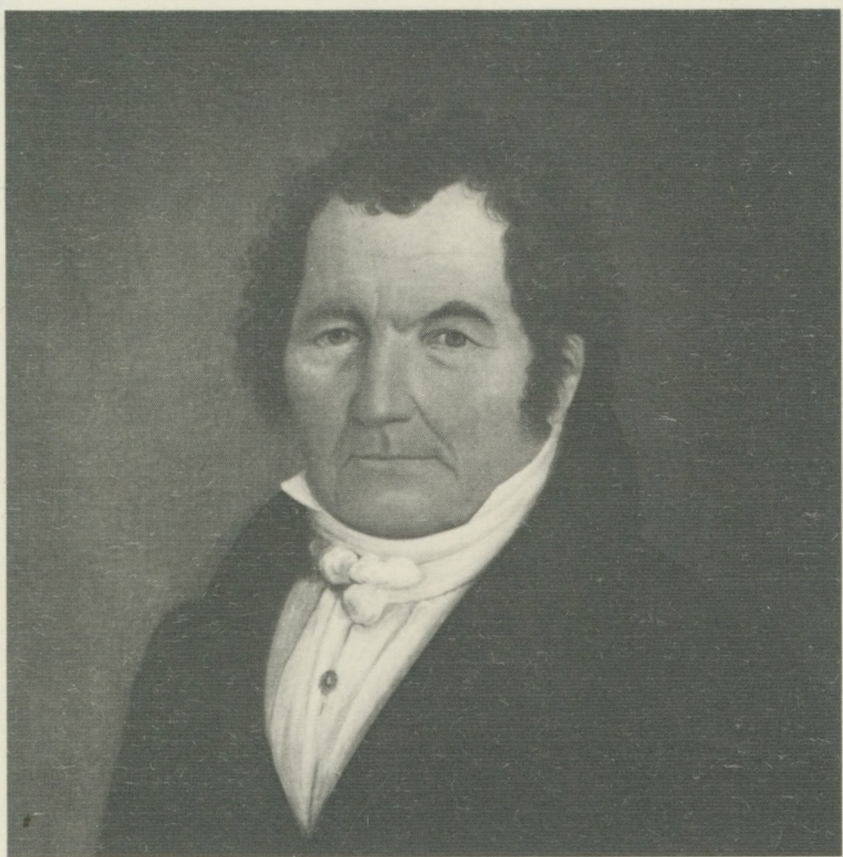
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Kniplingskræmmer Jens Wulffs dagbog 1831–36

I uddrag ved
Peter Kr. Iversen

Kniplingskræmmer Jens Wulffs dagbog 1831–36

Kniplingskræmmer Jens Wulffs dagbog 1831–36

I uddrag ved
Peter Kr. Iversen

SKRIFTER, UDGIVNE AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND
NR. 67

AABENRAA 1988

Udgivet med støtte fra
Dansk Kultursamfund
Lauritz og Augusta Dahls Mindelegat II
Sparekassen Bredebro
Alfred Goods personalhistoriske Fond
Bredebro Kommune.

ISBN 87-7406-037-6
ISSN 0109-9264

Sats og tryk: P.J.Schmidt A/S, Vojens

Indhold

Indledning	7
Biographie af Jens Wulff s. 8. – Jens Wulffs landbrug s. 14 – Familien s. 17 – Jens Wulffs dannelsesgrundlag s. 19 – Jens Wulffs politiske og nationale syn s. 20 – Principperne for udgivelsen s. 21	
Dagbogen 1831–36	25
Noter	167
Illustrationer	176
Sagregister	177
Stedregister	179
Marknavne	183
Personregister	184

Indledning

Ved *Peter Kr. Iversen*

I Sønderjyske Årbøger 1954-55 udgav jeg som føljeton uddrag af kniplingskræmmer i Brede Jens Wulffs dagbøger, hvilke uddrag derefter 1955 udsendtes samlet i bogform som nr. 15 i serien Skrifter, udgivne af Historisk Samfund for Sønderjylland. Her medfulgte et sag-, person- og stedregister. Af dagbøgerne kendtes dengang 15 bind fra tiden 1804-58 med lakuner for årene 1807-08 og 1831-36. Kort efter udgivelsen 1955 forærede en af Jens Wulffs efterkommere, senere landsdommer Ib Lunøe, København, mig det lille bind, der omfattede årene 1807-08, som derefter blev indlemmet i landsarkivet. Dette bind er for året 1807's vedkommende en trykt kalender: *Erinnerungsbuch für das Jahr 1807, Braunschweig, gedruckt und verlegt bei Friedrich Vieweg*, hvori Wulff i det fortrykte skema har indført korte oplysninger om sin færd som kniplingskræmmer i det nordtyske på Napoleons-krigenes tid. For året 1808's vedkommende er optegnelserne derimod indført i et ulineret hæfte uden fortryk, men af samme format som 1807-kalenderen og de to hæfter er derefter indbundet sammen i et lille uanseligt bind. Optegnelserne for de to år er skrevet med en meget lille og vanskelig læselig skrift, som kan tyde på, at Wulff har været nærsynet. Notaterne er meget kortfattede og bringer ikke oplysninger af større værdi ud over, hvad der er meddelt i min ret omfattende indledning til de tidligere udgivne uddrag, dog kan nævnes, at Wulff også her har interessante oplysninger vedrørende landbrugsforhold.

Anderledes forholder det sig med bindet 1831-36, som jeg efteråret 1985 fik lov at låne af en anden af Jens Wulffs efterkommere, civilingeniør Mogens Hersom, Bagsværd. Det er en upagineret bog på knap 400 sider, indbundet i skind og i formatet ca. 14 cm × 23 cm. Den er som de øvrige dagbøger tætskrevet, men skriften er i sammenligning med de ældste bind noget større og derfor i almindelighed også lettere læselig. I alt ville en fuldstændig udgivelse af bindet vel fylde ca. 400 almindelige tryksider, og de i det følgende gengivne uddrag udgør altså ca. en trediedel. Som i de tidligere trykte uddrag er stort set de meteorologiske oplysninger, hvormed hver dags optegnelser indledes, udeladt. Kun hvor de er af særlig interesse for sammenhængen og forståelsen af øvrige oplysninger, er de medtaget.

Endvidere er notaterne vedrørende Wulffs meget omfattende handelskorrespondance, navnlig med tyske forretningsforbindelser, også kun medtaget i de få tilfælde, hvor de er af betydning for forståelsen af teksten iøvrigt.

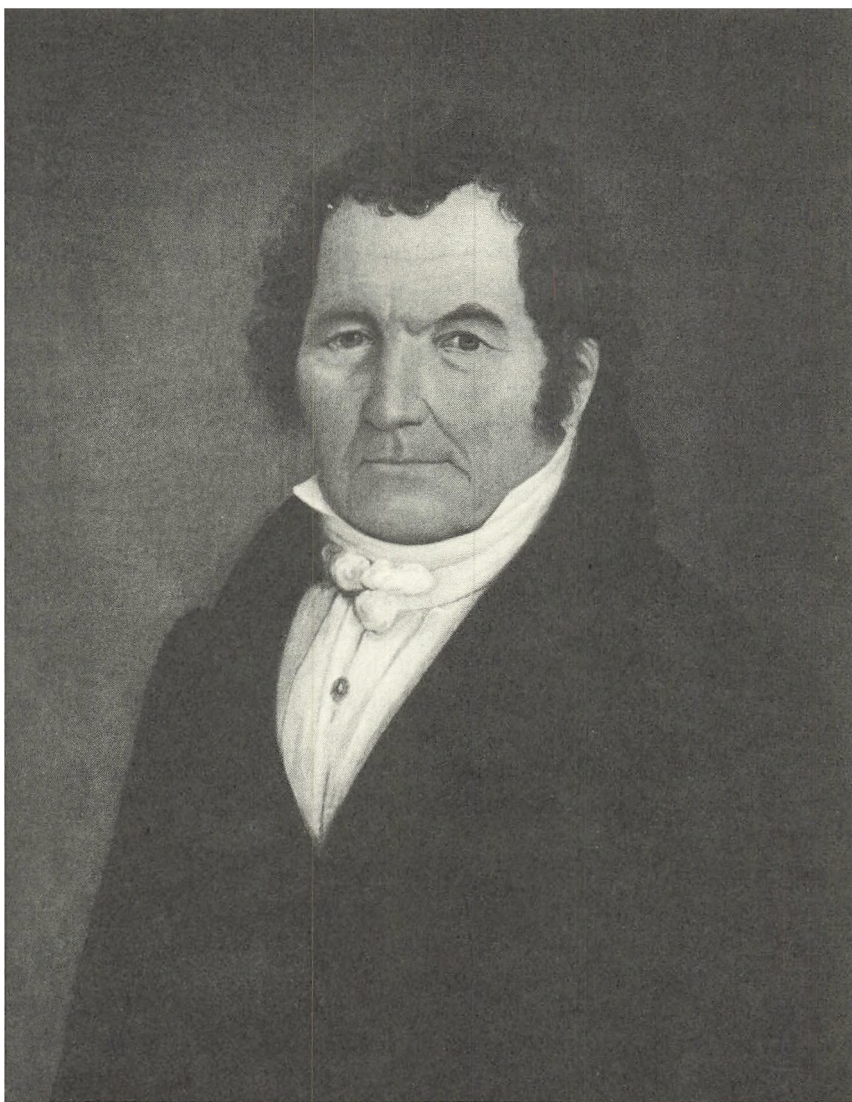
Selv om det ganske vist er interessant at følge Wulff på hans forretningsrejser i Nordtyskland fra Weser i vest til Rostock i øst og Andreasberg i Harzen i syd, har disse optegnelser dog af pladsmæssige grunde måttet udelades. De viser imidlertid, hvor omfattende hans lokalkendskab her var – ja, man får nærmest det indtryk, at han i dette store område kendte og var kendt af Gud og hvermand. De, der arbejder med nordtyske handelsforhold på denne tid, vil her kunne finde adskillige interessante oplysninger. Også om veje og trafikforhold samt om toldbehandlingen ved de forskellige landegrænser er der værdifulde optegnelser. Wulff var ikke ven med alle toldere.

Men hvor interessante disse oplysninger end måtte være – ikke blot for tyske historikere, men også for Wulffs talrige efterkommere, så har jeg måttet beslutte mig til at koncentrere mig om de optegnelser, som må formodes især at have interesse for sønderjyske læsere. Det bliver da i første række optegnelserne om lokale forhold i Vestslesvig og naturligvis specielt i Brede. Især er sådanne notater medtaget, der vidner om Wulffs interesse for driften af den lille gård, han efterhånden fik samlet, og endvidere er optegnelserne vedrørende hans uldhandel både i marsken og i Jylland, som for alvor tager sin begyndelse i denne periode, gengivet udførligt. Endvidere er hans interessante Københavnerejse sammen med brødrene medtaget.

Men først vil det dog være rimeligt, i hvert fald for de læsere, som ikke før har stiftet bekendtskab med kniplingskræmmeren fra Brede, at præsentere ham og i første omgang lade ham selv foretage præsentationen. Han har nemlig efter at have modtaget ridderkorset 1854 indleveret en selvbiografi til den kongelige ordenshistoriograf. En afskrift heraf har været i familiens besiddelse og efter Wulffs død har sønnen Hochberg indført den i det sidste af dagbogsbindene. Biografien er benyttet ved udarbejdelsen af indledningen til de tidligere udgivne dagbogsuddrag, men kan godt tåle at blive trykt i sin helhed. Den lyder således:

Biographie af Iens Wulff

Copie af Iens Wulffs biographie, indstillet til ordenscapitlet, da han blev benaadet med ridderordenen.

Jens Wulff. Fot. efter maleri på Tønder Museum, malet 1840 af Hans Andreas Kier, Østerløgum.

Allerunderdanigst underskrevne Iens Andreas Wulff er fød i Br[ede]broe 1. mai 1774. Mine forældre havde en liden høkerhandel, 7 børn og vare i temmelig trængende kaar. I mit 14. aar tog ieg til Iylland og fik her som skriverdreng condition hos kammerraad Bolvig paa Nebbegaard i

Smidstrup, Veile amt, [her] blev ieg confirmeret, fik siden condition hos landmaaler Ravn i Veile, hvor ieg fornøiede mig til at lære landmaalerkonsten, men da ieg efter 3 aars forløb kom i besøg til mit hiem, vilde mine forældre ikke give slip paa mig, men ønskede, ieg maatte forblive hos dem og forsøge kniplingshandlen. Skiøndt ugiærne føiede ieg mig heri og tiltraadte i mit 18'de aar mine handelsvandringer, men da ieg ingen concession havde, maatte ieg søge udlandet og tog til Mecklenborg. Ieg var uden formue, kuns forsynet med ubetydeligt forraad af kniplinger, kiøbt paa lykke og fromme og ei det tydske sprog mægtig. Min begyndelse var tung, og ieg vilde ofte forsage, opgive denne for mig saa usalige handel og indslaae en anden vei, men Herren styrkede og opretholdt mit mod, og ieg vedblev, da mine forældre ønskede det, der havde min understøttelse saa haardt behov. Snart blev ieg ogsaa mere bekiendt med denne handel, vandt samme mere kier og gjorde siden alt, hvad der stod i min magt at fremme denne huusflidsfrembringelse, hvorved saa mange mennesker fandt brød og underhold.

Min handelsdistrikt udvidede sig lidt efter lidt, først beskrænkede sig samme paa Mecklenborg, Hannover, men siden bereiste ieg ogsaa Pommern, Preussen, Brunsvig, noget af Hessen og det oldenborgske, hvor ieg hos iøder som christne fandt tillidsfuld modtagelse. Meget havde ieg at concurrere med de sachsiske kniplinger og svært at holde stand med dem. For at see, hvorledes denne industrie der blev dreven, tog ieg derhen og lærte her adskilligt kiende, som hos os var ubekiendt, hvilket siden blev behørig afbenyttet, hvorved denne industrie forbedredes og gjorde frem-skridt.

Længere hen i tiden blev ieg opmærksom paa andre verdensdele og gjorde forsøgsforsendelser derhen, først til America, syd som nord, siden ogsaa til Asien, Africa og Australien. Vel var dette forbunden med megen risiko, litte ogsaa undertiden tab derved, men ieg gjorde forsøg i det smaae og hvor ieg fandt gunstig afsætning, derhen gjorde ieg siden større forsendelser, hvor især Mexico blev en rig afsatskilde for mig og blev det ved denne udvidede handel muligt for mig til den tid at beskæftige 1000 kniplerinder, der saa meget glædede sig til at finde afsats for deres huusflidsfrembringelser, hvorved tillige blev bragt mange penge til denne egn som til landet.

Det var i krigstiden en farlig sag at reise i fremmede lande, hvor krigen rasede, med saa kostbare vare. Snart stødte ieg paa franske, saa tydske, engellændere, russere, der stod fiendtlig mod hinanden, foruden det fatale douanevæsen, der gjorde det saa vanskeligt at komme over linien som videre frem og svævede ieg ofte i fare at vorde liv og gods berøvet, var

ogsaa den eneste kniplingshandler, der tildristede sig at bereise disse lande i krigens tid, havde saa meget at døie, mange besværligheder at overvinde, saa mange farligheder at bestaae og for dette alt blev mig i stedet for vinding tab til løn. 1813 beløb sig samme til over 1000 r.crt., naar ieg beregner renterne af den capital, der stak i mit vareforraad, med i tabet. Men ieg vilde saa ugerne trække mig tilbage og lægge ned, derved lade de stakkels kniplerinder blive siddende med deres arbeide, hvorved de vilde være komne i nød. Derfor vedblev ieg og Herren holdt sin beskiermende haand over mig i farens stund og gjorde tilsidst alt saa vel.

Længere hen i tiden, da mine pengemidler som credit tillode det, blev ieg ogsaa betænkt paa at beskierftige mig med andre handelsartikler, men hvad der bragte penge *ud* af landet, deraf var ieg ingen ven, men af det modsatte og blev nu opmærksom paa uldproduktionen, hvor ieg fandt betydeligt til forsendelse for udlandet. 1829 gjorde ieg forsøg hermed, det første blev sendt til Dillenburg, siden til andre lande i Tydskland, ogsaa til Holland, England, mærsk som iydsk uld. Til Frankrig gjorde ieg ogsaa forsøg med mærskuld og sendte et parthie til Rouen. Ulden var den tid saare billig, thi de herrer Hamb. Altona garnfabrikanter havde handelen ganske i deres magt og forenede sig om prisen, de vilde anlægge. Ieg havde kiøbt ulden for 12 sk. (længere hen i tiden steg samme til 30 sk.), men fik kuns 8 sk. igjen, tabte altsaa 4 sk. paa hvert pund, men aaret efter, til foraar, blev ieg derfor anmodet om at giøre nye forsendelser, dog for egen regning, da denne uld, hidtil i Frankrig ubekientd, havde funden nogen bifald. Ieg vovede nu et nyt forsøg, sendte 10 000 pund derhen, vandt intet og tabte intet, men siden gik det bedre. Ulden fandt i Fr[ankrig] mere og mere bifald og mange 10 000 pund blev siden sendt derhen, kuns for en deel kiøbt ved mig, da man siden fra Frankrig sendte egne kiøbere herved.

Min opmærksomhed blev ogsaa henvendt til jydsk bindetøy, hvoraf der tilfærdiges saa meget og fandt min pleiesøn Wilh. Nissen herved beskierftigelse, ligesom handelen ved ham blev dreven. Ieg forsøgte forsendelser til N. America, hvor denne artikel fandt bifald og blev der sendt betydeligt derhen, ligesom disse forsendelser endnu vedvare, saavel ved W. Nissen som andre. Ogsaa vox blev af mig beagtet & forsendt til udlandet i flere aar. Randers handsker gjorde ieg ogsaa forsøg med og sendte nogle til America, men som ei vilde rendere. Af raps kiøbte ieg ogsaa ikke ubetydeligt i flere aar, for det meste sendt til Frankrige.

Tillige andre kornarter og var alt mig saa kiært, hvad der bragde penge til landet.

Af mine aarlige indberetninger til Ribe Amthuus og herfra til Commercollegiet vil ieg tillade mig at anføre et aar 1839:

Kiøbt mærskuld 103 578 pund	94 541 rdlr.
iydsk uld 54 085 pund	25 978 rdlr.
told etc.	6 816 rdlr.
	<hr/>
	127 235 rdlr.
iydsk bindetøi	39 357 rdlr.
knipling	7 000 rdlr.-
	<hr/>
	173 592 rdlr.

men dette var, hvad uld og bindetøi angaar, ogsaa det vigtigste handelsaar for mig.

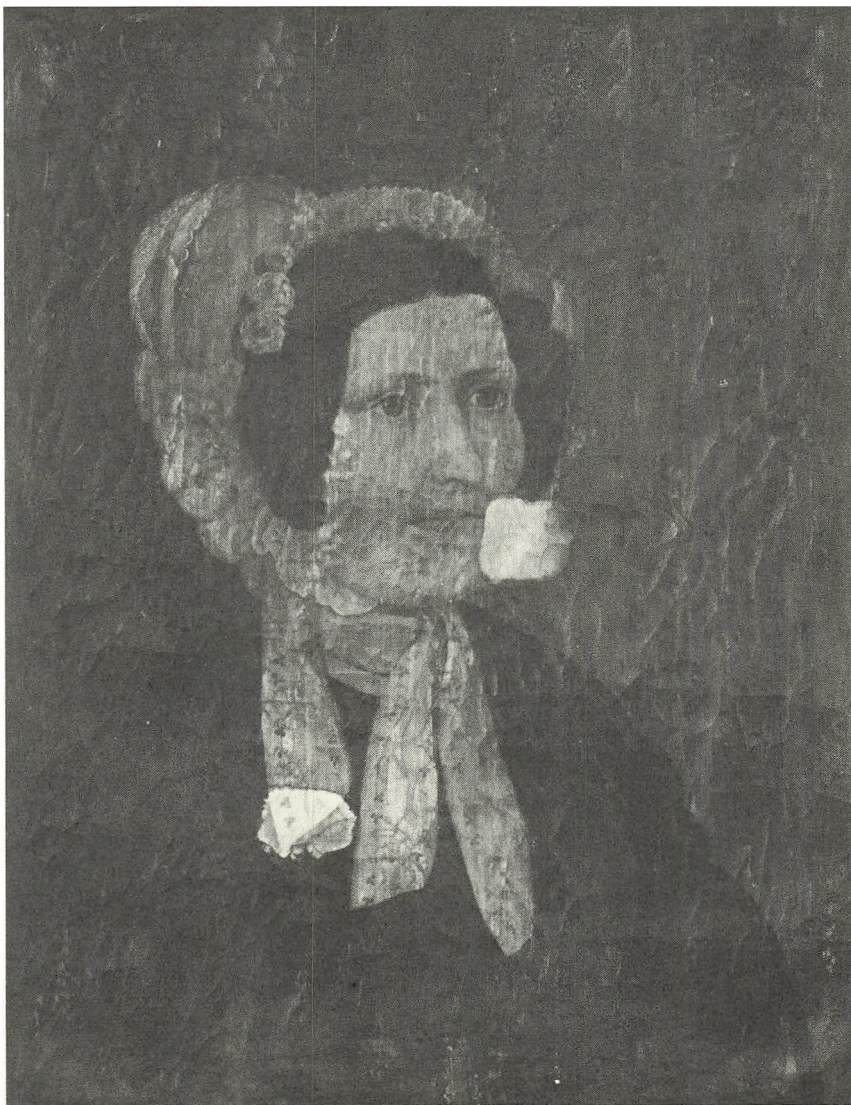
Ieg gav tillige oversigt, efter muligt nøie erkendelse over bindetøis frembringelse og udførsel i det hele; samme beløb sig 1839 til 87 587 dus. = 195 557 rdlr., for det meste sendt til Holsteen, Hamborg etc., men nu frembringes langt fra ikke saa meget bindetøi som til den tid. De flittige hænder finde nu anden beskæftigelse.

Ieg har den glæde at see mine sønner følge faderens spor og bestræbe sig efter kræfter at virke til gavn for det almindelige. Med fabriksdrift som huusflidsfrembringelser tilveiebringes mange mennesker, saavel unge som gamle af begge køn, brød og underhold. Kniplingshandelen er ei af den betydenhed som før, men ved tilfærdigelse af bomulds, silke, uldenvare erstattes, hvad ved kniplingerne tabes. Det mangler hidtil ikke paa afsætning af deres frembringelser, hvilket næsten overalt finde bifald og var det meget smigrende for mine sønner, det ved udstill[ingen] i London 1851 blev dem priismedaille tilkiendt (siden do i Paris), hvilket kun blev faa her i landet tildeel, ogsaa ved industriudstillingen i Altona 1847 blev en sølvmedaille dem tilkiendt.

Dette nu en oversigt af det industrielle samt min med mine sønners handelsforetag og beder undskyldte, ieg saa vidtløftig har udtalt mig, ieg ville saa gjerne give muligt klar anskuelse.

I en række af 50 aar har ieg reist omkring i verden. Altona var mit hovedopholdssted i 21 aar, hvor ieg var borger; men kiøbte siden en lille eiendom i Brede, hvor ieg bosatte mig, da ieg blev gift. Min kone er født i Andreasberg paa Harzen. Ieg har 3 sønner og 1 datter, sidste gift med apotheker Nagel i Høyer, der ogsaa er bleven bæret med ridderordenen.

Siden 1804, altsaa i 50 aar at have ført dagbog, glæder mig saa ofte, ia, ieg tør sige daglig. Hver dag har ieg bemærket veir og vind, i en række af aar i senere tid stand af barom[eter] og thermom[eter], mine reiser og handelsforetagender, med de mange eventyr, farligheder og vanskeligheder, ieg havde at bestaae, familieanliggender som dagens med verdensbegebenheder, saavel med hensyn til vores land som til udlandet, og kand

Jens Wulffs hustru Wilhelmine, f. Trenckner. Fot. efter maleri på Tønder Museum, malet 1840 af Hans Andreas Kier, Østerløgum. Maleriet trænger til at blive restaureret på samme måde som ægtefællens er blevet det.

ieg herved med saa megen sikkerhed gaae tilbage til den forgangne tid, især minder ieg saa gjerne d. 8. sept. 1847 og hvad ieg denne dag har anført, bliver ofte læst, som ogsaa vist i sin tid vil glæde mine efterkommere, thi den dag bærede vor gode hedengangne konge med dronning den lille landsby Brede med besøg, og vil denne dag være og blive uforglemmelig for mig og mine, som stedse bliver i kier erindring. Hans Maiestæt sagde ved afreisen: »Ieg vil komme her engang ved dagen igjen«, (det var aften, da høistsamme var her), men dette kunde ei gaae i opfyldelse, da Herren kort tid derefter kaldte ham bort herfra.

At Hans Maiestæt, vores nuværende milde konge allernaadigst har bæret mig med dannebr[og]s[jord]enens] ridderkors, hvilket kom mig saa uventet, dette har saa meget overrasket som glædet en gammel mand med familie og aflægger ieg min allerunderdan[igste] tak derfor. Vor gode hedengangne konge Christian VIII benaadede mig 1846 med fortienstmedaillen, ikke havde ieg troet, at et endnu større hæderstegn skulde vorde mig til deel, og vil ieg i forening med mine sønner tilkiendegive min tak derved efter kræfter at virke det almindelige til gavn og at takke paa denne maade vil vist være meest tilsigende for Hans Maiestæt, der saa meget ønsker som attraaer at fremme sit folks vel.

Hvor kan man glæde sig til at boe i et land, hvor regieringen paaagter alt, hvad der tiener til det almindelige vels fremme og saa meget opmuntrer til, at alle landets beboere heri tage deel, bestræbe sig efter kræfter at virke til dette maal, ligemeget til hvilken stand man hører. Paa mine mange reiser i udlandet har ieg ved sammenligning af tilstand som forholdene der og hos os stedse glædet mig til at boe i Danmarc og kan dette Gud skee lov endnu. Hvor lever man lykkeligere og friere end i vort land? og hvor skeer mere for at fremme det almindelige vel i alle retninger? og hvor bliver ogsaa de lavere stænder saa meget paaagtet som i vores land? Kun hvem der forlevede mange af sine dage i fremmede lande veed behørigt at skatte dette.

Brede, 24. oct. 1854. Iens Andr. Wulff.

Jens Wulffs landbrug

I sin selvbiografi har Wulff stort set kun beskæftiget sig med sin handelsvirksomhed. I årene 1831-36 var han også ivrigt beskæftiget med kultiveringsarbejde på den lille gård, han fik samlet sig i Brede og som han netop i disse år gjorde til et mønsterlandbrug. Vi kan i dagbogen i perioder dag for dag følge arbejdet i marken, mindre i stalden, thi det var først og

fremmest agerbruget og høavlen, der havde hans interesse – på samme måde som det var tilfældet i langt større målestok hos broderen Hans Wulff på Nebel Mølle¹⁾.

For sit jordforbedringsarbejde tilbage til 1830'erne har Wulff som gammel mand i en artikel i Den vestslesvigske Tidende 1857, altså godt en snes år senere, givet en interessant redegørelse, og med offentliggørelsen af denne artikel har han sikkert haft den bagtanke, at han hermed har villet inspirere andre til at følge i hans spor. Avisens redaktør P. Larsen har givet artiklen overskriften »Om forbedring af ager og eng (Meddelt af hr. fabrikant J. Wulff, r. af D. i Brede)« og den indledes med, at Wulff oplyser, at han på sine mange rejser i udlandet har lært at kende afbenyttelsen af møddingvandet, »hvilket man hos os kun søger at give afløb og at blive kvit, medens man der afbenytter det til jordgødning.« Han havde derfor selv gjort forsøg og havde i nærheden af sin mødding anlagt en lille stensat kule, hvori han opsamlede møddingvandet og spildevandet fra køkkenet. Ved siden af denne kule havde han dernæst anbragt en større jordbunke og hele sommeren og efteråret havde han derefter dag for dag ladet vandet opøse over jordbunken, som foruden frisk agerjord bestod af al slags affald, også fra hans store have. I de senere år havde han også blandet noget mergel i. På denne måde skaffede han sig en jordmødding, som årligt gav ham 100–150 læs gødning, som ifølge Wulff virkede lige så godt som staldgødning. Han skriver i sin avisartikel, at han for nogle år siden havde købt en jordlod på 8¼ demat fra Svanstrupgård, Moeseng kaldet, hvilket må være den fenne, han i dagbogen kalder for Mosen. Fennen var ved købet af ringe beskaffenhed, og der kunne kun avles seks læs dårligt hø der. En del af arealet var lavt og lå i regntiden under vand, medens den højere del var sandet og i den tørre tid næsten blottet for vegetation. For at gøre den dårlige jordlod frugtbringende lod han den, som han nærmere har skildret i dagbogen, planere ved at flytte og påkøre nogle tusinde læs jord. Endvidere påkørte han i en årrække jordgødning sammen med en del i Bredebro købt aske. Herved var frugtbarheden steget år for år, så at han 1856 på marken havde kunnet høste ikke mindre end 9 læs hø og 21½ læs korn, samtidig med, at et stykke af marken havde ligget hen til græsning og på den del af marken havde der året i forvejen kunnet avles 11 læs korn. Alt i alt kunne marken altså nu give 41½ læs hø og korn af god beskaffenhed og skriver han i sin artikel: »man ser heraf, hvor meget kultur kan hjælpe, især ved jordgødning«.

Ved anvendelsen af jordgødningen eller hvad vi måske snarere ville kalde komposten, har han også frugtbargjort andre af sine marker og

derved forvandlet dårlig hedejord til gode korn- og græsmarker. Enhver vil, som han skriver, kunne overbevise sig om rigtigheden heraf ved selv at tage markerne, som ligger ved Ribe-Løgumklostervejen i øjesyn.

Også engvanding har Wulff haft gode erfaringer med. Han har ligeledes fra Svanstrupgård købt et engstykke, Smedeng kaldet og beliggende ved Sdr. Vollum mark. Fennen var 4–5 demat stor og de første år havde han kun kunnet høste 8 læs mådeligt hø her. Ved at opstemme en lille bæk, der om sommeren var tør, kunne han fra november til april sætte engen under vand og kunne endda ved en kanal til vandets afledning benytte dette på en ham ligeledes tilhørende nabofenne. Dette arbejde havde ganske vist kostet ham mange penge, men det havde været lønnende, thi i stedet for 8 læs mådeligt hø havde han nu fået 20–24 læs godt hø. De senere år, altså i 1850'erne, havde man dog til hans beklagelse lagt ham hindringer i vejen ved benyttelsen af vandet, men han havde haft glæde af forsøget og det kunne måske opmuntre andre til at foretage lignende eksperimenter.

Ligesom overrislingen var gavnlig for engene, var for meget vand til skade for agerjorden, og Wulff anbefaler derfor, at man omhyggeligt bør sørge for afledning af det. Det kunne ske ved pilegrøfter, d.v.s. smårender mellem agrene, også i Vestslesvig kaldet grøblinger. Agrene blev derved tørre og afgrøderne, såvel korn som græs kunne fremmes og forædles.

Endelig nævner Wulff i sin artikel i Den vestslesvigske Tidende 1857, at der på denne tid blev anlagt en betydelig vandledning fra Brede-å til Brede enge. Det var en ca. 2 km. lang kanal eller grøft med et dige, som på et stykke fulgte Apterp-vejen, nordvest for Brede. Der var ialt fra kanalen lagt 9 større og 34 mindre sile over vejen alt efter størrelsen af de fenner, som vandet blev ledt ind i. Herved kunne 300 demat land overrisles og hvad der ikke var eng kunne blive det, ligesom en del af det bagved liggende land kunne drage nytte af vandet. Det så ifølge Wulff ud til, at det gik ret godt med dette anlæg, og dersom der kunne opnås et lignende resultat som ved hans eget engstykke, ville meget godt hø kunne bjærges, langt flere kreaturer ville kunne opstaldes og mere gødning frembringes til gavn for agerlandet. Wulff slutter sin beretning med at fortælle, at der til alt held havde bosat sig en mand i Brede, der havde kendskab til sådant overrislingsarbejde, ellers ville det næppe være kommet til udførelse og han slutter: »For mange år siden bestræbte jeg mig meget for dette anlæg, tilbød mig at lade udføre arbejdet og bære alle bekostningerne imod en lille andel af det hø, der blev vundet derved – men det er så vanskeligt at bringe mange hoveder under en hat, som man siger«. Og heri har han jo ikke helt uret. Megen konser-

vatisme og vanetænkning har hindret fremskridt. Og så slutter han sin artikel med, at det ville glæde ham meget, om ret mange ville agte på, hvad han havde skrevet og handle derefter.

Som det altså fremgår af artiklen er ikke mindre af de følgende uddrag af dagbogen 1831-36, var Wulff en foregangsmand inden for landbruget, navnlig agerbruget. Arbejdet i stalden berøres derimod ret sjældent. Dog nævnes indkøb og salg af stude og den farlige kreaturvask med arsenik. Iøvrigt er det værd at bemærke, hvor mange spredte marker eller fenner hans lille gårds areal var opdelt i og ikke nok med det – de enkelte marker var yderligere opdelt i agre med forskellige kornsorter eller med græs til høslet. Høavlen var, som man også vil forstå af hans avisartikel, af hel central betydning for bedriften og for at skaffe tilstrækkeligt med hø blev græsarealerne slået to gange, i den tidlige sommer og hen på sensommeren i kornhøstens tid. Med særlig forkærlighed omtaler han sin usædvanlig store høgæs.

Familien

Det vil være et ufuldkomment billede af personligheden Jens Wulff, hvis man skulle nøjes med hans selvbiografi og oplysningerne om hans landbrugsbedrift. Et supplerende resume af den karakteristik, som er søgt givet af ham i min indledning til de tidligere udgivne uddrag af dagbøgerne, vil derfor nok være på sin plads her.

Han var født i Bredebro den 1. maj 1774 som søn af høker Andreas Hansen Wulff, død 1814 og Johanne Jensdatter, kaldet Dyrhus, død 1810. I det spartanske hjem voksede 7 børn op, som fik en god opdragelse. De blev fra små vænnet til sparsommelighed og flid, og da de nåede skelsår og alder, blev de efter evne hjulpet godt i gang. Ældst i søskendeflokken var Hans Andreas Wulff, 1764-1850, der som anført blev en foregangsmand inden for landbruget og foretog store kultiveringsarbejder på sin store ejendom Nebel Mølle i Vester Nebel sogn, Vejle amt, det senere Elkærholm. Han blev et fremtrædende medlem af den viborgske stænderforsamling og blev udnævnt til justitsråd. På mange måder var der et nært samarbejde mellem ham og den 10 år yngre Jens. Næstældst i søskendeflokken var Kirstine Wulff, 1768-1839, der var bosat i Bredebro og gift med kniplingskræmmer Iver Rasmussen eller Asmussen. Dernæst fulgte som den tredje ældste Jens Andreas Wulff, som hans fulde navn var. Nr. 4 var Gyde Marie, 1777-1857, der blev gift med købmand Niels Mikkelsen, kaldet Wulff i Bredebro. Nr. 5 var Johann Andreas, 1780-1856, der blev

præst i Rise og fik titel af konsistorialråd. Han var momentan sindsyg og måtte ofte søge hjælp hos broderen Jens, der også havde støttet ham økonomisk under studiet³). Nr. 6 var Nicolay, 1783-1871, som i 1830'erne havde en gård i Egtved og var broderen behjælpelig med handelen med uld og huder. Nr. 7 og yngst i søskendeflokken var Margrethe, 1786-1863. Hun var ugift, var Jens Wulffs hjertesøster og hans betroede medhjælper ved kniplingshandelen. Også søskendebørnene nævnes ofte i dagbogsnotaterne, hvad enten han kan drage nytte af dem i sin handelsvirksomhed, eller give dem en økonomisk håndsækning. Han var god at have som rig onkel⁴.

Mest hører vi dog om hans egen familie. Han var den 30. august 1809 blevet gift med Auguste *Wilhelmine* Philippine Henriette Trenckner, 1790-1870, der stammede fra St. Andreasberg i Harzen, en egn, hvor der også var en betydelig kniplingsindustri. Efter brylluppet skiftede Wulff domicil fra Altona til Brede, hvor han efter at have konsolideret sig økonomisk gradvis udvider og forbedrer det gamle hus, han havde købt. Men selv dette hus blev familien for lille og 1836 påbegyndte han da opførelsen af en hel ny, stor og statelig bygning, der imidlertid brændte omkring 1950.

I dette hus, hvor hans elskede Mine myndigt styrede den store husholdning både inde og ude, når Wulff var fraværende på sine handelsrejser, voksede fire børn op. Ældst var *Hochberg*, 1811-87, som i første halvdel af 1830'erne var noget svagelig, men dog i denne periode kunne overtage den stagnerende kniplingshandel i det nordtyske. Næstældst var August *Ferdinand*, 1815-97, som begyndte sin uddannelse som handelsmand i denne periode og som sammen med Hochberg kom til at drive en fabrik i Brede til vævning af uld- og bomuldsstoffer. Senere drev de også en virksomhed med salg bl.a. af frø og kunstgødning. Nr. 3 i søskendeflokken var Johanna Maria *Theodora*, 1822-72, der blev gift med den kendte apoteker i Højer Herman Peter Eduard Nagel, 1816-90. Yngst var Carl Wilhelm *Theodor*, 1825-99, der som landmand fortsatte faderens landbrug i Brede og blev kendt som komponist og forfatter af lokalt meget yndede syngestykker, hvoraf nogle endnu blev opført af amatører i 1920'erne⁵). Også plejesønnen Wilhelm Nissen, død 1868, der var Wulffs betroede medhjælper, navnlig ved købet af jysk uld og strikkevarer skal i denne forbindelse nævnes.

Det var et rigt familieliv, der udfoldede sig i hjemmet i Brede. Begge forældrene havde kunstneriske interesser, som gik i arv til børnene. Fritiden blev tilbragt med oplæsning, sang og musik, ofte i selskab med gode venner med lignende interesser. Allerede i begyndelsen af 30'erne begyndte Hochberg og Ferdinand at spille sammen med professionelle musikere i

et lille orkester og senere kom Theodor til. Den musikalske interesse var vel nok især en arv fra moderen, idet Jens Wulff i hvert fald ikke giver udtryk for den helt store begejstring for den hamborgske opera.

Jens Wulffs dannelsesgrundlag

Wulff havde derimod litterære interesser, som ikke blot gav sig udslag i, at han overværede mange teateropførelser i Hamborg og Altona under sine ophold der, men også i, at han selv forsøgte sig som forfatter af små fortællinger og digte. De sidste vel som oftest skrevne på tysk, bl.a. *Die Bezauberung auf dem Blocksberg*⁶⁾, medens en lille fortælling »Betleren« er skrevet på dansk, men først trykt efter hans død som føljeton i *Den vestslesvigske Tidende*⁷⁾. Ligesom hans dagbog vidner disse små litterære bidrag om hans evne til at formulere sig på prent. Medens han i sine unge år opholdt sig i Altona, levede han sig ind i tysk åndsliv og kultur og han fik i det store og hele sin åndelige dannelse på tysk. Han har selv skrevet, at medens hans jævnaldrende søgte forlystelser og andre adspredelser, levede han for sin ånds og sin moralske dannelse, og her i Altona fik han sit kristeligt rationalistiske livssyn bekræftet. Imidlertid var det nok Bredepræsten Joh. Chr. Lautrup, der øvede størst indflydelse på hans religiøse syn. Wulff siger selv et sted, at det væsentligst var for hans skyld, at han 1809 bosatte sig i Brede. Lautrup var en af tidens fremtrædende rationalistiske præster og hans hovedtese var: Vis din tro i dine gerninger og denne læresætning udlagde Wulff på den måde, at man skulle blive en nyttig samfundsborger, at man skulle ågre med de pund, Vorherre havde givet een at forvalte og at man skulle tænke på dem, der led nød. I praksis ville dette sige, at man skulle hjælpe sine medmennesker til arbejde og fortjeneste, så at de blev nyttige samfundsborgere og ikke faldt fattigvæsenet til byrde. Men var medmenneskene virkelig uden egen skyld kommet i nød, så skulle de også hjælpes og Wulff ydede da også gerne sin rigelige skærv til sognets fattige og nødlidende, både i og uden for fattighuset. Sådanne gode gerninger blev dog også omhyggeligt noteret i dagbogen. Herudfra bør man dog ikke lade sig forlede til at tro, at hans gudsforhold var noget rent overfladisk. Han var i besiddelse af en dyb forankret tro på, at der var en højere førelse til og det var denne tro, der havde ført ham gennem vanskelige ungdomsåre. Det var fra dette religiøse ståsted, han kom til at øve sin manddomsgerning og det hjalp ham også senere gennem tunge familiesorger.

Pastor Lautrup og hans rationalistiske livssyn blev ikke blot af betyd-

ning for Wulff selv. Også på børnene havde han betydelig indflydelse, ikke blot som den præst, der konfirmerede dem, men også som deres privatlærer i sprog og andre fag, som den lokale degn og lærer ikke kunne bibringe dem de fornødne kundskaber i. Der var et sjældent godt naboskab mellem det Wulff'ske hjem og præstegården, hvor også datteren, Christiane Jessen, senere gift Ludvigsen, opholdt sig. Hun er senere efter sit forliste ægteskab med den sindssyge præst J. S. Jessen bedst kendt under pseudonymet »Digterinden Anna«⁸).

Jens Wulffs politiske og nationale syn

På det politiske område kan Wulff nærmest karakteriseres som gammelliberal. Han var klar over, at den absolutte monarkiske styreform havde overlevet sig selv, men han var kongetro som få. Han hilser indførelsen af stænderforfatningen med glæde og er stolt over broderens valg til den viborgske stænderforsamling. Han glæder sig over, at de besiddende klasser fik indflydelse på den politiske og økonomiske udvikling, men i 1840'erne er han imod indførelsen af lige og almindelig valgret. En kongemagt, bistået af rådgivende stænder var hans politiske standpunkt.

Det nationale spørgsmål var endnu ikke aktuelt for Wulff i 1830'erne og han omgikkes uden problemer danske som tyske, hvis man da kan tale om en sådan skillelinje på denne tid. Senere bliver det nationale spørgsmål for ham pinligt og smerteligt. Det ene afgørende for ham var, om hans medmennesker var ordentlige og solide, var troværdige handelsfolk. Han handler med Hiort Lorenzen i Haderslev, som han senere kalder snavs på grund af hans efter Wulffs mening alt for rabiate danske stillingtagen og på samme måde har heller ikke de yderligtgående slesvig-holstenere hans sympati. Ved stændervalget 1835 stemte han på Peter Todsen på Mejerholm ved Tønder, som senere skulle vise sig at være skrap slesvig-holstener, men det kunne Wulff jo ikke vide på dette tidspunkt.

Jens Wulff kom til at stå fremmed og uforstående over for 1840'ernes nationale strømninger i kongeriget og hertugdømmerne. Han var og forblev helstatsmand og de danske talsmænd blev for ham lige såvel som de slesvig-holstenske agitatorer urostiftere. Treårskrigen kom til at stå som den store skuffelse og tragedie for ham. Det var, som han skriver, en god tid, før den nationale splittelse indtraf, da danske og tyske »kunne vandre i endrægt med hinanden hånd i hånd«. Og et andet sted noterer han i sin dagbog: »og er mig tysk som dansk lige kær, hvor jeg finder *retlig* sindelag; agter enhver, der føler varm for sit fødeland. Kuns må efter min anskuelse

og fornemmelse fædrelandskærlighed ej udarte til had og forbitrelse mod andre nationaliteter.«

Rent privat blev Treårskrigen tid også såre trist for ham, idet der nu blev draget skel inden for hans familie- og vennekreds. Svigersønnen apoteker Nagel i Højer blev en af de ledende nationalliberale førere på vesteregnet og også sønnen Ferdinand lod sig sammen med veninden Christiane Lautrup og vennen herredsfoged Brasen rive med i de nationale stemninger.

Han havde på sine gamle dage svært ved at følge med tiden, nationalt og religiøst. Han blev derfor mere og mere indadvendt og en af hans kærester sysler blev nu at genopleve sit lange og bevægede liv i erindringen, ved læsning i sin kære dagbog, som stadig dag for dag blev ført med den største omhu. Da Den vestslesvigske Tidende var blevet grundlagt 1856, meldte han sig der som medarbejder, bl.a. med den førømtalte artikel om forbedring af ager og eng. Han var fysisk og psykisk stærk til det sidste. Endnu i 80-årsalderen vandrede han fra Brede til Højer frem og tilbage på en dag og til nogle få dage før sin død den 23. marts 1858 førte han dagbogen. Til det sidste var hans ånd usvækket.

Principperne for udgivelsen af dagbogsuddragene 1831-36

Med hensyn til gengivelsen af dagbogsuddragene er i det store og hele fulgt de samme retningslinier som ved de tidligere trykte uddrag. Så vidt muligt er optegnelserne gengivet bogstavret, idet Wulffs lidt tilfældige anvendelse af store og små bogstaver dog er normaliseret derhen, at der kun anvendes stort begyndelsesbogstav efter punktum og i egennavne. Tegnsætningen er i nogen grad normaliseret. Hist og her er der med kursiv trykt nogle linier, som kort refererer oplysninger fra udeladte dagbogsnotater. Med --- er angivet, at der her er udeladt en del af teksten.

Jens Wulffs sprog er i øvrigt på grundlag af de tidligere trykte uddrag gjort til genstand for en interessant analyse af den fremragende kender af det vestslesvigske folkemål Peter Jeppesen i hans bidrag til festskriftet for Peter Skautrup⁹⁾.

Let gennemskuelig er Wulffs forkortelser for verdenshjørnerne, f.eks. n. – nord, v. – vest, no. – nordost, sv. – sydvest o.s.v. Af andre hyppige forkortelser kan nævnes: lpd. – lispund, ske. – sække samt forkortelserne for mønt: rdlr. – rigsdaler, mk. – mark, sk. – skilling. I øvrigt vil adskillige af forkortelserne være forklaret i noterne.

Noter og henvisninger

- 1) Om Hans Wulff se mit bidrag i Afhandlinger tilegnede Arkivmanden og Historikeren, Rigsarkivar, dr.phil. Axel Linvald, 1956, s. 168–86.
- 2) Universitetsbiblioteket i København, Den vestslesvigske Tidende, 1857 1/4.
- 3) Se N.Black Hansens artikel i Sønderjysk Månedsskrift 1947, s. 65–71.
- 4) Om Wulff-slægten henvises iøvrigt til Axel Noack: Stamtavle over familien Wulff 1941.
- 5) Ang. Theodor W. som komponist, se Sønderjysk Månedsskrift 1949, s. 166–171.
- 6) Trykt i Axel Noacks anf. arb., s. VI–IX.
- 7) Den vestslesvigske Tidende 1858 14/5 ff, som udklipsføljeton, 31 s.
- 8) Om Digterinden Anna, se Sønderjysk Månedsskrift, 16. årg. s. 141–146 og Sønderjyske Årbøger, 1893 s. 191–252 (Morten Eskesen).
- 9) Peter Jeppesen: Lidt om sprog og sind i grænselandet i Festskrift til Peter Skautrup, 1956, s. 357–65.

2 Dagbuck

Der Hitznugändlers Jens Wulff
aus Breda by Tonderne in Søndersien

Dies Journal, so wie unser übriges
by uns gesammletes sandet. bücher
saben Einung wirt in Sonder sand
sandten mit hin auf und unser
Familie; mit alle dies sagbare
and auf unser übriges bücher in
sonder sand, dies sagbare ein
zu and unglückliche geschick,
so wie quod mit and quod und
unfluch. Manig von der Bild der
Eigens gesätzen. - selbige zu and
unser Familie bald möglichst unser
Lunnen. adresse - zubüchellen,
mit alle ein Anweisung gesätzt
and andlung anden, so by
dies zu and unser Familie die
Anweisung auf - selbige uns zu
andigen, mit quod anden zu
and billige anforderung von gesätzt
von - and Einigung unfluch Leben

Dagbogens indledning.

Dagbogen 1831-36

Dagbogen indledes af Jens Wulff med, at han på tysk anfører, at det er »Tagebuch des Spitzenhändlers Iens Wulff aus Brede bey Tondern im Dänischen« og dernæst skriver han ligeledes på tysk, at dagbogen ligesom hans øvrige handelsbøger ingen værdi har i fremmed hånd. Kun for ham selv og hans familie er dagbogen af værdi og skulle den ved uheld komme i fremmed hånd, beder han hvert retsindigt menneske snarest muligt sende bogen til den opgivne adresse. Og skulle der ønskes eller kræves en godtgørelse for afleveringen, pålægger han familien ikke at nægte en sådan og han tvivler ikke om, at den, der afleverer, vil blive rigeligt belønnet.

Derefter følger nogle i hovedsagen tyskskrevne optegnelser af praktisk art, bl.a. vedrørende fjernelse af fugtpletter på vægge og meget apropos for en kusk som Wulff om rensning af klæder for vognsmørelse samt opskrifter på medicin. På dansk er noteret en henvisning til dagbogsindførelsen af 12. december 1834 om Galgemarken og en oplysning om, at Kådnerheden blev udskiftet den 17. maj 1808 – to af Brede bys marker. Efter nogle regnskabsoptegnelser, hvoraf fremgår, at han har handlet med runkelroefrø og rapssæd, er der nogle oplysninger vedrørende afstanden til hans marker.

Bag i dagbogen har han indført regnskabsoptegnelser for årene 1833-35, og disse er i modsætning til selve dagbogsoptegnelserne skrevne på tysk.

12/6 1831. – – – Maatte ogsaa denne bog optage meget got og trøsteligt for mig og mine. Liv og sundhed forleene os Gud, kraft til at udføre vor kalds pligt, lyst og mod til at virke, til at gavne et uforsagt sind i modgang og ingen overmod, naar lykken smiler os, hæld til vore foretagender – er dette os ellers gavnlige, og en retviis brug af, hvad Gud giver os. O! maatte disse ønsker opfyldes, maatte tillige som hidindtil fred og kierlighed og eenighed boe i vores kreds, da vilde vi og som hidindtil velsigne vores tilværelse, da vilde alt, hvad tildrager sig og hvad beskikkes, nedskrives i disse blade med et roeligt tilfreds og fornøyet sind, da vilde vi i sin tiid med glæde see tilbage til det forbigangne - og efterslægten, som maaskee disse blade kunde vorde opbevaret, vilde paaskionne, at skriveren med sine kiere hørte til de lykkeligste paa iorden; maatte dog og tillige af disse

blade fremlyse – de vare deres lykke værd – og maatte da og vore kiere, der kommer efter os, træde i vort fodspor og følge vort eksempel, velsignet være da den tiid, ieg anvender for at fylde denne bog, velsignet alt det gode, alt det gavnlige, trøstelige og læreriige, ieg har at nedskrive, gid dette vorde rett meget. – – –

13/6 1831. V. Graae luft, smukt stille veyr. Vore folk rydede i dag i aen, som denne tiid er meget lav og dette aar bliir ryddet til gavns. Nicolay tog denne eftermiddag bort. – – –. Betalte Nicolay for kiørsel og bemøyselse 33 mk., toldafgibt af 31 lpd. 11 mk. 13 sk. – En lykke for ham, at ieg speculerer paa uld. Han har da fortient sig lidt og kand maaske fortiene meere et andet aar, men især vil det for ham være trøsteligt og glædeligt, at han igien ved denne leilighed er bleven indført i familien, som han var bleven fremmed for, hvilket vist ofte har smertet og tillige ofte skadet ham. – Det har io været hans egen skyld, og det glæder os alle hiertelig, at han er kommen paa en bedre vey; derfor var hans besøg os alle ogsaa rett kier, og alle ønsker, at han snart maatte besøge os igien. Fred være med ham og glæde paa hans vey. Wilhelm kom tilbage fra Iels og bragde brev fra L. Krüger. – – –

14/6 1831. – – – Blev færdig med mine bøger og regninger. Wilhelm hentede i Linnetskov et lille læs uld. Uventet besøg af W.N. Juul i condition hos Emmanuel & Sohn i Hamburg, der lader til at have opdrag i uld. Mine folk kiorte sten paa veyen og hiemhentede et læs lyng at bestrøe høegulven med.

15/6 1831. – – – Tog med Juul til Høyer. – – – Tog til Chr. Albr[echts] Koog. Aften stort torden, der slog en hængst ihiel i nærheden af os.

16/6 1831. – – – Solgte til Emmanuel & Sohn 4 sækker uld til prøve for en engellænder, som ieg maaskee kand faae betydelig commissioner fra, naar ellers uldet finder biefald. Priis 16 sk. paa stædet, dog frie om bord. – Udsigter for ildsalg ere gode, dersom ellers den frygtelige cholera, som alt meere nærmer sig og sætter alle i skræk, ey vil standse ald handel, hvor især ulden for smitteskyld bliir en vanskelig artikel. Fragede skipper Schrøder for 40 rdlr. til Altona. Indskib[ede] med skipper Gram fra Ballum til Møller og Iuel i Amsterdam 2 sækker lang uld, 2 sækker kort og 2 sækker merino, angav 1148 pund brutto, til Roll 5 rdlr., i fragt 2 sk. a 100 pund. Over Høyer til Tønder, daarlig vey i mærsken. – – – Kom først hiem kl. halv et. – – –

17/6 1831. – – – Vore folk reve høe i Kiel og Bordesholm. – – –

18/6 1831. – – – Hochberg kom endelig fra Iels. Ulden i denne egn er nu modtagen og kommer i morgen, som er vel, for at faae den afsted io før io heller. Hørte det meget ubehagelige, at H. har tagen 400 pund død

og skiden uld i stæden for 150 pund, der var i accorden, hvilket vil være betydelig tab, da priisen er saa høy. Frie vogn har han heller ikke sørget for fra Iagerrob (??) at faae, og overalt har hans nærværelse nok ikke gavnet meget, da han lader sig alting befalde. Der feiler endnu dette unge menneske meget at vorde paaseende indkiøber og varetage alle tilladelige og billige fordele. Han er meget for generøs og resolut, alt for friegivig og vil paa denne maade neppe som kiøbmand komme verden igiennem, thi her vil alle fordele varetages. Indkiøb raader for salg, dog dette vil han haabentlig lære indsee, og mand maa her som overalt give lærepenge. Wilhelm derimod har gjort sine ting langt bedre. Ham mangler det ikke som Hochberg paa dristighed. Han er i saa henseende langt henseende langt meere paalidelig og veed at forskaffe sig alle de fordele, der ere at opnaa uden derved at være en knikker og tabe sin respect. Sikkerlig vil der af ham blive en god handelsmand, især en god indkiøber og kand i uldhandelen blive meget brugbar. ---

19/6 1831. --- Sendte Hochberg til Chr. Albr. Koog at besørge uldet indskibet, fik 2 læs uld fra Iels. --- Skrev til Hochberg, de 2de læs uld bleve kiorte til Slusen.

20/6 1831. Sv.v. Lidt regn morgenen, deilig mild frugtbar veyr – alting fremmes, græs og korn groer stærk, byggen faar alt ax. Rugen har afdriet, og vi faar en tiidlig høst. Men mand kand ikke glæde sig dertil, thi hiertet er bespændt og fuld af frygt for den skrækkelige cholera morbus, der nærmer sig os alle meer og meer. Gud forbarme sig over os og forskaan af naade vort land for denne græsselige sygdom. Ordne mine ting, saavidt mit bespændte og bekymrede sind tillader det. ---

21/6 1831. --- Forlod kl. 1 mit kiere hiem og tog til Tønder og Lygum. --- Mange onde rygter og overalt strenge forføyninger wegen cholera sygdommen, der sætter alle i skræk og standser ald commerce. Det er en ængstlig tiid, Gud hielp til det beste.

22/6 1831. V.nv.sv. Megen varme og en velsignet frugtbar tiid – hvor staar og alting deilig i have, mark og eng. Neppe erindrer mand sig saa lovende en tiid. Tog ud kl. 4 fra Lygum og var kl. 8 i Kleve.

23/6 1831. --- Kl. 4 fra Kleve, kl. 12 var ieg i Brunsbøttel, hvor ieg forefandt den fra Altona forskrevne æske knipl. Indskibede mig kl. 2 og var kl. 6 i Belum. Nær kunde ieg ved indskibningen have satt livet til, da ieg ved at forskaffe Liese, der ved at stiige ned i skibet blev saare indklemt, meere plads, tog Lotte i grimen. Dette villige, følgsomme dyr troede den skulde springe ud af skibet igien, hævde sig, sprang til, slog mig baglings ned og styrtede selv baglings tilbage i skibet. En lykke, at ieg blev liggende paa broen og ey faldt uden for, hvor ieg vilde have slaet mig til skamme

paa gamle pælestumper, der stode under broen. En større lykke endnu, at hoppen ey kom op. Gud maae vide, hvordan ieg da vilde være bleven tilreed, var ieg kommen under dens fødder. Nu, Gud være lovet, at ieg kom uden skade herfra. --- Mit gode dyr tog heller ingen skade og forlod skibet rask og sund igjen.

Paa markenet saa det sørgelig ud; kuns nogle forlorne telte stode hist og her, kuns faa handlende har været her og handel har der kuns været lidet af. Hvilken sørgelig forandring imod fordums dage. Hørte disværre, at d. 16. ved Otterndorff er falden iis (havt) og alt er der ødelagd. ---

Alting er opfyldt af skræk for den frygtelige cholera og fast ald handel bliir derved tilintetgiordt. Saare bekymret er ieg for mit uld med skipper Schrøder, der maaske bliir tilbageviist og hvor da hen dermed?

24/6 1831. Sv. Varme, eftermiddagen tordenregn. Til Otterndorff, sørgelig syn af de afhagtede marker, vinter- og sommersæd samt havevexter, alt er ødelagd, i Otterndorff alle vindver i to. ---

25/6 1831. --- Solgte til I.G.Kiep enke for 54 mk. 12 sk. og saa kommer ieg dog endnu til at sælge knipl., hvortil ieg snart havde opgivet ald haab. Ordrede mine vare og kom i dag ey herfra. ---

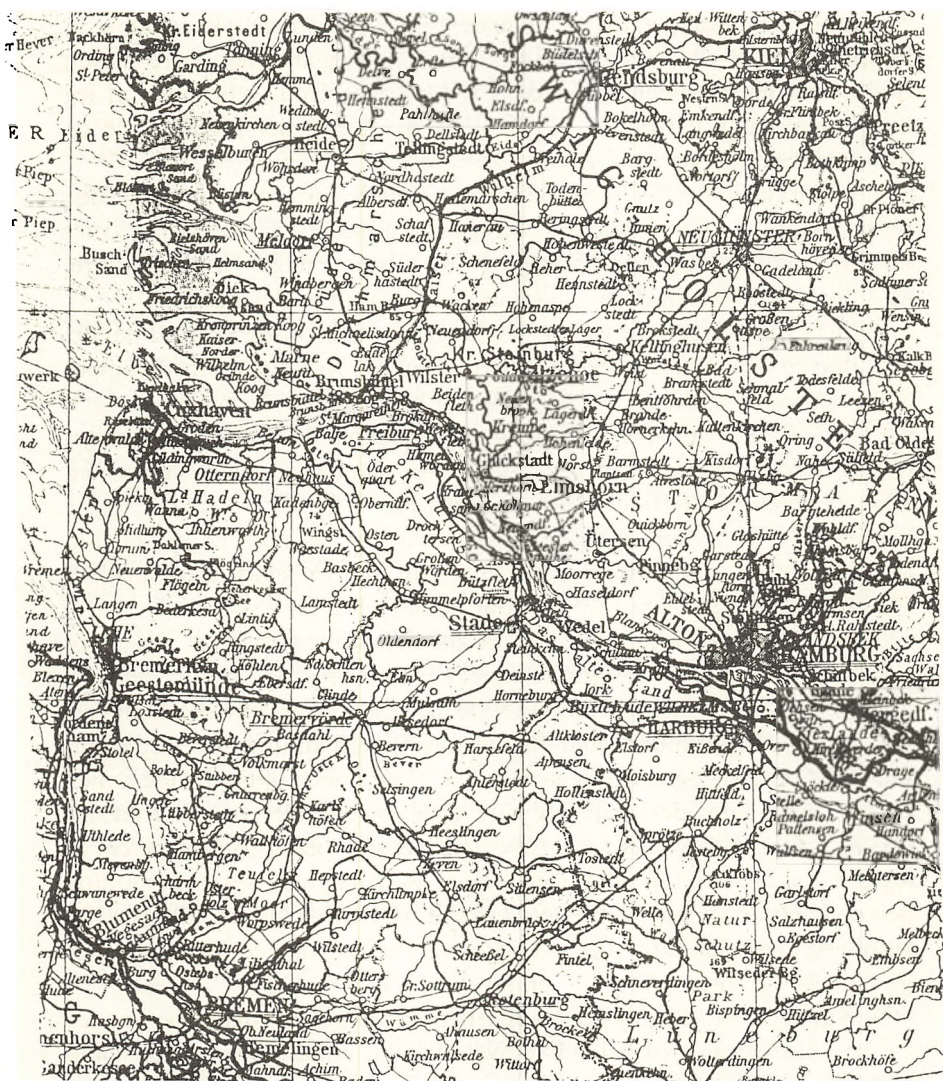
Nærmere og nærmere kommer os den græselige cholera. Raser nu skrækkelig i Lemberg og endnu skrækkeligere i Brody. ---

26/6 1831. --- Tog til Ritzbüttel. Den meget ferme lootscoumandeur Iansen, een af quarantainecommissionen talte med amtmanden wegen mit uld med Schrøder og gav mig haab om, at skibet uden ophold vilde kunde passere, naar kuns dets papierer vare gode, og saa blev mit sind da lidt lættet i denne sag. Maaske det kand være til stoer gavn for skipperen, at ieg har været her og talt om tingen. Tog til Wremen, hvor ieg strax modtog den onde efterretning, at Thoener er fallit og Heine i Dorum allerede har giordt sig reen. Ieg taber her over 800 mk. og har derved ingen udsigter til at sælge og fortiene noget - en iammerlig tiid.

27/6 1831. --- Tog til Bederkesa. Bedrøvelig syn af rugen, der her for en stoer deel er affrossen. Ulykke overalt, hvor mand hør og hvor mand kommer.

28/6 1831. --- Hørte i B., at en stafette var passeret Bremerleh broe efter Ritsbüttel med det ulykkelige budskab, at cholera skal være udbrudt i Ostfriesland. Denne efterretning satte mig og alle i skræk. Stafettet var kommen over Dedesdorff, men her vidste mand af intet. Med ham er og dette fias og ieg vil nu slett ikke agte paa slige rygter meere. ---

29/6 1831. --- Kl. 4 begyndte det at regne, der altid blev heftigere. Det blæste fast en storm. Vinden havde ieg liige imod. Min lille skærm kunde ey modstaae den heftige vind og blev temmelig vaad og havde til

Udsnit af moderne trafik kort, hvor de lokaliteter mellem Elben og Weser, som Wulff nævner i sin dagbog, stort set alle er anført. Kopi efter I R O Strassen- und Verkehrskarte Deutschland 1-1000000.

Scharmbeck en besværlig tour. --- Fra Westhoff modtog ieg brev med den meget ubehagelige efterretning, at mit uld er kladderet bort til en meget daarlig priis.

30/6 1831. --- Tog til Bremen. --- I Bremen intet trøsteligt. Mit uld

ligger endnu hos Bley, og der bydes endnu en daarligere priis som Westhuff har solgt til. Alting er og gaar ringe. Det er at befrygte, der ikke kommer meget efter uldhandelen dette aar, maaske endog tab.

Uni maaned var deilig og meget frugtbar (*med undtagelse af de oven skildrede ødelæggelser.*) --- Den frygtelige cholera beuroligede gemytterne i denne maaned meget, da den alt meere nærmer sig og ved at have forplantet sig til russisk preussiske havne bliir farligere at smitte os. Handelen standses derved fast gandske og udsigterne bliir derved sørgelige, især for handelsstanden.

(I de følgende dage besøger Wulff kunder i byerne Bremervörde, Stade, Himmelphorten, Otterndorf og er 6. juli i Neuhaus, hvor han tidlig morgen:)

7/7 1831. --- Indskibede kl. 2, lagde ud kl. 3 og var kl. 8½ i Brunsbüttel, magelig fart, skiøndt vinden var imod. Bet[alte] færgespenge 10 mk., forrige aar kun 7 mk. 10 sk. Tog bort kl. 11 og var ved solens nedgang i Seth, en lang dag og en lang tour for mig og mine hopper – helst det var saa varmt – en held, at vinden var imod.

8/7 1831. --- Ankom middagen til Altona, hvor ieg fandt Hochberg vel, men han har her ikke udrettet noget, undtagen smørret er solgt. Ulden ligger og lader ikke til at vilde give nogen god resultat.

9/7 1831. --- Hørte det beuroeligende, at mine 4're carton knipl. til Mexico staar fare at blive tagen af tolden, da det der for nærværende tiid skal være meget strenge. Gid dog dette maatte gaae lykkelig af; ieg har denne gang saa meget med et skib. --- Beuroeligende efterretninger den frygtelige cholera angaaende, som nu er udbrudt i Petersburg og Memel – alt viidere griiber om sig. --- Den er værre, langt værre som krieg.

12/7 1831. --- Vi løbe omkring for at sælge vorris uld, men uden at kunde udrette noget. ---

13/7 1831. --- Vi sælger nu intet, og min reise hertil var forggieves, sandelig! det er lættre at købe end at sælge. ---

15/7 1831. So.o. Varme, lidt torden og lidt regn. Løb formiddagen forgieves at sælge vores uld og maatte uforrettet sag tage herfra. Lod en æske knipl. hos Petersen og tog til Seth. Her fandt vi skidne veye og der er falden megen regn i denne eftermiddag. Mærskveyene ere nu nok bedærvede.

16/7 1831. O. Megen varme, torden og regn. Tog bort fra Seth kl. 5, blev opholdt en tiimes tiid for regnens skyld og var kl. 11½ i Kleve – en lang dagreise for os og vore hopper. Veyen var til Edellak god, siiden maatte vi for regnens skyld søge gesten. Blev i St. Magrethen anholdt af controlleuren, men som intet fik for hans umage.

17/7 1831. V.sv. Torden og regn, dog fik [vi] kuns lidt deraf. Fra Kleve kl. 5 – i Klíxbøll kl. 7½. Veyen var tung og besværlig for vore hæste, da veyene især fra Drellstrup af var meget tørre og her er falden mindre regn – ved Husum derimod saare meget. Kornet staar allevegne ypperlig og velsignelsen paa marken er stor, græs og korn alt i overflødighed. Saa elendig høsten var forrige aar, saa riig bliir den dette aar, og mennisker og quæg kand i den henseende glæde sig til den kommende tiid.

18/7 1831. V. Luften koldere og et rar reiseveyr. Laante lens og Hans Iensen 50 rdlr. Kom først bort kl. 11 og var kl. 6 i vort kiere hiem, hvor vi Gud skee lov fandt alle sunde og alting vel. – – – Afregning over den Bolivia konsignation, der bringer ringe udbytte. – – –

19/7 1831. Sv.v. Vindig kold luft og iiling veyr. Vore folk toge forgieves til Harris mark at rive høe, og det var den første forgieves tour denne sommer. Det meeste høe er alt i huus – foruden de 13 fra Kløehale og Holmenn er hiemkiørt 13 fra Kiereng, 6 af Mosen, 2 fra Giold – alt kom i huus uden at faae en draabe regn. Fik i dag 1 læs fra Harkier.

20/7 1831. – – – Var i L[øgum] Closter, hvor ieg til meget billige priiser kiøbte nogle knipl. af Nicolaysen, som jeg feiler (! sic) til Mexico, beløb 377 mk. Karlene vare i Traneng, vor noget af vores høe laae i vand, de andre reve resten paa Harres mark.

21/7 1831. – – – Lidt regn. Fik opreven i Traneng, men som io ey blev godt, men godt det er i veyret, thi glasset falder, og ieg frygter, vi faar nu daarlig veyrlig. Eftermiddagen megen vind – var i Wiesbye, hvor ieg kiøbte af Fedder Matthiesen for 147 mk. 12 sk.

22/7 1831. – – – Optog de knipl., der ved Achenback er bestilt til Mexico, beløb bmk. 1167 13 sk. – – – Fik 1 læs høe fra Harres, der var ringe nok. Fatal at mand intet faar udrettet i disse dage.

23/7 1831. – – – Indpakkede knipl. til Achenbach. – – –

24/7 1831. – – – Tog med de smaae til Tønder for at afgive mine knipl. og breve. – – –

25/7 1831. – – – Brev fra Lorenz Krüger. Skrev til ham og sendte efter forlangende til smørindkiøb 120 rdlr. Fik resten af høet hiem fra Harris, 5 læs, har nu derfra faaet 7 læs.

26/7 1831. – – – Vore folk strøede i Traneng, fik 2 læs hiem. Mikkelsens fader døde i dag, en glædelig død. Han har i et par aar lidt saare meget, der var ingen udsigter til at kunde komme sig igien og han stakkel trængte haardt til hvile. Han opnaaede en alder af 76 aar.

27/7 1831. – – – Fik i dag ved mine hoppers hielp 6 læs høe hiem, resten af Traneng.

28/7 1831. – – – Vore folk sloge høstgrøde i Kløehale, hvor der stod

megen græs. Ordrede mine papierer. --- Bet[alte] Mads Nissen for et stk. eng, 7 læs høe - 9 rdlr.

29/7 1831. --- Kiil og Bordesholm blev huggen og var bedre groet som første gang. Kløehale blev ophvervet. ---

30/7 1831. --- Brev fra Mikkel Høyring. Vore stude have lidet græs og intet vand, og mand maae for alle vexter ønske regn, saa herlig den tørre tiid ogsaa er for høsten. Sønder for skal der være stoer mangel paa vand. I dag begyndte mand her at høste rug.

31/7 1831. No. Overordentlig varm og mand sveder denne tiid dag og natt. Mikkelsens fader blev i dag iordet. Vi maatte paa Vældgaard svede til gavns, men paa eftermiddagen forandrede sig luften, mod aften blev det liige saa koldt, som det før havde været varm, siiden begyndte det at regne, vinden lagde sig, luften blev mild, regnen strømmede og giesterne iilede at forlade sørgehuset, hvilke ey belavede paa regn bleve meer eller mindre blødt. Ogsaa vi fik vores deel og kom alle temmelig vaade hjem.

Juli var deilig, som alle dette aars maaneder har været, og alting florerede i have, mark og enge. Høet kom fortreffelig i huus, og længere sønder paa var ogsaa rugen mest i huus. Saare ønskelig er ellers denne aftens regn for græs og sommerkorn, især for boghveden. Wilhelm bragde 4're stude til Kiereng. - At prinds Leopold antog den belgiske krone gjør denne maaned tænkelig, især freden derved bliir sikkert og erholdt.

1/8 1831. --- Vore folk kunde i dag intet udrette. Blot bleve der 2 læs tørv hiemkiort fra Borrig. ---

2/8 1831. --- Tog til Høyer, hvor ieg betalte i fragt og told etc. til F.Hinrichsen 30 mk., medtog vores traad og 1 anker viin fra Madsen. Grethe og lille Theodor kiorte med. Mathies hentede 1 læs tørv og siiden rev mine folk høe i Holmen, slutningen af vores høehøst.

3/8 1831. O.no. Trykkende heede og derved i disse dage en besynderlig røget luft. Solen viiste sig ved nedgangen blodrød og 2 t[imer] sildere var horisonten i vesten endnu ildrød farvet. - Saadan var det ogsaa 1783, da vi havde de græsselige iordrystelser i Italien. --- Vore folk høstede rug paa Loum.

4/8 1831. --- Rugen blev opbierget. Der blev 41½ tr[ave], dertil 5 i Kirkombye og 2 paa Wallenberg, hvilke kom i huus. Rugen skal ey være god i toppen og svarer ikke til forventningen. Tænkte paa med vemodighed, at Estrup i dag er for hammeren og beklagede den gode Lautrup, min ungdoms ven.

5/8 1831. --- Fik i dag vores rug hiem, 9 læs og et læs rivning. Rugen fylder 4're fag. Vi kand nu Gud skee lov glæde os aaret igiennem til et godt stk. brød. I de 2'de sidste aar har det kuns været maadelig. Fik

morgen 2'de smaa læs høe fra Kiilen. Ferdinand var hos doctoren for Theodor, der i gaar faldt ned og slog sig kindbeenet blodig, som seer ilde ud, men Gadolin forordnede allene, at vi skulde toe det flittig med æddike og vand, hvilket ogsaa gjorde god virkning. – Lille Dora er maadelig denne tiid og faar hovedet sielden fra puden. Hun klager over hovedpiine, hendes tunge er belagd og hun har ingen spiiselyst. – Til pastor Lautrup 10 rdlr. for Ferdinands underviisning, men som ieg fik tilbage for at godtskrive hans regning.

6/8 1831. – – – Fik 6 læs høstgrøde fra Kløehale, 4 fra Bordesholm, der blev sat i en rund stak, hvori der nu er 12 læs, holdende ved foden 12 sker, som var passende. Vi har nu vort høe godt og vel hiemme og har faaet i alt 59 læs. – – – Vores lille Dora var daarlig og ieg begynder at frygte for det kiere barn. Gid hun kuns ey faar feber eller nervesygdum.

7/8 1831. – – – Lille Dora var i dag Gud skee lov bedre og formiddagen oppe. – – –

8/8 1831. – – – Regn er at ønske, da alting modnes for hastig. Den haabefulde boghvede forgaar og græsset forvisner – en sieldenhed at ønske sig regn i høstens tiid, sandelig saadan var det ikke forrige aar. Brev fra Hans Wulff. Dora kommer sig nu lidt efter lidt og begynder at faae appetit. – – – Fik 2 læs tørv og har vi nu faaet – – – ialt 32 læs. Endnu skal vi have 3 læs.

9/8 1831. – – – Vore karle vare i grøften ved Kier Eng.

10/8 1831. S. Endelig er vinden da gaet af no og o-hjørnet, hvor den har holdt sig i 15 dage, har givet herlig veyr for indbjergningen, men ey for grøden. Sandsynlig faar vi nu snart forandring. Det var i dag vindig og varm. – – – Karlene vare atter i Kiereng. – – – Fik et læs byg, 5 tr., fra Kirkombye, som vi strax tærsker af.

11/8 1831. Nv. Luften kold og haard, og det seer nu ey ud til regn, som vi dog saa haardt behøver. Og vores pump er tom. Manglede tørhed i de 2'de forrige aar denne tiid, saa mangler der nu regn. Alle vexter liide, selv kartofler forvisner og fortørrer, og boghveden modnes langt for tidlig. For græs er der stoer nød, men herlig og snart kommer kornet i huus. Man pleiler ogsaa stærk. I gaar var der 26 læs rug til torvs i Tønder, og den blev sat ned til 7 mk. For faa dage siiden kostede den dobbelt saa meget. – – –

12/8 1831. – – – Vore karle tarsk byg i gaar og i dag, fik 2 tr. havre hiem fra Kirkombye.

13/8 1831. – – – Torden, som slog ned i Møgeltønder og der brændte et huus af. – – – Folkene grøvtede ved Kier.

16/8 1831. – – – Bygen i Kogen blev opbierget, den var saare god og ulige bedre som i Mosen. Der blev 24½ tr., i Mosen 32 tr. – – –

17/8 1831. Nv. Meget smukt og ypperlig weyr. Tog alle, unge og gamle ledsaget af tante Grethe til Iylland, Hochberg og Ferdinand til hest, vi øvrige 5 paa min lille vogn – og kiorte til Iels, hvor der denne eftermiddag var falden megen regn.

18/8 1831. N. Ypperlig weyr og ey for varm. Afgav til Lor. Kryger 100 rdlr. Ankom kl. 2 til Nebbel Mølle, hvor vi fandt familien i sorg og modtog det sørgelige budskab, at den gode Hanna er død og begravet, Drees'es kone ligeledes er død i forgaars, og nu vil fornøvelsen af vores herværelse blive liden, da disse sørgelige begivenheder forstyrrer alles glæde.

19/8 1831. – – – Det begyndte at regne, der af og til vedblev heele dagen, saa vi ingen steder kunde komme, hvilket passede ilde for alle, unge og gamle. Det bliir nu reent fias med vores reise og den megen glæde, vi lovede os af denne tour, bliir til intet.

20/8 1831. – – – Toge eftermiddagen til Egtved.

21/8 1831. – – – Broder Hans tog til Iedsted til sin svigerdatters begravelse. – Giorde mod aften en tour til søerne og fornøvede mig ved synet af den skjønnne engstrækning, som der er vunden, og hvor der aarlig avles hen til 200 læs høe, en stor vinding i denne egn, hvor hœbjergningen er saa liden.

22/8 1831. – – – Tog bort fra Nebbel Mølle, som vi alle fandt skjønn og interessant, kl. 3 og vare kl. 8 i Iels.

23/8 1831. – – – Afgav til Lor. Krüger en pung med 295 rdlr. 12 sk. Tog bort kl. 8 fra Iels og var kl. 6 hjemme, hvor vi fandt alting vel. Vores byg kom hjem af Mosen 7 læs, i gaar 5 læs fra Kogen. Havren er ophøstet. Der blir 10 tr. i sønder enden, 16 tr. i den nør, 14 tr. i Mosen og 14 tr. i Kogen, hertil 4 tr. i Kirkombye og 1/5 tr. ved Kier, samt 3 tr. byg, ialt 64 tr. byg, 15 læs med rivning, 63 tr. havre, 13 læs. Boghveden er ophøstet og der bliver vel 4 læs – hertil 9 læs rug, er i alt 43 læs korn. – – –

24/8 1831. – – – Regn og vi fik ey vores havre i huus. Kloster marked var i dag.

25/8 1831. – – – Optog mine knipl. – – –

26/8 1831. – – – Luftede mine knipl., hvilket de haardt behøvede og sorterede 5 æsker at tage med, 3 lader ieg hjemme.

27/8 1831. – – – Havde en elendig natt i mine tænder. Kom meget stærk til at svede, har i gaar nok ved at staae saa meget ude ved mine knipl. forkiølet mig. Vores gode moder var i dag slett ikke vel, ogsaa hun svedte forrige natt stærk, stod op uden strax at faae tørt linden paa og har derved fordervet sig. – – – Fik i dag 3 læs havre fra Mosen, 3 fra Lanum, 3 fra Kogen og et lille læs byg fra Kier. Paa et læs havre nær i Kier fenne har

vi nu vores skaftekorn i huus. Havren fyldte kuns lidt og vore huuse bleve paa 3 fag nær ey fulde. ---

29/8 1831. --- Uheldige efterretninger cholera angaaende og sørgelige beretninger om de tapre polers fortvivlede situation. Gud hielp dem stakler! Havde tandpine.

30/8 1831. Sv. Vindig og iiling veyr. Havde en elendig dag og natt i mine tænder – optog resten af de indløbne kniplinger. Vores 22-aarige bryllupsdag tænkte og erindrede vi os med glæde. I mange aar var ieg fraværende denne dag, og vi tænkte rett at vilde have nydt den, men de slemme tænder og min kones syslen og forberedelser at modtage Achenberg og hans døttre, som denne aften vilde indtreffe her, men ikke kom, forhindrede det.

31/8 1831. --- Fik et læs havre fra Kier, resten af vores korn hiem. --- Aftenen sildig kom Achenbach og hans 2'de døttre. Han bragde uhældige efterretninger om sygen og det er at befrygte, ieg ey kand faae min forehavende reise udført.

August var en herlig maaned som dette aars maaneder alle. Deilig kom den riige afgrøde i huus og der er nu sund og dyderiig føde for mennesker og quæg i overflødighed. Kuns boghvede er endnu ikke i huus.

De brave, tapre polakkers stilling var ved maanedens ende fortvivlende, maaske er alt deres skiebne afgjort og at de ere atter under russisk aag – sandelig! Dette folk havde fortient en bedre skiebne.

1/9 1831. --- Giorde aftale med Achenbach om at kiøbe vox, men hvilket ey vil gaae saa læt, som han tænker. Besluttede at tage med ham nær paa og opsætte min reise. – Wilhelm tog til Sild for der at kiøbe trøyer og strømper – medgav ham 100 rdlr. Vare aftenen hos Andr. Winther i selskab af vores gode naboe. Achenbach mooredede os meget med hans fortællinger.

2/9 1831. N.nv. Meget heftig regn formiddagen, der vedholdt fast den gandske dag, og vores forehavende reise blev derved til intet. Forlevede atter med Achenbach en fornøvelig dag og aften! hvor riig er dette menneskes liv paa de mangfoldigste begivenheder.

3/9 1831. --- Achenbach forlod os denne morgen med hans 2'de døttre, vi ledsagede ham til L.Closter. Dette besøg var os virkelig kiert og har glædet alle. – Han tog herfra til Apenrade, gav ham 10 rdlr. ---

4/9 1831. --- Hochberg tog til Iels og gaar derfra til Iylland, medgav ham 200 rdlr., skrev til H. Wulff. ---

5/9 1831. --- Det tørrede stærk, saa mand eftermiddagen kunde kiøre boghvede hiem. Pakkede mine ting og forlod mine kiere og mit kiere hiem kl. 11 – 8 i Bau. Sunde forlod ieg mine kiere paa søster Grethe nær, der

er saare svag og hinfællig. Gid vi sunde maatte samles igien, en angstfuld tiid gaar vi imøde, thi den græsselige cholera nærmer sig med stærke skridt, er alt i Berlin og snart vil naae min handelsdistrict. ---

(Via Gettorf, Kiel, Segeberg og Oldesloe ankom W. 10. sept. til Altona).

13/9 1831. --- Vores gode Hochberg fyldte i dag hans 20'de aar. Den algode velsigne ham og lade ham gaae frem i det gode, blive som hidindtil paa dydens veye og være og blive hans forældres trøst og glæde.

Det fatale rygte udbredte sig, at Warschow var falden i russernes hænder, de arme polakker; sandelig! dette brave, tapre folk havde fortient en bedre skiebne. ---

14/9 1831. --- Warschaus fald stadfæstede sig disværré. Armeen er endnu i behold. ---

16/9 1831. --- Wilhelm kom hertil.

17/9 1831. --- Skrev nogle linier til min kiere, søde Dora, der i dag fyldte hendes 9'de aar. ---

18/9 1831. --- Udsatte et sortement kniplinger til Mexico, en ditto til St. Thomas. Broder Hans og hans Sine kom denne eftermiddag - vare aftenen til comedie.

21/9 1831. --- Tog med broder Hans og sin datter til Zollenspeicher, hvor hans aftager indfandt sig noget efter vores komme. Amtsforvalter Meyer var ikke selv tilstæde.

22/9 1831. --- Min broder havde en elendig, søvnløs, angstfuld natt, foranlediget af frygt for aflevering af sine 71 stk. kreatur og 21 hæste. Dog gik det Gud skee lov godt. Attesten blev antagen og aftagerne vare reelle folk, der ey vilde chikanere. Den ene var amtsforvalter Fikendei paa Wolffsburg, den anden rittmester Cleve paa Dieckhoff - tog igien til Altona.

23/9 1831. --- Min broder og hans datter var aftenen --- paa comedie. Eftermiddagen en lille kiøretour til Flottbek. Brev fra min gode Mine og Ferdinand med den uventede efterretning, at den sunde, sterke Hochberg i Iels er bleven nedtagen af en faerlig, hidsig sygdom, der har sat hans liv i største fare og med største nød er kommen til hans hiem. Hans befindende skal dog være noget bedre, og doctoren giver haab, at den faerlige krisis er forover. ---

24/9 1831. --- Modtog af Achenberg paa Stresow bmk. 2328 4 sk., den største sum, ieg nogensinde har modtaget for kniplinger, hvilket passer saa godt i denne bedrøvelige tiid. Tillige hviler herpaa den største fortieneste, ieg paa en sendelse nogensinde har havd. --- Vare aftenen i Hb. til comedie, hvor Goethes Faust blev given, men ey befaldt os.

25/9 1831. --- Vare middagen hos Achenbach. Min broder og hans datter i Hb. til comedie. ---

26/9 1831. --- Broder Hans fyldte i dag sit 68'de aar. Gid der endnu for ham maatte være mange glade dage tilbage.

27/9 1831. --- Udsatte en carton kniplinger til Mexico, overgivet Doormann at sende til hans broder. Til Otto Gehrt en carton n° 64 bmk. 283 7 sk. at sende til St. Thomas. ---

28/9 1831. --- Skrev til M. Schütt og Egeling med opgaven at tegne forsikring med skibet Constantin, capt. Degen en packet knipl.'er II W n° 63 til Vera Cruz bmk. 1000. --- Gav Petersen 2'de æsker knipl.'r i forvaring og tog med min broder og hans datter til Barmstedt. - Fik denne morgen en meget stærk diarhe' med heftig brækning, hvilket angreb mig overordentlig. Til lykke blev det ved min afreise bedre. Ieg befandt mig aftenen temmelig vel og min frygt svandt.

29/9 1831. --- Sov denne natt temmelig roelig og godt, men min broder gik det fast i natt som mig i gaar. Havde hos Peter Grell meget god og billig logie. Vi kom først bort kl. 8 og naaede kuns til Iebenstedt. Erindrede mig vores første Theodors dødsdag. O! maatte vi dog ey faae flere af vores børn at begræde.

30/9 1831. Sv. Deilig veyr og det er et behagelig reisen denne tiid - toge over Schlesvig til Bilskov.

Septbr. var som de andre maaneder alle dette aar yndig og skøn. Sæden blev ypperlig lagd og giver udsigt til god høst næste aar.

Men sygdomme hersker fast overalt, og det lader til, at aaret er ufordelagtig for menneskets sundhed. I den synder og øster deel af Europa hersker den frygtelige cholera. --- der nedtage mange mennisker. Sielland allene skal have 30 000 syge. Vores gode Hochberg blev ogsaa nedtaget af en hidsig sygdom. ---

1/10 1831. --- Til Flensborg, hvor ieg forhørte om vox, men mand forlangte 13 sk., som ieg ey kunne give. --- Efter mange dages behagelige sammenværelse forlod broder Hans og sin datter mig i Bau og ieg tog mellem frygt og forventning svævende, ved ængstlig stemmelse til mit kiere hiem, hvor ieg først ankom kl. 8 og fandt Gud skee lov Hochberg godt paa bedring og uden fare. Alle øvrige vare sunde.

2/10 1831. --- Hochberg sov temmelig godt, lider ingen smerter, har stærk appetit, kand være flere tiimer oven sænge og vil nu næst Guds hielp snart komme sig. ---

3/10 1831. --- Hochberg var denne eftermiddag 5 t. oppe og gik meget. Hans største lidelse nu er hunger. Gadolin var her i dag.

4/10 1831. --- Sendt med L. Krügers karl, der bragde et læs smør 300 rdlr. Mathiis bragde smørret 3/2-11/4 til Høyer. Vare eftermiddagen med de smaae og deres moder i L. Closter, og denne lille udflygt gjorde alle

rett vel. Vilde have kiøbt vox, men det var allerede bortsendt. Hochberg bedrer sig med stærke skridt, og det viiser sig alt klarere, at hans sygdom blot har været en stærk forkiølelse.

5/10 1831. --- Var eftermiddagen med vores moder og hendes mindste i Høyer og kom iust til rette tiid for at faae smørret bort med Fisker, da der nu ingen skipperer vil gaee meere.

7/10 1831. --- Tog til Ries.

8/10 1831. --- Tog til Apenrade og tilbage. --- Bød 12½ sk. for 2'de parthier vox hos bager Andresen og Lorenzen og som ieg maaske faar. ---

9/10 1831. --- Tog bort kl. 10 fra Ries, hvor ieg fandt alting over forventning munter og vel, til Hadersleff og derfra til Iels. I Hadersleff havde Petersen solgt sin vox for 13 sk. Den mig opgivne priis 14 sk. i Hb. er alt for underordnet til at kunde kiøbe noget og ieg reiser omkring som en nar og fortærer mine penge, sliider mine hæste og vogn og forsømmer mine øvrige ting. Men længere vil ieg nu ey lade mig giekke, vil i morgen vende tilbage og hiem igjen.

10/10 1831. --- Tog bort kl. 10 og var kl. 5 i Brede. ---

11/10 1831. --- Denne aften indløb den ulyksalige efterretning, at cholera sygdommen den 8'de er udbrudt i Hamburg og snart kand ventes her. Gud forbarm sig over os. ---

13/10 1831. --- Var med min Mine eftermiddagen i Tønder for at modtage breve og aviiser, men posten var udeblevet. Hamb. og Altona er strenge sperret og det skal der see sørgelig ud.

16/10 1831. --- Posten er da endelig ankommen til Tønder. Efter beretning af 13. vare i Hamburg 40 cholera syge, hvoraf 22 allerede døde. Altona til dato frie. Hannover har ophævet alle sperreanstalter, Preussen ligesaa, og dette vil vel skee overalt, da mand dog io ey kand møde og afvende sygdommen.

17/10 1831. --- Forrige natt blev hos Boe Hansen indbrudt og stiolen af chartollet i samme værelse, han og hans moder sov, ved voldsom brækning 98 rdlr. For nogle nætter siiden blev der stiolen voxlys i kirken samt klokken af klinkepungen. Sligt voldsom tyverie var hidtil fremmed i vores egn, og mand har aarsag at frygte for voldsom overfald. ---

21/10 1831. --- Med Hochbergs bedring gaar det langsom, dog vinder han kræfter lidt efter lidt. Giorde i dag sin første tour til fods til Bredebroe.

22/10 1831. --- Begyndte at kiøre sand paa det lave af Mosen - 40 læs taget af volden.

24/10 1831. --- Kiorte cirka 50 læs sand i det lave af Mosens sønder ende, men det blev for blødt, og hæstene kunde ey gaee der, hvorfor vi maatte skyde et stk. over.

25/10 1831. --- Kiorte 60 læs sand.

26/10 1831. --- 54 læs. Wilhelm kom hjem af hans reise.

27/10 1831. --- Kiorte 54 læs sand.

28/10 1831. --- 4're folk med 2'de møgbarer kiorte i dag paa det lave i den sønder ende, som ey kunde bære hæstene circa 40 læs sand af den tætliggende vold, og denne ende er nu da færdig. Var i L. Closter.

29/10 1831. --- Kiorte i dag 58 læs sand. ---

31/10 1831. Sv. Natten og morgenen saare megen regn – temmelig godt veyr dagen. Brev fra H.Wulff. Kunde formiddagen intet udrette, men kiorte eftermid. 31 l. sand.

Octbr. var deilig mild og frugtbar. Græsset groer og træer begynder at faa løv igien, en besynderlig tiid. Gid kuns denne mildhed maatte være tilsigende for menniskets sundhed og ey give den frygtelige cholera næring.

Denne faerlige sygdom udbrød heel uventet denne maaned i Hamburg og nærmer sig os med stærke skridt. Min efteraarsreise blev derved standset – og hvad ey var tilfældet i en række af 40 aar, er, at ieg denne tiid befinder mig hiemme.

1/11 1831. --- Godt og smukt veyr, hvilket passede saare godt min kone at faae hendes vask tør og mig at faae en deel sand kiort paa Moesen. Vi fik ved Iens Hansens hielp, som ieg derfor betalte 2 mk., 101 læs og er nu dette stykke paa en ringe deel nær besandet. ---

2/11 1831. --- Kiorte 45 læs sand, hvoraf 34 læs paa agerenderne af det pløvede land til prøve paa, got vi nu for saavidt ere færdig, thi nu vilde det blive for vaadt og bundløs. Vi har nu kiort 540 læs, som ieg haaber og venter skal være gavnlig arbeide, der maaske kand give anledning til, at mange efteraber os og mange eiendomme derved bliir forbedret. Ieg har i disse dage havd megen fornøjelse og adspredelse af dette arbeide.

3/11 1831. --- Vi slagtede i dag en koe, der veyede 38 lispund eller 540 pund og havde 7 lispund 6 pund ren talg eller 104 pund. Vi har selv græsset den, siiden fik den en skp. byg.

5/11 1831. --- Opstaldede vore kreature, hvilket paa kiørerne nær hidintil har gaaet ude. Vi har ingen sinde saa silde paa aaret staldet ind og har derved sparet meget foder, hvilket og gierne kand behøves, da vi ere riigelig tilsatte og har alle stalde fulde.

6/11 1831. --- Tog til Tønder --- Breve fra Henrici i Ollersdorff og Möller & Iuhl i Amsterdam med den gode efterretning, at alt mit uld er solgt. --- Vore folk havde i dag opskjør.

7/11 1831. --- Denne dag 1813 blev af mig og mine med inderlig tak til forsynet, der vaagede over min sundhed og mit liv, erindret. ---

8/11 1831. S.sv. Natten svær tordenveyr, en besynderlig tiid. Vi har nu i 8'te dage næsten hver dag havd torden eller lyn. ---

10/11 1831. --- Havde første gang i aar ild i kakkelovnen. --- Uventet fik vi denne eftermiddag besøg af broder Ioh. Andreas og sin datter Wilhelmine.

11/11 1831. --- Broder Ioh. Andr. betalte paa sin giæld 40 rdlr., tog bort eftermiddagen kl. 2. Til Hans Hansen, Bredebroe 50 rdlr. at kiøbe huder for. Kiorte 11 læs giøde paa de 2'de agre i Toften, hvormed de fik en skikkelig god giøde - i det heele tager Toften aarlig 20 læs, men giver det dobbelt igien ved staldfoeringen.

12/12 1831. V. Morgenen regn, dagen storm. Luften bliir nu godt rensed og cholera sygdommen blæses haabentlig bort. I Altona og Hamburg tager den Gudskee lov godt af og vil haabentlig snart høre op. Den udbreder sig ikke viidere og frygten taber sig alt meer og meer. ---

14/11 1831. --- Slagtede i dag et sviin, der veyede 20 lispund 6 pund, 22 pund flommer kiøbt af L. Brodersen a 2 mk. 6 sk. lispund.

17/11 1831. --- Laante pastor Lautrup 12 rdlr.

20/11 1831. --- Var i dag i Tønder. Cholera tager nu stærk af --- i Altona siiden 11 dage ingen syge. --- Breve fra --- Müller & Iuul i Amsterdam med afregning over mit derhavende uld, som bringer et ringe resultat. Ieg taber paa det snavs merino uld 437 mk. 6 sk. og i det heele, gevinsten paa det korte og Eider uld fraregnet, er mit tab 362 mk. 7 sk., en slet løn for min møye, min risiko og min capital. Men af skade bliir mand klog. Mit tilhørende i Amsterdam er 3 194 rdlr. 15 crt.

24/11 1831. --- Var i Tønder, hvor ieg afgav bmk. 1000 paa M. C. Sommer til Radoor imod 1250 mk. gr. crt. contant. Fleere penge var der ey at faae i Tønder, hvor der er stoer pengemangel. --- Breve fra O. Gehrt og F. H. Wesch i Brunsvig, sidste af ubehagelig indhold, og disse kommissionærer ere fast alle snydere. Sørgelig at mand er tvungen til at give sig i disse menneskers hænder og at mand ey kand giøre alt og være allevegne selv. ---

26/11 1831. --- Wilhelm tog bort til Iylland at kiøbe strømper, medgav ham 102 rdlr.

28/11 1831. --- Af herredsfoged Brasen laant 500 rdlr. crt. at betale om 14 dage. Gav ham til sikkerhed i paakommende tilfælde en vixel paa Sommer. --- Scherbeck post bragde det uheldige budskab, at den slemme typhus, der hersker saa meget stærk i Riibe, skal være udbrudt i Tønder. ---

29/11 1831. --- Tog ledsaget af Hochberg til Iylland og kom til Galsted. ---

30/11 1831. --- Det regnede uophørlig den gandske dag, saa vi temmelig vaade kom til Nebbel Mølle, toge over Hadersleff.

1/12 1831. --- Toge bort fra N.M. kl. 12, havde gode veye og ankom kl. 5½ til Kollemorten.

2/12 1831. Sv. Koldluft, men godt veyr. Reiste over Tyregoe til Brande. Her var kroemanden saa skikkelig at følge med os til Høggild. Da vi ey kunde kiøre over eller igiennem Hollum aae, maatte vi tage efter Harrildbroe, men min Gud hvilken vey. Ieg har i de 40 aar ieg vankede omkring i verden passeret mange daarlige veye, men saadan Satans vey fandt ieg endnu aldrig som over Søebye heeden, der nok er 1½ miil lang, ingen spor af veyen, bestandig i vand, iis, snee og morads. Tilsidst kom vi i mosehuller og nær var ieg bleven siddende/: Hochberg og vor veyviiser maatte gaee til fods:/ Vi naaede Søebye og nu blev det mørk. Iis og vand og snee tog ved igien og vor stilling var vanskelig, blev værre, da morasthuller igien indfandt sig og ieg maatte kiøre paa slump. Vi forfeilede veyen og kom omsiider til en bye, der kaldes Fiederholt, hvor vi vare saa lykkelig at finde et artig logie hos gaardmand Anders Beck og ey kom til Høggild, hvor vi hørte, Wilhelm er. Det var en svær tour for mine smaae hopper og besværlig for os selv. Før vi kom til Søebye heede, maatte vi kiøre giennem aaer og bekke ved høye vande. Nei, for saadan reise takker ieg.

3/12 1831. Sv. Natten og formiddagen temmelig stærk frost og i dag var der ey at tænke paa at komme nogensteds. En lykke, at vi kom hertil i gaar og i dag kand ligge stille. Tog til fods til Høggild, en lille tiimes vey herfra, hvor vi hørte, at den stakkels Wilhelm var denne morgen gaaet til Brande for der at søge os. Vores tjenstvillige fører Hans Hansen eller Hans Læborg tog til fods hiem igien.

Vi var ellers velkomne giester, da i lang tiid ingen strømpehandlere har været her, og der bliver bindetøyet nok at faae, som kand kiøbes til lætte priiser. Overgav til strympindkiøb 1065 rdlr.

4/11 1831. --- Wilhelm kom til os kl. 9, og Hochberg tog med ham til Lysgaard herred. Ieg vendte tilbage, tog en anden vey, men maatte have en veyviiser over den fatale vildsomme heede. Passerede 2'de bække og Hollum aae lykkelig. Herfra havde ieg god vey til Brande - ligesaa til Bresten kroe over Harresøe, hvor ieg temmelig silde ankom.

5/12 1831. --- Havde i Bresten nett og behagelig logie, hvorfra ieg tog til Nebbel Mølle i 3 t.

7/12 1831. --- Gav broder Hans at tilstille Hochberg 20 rdlr. i søslinger. Tog bort kl. 11 og var 3½ i Iels.

8/12 1831. --- til Hadersleff --- tog til Befftost.

9/12 1831. --- Tog bort kl. 8 og var kl. 2 hiemme, hvor ieg forefandt

breve fra Achenbach hoslagd til sin besørgelse fra Hegewisch & Ebert i Mexico med ubehagelige efterretninger om kniplingshandelen. ---

10/12 1831. --- Var i Harres, hvor ieg bet. herredsfogden de laante 500 rdlr. Brev fra Wilh. Bergmann med den sørgelige efterretning, at vores gode søster Bergmann er død d. 25.'de novbr. og hendes moder dagen efter d. 26'de. Begge vore elskte bleve d. 29'de nedlagde i een grav. De vare hinanden troe i livet, de bleve det ogsaa i døden.

Vores gode kierlige moder, hvis liv var en kiende af utrættelig fliid, opnaaede en alder af omtrent 78 aar, hendes datter, en dydig, from og god uskyldig siel var 20 aar yngre – medhen 58 aar – med mig liige aldrende. Saa er da nu min gode Mines kiere borte paa hendes broder nær og kuns den yngre afkom er tilbage. Endnu kiender den gode datter og søster ey det lidte tab. Give Gud hende kraft og styrke til at bære det lidte tab og at taale, hvad skiebnen paalægger hende.

11/12 1831. --- Kundgiorde denne morgen min gode kiere Mine hendes moders og søsters død, og det blev for hende en sorrigfuld dag. – Dog finder hun sig Gud skee lov med roe og fattelse i hendes tunge skiebne, endskiøndt frielig hendes taarer flyder.

13/12 1831. --- Befandt mig ikke vel, havde snue og hoste samt ondt i ryggen. Vores goede naboe befunder sig heller ikke vel denne tiid og var sidste søndag ey i kirken. ---

14/12 1831. --- Svedte lidt og befandt mig bedre, men det satte sig snart i ryggen eller lenden igjen, der altid blev værre, saa ieg aftens kuns kunde gaae ved hielp af krykker – derved hoste –. Min kone befandt sig heller ikke vel og har det stærk for brystet. – Toge samtlige unge og gamle til Ries, hvor vi ankom i daarlig sundhedstilstand.

15/12 1831. --- Havde en elendig natt, ikke kunde ieg vende mig i sengen og hoste piinede mig meget, da ieg maatte undertrykke samme, idet ieg ey kunde taale at hoste. Formiddagen blev det lidt bedre, og ieg kom til roe og temmelig stærk til at transpirere. Først ved solens nedgang forlod ieg sengen. – Vores gode Hochberg lod sig et øyeblik see hos os. Han var sund og glad – forfølger med Wilhelm touren til Hamburg. De har beskikket deres indkiøb af bindevare i en saare gunstig tiid og deres handels begynd er god og meget lovende. Give Gud dem fremdeles lykke og for alt, at de maae bliive sunde. Hvor glad ere disse unge mennesker, især Hochberg, at de ere komne i virksomhed. Ieg haaber at have anvist dem et fag, hvor de ved orden, fliid og sparsommelighed vil finde riigelig og sikker brød, og det glæder mig, at de fra nu af kand virke uafhængig og selvstændig. Vores gode moder befunder sig denne aften daarlig.

16/12 1831. --- Efter en ringe natte roe, faldt vores kiere syge morgen-

stunden i stærk sveed, og hun maatte som ieg i gaar i dag vogte sængen – dog befandt hun sig aftenen bedre.

17/12 1831. – – – Vores kiere Dora kommer nu raden paa. Havde i aftes og natten hovedpiine, formiddagen liigesaa, maatte overgive sig, hvilket lettede hende. Theodor har et daarlig øye og Ferdinand allene er hidtil sund. Give Gud vi vare vel hiemme og der kan skrante ud.

18/12 1831. – – – Forlode endelig Ries kl. 11½ – en lykke, vi havde vinden med og seglet over vor lille vogn. Kom vel hiem. – – – Vores lille quie er slagtet. Den havde kuns 4 lispund talg, men 36 lispund deilig feed kiød. – – –

21/12 1831. – – – Var i Tønder ledsaget af min Mine og indkiøbte adskilligt til børnene. – – –

22/12 1831. – – – Var i dag i Bredebroe at skiere af. – – –

24/12 1831. – – – (*Skrev mange breve*) fik derved en travel iuuleaften, maatte tage ved igien, da vore fremmede vare borte, hvilke efter gammel skik og sædvane indfandt sig hos os denne aften, og ieg kom først morgenen kl. 6 til hvile.

25/12 1831. – – – Vi har en grøn iuul og ingen spor af vinter. Var i dag af nattevaagen temmelig sløv og kom ey i kirken. Vore børn havde en glædesdag og aften over heil. (?) Christ beskierelsen og vi gamle glædte os over deres glæde. – – –

26/12 1831. – – – Vare i dag som sædvanlig i Bredebroe.

27/12 1831. – – – Besøgte med W. søster Kirstine denne eftermiddag. Forefandt ved vores hiemkomst Drees fra Iedsted, der logerer hos Mik-kelsen.

28/12 1831. – – – Drees tog bort, besøg af Lor.Krüger i Iels.

29/12 1831. – – – Lor.Krüger tog bort. Var i Apterp, hvor ieg atter leiede Traneng for 8 rdlr. 44 sk.

30/12 1831. – – – De smaae fra Ries kom denne eftermiddag. – – – Vi fik desværre atter ingen brev fra Hochberg, og vor sorrig og bekymring for ham er stoer. – – –

31/12 1831. – – – Til pastor Lauterup for Ferdinand 10 rdlr.

Et aar er da nu atter endt. Som en strøm svinder livets dage, og selv et langt liv vorder kort for den sunde, der, før han seer sig om, er ved enden af sine dage. Lovet være Gud for alt det gode, han skienkede os, lovet være Han for hver glad tiime, han lod os forleve i det nu henrundne aar. Vel vare vi ey frie for sorger og bekymringer, og mange ubehageligheder og smertelige begivenheder mødte os. Handelen var ringe og blev efteraaret gandske standset formedelst cholera sygdommen, der udbrød i Tyskland. Ieg maatte opgive min efteraarsreise og forleve denne tiid hiemme, hvilket

ey har været tilfældet i en række af 40 aar. Mangt et tab leed ieg, og fortienesten var ringe, mine udgivter mange, derved saare daarlige udsigter for fremtiden, dog Gud lov for de gode tiider, ieg har havd og Gud lov, at ieg har benyttet samme.

Døden krævede mangt et offer af vor familie dette aar. Min broders ældste datter, den fromme, godmodige Hanna blev bortkaldet fra hendes 4're smaae og hans sviigerdatter fulgte kort efter. Den 26. november udrandt min kiere kones gode moders tiimeglas, dagen før døde hendes saa høyt elskte søster Henriette Bergmann, og mangelen taare randt deres minde. Et endnu smerteligere tab blev vi truet med, da vores gode Hochberg blev angrebet af en heftig sygdom og var døden nær. Dog Herren være lovet! Han blev os skienket paa nye, og den bekymring, vi ved aarets ende har for ham ved manglende efterretning om hans befindende, vil haabentlig morgen ved et godt brev fra ham hæves.

Sunde vare i øvrigt vore vakre haabefulde børn og sunde vare vi gamle, saa vi med mod og kraft og virkelyst ender aaret og gaar haabefulde den kommende tiid i møde.

Et herrligt godt og velsignet frugtbar aar var det hensvundne. Det bragde søde for mennisker og quæg i overflødighed og alt kom dydefuld og sund og vel i huus. Priiserne ere taalelige for kiøber og sælger. Ruggen koster 10 mk., byg 6, havre 3 mk. og boghvede 3 mk.

Politisk vigtig var den russisk polske krieg, der endte sig ulykkelig for det arme Polen. Dette arme folk havde fortient en bedre skiebne. Mand har i historien faae eksempler af sligt heltemod og saadanne offer, som denne tapre nation bragde sin frihed og selvstændighed. Dog! de maatte tilsidst underligge den store overmagt og sukke nu under det tunge russiske aag. Veemodig seer enhver tænkende menniskeven hen til dette ulykkelige folk og beklager dets haarde skiebne.

Den nye belgiske konge Leopold valgt af folket blev annerkiendt af de stoere magter, dog ey af den hollandske konge og det seer vanskelig ud at faae tingen fredelig arrangeret.

Ellers hersker der ved aarets ende fred i Europa, og magthaverne bestræber sig ogsaa for fremtiden at erholde samme.

Den frygtelige cholera udbredte sig fra Asien kommende i det vestlig Europa og truede at hiemsøge et hvert land. Dog blev vi Gud skee lov forskaanede og sygdommen lader til at tabe sin magt, io mere den nærmer sig Nørhavet. Langt værre og trykkende for menniskene vare foranstaltningerne mod sygen som sygdommen selv, thi handel og vandel blev standset og mange tusinde derved brødløse.

1/1 1832. – – – Havde den glæde at modtage brev fra vores gode Hoch-

berg. --- Gamle Iohannes, den ældste mand i byen, sognet og vel den heele omegn døde i dag i en alder af 98 aar.

2/1 1832. --- Vare i dag samtligen i Bredebroe.

3/1 1832. --- Da de smaae Rieser befandt sig her saare vel, saa lode vi dem blive her endnu i dag, og alles glæde derved var stoer.

4/1 1832. --- Skrev til I.A.Wulff. Sine smaae toge bort efter at have levet 4're glade dage hos os og vunden vores ynde. De ere rett godmodige og artige børn. Skrev til herredsfoged Brasen med 14 pund caffe til foræring og sendt min tabelle, hvor ieg lod angivelsen blive, som den var forgangen aar. Var aftenen hos præsten at hielpe tælle og indpakke sine penge til Schlesvig.

7/1 1832. --- Christen Nissens enke døde i dag. Nu svinder de gamle her i byen.

9/1 1832. --- Besøg af Gadolin, til hvilken ieg betalte 60 mk. 8. ---

10/1 1832. --- Solgte til Wolbert Ketelsen 2'de stude for 71 rdlr. 12 sk., heri 50 rdlr. 12 sk. betalt, og til Peter Mathiesen, begge fra Horstedt 2'de ditto for 65 rdlr. 1. may at betale. Begge indestaar for betalingen og vilde desuden stille Evert i Tønder til caution. Studene gik strax af til Sød.

11/1 1832. --- Ferdinand var i L. Closter og betalte min skat med 78 mk. 6½ sk. Medbragde fra N.Iversen 130 mk. - sk., som Hochberg har betalt for ham i Hamburg samt 29 mk. 1 sk., som han skyldte mig. Udsatte for Sara Davidsen, Silkegade n° 106 i Kiøbenhavn 46 stk. knipl., skrev til hende og til S.W.Iohannsen, Østerbroe n° 106 første sahl, som ieg addresserede kniplingerne til.

12/1 1832. --- Christen Nissens enke blev iordet i dag, hvor vi vare til begravelse. (NB dagen efter).

14/1 1832. --- Var i Tønder, hvor ieg afgav knipl. til Kiøbenhavn. --- Hørte, at Georg alt i 6 uger er reist omkring og tager en deel af den lille afsads, ieg havde at vente. --- Vare aftenen paa Vældgaard, hvor der blev holdt kongeaften og tillige Gydemaries 56'de fødselsdag.

16/1 1832. --- Breve fra --- og Achenbach, sidste af saare ubehagelig indhold og det meest uforskammede brev, ieg nogensinde har modtaget. Gud skee lov, at han ingen grund har til sit grove skienderie og kuns giør sig selv slett og latterlig derved. Dog forsatte mig dette i slett humeur, og ieg er nær ved at kiedes ved den mig før saa kiere handel, da ieg daglig kuns oplever ubehageligheder, bliir bedraget og slett behandlet fast fra alle siider.

18/1 1832. --- Leiede af Peder Iefsens land Holmen, Nyeng, Vestereng og 3 stk. agerland, ialt for ca 35 rdlr.

19/1 1832. --- Hochberg og Wilhelm kom i dag hiem sunde og vel tilmode, skiøndt de har gjort daarlig handel og satt til i stædet at fortiene. Alting er ringe, alting er slett. Dog Gud skee lov for sundhed, det bliir saa nok bedre igien.

20/1 1832. --- Fuldendt det snavs brev til Achenbach, hvilken ieg har sagt dygtig sandheden og derved nu gandske brudt med ham. Ieg var dette mig selv skyldig, skiøndt det frielig er mig til skade.

Vores gode naboe fyldte i dag sit 69'de aar og glædede os denne aften - tillige med degnen - med sin nærværelse. Gud lad ham endnu leve og virke i mange aar. Han er saa uundværlig, kier og dyrebar og alle saa gavnlig.

24/1 1832. --- Kammersecretair Anthon kiøbte i dag gammel Iohannes' sit huus for 115 rdlr. - en høy priis, da bygningen slett ikke duur og kuns har en lille have, ellers slett ingen eiendomme.

25/1 1832. --- Fuldendte endelig mit ubehagelige, lange brev til Achenbach, nemlig renskrivningen.

29/1 1832. --- Tog til Tønder --- Afgav til Lohmann 16 rdlr. og at imodtage hos Radoor 10 rdlr. for dermed at klarere tolden for den hiemkomne caffè, hvoraf ieg tog 2'de sække med hiem; i fragt til Tønder fra Flensburg 9 mk. 8 sk. betalt. ---

30/1 1832. --- Ubehagelige forfald med Gydemarie, som fik krampe og er meget svag, vil græsselig værlig omgaaes. Holdt vores kongeaften, hvor børnene vare glade, skiøndt det frielig ey var saa rar nu at tage afskeed med den kiere iuul.

31/1 1832. Sv. Deilig foraaers veyr. Lærkerne begynder alt at lade sig høre. ---

Ian. var ingen vinter maaned, kuns faae dages frost ellers tõe og bequem veyr uden snee og slud, uden regn og blæst og vi har en sielden bequem vinter.

2/2 1832. --- Lod kiøbe i Laurup 8 stude á 25 rdlr. stk. af Peter Outzen.

5/2 1832. --- Wilhelm var i Tønder med mine postsager og bragde brev fra Sommer, hvilket forsatte mig i ilde humeur den fatale Achenbach angaaende.

7/2 1832. --- Optog de nye vare, hvor forraaden er kuns liden, men sagt stoer nok efter tiiderne. Brev fra L. Krüger i Iels og sendt 2 sække caffè med a 9 sk. Endelig er da de 2 læst smør afgaaet. Det staar nok kuns daarlig med denne mands actier, og ieg har at see mig for her, at det ikke gaar mig, som det disværrer er gaaet saa mange stæder.

8/2 1832. --- Arbeidede atter med mine kniplinger. ---

11/2 1832. --- Skrev et lang particulier brev til Sommer angaaende den fatale Achenbach. Give Gud dette maatte være det sidste i denne anliggende, samt handelsbrev til samme.

18/2 1832. So. Deilig vinter veyr. Breve fra Otto Gehrt og Sommer med efterretning, at Achenbach angreer sin synd og denne fatale historie da nu er forbi, som har forvoldt mig megen forted og megen tidsspilde.

Giorde i dag min balance, der sluttede saare godt, og ieg efter tiiderne har aarsag til at være tilfreds med resultatet. Besøg af Stadager.

19/2 1832. --- Det er en sielden vinter, vi har dette aar. Mathiis hentede min vogn fra Tønder, som er bleven paalagd og gangen fornyet.

20/2 1832. --- Bestilte 20 tdr. hviid havre a 3 mk. 8 sk. og 10 tdr. sort a 3 mk. ---

23/2 1832. --- Tog med Hochberg til Riis, hvorfra til fods til Apenrade og tilbage. ---

24/2 1832. --- Reiste til Hadersleff, hvor Wilhelm kom til os. Han og Hochberg toge til Iylland og ieg til Iels.

25/2 1832. Sv. Deilig, soleklar veyr, lidt frost, herlige veye og det er en lyst at reise i denne tiid, især med min befording. Afgav til L. Krüger 50 rdlr. --- Tog bort kl. 11 og var i mørkningen hiemme ---

27/2 1832. --- Kiøbte i dag af Niels Hansen i Kummerleff sin part af Brede Kier for den sum 400 rdlr., hvilke paa 500 mk. nær, som er indførte, betales strax – de 500 mk. til næste 1. nov. og renterne svarer ieg fra sidste iuul af. Denne engpold har lens Tüchsen før været eier af og kommer nu til byen igien.

29/2 1832. --- Lod 3 æsker kniplinger hiemme og tog bort fra mit kiere hiem kl. 8½. --- til Bau --- W. Wieck har hos Evert afhentet 5 sække caffè, tilbage 1 sæk, som sendes til Brede og den lille parthie er altsaa anbragd.

Februar var saare bequem, fast bestandig, vindstille, uden snee og uden regn, tilsidst magelig frost og saare deilig vinterveyr. Iorden er overordentlig tør og sielden er i denne tørre sommertiid vandet saa lav i aaer og bække som i denne vintermaanede.

(Over Mysunde, Gettorf, Preetz og Oldesloe når W. 4. marts frem til Altona. I de følgende 4 dage ordner han sine kniplinger og klargør to kartoner til henholdsvis St. Thomas og Mexiko. Et par aftner tilbringer han i forskellige teatre).

10/3 1832. --- Brev fra Achenbach, som gav mig fuldkommen satisfaction for den lidte fornærmelse og angrede meget sin overiilelse. --- Saa vendte ogsaa han, som alle, der i tiidens længde miskiendte mig, angerfuld og med forhøyet agtelse tilbage. --- Modtog tillige beretning,

at en carton af mine knipl. i Mexico n° 53 er solgt for bmk. 232 - 6 brutto og gives forhaabning, at ogsaa de andre snart vil vorde anbragde.

11/3 1832. --- Sorterede og pakkede mine vare. Besøgte Achenbach, hvor ieg fandt en meget smigrende modtagelse og blev buden til fadder, naar mad. Achenbach føder. --- Var aftenen paa H.b. til comedie, hvor Assaburg blev given, men som var et kiedsom stykke.

Wulff forlader 12. marts Altona og rejser i de følgende uger lidt på kryds og tværs i Lauenburg, Mecklenburg, Brandenburg, Hannover og Preussen – i øst til Rostock, i syd til Andreasberg i Harzen og i vest til Uelzen. Han har kunder og agenter spredt ud over hele området og han synes at kende Gud og hver mand. Blandt sine kunder nævner han især jøderne og omtaler dem både for det gode og det mindre gode. Foruden kniplinger sælger han også jyske strømper og Randers handsker. Undervejs får han trods lange og anstrengende køreture dog også tid til at tænke på dem derhjemme i Brede og til at skrive i sin dagbog om indtryk undervejs).

8/4 1832. --- Vores Ferdinand aflagde i dag det løfte for sin levetiid at blive Gud og dyden troe. Gid han i livet maatte gjøre rettviiis brug af det stoere pund, ham er betroet – ved medfødte naturgaver – god opdragelse – herlig underviisning og gode exemplar. --- Skrev til ham med rørt herte.

14/4 1832. --- Tog Magdeburg tæt forbi, dog uden at berøre byen. Her er en herlig egn og riige bønder, der lever rask, men dyrker deres iorder godt. En gaard af 3 Hufen eller 90 Morgen a 180 Poder² har ialt circa 150 rdlr. udgivet at udrede. Mand holder hertil 4 heste, 12 a 13 stk. hornquæg og 90 til 100 stk. faar. Landet hviiler aldrig uden ved brak og faar giøde hvert 3'die aar. Eng har mand slett ikke, kuns lidt cleverhøe. Iordbunden er overordentlig frugtbar, og det er næsten utroelig saa meget mand avler, men iorden bliir og tilbered og seer ud som havejord. Fandt i dag løv paa hyld og piil.

15/4 1832. --- Tog i 8 tiimer til Blankenburg. Glædede mig i dag rett inderlig til mit reiseliv og reisen i denne egn, der er for hvem, der har sands for naturskiønhed, saa meget tilsigende og poetisk.

16/4 1832. O. Megen varme og megen tørke. Fra Blankenburg over Hüttenrode og Rübeland, hvortil man har chausse til Elbingrode, herfra atter kunstvey til Braunlage i 6 t., herfra i 2 t. til Andreasberg.

Mand reiser nu til tiide næsten for bequem i denne vilde biergegn og interessen taber sig, idet beschværligheder, vanskeligheder og medunder farligheder savnes, hvilket før gjorde een sine vandringer saa interessant. Kuns fra Braunlage til Andreasberg er det ved det gamle, og denne veystrække var mig den kiereste, som og langt den behageligste, thi her

har mand himmelhøye med deilig skov prydede bierge, hvilke til Braunlage fattes. De nøgne bierge gjøre ingen gunstig effect og det poetiske taber sig ved den ievne kunstvey.

Tomt og øde fandt ieg det hos svoger Bergmann. Ieg savner min kones gode, blide søster og endnu meere hendes moder, som ieg saa gjerne underholdt mig med, saa gjerne paahørte hendes fortællinger. I virkelighed er her kuns lidt meer for mig. Allene de kiere erindringer ere tilbage.

(Wulff tilbringer en god halv snes dage i Andreasberg sammen med svogeren og den øvrige familie. Han tager på bjergvandring med svogeren, faar fat i nogle planter, bl.a. fuglebærtrær og roser, som han vil søge at få til at gro derhjemme i Brede. Under opholdet kommer plejesønnen)

26/4 1832. --- Wilhelm kom i aftes tilbage. Piigen i Güntersberg befaldt ham, sandsynligvis faar han hende. Tog bort fra Andreasberg. --- Kiorte til Wolfenbüttel, ypperlig vey, især til Harzburg. ---

(Han tog derefter over Braunschweig, Uelzen, Ebsdorf, Lüneburg og)

1/5 1832. --- over Eichbaum til Altona. --- Fuldendt og afsendt mit 22 siider stærke skrivelse til min kiere kone – ligeledes fuldendt og afsendt til H. Wulff.

Saa er da atter et af mine livsaar fuldendt og et nyt – det 59de – antraad. ---

2/5 1832. --- Var aftenen lidt i Webers hauge, hvor alting nu staar saare deilig, vexter, buske og træer i fuld blomstring, flor.

4/5 1832. --- Var hos Achenbach middagen. ---

5/5 1832. --- Endelig nogle afregninger – – – deels overordentlig ringe deels gode. Den kieltring Paulsen i Havanna beregner mig for 141 mk. 10 sk., posamentier vare 2 mk. 4 sk. Skiendig, men hvad vil mand gjøre. Knipl. ogsaa skammelig solgt. Havanna har stedse været en uhædlig plads for mig.

7/5 1832. --- Var aftenen af den megen løben saare [træt] da ieg 2de gange var Hamburg og Altona rundt. ---

9/5 1832. --- Modtog af M. C. Sommer 4000 mk. gr. cour. og af Ioh. Hekker i Hamburg 9000 mk., disuden selv 3600 mk., saa at ieg belæsser min lille vogn med 16600 mk. – og er den største sum, ieg nogensinde har været i besiddelse af.

Det største beviis paa tilliid, ieg nogensinde har havd, fandt ieg hos Hekker, der uden personlig at kiende mig, tilvendte mig sin tillid, uden opfordring og af egen drivt udkaarede mig blandt saa mange, han kiendte i hiemegnen for at besørge hans uldindkiøb og anbetroede mig saa stoer en sum. O! hvor er det mig dog kiert her saa tydelig at see, hvor got mit ærlige navn og rygte er, hvor høyt ieg staar anskreven i mine medmenniskers omdømme. ---

(Wulff afslutter og ordner forskellige handelsarrangementer paa Vera Cruz, Pernambuco, Singapoer og Port au Prince og fortsætter:)

10/5 1832. --- Ieg kom altsaa endnu ey herfra i dag og var beskieftiget i dag som de andre dage fra morgen tidlig til aftenen silde, og Gud veed, ieg dovner ey miin tiid bort, saa lidt ieg og udretter.

11/5 1832. --- Havde saa meget med min pakkens at bestille, at ieg først kom bort kl. 2 og naaede kuns til Elmshorn.

12/5 1832. --- Tog over gesten til Steinkrug, og de daarlige mærskveye fraholdte mig fra at komme til Glückstadt.

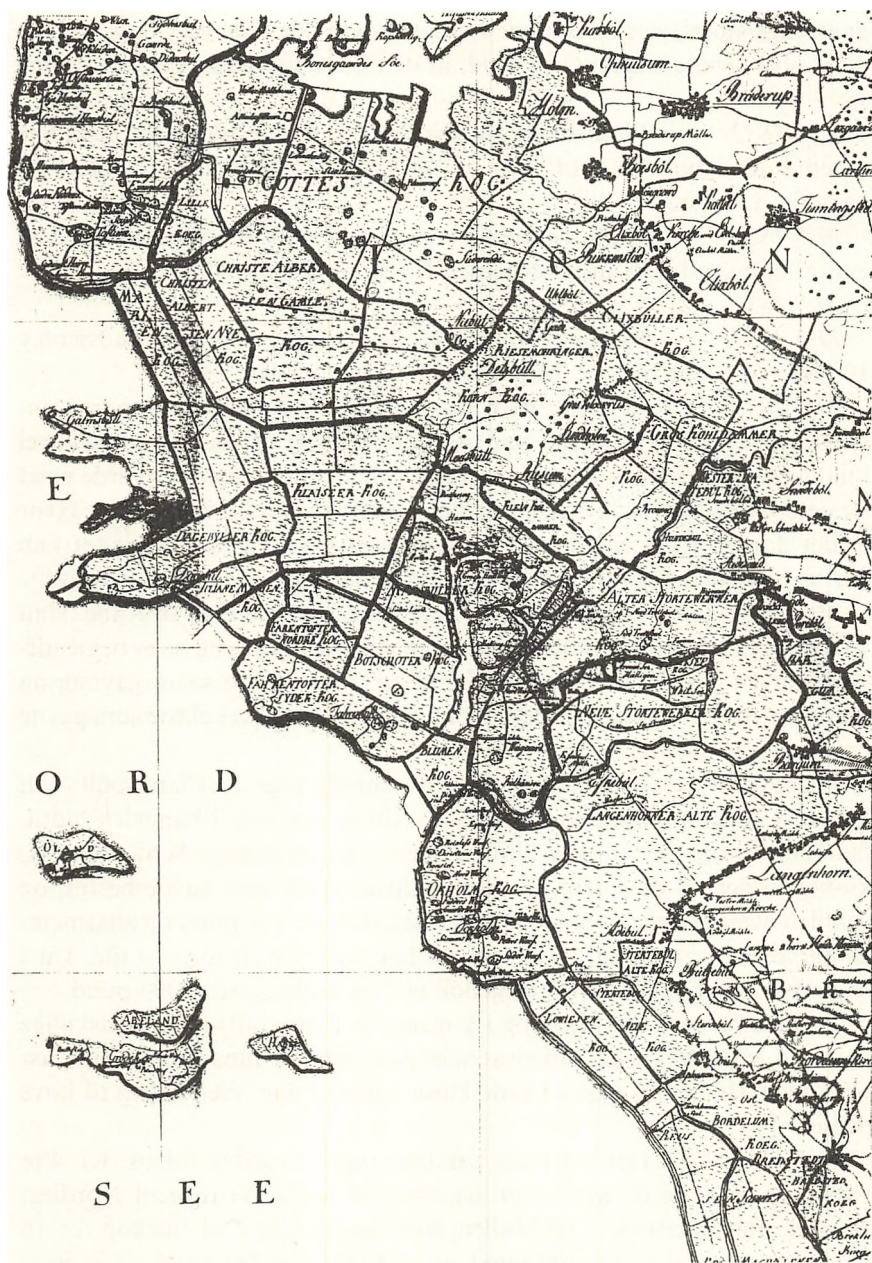
13/5 1832. --- Tog ud kl. 6½ og ankom først 10½ til Soeholmbroe over Bergen, N. Stapel, Woold, Hollingsted, en fandens tour af veyen for at undgaae mærskven --- men denne tour tager ieg vist ikke meere. Over Süderstapel og Schwabsted eller Hui [Hude] til Ostenfeld havde været ulige bedre. Mine stakkels hopper havde i dag en stram tuur, ieg kiorde vel 10 miil, derved det fatale snevre spor. Har foruden min øvrige bagage 4 til 500 pund penge i vognen, og de villige dyrer maatte slæbe. Dog vare de muntre og raske og især var Lise til sidst saare levende, saa Lotte havde ondt ved at følge med.

Hvor seer det her og io længere mand kommer nær paa sørgelig ud. Ruggen er forfrossen, havren sort – blade paa træer ere sorte og forbrændte. I stæden for at see naturen klæt i yndig foraarsgrøn fremstiller den sig øyet i sort sørge-dragt. Derved er her falden saare megen havl og iis, som har giort uberegnelig skade. Gud forbarme sig over os, fremtiden viiser sig saare mørk og nedbøvende.

14/5 1832. --- Tog til Chr. Albr. Kog, hvor ieg ingen traf af hvem, ieg haabede at forefinde. Iess Jacobsen var paa Føhr og Hochberg skal have koldfeber, en elendig tildragelse i denne tiid, hvor hans hielp var mig saa nødvendig.

15/5 1832. --- Afgav hos Jacobsen 4're punge med 3100 mk., skrev til ham og tog kl. 10 bort. Afgav i Klangsboell hos Cathrine Japsens 4're af Hekkers punge med 3000 mk. – Ankom til mit kiere hiem kl. 7. Her fandt ieg Hochberg og Ferdinand meget medtagen af koldfeberen, men som dog nu skal have forladt dem. Ogsaa lille Dora skal have været meget syg i halsen, men er dog nu i stand igien. De øvrige vare Gud skee lov raske og vores glæde var giensidig stoer efter saa lang fraværelse at være forenede igien og at min lange reise lykkelig er endt.

16/5 1832. Sv.v.nv. Morgenen var iorden hviid af riimfrost, siiden kom der en deilig regn, men saa blev det koldt igien. Det ser her drøvelig ud, træerne have sorte blade, og mand savner allevegne det deilige foraarsgrøde. Frugttræerne vare riig besatte med blomster, men aldt er dræbt af den

Kogene mellem Tønder og Bredsted, hvor Jens Wulff opkøbte uld. Udsnit af Joh. Heinr. Chr. du Plats kort 1804-5 over Bredstedt, Wyk auf Föhr. Her kopieret efter Das Herzogtum Schleswig 1804/1805. Kartenwerk von Johann Heinrich Christian du Plat. Jubiläumsausgabe der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte, Kiel 1983.

græsselige storm, der rasede her som allevegne den 9de may, hvilken har gjort uberegnelig skade. Give Gud, at den kiere rug kuns maatte komme sig. ---

17/5 1832. --- Plantede de hiembragde træer og buske. Mine folk har saaed 8 td. havre og 2 td. byg og udkiort til byg 100 læs giøde, 8 til kartofler i Kogen.

19/5 1832. --- Var i Tønder for at forhøre om uldhandelen og traf endeel uldmænd. Fra Iess Mathiesen for stude 64 rdlr. 40 sk. ---

20/5 1832. --- Tog til Iels. ---

21/5 1832. --- Reiste til Nebbel Mølle, hvor ieg overleverede Nicolay 100 rdlr. at købe uld for. Min gode kones fødselsdag.

23/5 1832. --- til Brede, hvor ieg forefandt H. F. Glusenkamp fra Amsterdam, der alt en dags tiid har tøvet efter mig – og ønsker at tage deel i uldhandelen. Hvor er det mig kiert og smigrende saaledes at vorde søgd og agtet af de første kiøbmænd og derved selv byen bliir renomeret. Hvor er det dog en stoer riigdom at have et godt rygte. Denne bekiendtskab har ieg den vakre Sommer at takke, fra hvilken ieg modtog 2de breve.

24/5 1832. --- Vores hollænder tog eftermiddagen bort til Riibe. Han vandt vores alles tilliid, agtelse og kierlighed i høy grad, og hans bekiendtskab var os alle af stord værdie, kand og muelig blive saare gavnlig og vigtig for os --- Vores handelsforbindelse vil vist saavel glæde som gavne os giensidig. ---

25/5 1832. --- Reiste til Tønder, Hochberg liige til Clanksbüll – til Høyer, Clanksboll og Chr. Albr. Koog. Alting var stille i handelen hidtil, faarene i norden ey engang klippet, men i dag brækkede Schwedler løs, kiøbte en deel af de stoere parthier og hvad vi til deels havde bestilt, og gav den uventet høye priis 16 sk. og 1 spec. duc. pr. 100 pund og allarmere-de derved overordentlig. Iess Jacobsen har ladet sig alt for god tiid, var i dag første gang tagen ud til Effgebøll etc. og kiøbte circa 1000 pund.

26/5 1832. --- Var omkring i kogene, til Fahretofft, kiøbte adskillige parthier. Mine folk toge viidere sønder paa, men ieg tilbage og til Clanksbøll, hvor Hochberg ogsaa havde kiøbt endeel i dag, men frielig til høye priiser. ---

27/5 1832. --- Det var i dag sandelig ingen hviledag for os. Kl. 4re vare vi paa færde og kl. 2 kom ieg først til hviile. Vi toge til Nørdieg, hvor vi intet udrettede – til Møllen, hvor mand solgte til Buckop for 16 sk. og 4½ spec. duc. pr. 100 pund og til Schwedler for 16 sk., 5 spec. – derfra til Høyer, hvor ieg gav F. Hinrichsen i opdrag at kiøbe de gode parthier til 16 sk., de andre 14 sk., da Iordon vilde komme eftermiddagen – tilbage til Clanksbøll, hvor mine folk havde kiøbt en deel og til

Chr. Albr. Kog, hvor mand ogsaa havde samlet en deel, saa Hekkers opdrag nu kand opfyldes. Begyndt et brev til Hekker, men som ieg ey kom vidt med, da der var stoer selskab hos Iacobsen. Kiereste og familie her vare tilstede og paa ingen forretninger her at tænke. — — —

28/5 1832. — — — Til Klangsboell, hvor ieg forefandt brev fra Hekker. Her var ifølge deraf kiøbt en deel uld denne morgen. Til Høyer, hvor F.H. ogsaa havde faaet en deel, men som ieg ey var saa glad til, og til Brede, hvor jeg fandt alting vel, men selv var meget sløv og daarlig.

29/5 1832. — — — Skrev en beretning over uldhandelen til Hekker af 9 siider, siiden til Löhmann, og da lærkerne sang, kukmanden kukkede og dagen brød an, kom ieg først til hvile.

30/5 1832. — — — Var i Høyer. — — — F. Hinrichsen havde kiøbt og modtaget circa 2000 pund uld, der i dag blev stoppet. F.H. er ey less Iacobsen, og ubetinget opdrag giver ieg ham ikke meere, da han viiser sig saa liige gyldig for min interesse. Hochberg havde intet kiøbt siiden, da der intet mere er og alt er solgt.

31/5 1832. — — — May endte sig godt. Græs og korn kommer sig godt, men sørgelig staaer busker og træer med deres sorte blade og vidner om den ødeliggende storms voldsomhed af 9'de may, der gjør denne maaned sørgelig tænkkelig. Megen riif og nattefrost havde mand ogsaa i denne maaned, og may var dette aar ikke mindre som tækkelig.

(1.-2. juni kørte W. til Nebbel Mølle).

3/6 1832. — — — Afgav til Nic Wulff 100 rdlr., tog over Egtved til de usle heedeegne. Til Green Krog, hvor ieg købte af Niels Lauesen 2½ a 3 ske. uld a 14 sk., frit leveret i Hierting eller Foel. Gav ham paa haanden 50 rdlr. Denne lod til at være en skikkelig mand. Til Horsboell, hvor Iacob Hansen havde solgt til Cohen, men lovede om mueligt at forskaffe et læs til samme priis. Denne mand lader til at være meget reel, er tillige formuende og her tænker ieg at have standquarter og oplag for denne egn, hvis ieg ellers med Glusenkamp kommer i gang — tilbage til Grindsted Dal, havde den fornøjelse at vorde ledsaget af broder Hans. Nicolay sendte ieg til Horsens egn.

4/6 1832. — — — Til Engelsholms mark, hvor Iac. Tang ey saa godt befaldt mig, skjøndt han leverer megen uld og skind, men ogsaa har solgt og vi kommer alle vegne for silde. Til Weile, hvor Glusenkamp endnu ey var indtruffen, tilføyede hans brev nogle linier og tog til N. Mølle. Besaa nogle kostbare oldsager hos gæstgiver Lassen i Weile.

5/6 1832. — — — Var ved canalen, hvor der i disse dage bliir brav ryddet og lidt omkring i marken. Traf i aftes her sammen med A. Petersen fra Spangsberger Mølle. Iac. Hansens søn fra Horsboell indfandt sig, hvilken

ieg tilstillede 100 species eller 125 rdlr. i afdrag af 1 læs uld, han leverer til 14 sk. frit i Hygum.

6/6 1832. — — — Bet. Niels Lauesen, Greenkrog 40 rdlr. Han har nu faaet 90 rdlr. og leveret 3½ ske. uld. Ogsaa Nic. indfandt sig, men han har ingen bestemt handel afsluttet. Fornøiede mig til min broders herlige rug, raps etc., der alt er meget lovende.

8/6 1832. S. Megen varme og en yderst frugtbar tiid. Efter forgieves at have ventet efter Glusenkamp forlod ieg Nebbel Mølle kl. 9, tog over Dons Mølle for om mueligt at hæve disharmonien mellem de to møllemænd og søeinteressenter, hvilket lood til at være lykkedes mig. Til Colding, Haderslef og Iels, hvor ieg traf sammen med herredsfoged Brasen.

9/6 1832. — — — Kom hiem kl. 4, hvor ieg havde det ubehagelige at finde Hochberg og Ferdinand befaldne af koldfeber igjen. — — —

10/6 1832. Pinsefest. S.sv.v.so.o. Deilig veyr og nogle regniilinger. Her er ikke falden synderlig regn, dog staar alting godt og herlig. Var eftermiddagen en lille tour omkring i marken, fandt vores rug dræende, sommerkornet meget lovende, græsset kommer sig godt paa agger og eng og de beste udsigter til en riig og velsignet høst havde vi forude.

11/6 1832. — — — Til Ort i Tønder for min kones fortepiano istandsættelse 9 rdlr.

12/6 1832. — — — Opsatte paa anfordring min betænkning over vognsporrets forbedring i vort land. Ventede forgieves Glusenkamp.

14/6 1832. — — — Tog til Chr. Albr. Kog, hvor Glusenkamp aftenen indfandt sig, hvilket var mig saare kiert, da den fiine uld endnu ey var pakket og han nu af samme havde det fulde syn. Veyene i mærsken vare daarlige.

15/6 1832. — — — Giorde accord med Glusenkamp at lade den uld, som ligger hos Iess Jacobsen gaae paa fælleds regning til Amsterdam, ligesaa hvad der er kiøbt i Iylland og hvad ieg kiøber af merino uld. Ieg beregner blot mine udlæg og han uden afkortning eller provision indtægten. Hver skyder den halve capital og for resten bliir alt deelt saavel tab som vinding, hvilket alt vi gave hinanden skriftlig. Kiorte ham til Fahretofft, hvor ieg tog afskeed fra denne vakre mand, hvis bekiendtskab er mig og mine saa overmaade kiert. Han fængslede os alle ved hans gode hierte, hans forstand og hans uskyldighed. Denne mand vil vorde os alle uforglemmelig. Giorde ingen afregning med Iess Jacobsen. Ulden blev i dag stoppet. Tog til Clanksbøll, hvor ieg betalte Christian Enevoldsen for hele uleilighed ved uldindkiøbningen her 20 rdlr., drikkepenge til karlen 3 mk. 12 sk., piigen 2 mk. 4 sk. Tog til Slusen, hvor ieg befragtede Anthony Schrøder efter forrige aars priis 40 rdlr. og Stader told. Iessen lovede ieg resten af vores uld a 16 sk. pr. 100 pund. Kom først hiem natten kl. 12.

17/6 1832. --- Wilhelm, som i dag tog til Iylland til Iacob Hansen i Horsbøll. --- Var eftermiddagen en lille spazeretour med min Mine i Kogen og i Mosen. Vi glædte os til den delige grøde af græs og korn, alt lover en riig og velsignet høst.

18/6 1832. --- Var i Høyer, ledsaget af de smaae og klarede Anthony S.Schrøder, som har 30 sække uld om bord - fragt 40 rdlr. Bet. ham Stader told med 5 rdlr. Angav brutto 9012 pund. ---

19/6 1832. --- Lorens Krüger kom endelig i dag med 92 pund uld, 9 tdr. smør og 276 pund uld fra Sev.Iohannsen Bastrup, hvilket Mathiis kiorte til Høyer.

20/6 1832. --- Laante Mads Nissen 100 mk. Optog lidt af mine knipl. og skal nu til at tænke paa denne artikel. Der var i dag kirkevisitation, men min tiid tillod først at komme til caffetiid. Onde rygter om cholera.

21/6 1832. --- Optog en cart. knipl. til Porto Prince bmk. 275, ordnede mine vare og forlod mit kiere hiem kl. 2. --- Fandt skidne veye til Clanxbøll. Her har det regnet mindre og ved Emmersbøll slett intet. Fandt Iess Jacobsen ikke hiemme. Han har taget strax bort til Føhr, har kiøbt i Husum 5000 pund nordstrander uld a 15 sk., som ieg ikke er saa glad ved, da det i mine tanker er for dyre.

22/6 1832. S. Deilig veyr og gode veye, da her ingen regn er falden. --- Tog bort kl. 9 til Husum, hvor ieg havde mange betænkeligheder med ulden for den slemme choleras skyld. Gav Asmus Godbersen, en meget vakker mand, opdrag at sende de her liggende 12 sækker uld med skipper Iess Peter Matzen til Altona under adresse Haarburg og at besørge sundhedsattest dertil. Dette alt forsinkede mig saa meget, at ieg ey engang kom til Friedrichsstad, langt mindre Kleve, men maatte blive i ---

23/6 1832. So.s.v., herlig reiseveyr, i Meldorff lidt regn. Tog ud kl. 5 - var meget sløv, da ieg et par nætter kuns har faaet saa liden hvile. Fandt i Friedrichstadt, at den miserable controlleur har mig i god erindring og vil chikanere mig saa meget han kand, men denne elendige karls møye skal - vil Gud - være forgieves. Kom kl. 7 til Brunsbüttel havn og kunde ey komme over, da færgeskibet var tagen til Freiburg med hæste. Onde tiidender for cholera, der skal grassere i Hamburg og Altona, stærk i Wilster, og Gud veed, om mand her er frie, thi nu er mand ingensteder sikker for denne syge.

24/6 1832. --- Vinden tiltog, det blev regn og storm og der var ey at tænke paa överfart. ---

25/6 1832. Sv.v.nv. Storm og regn hele dagen og ingen skibe kunde løbe ud, saa ieg atter maatte ligge roelig. --- Arbeidede hele dagen til natten kl. 12 og havde ingen tiidslede. Ieg har her faaet temmelig meget ordnet

og beskikket, men endnu er der meget tilbage, og ieg bliver med mine skraverier aldrig færdig, der mer og mer tiltager.

27/6 1832. V.nv. Atter meget vindig og fast alle skibe ligge stille. Ogsaa ieg maatte endnu tøve i dag, benyttede mig af tiiden til at ordne mine bøger, regninger og tabeller. Arbejdede uafbrudt den gandske dag, liigesom de andre dage, dog blev ieg nu, saa vist ieg har materialer her, med alting færdig og ønsker hiertelig morgen endelig at komme herfra, hvortil det og Gud skee lov er forhaabning, da vinden er løben nordliger og glasset stiiiger. — — —

28/6 1832. Nv. Temmelig godt veyr, og ieg kom da Gud skee lov endelig over Elven. — — — Tog til Otterndorff — — — meget beuroligende efterrettninger om cholera, der hersker ødeliggende, især i Hamburg, ogsaa her i landet er det ikke rigtig. Fra flere steder her i egnen hørte ieg, at sygdommen hersker, skiøndt endnu kuns i enkelte tilfælde. — — — Optog mine herhavende kniplinger og kand nu da endelig opgiøre mine vare bilance og see om alting slutter, som det skal — — —

30/6 1832. — — — Juni var en herlig frugtbar og velsignet maaned og alting trivedes i samme over forventning.

(W. kører nu i to uger rundt og besøger sine mange kunder i området mellem Elben og Weser og må konstatere, at kniplingshandelen ogsaa her er på retur. Til Neuhaus ankommer han d. 13. juli.)

14/7 1832. — — — Smukt veyr og ieg kom magelig over Elven. — — — Tog bort fra havnen (*i Brunsbüttel*) kl. 3½, en tiime efter begyndte det at regne og regnede umanerlig, hvorover ieg maatte ligge ind i Meldorff. Veyene ere nu meget bedervede, som passer ilde for min hjemreise. Mand er nu i fuld arbeide med at høste rapssæd og vinterbyg. — — — Der er Guds velsignelse af alle slags paa mærsk og gest, og landmanden seer en blidere fremtiid i møde.

15/7 1832. — — — Veyene var ringe til Husum, norden Drellstrup var der ingen regn falden. Reiste i dag til Søeholmbroe. — — — Hørte at tordenveyret sidste onsdag har været meget skadelig og her i egnen paa forskellige steder har slaæet 3 mennisker ihiel.

16/7 1832. — — — Kom hjem kl. 4½ og fandt Gud skee lov alting vel.

17/7 1832. — — — Havde det meget ubehagelige at faae en indstevning fra amthuuset i Tønder angaaende møllepleigt. Denne sag har nu hvilt i 9 aar og bliir af den snavs møller foretaget igien, vil, i hvor det gaar, koste penge.

Vore folk huggede i Vestereng, kuns Traneng og Mosen staae endnu ved rod. Hiemkiort er fra P. Iessens Holm 8 læs, Bordesholm 4 læs, Apterp Kier 10 læs, Kløehale 8½ læs, Raye 4 læs. Giold ligger paa skar, Nyeeng

og Brede Kier er reven. 34 læs ere i vor lade, overalt ere engene ringe dette aar, men Gud skee lov, at kornet paa boghveden nær er godt.

18/7 1832. Nv. Storm og kulde, iiling veyr. Der faldt endog lidt snee, hvilket i denne aarstiid fast er uhørt. — — — Skrev en deel i anledning af vores mølleproces.

19/7 1832. — — — Vore folk sloge græs i Moesen, der neppe er biergning- en værd. Floden har igaar været oppe og gjort megen skade, især sønder paa. Vel er det, at Traneng ey endnu er huggen.

20/7 1832. — — — Fik sidste læs høe fra Kløehale, rev den smule høe i Giold. Hochberg har disværrer igjen feber.

21/7 1832. — — — Fik 2 læs høe fra Nyeeng, vore folk reve høe i Wester- eng, som er saare ringe og er et snavs stykke.

23/7 1832. Nv. Vindig, kold luft og lidt regn. Hundedagene begynde daarlig. Fik 4 læs høe fra Nyeeng, ialt 7 læs. Reve høe i Moesen, men som blev vaad og snavs, helst folkene af magelighed tømte det sammen.

25/7 1832. — — — Vore folk strøede i Moesen, men det blev ikke godt. Uventet kom mod middag broder Ioh. Andreas, der desværrer atter har en raptus som for en deel aar siiden i Riesom og er hans nervesystem heftig angreben, har nogle fatale tanker og indbildninger at trækkes med, der gjør hans tilstand saare beklagelsesværdig. Gud hielp og forbarm dig over ham, at han igjen maatte komme til rette og lade de tossede griller fare, han nu har at trækkes med. — — — Hans arme kone, der gaar paa faldende fode, hvor meget er hun at beklage, tillige med de stakkels børn.

26/7 1832. — — — Vi havde en stoer lykke med vores høehisse, der til deels blev satt i dag. Hiemkiorte fra Moesen 6, Giold 1½, Brede Kier 6 læs, Weste- reng 3 læs og 1 til H. Andersen, som vi har laant. Vores broder var allerede kl. 4½ paa foede og havde sine fatale griller. Dog er han meget god at komme til rette med og saare eftergivende og søyelig, ogsaa seer han undertiiden gandske klar og rigtig – kuns snapper det desværrer snart over for ham igjen. Han tog bort kl. 4, og vi skiltes fra ham med bedrøvede hierter.

27/7 1832. — — — Fik 2 læs tørv. Besøg af Lundius og Otto Petersen, nu boendes i Tickenovitz i Volhynien, der meget har uddannet sig, er meget interesseret og var især for vores gode naboe et kier besøg.

28/7 1832. — — — Fik fra Borg 2 læs tørv og kunde disværrer ey faa vores høe reven i Traneng.

29/7 1832. — — — Uventet kom denne aften sildig Ioh. Andreas igjen, hvilket var os et bedrøvelig besøg, thi hans tanker og forestillinger ere ved visse gjenstande gandske forvirrede. Vorherre hielp ham. Havde denne eftermiddag besøg af herredsfogden med kone og børn. Vore folk reve i dag høe i Traneng og fik deilig høe.

30/7 1832. --- Vores broder var denne formiddag meget bedre og faldt henimod middag i en roelig søvn. Maden smagede ham godt og han forlod os kl. 3 – dog neppe en tiime borte kom han tilbage igjen og havde atter sine skrupler. Ieg ledsagede ham nu til Kloster, hvor han blev roligere, men Gud veed hvorlænge, sørgelig at han ingen troer uden sig selv, men især har han mistillid til doctor og apotheker. Vi haaber, han som forrige gang faaer koldfeber og dette vilde vist være en lykke, da hans forvirrede sandser derved vilde vorde ordnede igjen.

Fik vores høe hiem, fra Traneng 10 læs. I høehissen er der nu 27 læs og kunde nok tage 10 læs endnu. Dens fod maaler 27 og 16 fod efter min fods længde. Endskiøndt den lidt vanziirer huuset, saa har den dog et fortienlig og saare bequem sted, og vi vare daarlige, vilde vi for den høe, vi ey kand faae i huuset, vælge et andet sted og giøre os unødvendig bekostning. Vi har nu ialt af første grøde 69 læs og haaber at faa 8 læs høstgrøde. Samtlig er vorden godt bierget og kom tør i huus.

31/7 1832. --- Fik fra A. Wind 2 læs tørv. Iuli var kold, meget kold, endog riif og nattefrost bragde den. Dog holdt sig alting godt, undtagen træerne, og høet kom vel i huus.

1/8 1832. --- Var eftermiddagen i Harres en familie, hvor vi lærde forvalteren paa Troyborg Windekilde kiende og vare rett fornøvede. Fik 2 læs flau fra Tyvshoved, forhen 2 læs.

2/8 1832. --- Mathiis hentede 2 læs flau.

3/8 1832. --- Fik 2 læs flau, ialt nu 8 læs, for hvilke ieg sendte 4 rdlr. Wilhelm tog med posten til Riibe og siiden til strømpeegnen.

4/8 1832. --- Brev fra Hs. Wulff. Lovede Bergmann at forestrække 500 rdlr. for at ophielp den faldne svoger og hvilken Bergmann paa den ædelmodigste maade og med største opofrelse vil understøtte, uagtet de ey ere venner. Mine penge betaales tilbage om et aar 200, de andre 300 rdlr. om 2 aar paa Bergmanns ansvar og rentefrie. ---

5/8 1832. --- Optog om eftermiddagen vore takkede knipl. ---

6/8 1832. Sv. Natten og dagen regn, deilig mild frugtbar veyr, men ey godt for kornhøsten, der til lykke ey har begyndt hos os endnu. Beskieftigede mig med mine kniplinger. Dettleff Smed laante 10 rdlr.

7/8 1832. --- Arbeidede atter med mine knipl. og sorterede mig til reisen. Vore stude kom paa høstgrøden, 4're i Apterp, 4're Brede Kier.

8/8 1832. --- I L. Closter traf ieg broder Ioh. Andres med hans 2'de yngste børn, som vilde have været til Brede. Han befandt sig bedre, og hans kone, der er bleven forløst med en søn, var efter omstændigheder meget vel. Han fik aftenen over doct. Neuber, der i dag var her, atter en raptus, men som dog snart gik over igjen.

(Efter en kort rejse til Haderslev og Jels er W. atter i Brede)

10/8 1832. --- Mathies bragde et lille læs høe fra Kogen. Har i gaar hentet 2 læs tørv fra Tyvshoved. Havde paa hiemveyen den vanhæld, at Liise blev lam paa den høyre forfod. Ieg frygter, den har det i boven. Dette er mig en saare ubehagelig hændelse, da ieg io nu snart skulde tænke paa min lange reise.

11/8 1832. --- Mine folk kastede i grøften ved Brede Kier. Svom mine hæste nogle gang igiennem aen, som skal være godt for den halte Liise.

12/8 1832. Sv. Meget deilig varm, stille veyr. Vare eftermiddagen paa Reispold og der afbenyttede det deilige veyr, og var dette rett en glædsens tour for unge og gamle.

13/8 1832. --- Besøg af Ioh. Andres og 3'de af hans børn. Han er nu Gud skee lov rask igien. Biergede rug paa Lanum. Boghveden har disværre tagen skade og det maae have riibet og frosset i den seenere tiid. ---

14/8 1832. --- Udsatte 7 carton knipl. --- til Mexico. --- Rugen blev opbierget i Lanum, hvor der kuns blev 32 tr., Wallenberg 7 (3½), Kirkombye 7½ (3½) smaat optagen.

15/8 1832. --- Sendte Hochberg med kniplingerne til Tønder. Fik 2 smaa læs rug fra Wallenberg og Kirkombye, 2 fra Laum. 4're kunde vi gierne have faaet meere, hvis vore karle før havde været betænkt derpaa, da rugen var deilig tør. Aftenen begyndte det at regne og mueligt den gunstige tiid nu er forbi. Laante A. Wind 5 rdlr.

16/8 1832. --- Satte mine hopper ud at gaae løes i Kier. Liise lod til at gaae rask. Wilhelm kom hiem fra Iylland.

18/8 1832. --- Der kom i dag saare megen rug i huus. Vi fik 4're læs og et læs rivning. Wilhelm tog denne morgen bort til Hamburg. ---

20/8 1832. Sv. Vindig og iiling veyr. De skønne dage ere nu til ende. Fik 2 læs rug hiem fra Laum, resten. Vi har nu faaet 8 gode læs derfra, 2 smaa haltkorn, som fylder med rivningen 4're fag. ---

21/8 1832. --- Tog over Høyer til Chr. Albr. Kog. --- Var aftenen med Iess Iacobsen hos H. Tücksen for at hiembringe hans unge kone og svigerinde. Disse kunde drikke viin som vand. Ieg fik min fulde ladning og takker for at drikke i kap med dem, kom først halvtøe til hvile.

23/8 1832. (Brede) --- Afregning fra Mexico over en lille carton knipl., som er meget godt solgt. Vores høe i Holmen blev endelig reven i dag.

24/8 1832. --- Glædede mine folk og familie med markedsgave og til Hochberg, som disværre igien har faaet feber, 100 mk. uldpenge. Giorde afregning med Iens Ludvig, som bliver her igjen. Vilde have kiort til

marked med kone og børn, men regnen forhindrede det, og alle vare vel bedre faren at blive hiemme. — — —

25/8 1832. Sv. Smukt rask veyr, som passede godt til høstgrøden af Peer Iefsens Holm, hvor der kuns blev 3 læs, hvilke kom paa vor hisse. Bordesholm blev formiddagen huggen og folkene kom til middag hiem.

27/8 1832. S. Natten og formiddagen saare megen regn og vores bygbierning blev derved til intet formiddagen. Eftermiddagen blev det bedre og byggen i den søndre ende af Laum blev ophøstet. Her er Guds velsignelse og vi fik stoer optagen 19 tr. 12 kierv.

28/8 1832. Sv.s. Rask tørveyr og den megen regn, der faldt i gaar, var i dag ey kiendelig, saa mand i dag kunde kiøre høe og korn hiem. — — — Mathies tog til Apenrade at kiøbe tømmer og bredder.

29/8 1832. — — — Vores byg, som ey er bleven opsatt, ligger elendig liigesom høstgrøden i Bordesholm, men det bliir vel godt igjen. — — — Det regnede ogsaa eftermiddagen og intet kunde udrettes i dag. Mathies kom med 3 tylt bredder. Det andet tømmer etc. har han accorderet for 11 mk. at kiøre hertil. Ved at bukke mig under slaaen ved porten fik ieg et skud i lenden, hvilket er mig rett fatal.

30/8 1832. — — — Fik hvervet i Bordesholm, byggen opsatt i Laum og de 4're stude, der siiden den 11'te græssede i Kløehale, bleve bragde til Bredekier, da de ey vilde skikke sig. Erindrede os med glad taknemmelighed til forsynet vores ægteskabelige forbindelse i dag for 23 aar siden.

Et kiendemærke paa den lille 7 aar gamle Theodors fromme hierte fortiener at anføres og opbevares.

Det gik mig denne formiddag ikke godt, sagde den lille til hans moder, da de gik med hinanden paa veyen til Kogen for der at hente kartoffer. Ieg havde ikke lært mit stykke godt, men lille moer, det har io vel ingen nød. Vor Herre vil vel ey være vreed paa mig derfor og forlade mig det? Det er dog kuns een gang i et helt aar, at ieg ikke har lært godt.

Moderen svarede: Naar du mit barn bestræber dig herefter at være flittig og opmærksom og lover Vor Herre det, da vil han vist forlade og ey være vreed paa dig. Flittig og opmærksom! gientog den smaae og gientog det ofte. Da de kommer hiem og moderen er beskieftiget i stuen, hører hun den lille taler i sovekammeret. Hun lister sig hen, hører de ord — flittig og opmærksom! og finder barnet liggende paa sine knæ med foldede hænder. Drengen sprang hastig op, da han varetog moderen. Denne spurgte: Hvad gjør du her lille Theodor? Ieg har bedt den gode Gud, svarede han rødmende, at han ey vilde være vreed paa mig og lovet ham, at ieg alletider vilde være flittig og opmærksom.

Med glædestaarer omfavnede den dydige moder det dydige barn og bad

den algode at erholde hos det fromme barn dette fromme sind og min bøn og mine ønsker forener sig med hendes.

31/8 1832. --- Vi fik vores høe reven i Bordesholm og vi fik vores træ og tømmer fra Apenrade og bestilte et læs kalk a 30 sk. tønden. --- August var en herlig, frugtbar – tillige og god høstmaaned. Var [hvad] der kom i huus af høe og korn var for største deelen tørt og godt, men sommerkornet staaer ved maanedens ende her fast alt ude og for størstedelen ved roden endnu.

1/9 1832. --- Mine folk begyndte at bierge byg i O. Mosen, men regnen iog dem derfra. --- Det regnede fast den gandske dag, stærk og uophørlig.

2/9 1832. --- Det ser sørgelig ud med kornhøsten. ---

3/9 1832. --- Det har tørret godt paa jorden, høstede byg i Mosen.

4/9 1832. --- Mathies bragde de 6/2, 8/4 smør samt en sæk med trøyer til Wilhelm til Slusen. Byggen i Moesen blev ophøstet, der blev her 31 tr. 7 kv., i Kirkombye 14½ f(?) 7 tr. 5 kv., Kierfen 4 tr., ialt 68 tr. korn. Fik 2 læs hiem fra Kirkombye. Vandet er ved aen overordentlig høe og i Bordesholm staaer vort høe disværre til deels i vand. ---

5/9 1832. --- Et rask veyr. Boghveden i Kogen og til deels paa Møllagrene blev ophøstet – siiden havre i den søndre Kog, hvilket kuns var tynd.

6/9 1832. --- Den smukkeste dag vi i lang tiid har havd, som tørrede ypperlig paa kornet. Høstede formiddagen havre i Kogen og eftermiddagen fik vi vores byg hiem fra Laum, 5 læs. Eftersaa vores hisse, som seer ilde ud og disværre for en stoer deel er bedervet, aftog og strøede noget. Hochberg og Ferdinand toge til Ries til barselsgilde.

7/9 1832. O. Vindig, solskin og saare rask veyr passede for vores arbeide ved høstgrøden af Bordesholm, som vi fik overbaaren – tør, hvad der havde været vand til og hiemkiort af 4're gode læs. Det er godt og ubedervet, men lykke, at vi traf saa rart et veyr.

8/9 1832. --- Fik vores hisse færdig paa sievedekning nær, hvori der nu er 34 læs, men godt kunde have havd et par læs meer. 43 læs er der i laden, som ogsaa nok kunde have indtagen et par læs meere. Fik 3 læs byg hiem fra Mosen og et halv fra Kier. ---

9/9 1832. --- Var i Tønder, hvor ieg modtog breve fra --- samt Doormann i Hamburg, af Radoor 50 rdlr., som skrækkede mig at reise for cholera skyld.

10/9 1832. --- Ophøstede resten af vores boghvede, siiden havre i Kogen og eftermiddagen 5 læs byg fra Mosen og 1 læs havre 5 tr. fra Kirkombye. Byggen fylder 6 fag og querken. ---

11/9 1832. --- Ophøstede havren i Kogen. Der blev i 6 agre og enderne 28½ tr., som kun var saare lidt, men det er tildeels uforkammet stoer optagen og kand i det mindste regnes for 30 tr. I Kiilen---blev der 22 tr. 4 k. Fik en kalkkule anlagd i baghuus porten, som rummer 16 tønder.

12/9 1832. --- Slutningen af vores korn, havren i den vester deel af Moesen blev ophøstet i dag. Her var en stoer velsignelse, det gav neg ved neg og den var til deels for stærk, idet den havde lagd sig og var grøn. Der blev 47½ tr., i Kier er der 9/18 tr., ialt høstet 112 tr. (havre), hertil 62 tr. byg, 39 tr. rug, ialt skaftekorn 213 tr.

13/9 1832. Sv. Regn fast heele dagen og vort haab at faae en deel af vores havre hiem blev skuffet. Vores gode, kiere, haabefulde Hochberg fyldte i dag sit 21'de aar. --- Begge hans ypperlige lærere glædede os denne eftermiddag og aften med deres nærværelse.

14/9 1832. --- Kunde intet bestille og vores havre ligger ilde og liider meget. ---

15/9 1832. --- Breve fra --- ved Wilhelm, som uventet kom hiem fra Hamburg. Vore stude fra Apt. Kier bleve bragde til Seiersleff. ---

16/9 1832. --- Var i Tønder, hvor ieg endelig modtog brev fra Glusen-kamp med den ubehagelige efterretning, at ulden, som ieg befrygtede, er vaad - hvad Sommer har besørget - og her kand ieg komme til at tabe istæden for at fortiene. --- Brev og smør fra L. Kryger.

17/9 1832. --- Wilhelm tog bort til Iylland. ---

18/9 1832. --- Fik 1 læs havre fra S. Kogen, men det var for ringe, og vi begave det at bringe saa ringe korn i huus, skiøndt der blev meget indbunden her i byen.

19/9 1832. --- Hochberg tog til Iylland. --- Veyret blev rask hen paa dagen, det blæste og tørrede stærk, især da solen skinnede, og vi fik havren af S. Kog, 5 gode læs, samt 1 læs fra Kier, tørt og godt i huus, saa vi dog nu har sund skierefoder til vore hæste.

20/9 1832. --- Fik en klat boghvede fra Wallenberg, et lille læs ditto fra Kogen og havrerivningen. ---

21/9 1832. --- Vi fik vores havre, 5 læs uden rivning og et lille læs fra Kier, tørt og godt i huus.

22/9 1832. --- Det tørrede kuns lidt, dog fik vi vores havre af Moesen ved hielp af præsten tørt og vel i huus - 11 læs kierve, 1 rivning. Vi har nu faaet 20 læs korn af Moesen og alle vore huuse ere fulde. Aldrig havde vi saa meget korn. ---

24/9 1832. --- Fik i dag vores sidste korn, 2 læs boghvede fra Møllagrene. Vi har nu faaet i alt 3 læs boghvede, 27 læs havre, 16 læs byg, 10 l.

rug, ialt 56 læs korn, og vore huuse ere saa fulde, at vi intet vidste at rumme meere. Kiorte sand af L. Toft.

25/9 1832. --- Var i L. Closter efter 2 t. fiela fra Lüders. Kiorte formiddagen sand omkring ved huset, eftermiddagen 3 l. steen fra Brink. Broder Ioh. Andres kom.

26/9 1832. --- Ioh. Andres tog eftermiddagen bort og Hochberg kom sund og vel tilbage af sin iydske reise uden at have udrettet noget, da det endnu var for tidlig at købe skind og uld.

27/9 1832. V.sv. Meget smukt veyr og det er en ypperlig tiid. Iens Ludvigs mødding blev udkiort, 15 læs. Iens hialp, Mathies begyndte at pløye i Lanum.

28/9 1832. --- Mathies pløvede i Lanum. Optog de indløbne knipl. og begyndte at tænke paa min reise.

29/9 1832. --- Saaede i dag 13 skpr. rug i de 4 n.ø. agre i Lanum, 2'den kierv.

30/9 1832. --- Havde i dag høstgilde. Wilhelm kom denne eftermiddag hiem. ---

Med sommertegn endte sig saaledes maaneden, der i det heele var god og ønskelig. Iordens afgrøde, riig og velsignet i høy grad, kom for største deelen vel i huus. Det var *dends* egen skyld, der fik det ringe, thi snart afløste godt veyr regn og rusk.

Cholera udbredte sig disværre i Mecklenburg og det lüneborgske, hvilket forvoldte, at ieg slutter denne maaned i mit hiem.

1/10 1832. --- Var en familie til Tønder marked.

2/10 1832. --- Saaede paa Wallenberg mark i 2'de agre 4½ skpr. rug. Breve fra Sommer og Achenbach, sidste af ubehageligt indhold, og den vægelsindede mand har gjort og gjør mig megen kummer og fortræd. Wilhelm tog bort og ieg besluttede at begive mig paa reisen torsdag og da tage Hochberg med.

3/10 1832. --- Kiorte med 2 vogne 40 læs giøde paa Mølleagrene, endnu feiler en rad, 8 læs. Befandt mig ey rett vel og var ilde stemt.

4/10 1832. --- Forlod kl. 12 vore kiere, lod 2'de æsker i Brede, 2'de i Bredebroe. Kom aftenen til Mehlby.

5/10 1832. --- Tog ud kl. 8, 5 i Schlesvig, og der er nok ikke meget vunden ved denne gienvei. Kom her sammen med Wilhelm, der lader strümper farve.

(I Slesvig skiller W. fra Hochberg, der tager direkte til Hamborg, medens han selv tager over Kiel og Segeberg til Altona, hvor han ankommer 9. oktober. Han træffer her igen sammen med Hochberg).

11/10 1832. --- Optog en carton knipl. n° 70 bmk. 575 13 sk. at sende

ved Doermann til Mexico og en ditto 71 bmk. 26 s. at sende til Weber i Port au Prince ved O. Gehrt og er herved min heele forraad af denne art vare paa faae stk. nær oprømt. Ieg har nu i Mexico og underveys derhen solgt og usolgt for 8500 mk. bac. eller 10600 mk. crt. factura værd. Gid pengene vare i skabet. Det er meget vovet at have for saa stoer en værdi i et saa uroeligt land, som Mexico for øyeblikket er, men dette er io næsten det eeneste sted, hvor knipl. endnu ere at anbringe. Mand er alt nødsaget til at vove.

12/10 1832. --- Var i dag ingensteds og skrev hele dagen.

13/10 1832. --- Pakkede heele formiddagen ved mine knipl. og var eftermiddagen lidt hos den vægelsindede Achenbach, der nu har opsagt sin agentur hos Hegewisch Ebert og agter at tage til Muscou – mulig ruinerer familien. Nu bliir han sandsynlig en bettler, vover i det mindste at vorde det og havde det her saa godt. I knipl. til Mexico har han nu ingen andeel. Afgav n° 70 til Doormann.

14/10 1832. --- Besøgte den gode, tillidsfulde Hekker, der bevidnede med hiertelighed deres tilfredshed med udførelsen af deres uldcommission. --- Gav 3 stoere æsker til mad. Petersen. ---

15/10 1832. --- Tog bort kl. 7 i Altona og ankom kl. 6½ i Lüneburg, hvor markenet i dag er ude. Den gode kunde Schütte er død af cholera og mange fleere her i byen. Endnu er sygen ey her forbi. ---

16/10 1832. --- Ubehagelighed med controlleuren, som paastaaer, at ieg maae lade mine vare forsegle. Hvor gjør mand een dog livet suur. Nu, vil Gud, skal mand ey bøye mig rett længe meer, og en naer var ieg, hvis ieg ey vilde undslaae mig alle de ubehageligheder, handelen i fremmede lande nu medfører. ---

17/10 1832. --- Tog i 6 t. til Haarburg. Var aftenen med den venskelige C. Edelbüttel paa et caffe-haus, for mig en sielden besøg.

18/10 1832. Sv. Megen taage, saa dampskibet ey kunde gaae og ieg maatte tage everen til Hamburg. Her fandt ieg Hochberg og Wilhelm sunde og vel, men handelen ringe. Havde den glæde at forefinde brev fra mine gode, kiere kone. --- I Hamborg stoer stads, da Leipziger slag blev celibereret. Var aftenen paa H.C. til commedie, men moored mig ilde. Mit sind er for bespændt, og hvad det blev given var ey saa ret for mig.

19/10 1832. --- Var aftenen til commedie H.C. for at fordrive mine sorger lidt. ---

20/10 1832. --- Tog til Haarburg. Havde atter den malheur, at dampskibet ey gik, da kiedelen havde tagen skade --- og kiorte endnu til Horneburg, hvor ieg ankom temmelig silde.

21/10 1832. --- Tog over Stade og Osten til Doebrock. ---

22/10 1832. --- Tog til Cadenberge, hvor ieg alleene udrettede det ubehagelige at faae de sendte 2 stk. knipl. af den snavs Levi Freudenburg tilbage. Der er nu i denne egn med knipl. handelen reent ude. Schrøder har gandske opgivet denne artikel tilligemed den gamle Runge, og fra Stade til Ritzbüttel er nu aldeles intet at udrette. O! hvor det smerter mig, at ieg skal endnu opleve min skønne, nemme handels undergang. Hvem skulde have tænkt dette for faae aar siden. Hvad er der dog lidt at stræbe paa i verden. Ieg har nu allene hedeegnen tilbage, som dog haabentlig min tiid vil holde sig og blive ved sin dragt.

(Den 24. og 25. oktober er W. i Lamstedt, Bremervörde og Bederkesa).

26/10 1832. --- Til Neuenwalde, hvor ieg disværre --- intet i dag udrettede ---, da Brickwedel er den eeneste kunde, ieg har i denne egn. Gud! Hvor har det dog forandret sig. Kniplingshandelen gaar gandske til grunde og mand vil neppe meer kunde reise paa denne artikel, nu! Gud lov for den gode tiid, ieg har havd og Gud lov, at ieg nogenlunde har afbenyttet den. ---

(Samme mistroetige resultat når han til de følgende dage ved besøg i byerne Bederkesa, Beverstedt, Bremervörde, Lamstedt og Otterndorff).

31/10 1832. --- Havde i gaar den vanheld at knække min stiert.

October var en herlig maaned. Sæden blev ypperlig lagd, og det var en lyst at reise. Veyene, selv i mærskén, meget gode, veyrliget mild og for størstedeelen vindstille.

(Efter et par dages ophold i Altona og Hamborg, 4-9. november, tager han på sin efterårsrejse i Mecklenburg, hvor han har dårlige resultater og ærgrelser af sin handel, især føler han sig dårligt behandlet af sine jødiske kunder og han må konstatere flere tab. Først d. 4. december er han tilbage i Altona. Efter nogle dages ophold her, hvor han tilbringer nogle aftner i forskellige teatre og bl.a. køber nogle bøger og en spilledåse, begiver han sig den 13. december på hjemvejen og ankommer til Brede den 16. december).

17/12 1832. --- Veyrliget daarlig, hvilket for Hochberg passede ilde, der i dag begav sig til Egtved for der at modtage skind.

20/12 1832. Sv. Deilig stille, mild veyr og snarere lig paaske som iuule-tiid. ---

21/12 1832. --- Var i dag i Bredebroe, hvor der indløb 54 stk. knipl., men kuns til liden sum og dette industriegren synker meer og meer. Faa kand mand sælge og faae bliir der giort, da enhver, som kand nære sig paa anden maade, slaar sig løs fra et arbeide, der lønnes saa saare ringe. Var aftenen hos præsten. Vores moder havde hendes bagerie for i dag, som lykkedes hende godt.

22/12 1832. --- Wilhelm kom hiem. ---

23/12 1832. --- En ond syge i vores fattighuus, skarlagfeber, beuroliger os meget. 4're ere der allerede død og de fleste nedtagen, forstanderinden meget syg, hendes mand død.

24/12 1832. S.sv. Graae luft, smukt stille veyr uden kulde. Iorden er grøn, og det ligner ey at være ved iuletiid. Hochberg kom denne eftermiddag fra Iylland, og nu ere vi da alle samlede og ingen af familien savnes. Søster Kiestin, som i 20 aar ey holdt iuuleaften med hendes søskende, var denne aften i vores selskab glad og munter. Mikkelsen en familie vare som sædvanlig aftenen her.

26/12 1832. --- Vare i dag som sædvanlig i Bredebroe.

27/12 1832. --- Var i Apterp og leiede Chr. Bossens Traneng for 12 rdlr., forrige aar 8 rdlr. 44 sk. - alt blev dyrere dette aar.

28/12 1832. --- Var i dag i Tønder. --- Ved min hiemkomst forefandt ieg de 4're ældste børn fra Ries præstegaard samt pastor Iversens søn, og der var glæde og støy i overflødighed. Ey meere finder heri den alvorlige alder velbehag, men ieg vil saa meget som mueligt erindre mig min egen barndoms alder og søge at glæde mig til andres glæde. Brev fra broder Ioh. Andres.

29/12 1832. --- Karlen fra Ries tog hiem. Skrev med ham til min broder. ---

30/12 1832. --- Vare eftermiddagen og aftenen i Bredebroe, hvor broder Hans overraskede os med hans komme og derved glædede alle unge og gamle, især da han er saa munter, rask og ungdommelig.

31/12 1832. --- Ogsaa Nicolay kom denne aften, og vi forlevede aarets sidste aften glade og muntre. For 6 t. byg 31 mk. 8 sk., 4½ t. 21 mk. 6 sk.

Atter er da et aar endt, og lovet være Gud for alt det gode, vi nøde i samme. Sunde begyndte og sunde endte vi aaret, hvilket io er livets første og fornemmeligste betingelse.

Et saare daarlig handelsaar var det hensvundne, mange vanhæld, mange ubehageligheder ramte mig, og for min møye og besvær har ieg ved aarets ende tab i stæden for vinding. Dog lovet være Gud, at dette tab erstrækker sig allene til penge og tiimelig gods.

Vi havde en meget kold sommer og kuns saare faae varme sommerdage, men disuagtet et frugtbar og velsignet aar, saa der til mennisker og quæg blev føde i overflødighed. Den frygtelige storm af 9'de may truede ødeliggelse af ald vintersæd, men alt fik liv og væxst igien. Træerne undtagen naaede alting en uventet fuldkommenhed, men disse lidte meget og vil sikkert bære følgerne i mange aar, især tornhækken i toften.

Mørke skyer optrak paa Europas politiske horizont, truende stod det

eene folk bevæbnet mod det andet, og dispotismen viiste sin gode vilie at tilintetgiøre frieheden. Tydscklands friehed, især tale- og skrivefriehed led et haard stød ved den frankfurter protocoll af 28. iuni, hvor en sielden eenighed viiste sig, men her kom det an paa en beslutning til folkets undertrykkelse og alle magthaverne vare sig disvære eenige heri.

Dog tiidens aand er en stærk magt og vil imodstaae dispoternes bestræbelser at undertrykke samme og frieheden, hvilke i Frankriges og Engellands politiske system finder stærk holdning. Lys vil seyre over mørket, og loven allene vorde den herskende magt.

Hollænderne forsvarede citadellet af Antwerpen med sielden tapperhed, de maatte tilsidst viige overmagten, men vandt sig ogsaa som kriegerfolk et hædersnavn. Deres fædrelands kierlighed blev anerkiendt og æret af alle nationer og alles ønsker forenede sig, at deres opofrelser maatte vorde den fortiente løn.

1/1 1833. --- Vare denne eftermiddag og aften her forsamlede en talrig flok, og kuns Ioh. Andreas manglede os, da havde vi 7 søskende været forenede endnu en gang, hvilket vi haaber endnu vil skee. ---

2/1 1833. --- Vare i dag i Bredebroe, men ventede forgieves broder Ioh. Andreas'es komme og vort haab og vort ønske, at vi 7 søskende endnu engang skulde komme sammen paa et sted bliir nok til intet. Kom denne aften som den forrige meget silde til hvile.

3/1 1833. --- De Ries'er børn skulde have været bort, men i haab om, at deres fader kunde komme endnu i dag, blev reisen begiven. Aftenen havde vi et saare ubehagelig optrin med Nicolaj over det snavs huus i Bredebroe, og vi vaertog til vores bedrøvelse, at han endnu er den gamle. Gud trøst, hvem det skal leve i hans omgivelse.

4/1 1833. --- En trykkende, ubehagelig dag, da gemytterne vare spændte, hierterne saarede. Glæden er borte og hver henger sig til sørgmodige betragtninger. Mikkelsen overtog Nicolays huus for 1074 mk., hvormed der er betalt langt over dets værdie, og skiøndt Nicolaj taber kand han dog være saare glad ved at vorde det quit. Vore giester bleve her endnu i dag. Vi formaade dem dertil for at afbie en bedre sindsstemmelse.

5/1 1833. --- Andres og Nicolaj toge til deres hiem og børnene fra Ries, broder Hans og ieg toge til Ries, hvor vi fandt alle sunde og vel.

6/1 1833. --- Overbleve i dag i Ries. Ubahagelig dispute over Tønder Mølleddam, og Ioh. Andres og Nicolaj er og bliiver de gamle.

7/1 1833. --- Tog bort fra Ries kl. 9, var 1½ hiemme og var glad til at komme i roe og i den daglige orden igjen.

10/1 1833. --- Begyndte at ordne mine papierer. Havde hævelse i den

venstre fod, hvilket er mig saare ubehagelig, skiøndt ieg ingen smerter har deri. Sandsynlig kommer dette af den liden bevægelse, ieg har denne tiid.

14/1 1833. --- Wilhelm tog i dag til Iylland at erkyndige sig om faare-skind, medgav ham 12 rdlr. Vare aftenen i Bredebroe, hvor vi glædede os til søster Gydemaries 57'de fødselsdag.

20/1 1833. --- Vores gode naboe fyldte i dag sit 70'de aar. Ieg gav ham sit beviis paa 100 rdlr. tilbage og skienkede ham de endnu skyldige 40 rdlr. tilligemed en spildose fra os samtlige og glædede vi os at kunde beviise ham vores skiønsomhed og erkiendtliighed. Vi glædede os tillige til at ævne at kunde indsee og erkiende, hvor meget vi skylder denne herlige mand, dette dydens mønster og hvor meget hans underviisning, hans exempel er og har været os og vore børn til gavn og til velsignelse. Vort haab at see ham denne aften hos os blev skuffet, idet han af den Kloster præst fik besøg.

21/1 1833. --- Denne aften havde vi den glæde at beværte vores gode naboe og celebrere hans fødselsdag. Et artig transparent af Hochberg og Ferdinands egen opfindelse overraskede ham meget og gjorde et dybt indtryk, saa han var rørt til taarer. Vores vakre degn deeltog i vores glæde, vore ønsker, og vi havde en sand fornøvelig aften. Maatte vi endnu længe kunde glæde os til denne herlige mands omgivelse.

22/1 1833. --- Denne aften var huset fyldt af unge og gamle fra flere byer for at tage transparentet til pastor Lautrups fødselsdag i øyesyn, der fornøvede mange. Siiden blev lidt fyrværk afbrændt, og dette var 3'die dag pastor Lautrups fødselsdag beskieftigede os.

24/1 1833. --- Betalt min skat i Kloster med 76 mk. 6½ sk., 20 sk. duceur. ---

26/1 1833. --- Begav mig paa reisen til Iylland og kiorte til Gallsted, hvor ieg hos Hans Lorenzen tilbragte aftenen rett behagelig. ---

27/1 1833. --- Tog bort fra Gallsted kl. 6½, opholdt mig 2½ tiime i Hadersleff og var kl. 5½ i Nebbel Mølle, hvor ieg fandt alting vel. --- Hørte, at Wilhelm er kommen an i Egtved.

28/1 1833. Nv. Frygtelig storm, fog og knog, et sand indelukke veyr, og der var ey at tænke paa at fortsætte min tour, en lykke ieg kom hertil igaar. Saadant uveyr har vi endnu ey havd denne vinter, ilde passer dette veyr i dag, da det er vores gode konges fødselsdag, og mange vil vist i dag hente sig en sygdom. Gid dette ey maatte være tilfældet hiemme, hvor der i kroen skulde være sælskab.

29/1 1833. --- Var lidt omkring ved gaarden, og fornøvede mig til de smukke ting, ieg saa. Den virksomhed og orden, som overalt hersker, fornøvede mig til min drivtige broders duelighed, at styre og holde saa

Jens Wulffs nabo og ven, sognepræst i Brede Johann Christian Lautrup, 1763–1845. “Digterinden Annas” far. Litografi af G. A. Jacobsen. Historiske Samlinger for Sønderjylland.

mange ting i gang og den ungdommelige aand, der endnu hviler paa ham. Sandelig! mand sporer hos ham endnu ey den gamle mand og haabentlig vil han endnu kunde virke længe til gavn for sin familie, til gavn for hans skønne besid, der alt meer og meer udvikler sig til mueligste fuldkomnened.

Tog eftermiddagen til Egtved, hvor ieg forefandt Wilhelm, der aldt i 3 dage har været her, lykkelig har endt sin tour, men kuns udvirket lidet, da den søgde artikel alt var i opkøbernes hænder.

30/1 1833. Natten ved so. vind megen snee og det sneede hele dagen, saa der neppe er at tænke paa at komme viidere, og ieg resolverede mig at tage tilbage. --- Tog til Nebbel Mølle.

31/1 1833. No. Fog og knog og et sand indlukke veyr, og ieg glædede mig til at være indknøgen her.

Ianuar var paa de sidste dage nær skøn, og neppe fortiente den navn af vintermaaned.

1/2 1833. So. Formiddagen til henimod aften taalelig veyr, siiden megen vind og stærk iordfog. Førrige nat knøg det ogsaa, og det er ey at tænke paa at komme afsted med min vidsporede vogn. Gud skee lov, at ieg er indknøgen her og ey kom længere ned i landet. ---

2/2 1833. So. Haard vinter, saa vinduerne ey vilde viige. Storm med græsselig iordfog og et sand indlukke veyr. Veyene ere nu ufremkommelige. Kuns med slæder er der til nød at passere, og her gaar det over grøvter, diiger og gierder. ---

3/2 1833. Sv.v. Imod ald forventning denne morgen tõe og regn. Dagen deilig mild, stille veyr, men veyen er til vogns ufremkommelig. Sine og Lotte kanede til dands i Wiuf. Gid de vel maatte komme derhen, da der ey er at tænke paa at følge veye, men maa sætte over diiger og grøvter. De arme hester. Sandelig ieg havde ikke kundet finde mig i at riskere saa meget for en fornøjelsestour, og min broder er meer end føyelig imod hans døttre.

(Medens vejene bliver ryddet for sneen, forbliver W. endnu et par dage i Nebbel Mølle.)

6/2 1833. V.nv. En smule nattefrost, dagen deilig soleklar veyr, tog bort kl. 6½ efter her imod min villie at have tilbragd en heel uge, hvoraf den første halve deel svandt glad og fornøyet, men sidste uroelig, lang og kiedelig, saa kier og interessant opholdsstedet ogsaa er mig. Reiste til Ries, hvor ieg ankom kl. 4½. Fandt der alting vel og af unge og gamle en kier og hiertelig modtagelse.

7/2 1833. --- Laante Ioh. Andres, som er i pengenød, 50 rdlr. at betale til uldtiiden. Tog bort kl. 11½ og var kl. 5 hiemme, hvor ieg fandt alle sunde og vel. Det tõe nu stærk og morgen vil det blive et daarlig føere, i dag hialp det sig endnu. Hørte lerken.

11/2 1833. --- Nu er sneen borte og veyene tørrer allerede godt.

12/2 1833. --- Optog mine gamle kniplinger. Vores gode Dora laae i dag til sængs og har faaet et tyk hoved, hvilken sygdom er grasserende denne tiid. Hun sov den gandske dag.

13/2 1833. --- Optog de nye kniplinger. --- Lille Dora sov atter natten og hele dagen, spiiser og drikker intet og klager sig ikke heller.

14/2 1833. --- Vores kiere Dora kom morgenen til at svede. Har

endelig nu udsovet og begyndte at spise lidt, saa faren nu Gud skee lov er forbi, vor frygt og bekymring nu svunden.

15/2 1833. --- Opgjorde i dag min vare bilance.

16/2 1833. --- Der indløber disværre denne tiid kuns breve, der egner sig til at nedbøye sindet og meer betyngede det betyngede gemyt. Dog lykkens smil smiler os haabentlig igien og lovet være Gud for det beste af jordens goder – sundhed. ---

18/2 1833. --- Hochberg og Ferdinand vare hos Kiestin til fastelavns-gilde. Wilhelm kom tilbage af hans Iyllandsreise.

19/2 1833. --- Var hele dagen beskieftiget med mine knipl. Niels Hansen, Westerbeck leverede 27 degger faareskind.

20/2 1833. --- Dagen meget vindig, som passede ilde, da vi indtog resten af vor høehisse i dag. ---

22/2 1833. --- Skrev atter den gandske dag til aftenen silde og stræber nu at faae mine bøger afsluttet.

25/2 1833. --- Lod 2'de af vore stude gaae, de mindste, som sikker vil svare daarlig regning. Vi har nu her i sognet tagen egen driverie, lader gaae 3 dage før og haaber, at studene nu i bedre stand kommer til Hamburg, da de hidindtil er bleven meget forsømt og mishandlet.

26/2 1833. --- Hvert brev ieg faar bringer onde tiidender denne tiid, og handelen taber nu sin interesse for mig, da den ene ubehageligheder følger den anden og gjør eens dage kummerfuld.

28/2 1833. --- Hochberg tog til Egtved og Nebbel Mølle for at besørge de kiøbte faareskind.

Febr. var for størstedelen saare bequem og vi have en saare bequem vinter dette aar, hvor der kand spares foder og brænde. Kornet sank i prisen denne maaned. Rugen 5 mk. 8 sk. a 6 mk., byg 3 mk. 12 til 4 mk., havre 2 mk. 4 til 3 mk.

2/3 1833. --- Mand begynder nu alt at faae ploegen i gang.

3/3 1833. --- Deilig mild foraarsveyr, fandt allerede markblomster. Uventet besøg af herredsfogden og børn samt forvalteren paa Troyburg, hvilket var mig rett kier og til en liden opmuntring, børnene endnu meere, da de Harris'er smaae vare med. Dora befandt sig ikke vel, havde stærk hovedpiine og maatte søge sengen.

4/3 1833. --- Optog vores traade. Besøg af M. Winther, som forhindrede mig noget i mit værk.

5/3 1833. --- Brev fra N. Hansen fra Westerbeck med 49 degger skind, skrev til ham igien. Brev fra Sommer med den meget behagelige efterrettning, at Mexico endelig er beroeliget.

7/3 1833. --- Efter lang tiids arbeide kom ieg endelig saa vidt at kunde

giøre min bilance, der sluttede meget godt – kuns var der kuns liden overskud, dog er ieg endnu glad ved ey at have sat til. Boe berettede, at pladsen, hvor Kier-huusene stode, er af ham kjøbt til mig for 25 rdlr. For beliggenhedens skyld er denne lille aquiesition gavnlig, og den lille Kierfenne vil vinde derved.

8/3 1833. --- Blev formiddagen færdig med mine skriverier og bivaaned eftermiddagen skoleexamen. Hochberg kom aftenen hiem af sin ydske reise, hvor han har erhvervet sig tandpiine.

9/3 1833. --- Lod 2'de læs huder, 120 stk. bringe til Chr. Gram i Ballum. --- Skrev til Sommer --- med afregning over de Egtved 147 d. 4 stk. faareskind, som er afleveret i Hadersleff og derfra sendes til Sommer i Altona. Fragt 8 mk. pr. sæk, beløb 1060 mk. uden prov. og uden 15 mk. til Nic. Wulff. Sendt til Gebrüder Heine i Hamburg det medsendte lotterieseddel tilbage. ---

10/3 1833. --- Var med de smaae eftermiddagen i Harris. ---

11/3 1833. --- Skrev til --- skipper Gregersen med 60 huder. ---

12/3 1833. --- Megen ubehagelighed med den skiendig utaknemmelige Mikkelsen. Aarsagen denne gang eene og allene, fordi ieg velmeent havde talt med min naboe om at faae hans søn til Abild præst før han og fordi ieg rettede i hans contrabog en feil, hvor han havde regnet mig 5 sk., men sig selv i en anden 11 mk. til skade. Skrev et langt brev til ham, men som ieg paa pastor Lautrups raad undertrykte og tilbageholdt.

13/3 1833. --- Mikkelsen indfandt sig denne eftermiddag som angerfuld synder – gjorde bod og lovede bedring. Ieg skriftede ham, som han fortiente, men sagde ham tillige, at det var sidste gang, ieg vilde tilgive ham hans ubetænsomme og uforstandige fornærmelser, og skulde han gientage mod mig eller mine, da var ald forbindelse med ham afbrudt for steds. Nu Gud give de godt folk ey maae glemme sig igien, ey glemme at de har mig og min mægtige understøttelse at takke for, hvad de er og har – ey glemme at takke Gud for det meget, de ere kommen i besiddelse af, ey glemme, at deres uforstand og deres uskiønsomhed hidtil har forkyndret saa mange af deres og vores dage.

14/3 1833. --- Driverne kom tilbage. Vore smaae stude bleve solgte og kostede 43 rdlr. De taber 6 rdlr. i byg, græs og indkiøb, men det var ogsaa de mindste. Var formiddagen i Bredebroe, hvor ieg sagde Mikkelsen alt, hvad ieg havde paa hiertet. Det var vist nok tungt at tage imod, men ieg ansaa det for nødvendigt. Give Gud, det kun og maatte være til gavn. Nedbøyet var han og ydmyget i høyeste grad. Gid han kun ikke igien maatte reise sig med bitterhed og trods, thi dette er som oftest tilfælde med mennesker af svag karakter og dømmekraft.

Ved vore forrige misforstaaelser var ieg for svag og eftergivende, muligt ieg denne gang var for strenge, men mand havde io tirret mig saa meget. Var ogsaa hos Lorenzen, som ieg søgde at rette i henseende til det uartige brev, han skrev mig forrige aar. Hos ham lod der intet til at være i veyen og vilde ey vide af at have meent noget ondt med sit brev, men dette er et af de hemmelige forkrøbne mennisker, som mand ey kand blive klog paa. Betalte ham 2 rdlr. 39 sk. udlæg for extraordinære udgivter af de Schwanstrupparceller. I Bredebroe blev det Gud skee lov munter og godt og venskabelig eftermiddagen, hvor vi var en familie, og der vare glade og aabne ansigter. Gid de ey maae mørke sig igien. Ieg er udsonet og alt er tilgiven, kand nu elske og agte dem igjen og lover at bære over med deres feil, saa meget det staar i min magt.

15/3 1833. --- Brev fra N.Hansen i Westerbek med 6 degger skind. Hochberg skrev til ham igjen. ---

16/3 1833. --- Skrev et forsonings- og trøstebrev til Mikkelsen, der er meget nedbøyet og hvor der er et kummerfuld huus, men ieg haaber det skal være til gavn for dem for fremtiden. Forlod mine kiere ved middagstiid, ledsaget af Ferdinand og kiorte til Bau, hvor vi ankom kl. 7½. Betalte i L. Closter Gadolin 15 mk. 8 sk. ---

(På sin forårsrejse opholdt W. sig de første dage i Altona, hvor han får Ferdinand anbragt i en læreplads hos en forretningsforbindelse. Han benytter dog ogsaa lejligheden til at gå nogle aftner med ham i teater og til musikarrangementer. W. er ivrigt optaget af sine forretninger, handler med kniplinger, handsker og uld. Han er 1. april på studemarkedet, hvor han får solgt sine to bedste stude for 59 rdlr. pr. stk., og den 3. april tog han derefter på sin Mecklenburgrejse. På denne beslutter han sig til at lade Hochberg overtage hele kniplingshandelen fra nytår 1834, således at han blot skal have sin kapital forrentet. Den 22. april er han tilbage for et kort ophold i Altona for derefter fra 24. at gennemføre sin tur i området mellem Elben og Weser. Den 4. maj er han tilbage i Altona, hvor han får ordnet nogle forretninger bl.a. vedrørende udhandelen, inden han den 12. maj begiver sig på hjemrejsen. På denne gør han ophold i Christian Albrechts Kog.)

14/5 1833. --- Til Chr. Albr. Koog, hvor ieg blev meget ubehagelig overrasket ved at forefinde Iuhl ledsaget af Buckops gamle sorterer. Dette vil sandsynlig være mig til megen skade. ---

15/5 1833. --- Tog med Iuhl til Brede, hvor ieg paa Hochberg nær fandt alle og alting vel. Nicolay kom ogsaa hertil.

16/5 1833. --- Arrangerede mig med Iuhl og haaber at have indrettet alting, saaledes at det giensidig er til vores gavn og beste. ---

17/5 1833. --- Tog til Tønder. --- Sammenkomst med uldkjøberne.

Mine propositioner bleve antagne, og det lod til, mand havde stoer respect for mig, skiøndt ieg sagde dem drøye sandheder. --- Tog derefter til Chr. Alb. Koeg, hvor vi først ankom kl. 10½. ---

18/5 1833. --- Vore folk første gang udsendte paa uldhandelen. Kom tom tilbage, da priisen var dem for høy og C. Buckop havde given for ringe uld 15 og 16 sk. Det vil nok give en pokkers jagd i aar igien og priisen bliir vist høy.

19/5 1833. --- Tog til Høyer, hvor ieg bestilte ulden der. Imidlertid da ieg var borte, blev vi overraskede af C. Buckop, der selv og ved Tüchsen lod ald den uld kiøbe, her var at faae og som vi havde bestilt til høy priis. Alting tager nu en forkeert vending og der vil blive lidt at faae. Havde Emanuel dog hørt og troet mig og ladet Iuhl blive tilbage – dette havde været til stoer gavn for dem og mig, – men – at det saaledes er gaaet, er atter til stoer gavn for landmanden, der nu for sin uld faaer en deilig priis.

20/5 1833. --- Giorde en tour giennem kogene til mærsken og til Fahretoft. Giorde en lille begynd med at kiøbe ca. 1500 pund a 14½ og 16 sk. Aftenen kiøbte vi under eet haandslag hen til 4000 pund a 18 sk. I Marien 1 sk. meere. Hochberg kom og bragde snavs breve fra Glusen-kamp, der saa gandske skuffer os og er en egennyttig siel. --- Hochberg var en tour nør paa, men kiøbte allene Dycke Nissens uld. Hekker chenerer os meget, som vi af taknemmelighed maa skaane.

21/5 1833. --- Var i Høyer, hvor vi kiøbte ald den uld her er for 17 og 16 sk. Vore folck har kiøbt circa 1000 pund i dag. Hochberg, stakkel, er falden tilbage og har ey kundet taale den kolde luft i dag – gid han dog var sund igien. Min gode, kiere Mine fyldte i dag hendes 43'de aar. Gud velsigne hende og lade hende leve længe.

22/5 1833. --- Tog til Høyer, hvor vi modtog ulden, riigelig 2400 pund. --- Kom aftenen kl. 11 til Brede, hvor alle var gaaen til hviile. Afgav 900 mk. til F. Hinrichsen.

23/5 1833. --- I Tønder stoer misundelse over min uldhandel og at Iuhl har henvendt sig til mig. Til Høyer, hvor ieg afgav 200 mk. til F. Hinricksen, kiøbte Carstensens uld Ved Gaden a 17 sk. og kiorte til Chr. A. Koeg.

24/5 1833. --- Var omkring i nærheden, kiøbte Evald Ferdinands uld a 17 sk. og i Høstrup en lille partie a 16 sk., til Bombøll, hvor ulden endnu ey er færdig. Afgav til Dycke Nissen 750 mk. gr. crt. Vore folck kom hiem og har kiøbt hen til 2000 pund, ogsaa noget af Mølle-ulden – 16 sk., 3 spec. pr. 100 pund.

25/5 1833. --- Luften tegner sig til forandring. Gud give snart regn, vi behøve den haardt, især for ormenes skyld, der ødeligger saare meget

græsland og kreaturerne lider stoer nød. Til Iesper Iansen – afgav 300 rdlr. og F. Evald 120 rdlr. Vore folck toge atter nær paa. Afgav til Jacobsen ved Hochberg 3660 mk. Tog bort 4½, 10½ i Brede, afgav til Carstensen i Høyer 100 rdlr.

26/5 1833. – – – Fatal pindseveyr og mand kunde i dag tage til takke med en varm stue. – – –

27/5 1833. – – – Reiste med W. Iuhl til Hadersleff.

28/5 1833. – – – Tog til Nebbel Mølle. Iuhl blev i Hadersleff.

29/5 1833. Nv. blæst, næsten storm og vinterkulde. Tog med broder Hans til Egtved, hvor ieg havde den glæde at forefinde Wilhelm, som i aftes kom hertil, og vi møde hinanden her rett beleilig. Der er allerede købt hen til 8000 pund uld og ieg haaber, dette er til gavn. – – – Tog tilbage til Nebbel Mølle og derfra til Iels. Besøgte min ungdoms ven Laur. Lautrup. Han fulgte med til L. Krüger. Blev her til kl. 2, forlevede med hinanden en rett behagelig aften, og vi erindrede os med glæde den blide ungdoms tiid. Hvor har vor stilling saa gandske forandret sig, han en riig mands eneste søn, ieg et fattig barn og nu er min forfatning saa ulige bedre som hans – mine dage saa ulige bliidere. Gid den gode mand dog maatte komme til at nyde en nogenlunde sorrigfri alder.

30/5 1833. – – – Til Gram, hvor ieg efter aftale traf sammen med Iuhl og til Brede. – – –

31/5 1833. N.o. riif og nattefrost. Denne morgen vare kartoflerne frosne og sorte – en ufrugtbar sørgelig tiid, hvor alting liider og vegetationen standses. Gud give snart forandring. – – – Til Chr. A. Koog, hvor ieg disværre fandt Hochberg daarlig. Himlen give, han dog snart maatte komme sig.

Første halve deel af may var skjøen og frugtbar, men sidste halve deel kold og skarp, især maanedens sidste dag. Høe vil der blive lidt af dette aar.

1/6 1833. S. Vinden havde Gud skee lov satt sig om og luften er mild og varm. Gid vi ogsaa snart maatte faa en frugtbar regn, saa kunde i det mindste sommerkornet blive godt endnu. Hochberg svag og henfældig begav sig paa hjemveyen. Vi toge til Bombüll, hvor vi modtog den der købte uld. – – – Overlod Iuhl forud de 3 stoere partier, Iansen, Momsen, Hinrichsen, samt Christian Krügers og Dücke Nissen.

2/6 1833. – – – Reiste til Husum, min befordring blev hos Jacobsen.

3/6 1833. – – – Købte 1600 pund Nordstrands uld a 16 sk., ringe kram – og 2 parthier her i byen a 16 sk. og 17 sk., men dette er sandelig ey saadan uld, som vi har købt nær paa.

4/6 1833. – – – Ordnete saa vidt skee kunde med Iuhl, som eftermiddagen begav sig paa hjemveyen. I de 3 uger, vi virkede med hinanden, var

ikke mindste misforstaaelse eller forskiellig mening mellem os, ieg vandt dette unge menneske rett kier, og vi skilles ugerne fra hinanden.

5/6 1833. --- Kiøbte i dag kuns 382 pund uld a 16 sk., og ieg ligger her saa næsten forgieves, hvorved tiiden bliver mig lang.

6/6 1833. --- Kiøbte i dag kuns 670 pund. Der kom ubetydelig til marked. Fast alt blev solgt i dag, og ieg mærker nok mand maae varetage de første dage – ogsaa see at faae meere af de smaae parthier, som i aar blev forsømt. ---

7/6 1833. --- Fik vores uld skibet. 9 sækker for Emanuel, 3 sækker for mig til Sommer med Mumme Haison, skibet Die iunge Beune[?], opholdt os til kl. 6½ og kiorte til Chr. Albr. Koog, hvor vi ankom 1½ natten.

8/6 1833. --- Til Høyer og Brede, hvor Hochberg var bedre, alle øvrige vel. --- Her i Brede stod det deilig og langt bedre som i mærsken, men her er og falden en deilig regn sidste torsdag, som har forfrisket alting.

9/6 1833. --- Var eftermiddagen i Bredebroe og i Moeseengen, hvor det staa ringe paa det sandbelagde nær, og der vil blive bedrøvelig lidt høe dette aar.

10/6 1833. --- Tog til Tønder --- og derfra til Bau.

11/6 1833. --- Til Flensborg --- herfra til Ries, hvor ieg fandt Ioh. Andreas i daarlig sinds- og legemsforfattning, befrygter, at han er falden tilbage i forrige aars tilstand igien. – Hvor er han dog at beklage.

12/6 1833. Sv. Frygtelig storm, men derved en herlig regn. Ledsaget af min broder, der fandt sig lættet og trøstet ved min nærværelse, tog ieg til Hadersleff. --- Herfra til Nebbel Mølle, hvor vi temmelig silde ankom.

13/6 1833. Godt veyr, men kold luft. Til Egtved ledsaget af broder Hans, herfra til Horsbøl, atter en lang besværlig tour for mine smaae hopper, helst vognen er belæsset med sække og penge.

14/6 1833. --- Overgav Wilhelm, med hvis fremfærd ieg er meget tilfreds, 9782 mk. 7 sk. og tog over Bække til Iels, hvor vi ankom kl. 11. Giennem den vilde, øde hedeegn passerede vi lykkelig med vores vidsporede vogn og fandt os godt til rette. Kom igiennem Vorbasse, her var ieg for 44 aar og solgte pærer paa markenet, nu kand ieg belade skibe med uld, og min handel har siden den tiid taget godt til, hvilket ieg med taknemmelighed med forsynets bliide førelse glad erindrede mig. Kom over Kirkeby, over Heilsvig, Vorbasse, Læborg, Veien og Skodborg.

15/6 1833. --- Broder præst, hvis vogn og børn vi forefandt, forlod mig her, styrket og opmuntret, og ieg tog til mit kiere hiem igien, hvor ieg forefandt alting vel og Ferdinand hiemkommen.

17/6 1833. --- Tog til Høyer og Chr. Albr. Koog. A.Schrøder er da nu ankommen og vi kand i morgen begynde at lade. ---

18/6 1833. --- 3 læs uld blev i dag kiort til Slusen, var i Bomböll.

19/6 1833. --- Fik vores samtlige uld paa det høyringer nær kiort til Slusen. Aftenen til Brede, hvor vi ankom kl. 12 om natten.

20/6 1833. --- Tog atter til Chr. Albr. Koog.

21/6 1833. No.so.s.sw.v. Deilig veyr og en ypperlig frugtbar regn, der vedholdt flere tiimer og quægede den tørstige iord. Skrev til W.N.Iuhl med Gelin, der nu tager hjem. Ieg har været meget vel tilfreds med ham og han har viist sig som meget brav, ærlig og oprigtig menneske. Efter hans sigende har han i vores samquem forleved de gladeste dage af hans liv. Til Høyer, angav med Anth.Schrøder 28 sække, br. 8400 pund --- netto 7980 pund. Carsten Hinricksen 8 sække 2451 mk., netto 2319 pund. Tolden vil beløbe sig 602 mk. Gav Roll 6 spec., L. 60 mk. Til Tønder, hvor ieg bet. angivelsen med 4 rdlr. 40½, Christiansen 2 spec., fik skipperne expederede og kom kl. 11 til Brede. Til Iess Jacobsen 150 mk., drikkepenge 2 spec. karlen, 1 spec. piigen.

22/6 1833. --- Vore folk huggede i Peter Iefsens Holm, der er daarlig groet. ---

23/6 1833. --- Deilig frugtbar regn, der vedholdt en deel af dagen og den tørstige iord har nu faaet en deilig væde. ---

24/6 1833. --- Moesens vester part blev huggen, vores sandkiøring bærer her gode frugter. Var første gang i aar i Kogen og Giold, hvor alting stod meget lovende.

25/6 1833. Sv. Iiling veyr. Nu bliir iorden godt opblødet og græs og korn groer stærk. Skrev til Emmanuel & Sohn i Hamburg med afregning over vor fælleds uldindkiøb. --- Havde med skriven og regning en travl dag, hvor Hochberg understøttede mig meget. En deilig aften, som ieg beklagede for mine forretningers skyld ey rett at kunde nyde. ---

26/6 1833. N.v., rask veyr og en herlig vind for skipperen at komme over søe. Der blev reven høe i P.Iefsens Holm. --- Accorderede med P.Gram at føre endeel uld til Amsterdam 2 mk. fragt pr. 100 pd og 10% haverie, hvilket han lader i Hietting paa min bekostning. Sendte Hochberg til Høyer desangaaende. ---

Aften svær tordenveyr, der vedholdt kl. 2 morgenen, især overordentlig mange og svære lyn. Et par stæder i syden saa mand det brænde.

27/6 1833. --- Vore folk gjorde en forgieves tour til Bordesholm at rive høe.

28/6 1833. --- Laante af Lyd.Iacobsen 140 rdlr., heri 40 rdlr. i specier. Begav mig ledsaget af søster Grethe, som ieg haaber reissen vil virke

velgiørende paa, til Iels, hvor den gode Lautrup indfandt sig i mit logie og med hvilken ieg tilbragde en fornøvelig aften.

29/6 1833. --- Eftermiddagen blev det saare varmt. Loed i Nebbel Mølle søster Grethe og kiorte til Bresten kroee, en varm tour for mine vakre hopper. Fandt broder Hans ey vel, men, som ieg haaber, kommer sig snart igjen, da han er godt paa bedring.

30/6 1833. --- Paa min reise i dag til Barslund kom ieg paa forkert vey ved urigtig beretning og i stæden for ieg troede at komme til Brande, kom ieg til Omme, som var et par miil af veyen, og min veystrækning blev derved rakt til 10 miil. Havde fra Omme fatal heede vanskelig vey, men fandt mig dog godt til rette og ankom kl. 7½ til Barslund, hvor ieg ey fandt Wilhelm, som skal være i Holstebroee. Tog nattequarteer hos H.Chr.Banks. Manden og konen vare ey hiemme. I Omme saae ieg Iullingsholm ligge og temmelig nær. Her agerede ieg 1790 landmaalerdreng og har siiden den tiid ey seet dette sted igjen. Gud være lovet, at ieg ikke blev i dette fag, der vilde have ført til ingen ting.

Iuni maanedes 2/3'die deele var ufrugtbar, men de sidste 10 dage var saare gunstige for græs og korn. Alting tiltog og voxte synligen. Sletten vil nu og blive bedre.

1/7 1833. --- Tog i 7 t. til Holstebroee, hvor ieg fandt Wilhelm sund og vel, men endnu er en deel af hands penge uanlagde, da flere har narret ham, som han har kiøbt af og ey leveret. Her er uldmarked i dag og imorgen, mueligt den manglende rest her kand kiøbes, og dette marked maae for fremtiiden afbies – først denne tiid skiber. Afgav i skillinger 250 rdlr. til Wilhelm.

2/7 1833. --- Overblev i dag i Holstebroee. Vores uldhandel var i dag ey betydelig.

3/7 1833. --- Kiøbte af Høy Husted i Ringkiøbing 3 a 4 skr. uld til 14 sk. med 3%, dog frie ombord. Betalt ham herpaa 150 rdlr. crt. af Wilhelms penge. Tilbage dog endnu 500 rdlr. spec. og 100 rdlr. 1 sk. Tog med H.C.Bank til Baslund.

4/7 1833. --- Reiste til Varde i 8 t.

5/7 1833. --- Til Hierting, hvor ieg traf P.Gram, der nu ey vilde holde sig vores aftale efterrettelig, da han i Tønder ingen fragt kunde faae, men vilde tage 40 skr. [sække] for Tranbergs til Amsterdam eller Altona. Dog paatog han sig at bringe ulden til Høyer imod at betale ham 25 rdlr., ifald han skulde udlosse der alt, ellers i forhold af det, der gaar til Elven, dersom han gaar til Amsterdam. Han tog med til Warde og ieg kiorte til Hodden. ---

6/7 1833. --- Til Horsbøll, Grindsteddal, Krog og Bekke --- derfra

til Egtved og Nebbel Mølle, hvor ieg fandt søster Grethe munter og vel. Befandt mig ilde og kom om aftenen til at brække, sandsynlig følge af et par glas viin, ieg drak i Bekke forsat med blyesukker.

7/7 1833. --- Mange fremmede i Nebbel Mølle – i dag som hver dag. For os vilde det være et usselt liv.

8/7 1833. --- Var ved søerne, hvor der blev reven høe og hvor det seer deilig ud – saa tør og fast har engen aldrig været. Toge til Iels.

9/7 1833. --- Til Brede, hvor vi fandt alting vel. --- Fandt 13 læs høe, deilig indbierget i vores lade, 4're fra Mosen, 2 Roy, 3 Bordesholm, 4 P. Iefsens Holm, som har fyldt godt og maa have været gode læsser.

10/7 1833. --- Det er nu meget tørt igien, græsset svinder og kornet liider. Rugen vil tage skade, faaer vi ey snart regn. Var i Kløehale, hvor der blev huggen i dag, er meget godt groet og fornøede mig til denne deilige eng, der ved udgrøde har tiltagen betydelig i størrelse og snart kuns ved en grøvt vil fraskille sig Reispold. Wilhelm kom hiem.

11/7 1833. Nv. Natten en deilig tordenregn. Hen paa dagen blev det noget vindig. Kløehale og Krogen, der og var meget god og fast gandske nu er opgroet, blev denne formiddag opslaaet. Eftermiddagen blev der huggen i Brede Kier.

12/7 1833. No. Nogen regn og fra Borrig af sønder paa saare megen regn, der havde slaaet kornet meget ned. Var i Høyer og ved Slusen for at ordne noget med forsendelsen af den iyske uld. Fornøede mig over synet af den deilige grøde i de 3 fenner paa Seiersleff mark, hvor vore stude have overflødig græs. Brede Kier blev formiddagen ophuggen, der er ringe groet. Eftermiddagen blev Giold huggen.

13/7 1833. --- Nyeng blev huggen, der er meget ringe. Var omkring i marken og fornøede mig til den deilige boghvede og havre i Lanum samt den stærke byg i Kogen, men som er vorden meget nedslagen af regnen og er alt for stærk.

15/7 1833. --- Et rart høveyr i dag og vi fik deilig høe i Kløehale og Krogen, der i dag af 6 blev reven. Var i dag i Høyer og Tønder for at udclarere P.Gram med 21 sækker uld til Amsterdam, angiven 6300 pund br. og netto 5985 pund, Ies N.Iessen med 6 sække til Glückstadt – 1 til Emmanuel u. H.: Gregersen med 2 til Glückstadt – 1 til Sommer og maaske endnu n° 36 fra Gram samt 2 sække strypper. Bet. tolden af den samtlig forsendte uld med 967 mk. 6 sk., den største sum ieg nogensinde i told har betalt. Til toldforvalteren 10 rdlr.

16/7 1833. --- Wilhelm tog denne morgen bort for at seyle til Altona med Gregersen. Til samme 10 rdlr. Sendt Andreas til Høyer at faa cannosementer tegnet af P.Gram, fragt 2 mk. med 10%. --- Fragt fra Hierting

til Høyer beregnet til 8 sk. a 100 pd. Generalsuperintendenten var her, hvor ieg var med til gilde. I dag blev der reven høe i Bredekier, Nyeeng og Giold, saa vi nu har alt paa beenene, hvad som er huggen.

17/7 1833. V.n.v. Vindig og fatal kold veyr, som forhindrede os at faae vores høe hiem i dag, der skulde sættes i hisse. Vore folk huggede i Kier.

18/7 1833. --- Ordnete mine breve og regninger, som beskieftigede mig hele dagen. Ved en 3'die hielp blev Apterp Kier ophuggen, der er meget daarlig groet, saavel høyt som lavt, og vi faaer en daarlig høebiergning dette aar.

19/7 1833. S.sv. Lidt regn om morgenen, som hindrede os at faae vores høe hiem, hvorpaa vi atter vare belavede. Vore tre karle toge til Apterp Mark og sloge Traneng, der var temmelig god. Eftersaa standregningen med H.Hansen, der istæden for vinding bringer betydelig tab, og han har købt uden forstand og ladet sig skammelig narre.

20/7 1833. S.sv. Deilig, frugtbar regn og ypperlig veyrlig, kuns daarlig for høebiergning. Vore folk vare eftermiddagen i Apterp Kier at sanke noget af vores høe. ---

21/7 1833. S.sv.v. Iiiling veyr og iorden bliver nu temmelig oplødt, vandmangelen bliir afhiulpen. Var eftermiddagen en tour kørende omkring i marken. ---

22/7 1833. --- Der blev formiddagen huggen i Moesen, siiden reven høe i Apt. Kier. --- Tog med Hochberg til Klixbøll.

23/7 1833. Sv. Natten regn, dagen meget vindig, først storm, som forhindrede os at komme over vandet til Føhr, hvor Hochberg vil forsøge en badekur for at styrke sit svækkede helbred. --- Toge til Chr. Albr. Kog, hvor vi maatte forblive, da stormen hindrede os i at komme til Føhr.

24/7 1833. --- Til Salzkogwarf, hvor vi kl. 9 indskibede os og ankom til Wyck kl. 12, hvor vi hos Friedrichsen og kone fandt venskabelig modtagelse. Men alting vil her smage bandsat efter penge, og det vil vorde en dyre historie. Gid den kuns maatte hielpe den nervesvage Hochberg. Spiiste en table d'hote efter at have seet mig lidt omkring paa dette venlige sted og tog kl. 5½ herfra, kom over i ¾ time og kiorte endnu til Klixbøll.

25/7 1833. --- Til Tønder og Brede. Breve fra --- og Paulsen med mine papierer angaaendes patent tilbage, hvor disværre intet er vorden udrettet og ieg maattet betale 4 mk. 2 sk. for brevet i postpenge, en ærgerlig udgibt. Brev fra L.Krüger med 20 ¼ smør, beløb 314 mk. 13 sk. Fik 2 gode læs høe fra Krogen, ellers er der intet vorden udrettet. Kuns Moesen er huggen.

26/7 1833. --- Vore folk reve høe i Traneng.

27/7 1833. --- Vores sidste rivning, Mosen blev beskikket i dag, hvor vi fik godt høe. ---

28/7 1833. --- Tog med Grethe til Ries. --- Vores broder fandt vi vel. ---

29/7 1833. --- Saare varmt. --- Vi forlevede dagen fornøvelig, helst vores broder var saa vel, sund og glad, en hældig contrast imod hans befindende forrige aar denne tiid. Tog først bort kl. 5½ for heedens skyld og var kl. 10½ i Brede igjen, hvor ieg disværre fandt vores kiere, gode Theodor siiden denne eftermiddag kl. 3 meget syg. Han har megen heede og brækker hele tiiden. Gid han kuns ey faaer skarlagensfeber, der grasserer stærk. Mine folk har i dag faaet en deel af vores høe hiem, 24 læs og satt i hisse, nemlig 7 læs fra Mosen, 2 læs fra Giold, 9 læs fra Klørhale, 5 læs Ny Eng og 1 læs Brede Kier. Det var et treffeligt veyr til dette arbeide og høet kom tørt og herlig hiem. Hiesen afsatte ieg 24/16 fod og kand tage meget ind.

30/7 1833. --- Hiemkiorte i dag 3½ læs fra Br., 6½ læs fra Apterp Kier. Vores lille kiere syge sov uroelig og har megen hede og tørst, begyndte ogsaa at klage over halsen, hvilket beuroliger os. P. Kier og kone vare her disse dage.

31/7 1833. --- Fik i dag 6 læs høe ved lenses hielp fra Traneng, der kom i vor lade. Da Theodor blev ringere, tog ieg mod aften til Closter, hvor ieg fik en mixtur.

Iuli var frugtbar og sommerkornet tog sig saare godt, høe kom herlig i huus, kuns skade at det blev saa lidt.

1/8 1833. --- Vores lille syge havde en saare uroelig nat, dog befandt han sig morgenen bedre og vi lode doctoren afsige, som ellers var kommen. Fik resten af vores høe, 3 læs, fra Traneng, ialt 9 læs derfra, og vi har nu faaet 58 læs, hvoraf 37 i hisse, 21 i laden. Haabentlig faar vi endnu 12 læs høstgrøde. I Mosen fik vi 11 læs, Klørhale 9, Krogen 2, Bordesholm 3, P. Iefsens Holm 4, May 2, Brede Kier 4½, Apterp 6½, Giold 2, Traneng 9, Nyeng 5.

Da det blev ringere med Theodor, lode vi aftenen doctoren hente, paa det vi intet havde at forekaste os. Frieslingerne ere imidlertid godt kommen ud, og vi haaber, at det for det kiere barn ingen fare har.

2/8 1833. --- Vor lille syge fik denne nat næseblod, siiden brækkede han endeel slim. Han befandt sig derefter bedre, og vi see naturen er den bedste læge. Fik i dag 1 læs tørf fra enken, 1 læs fra Anders Wind i Borrig, skrev til H. Wulff og beskieftigede mig noget med mine bøger.

3/8 1833. --- Vor kiere, gode Theodor befandt sig natten og formid-

dagen saa ilde, at vi næsten opgav haabet til hans bedring. Han phantaserede bestandig vaagen og i søvne og vaagnede efter kort slummer med angstfuld skrig. Derved vare pletterne næsten forsvundne og vi befrygtede, at skarlagen er slaaen ind. Derfor lode vi doctoren komme, der beroligede os, og barnet bedrede sig for hver tiime, saa den farlige crisis haabentlig er forover og feberen har forladt ham. Hvilken glæde, især for den bekymrede, nedbøvede moder. Hvor endte denne dag saa ulige gladere som den tog sin begyndelse. Hvor takkede vi Gud for barnets frelse. – Fik 1 læs tørv af enken, 1 fra A. Wind. Hentede rugen hiem fra Wallenberg 3¼ tr., som er meget god og kom herlig ind. – – –

4/8 1833. – – – Den lille syge var i dag meget svag og sov temmelig roelig, naar kløden vilde unde ham roe. Feberen har forladt ham. Vores piige Marie Ludvigs blev disværre i dag ogsaa nedtagen, brækkede og har ondt i halsen. Give Gud, at sygen ey viidere maa griebe om sig i vores huuslige kreds. Vores stilling er for nærværende tiid saare ængstelig.

5/8 1833. – – – Theodor er svag, dog roelig. Marie klager blot over halsen, har ingen synderlig heede og ingen tørst. Vi haaber, hun kommer det læt over. Vore folk biergede rug i Lanum, hvor der paa de 4're øster og nær agre blev elendige 17 tr. Jeg har gjort regning i det mindste paa 30. Vores gode huusmoder befandt sig i dag ogsaa ilde. Skulde hun blive syg, da seer det ringe ud for os. Sendte Andreas til L. Closter med brev til doctoren, men den eenfoldige stakkel bragde os recepterne istæden for medicin.

6/8 1833. – – – Vores gode moder svedte dygtig denne natt og befandt sig derefter bedre, kuns er hun matt. Marie er ey ringere, Theodor lidt bedre og haabentlig bliir snart alting godt. Biergede rug paa Mølleageren, hvor der blev 16 tr. 10 kv. Middagen en svær tordeniiling med havl og lidt torden. Ophøstede rugen i Kogen, hvor der paa de 2'de korte, smale agre blev 8 tr. Den lille syge klagede denne aften meget over halssmerte, som beuroligede os, helst han havde lidt feber.

7/8 1833. – – – Fik 3'de læs rug hiem fra Lanum. Vore syge bedrer sig Gud skee lov, og den lille var en tiimes tiid oppe i dag.

8/8 1833. – – – Fik eftermiddagen 4 læs rug fra Mølleageren, 1 fra Lanum samt 1 læs rivning. Theodor var i dag 3 t. oppe. Marie sover, men vor gode moder var af den megen sved saare matt.

9/8 1833. – – – Fik i dag fra A. Wind 3 læs tørv. De syge bedres, dog var min gode Mine meget træt af forrige nats stærke sved, men vist er denne sved saare velgiørende og fierner sygdommen, som hun ellers maa-ske ogsaa var bleven befalden af. – – – Breve fra Wilhelm og Hochberg, sidste af sørgelig indhold. Rugen i Kirkombye blev opbierget, hvor der

var paa de 2'de smale agre vesten i fennen 16 tr., men frielig smaae optagen. Vores rughøst beløber sig nu til 53 tr. Grøvten i Mosen til øster ved havren blev færdig i dag.

10/8 1833. --- Bordesholm blev opbierget, siden bygget paa den elendige Wallenberg mark, hvor der blev 10½ tr. --- Modtog den gode efterretning, at P.Gram er ankommen til Amsterdam.

12/8 1833. --- Fik vores hisse dækket med siev.

13/8 1833. --- Halvdelen af P.I.Holm blev huggen denne formiddag. Eftermiddagen skulde rives høe i Bordesholm, men vore folk bleve kuns halv færdige, da regnen forstyrrede deres arbeide. --- Vores lille Theodor var i dag ude, men dette bekom ham ikke godt, og han maae for en tiidlang holde sig inde.

14/8 1833. --- Smukt og rask veyr, godt passende for vores hørerivning i Bordesholm. Det blev temmelig og overbaaren i Kiereng, hvor det nu staar i store stakke. Formiddagen blev det sidste af P.I.Holm huggen.

15/8 1833. S.sv. temmelig drøye regniilinger og vort haab at faae vores korn hiem blev skuffet. Roy blev huggen, som er meget godt groet. Mathies skar sig en finger til skamme i leen, hvilket er meget til hinder denne tiid. Lukkede op for vores 6 unge kreature til Kloehale, som er deilig i grøde. Ferdinand og hands moder skrev til Hochberg.

16/8 1833. Sv., iiling veyr. Resten af Roy blev huggen, fik 1 læs tørv fra A.W. og 2 læs byg fra Wallenberg. Wilhelm kom hiem og har gjort god handel. --- Blev denne aften upasselig, men som dog snart gik over igien. ---

17/8 1833. --- Fik 8'te og sidste læs tørv fra Borrig, 2 smaae læs rug fra Kirkumbye og 2 ditto fra Kogen. Vi har nu Gud skee lov vores rug tørt og vel i huus. Fik 13 læss med rivning, som fylder 4're fag foruden rivning. Breve fra I. Wolf i Danneberg med en lille opdrag i knipl., hvilket er noget nyt, disværre.

18/8 1833. --- Vores gode søster Grethe er meget svag og henfældig og begynder ieg at frygte for, hun skulde gaae os fra. Vilde have været til doctoren med hende, men det blev alt for koldt.

19/8 1833. Sv.v. Det saae graat, men blev godt, og vi fik vores høe reven i P.I.Holm, men som kuns blev godt halvtør. Brev fra Hochberg, der dog nu befinder sig bedre. Mathis bragde 6/2, 8/4 smør samt 6 huder at sende med Fischer til Slusen. Skrev til --- Ioh.Hansen i Altona med et siirob anker.

20/8 1833. --- Fik en ledpæl sat ved Tofften og vores møddingsvandkule indfattet med stoere steen. Vore folk reve høe i Roy. Skrev til I. Wolf i Danneberg med 15 stk. kniplinger. ---

21/8 1833. --- Tog bort med Wilhelm kl. 10½, opholdt os noget i Gestrup og ankom kl. 9½ til Hadersleff. Her er i den senere tiid falden megen regn og ulige mere som hos os, saa kornet lider meget.

22/8 1833. --- Tog til Nebbel Mølle, Traf i Colding sammen med Nicolay og hørte, at ieg ey turde reise videre for uldens skyld, da der intet er kiøbt. Wilhelm tog i Nebbel en vogn til Bresten. Skade han ey fra Hamburg tog lige herved, thi nu er Hans Lorenzen ilet ham foran, hvilket vil være ham til megen skade. ---

23/8 1833. Sv. Iiling veyr. Her ligger alting og intet kand beskikkes. Endnu er der en deel høe ude, rugen er heller ikke overalt i huus, og det er en kiedelig tiid for landmanden. Hvor lykkelig har mand været hos os, hvor der kom saa ubetydelig regn. Overblev i dag i Nebbel Mølle og fornøyede mig især til min broders hørværk, der nu bliir meget mere fuldkommen som det før var og vist vil blive meget indbringende, bedre vil svare regning end den vidtløftige aggerdyrkning i denne utaknemmelige iordbund, der giver saa ussel en netto provenue.

24/8 1833. --- Var lidt i marken og ved søerne, tog bort kl. 4 og var kl. 8 i Iels.

25/8 1833. --- Tog ud fra Iels 10½, i 6 t. til Brede. ---

26/8 1833. --- Fik i dag høstgrøden af P.I. Holm 3½ læs, 1 læs fra Roy, forhen 3 og 3 fra Bordesholm, ialt høstgrøde 10½ læs. 1 læs faaer vi vel endnu i Krogen, ½ fra Kogen og saa skraber vi sammen til 70 læs og har til fyld liige saa meget som forrige aar. 52 læs er der nu i laden, som fylder 3 fag høelt op, det øvrige rum er fyldt til rigelig bielken. Vores lille, gode, venlige Theodor fyldte i dag hans 8'de aar. Gud være lovet, han ey blev os berøvet af den ofte saa faerlige skarlagensfeber, og at vi kand glæde os til ham som os skienket igien. Han havde en glædsensdag i dag, og vi glædede os med ham.

27/8 1833. Sv., meget vindig, dog varmere luft og det tørrer stærk paa iorden, hvor nu af den megen regn intet kiendes mere. Biergede byg i Kogen, der ligger hen langs iorden, men dog er fuldkommen. Fik vores byg hiem fra Kirkumbye, 4½ trave, 1½ læs. Fik aftenen ondt i lenden. Begge vore piiger vare syge i dag. Marie har forkiølet sig efter hendes sygdom, som maaske kand have slemme følger. Ann fik et vomativ.

28/8 1833. Sv., meget vindig, fast storm, som gjorde megen skade paa kornet. Høstede byg i Kogen. Besøg af Gadolin. Søster Grethe daarlig og yderst svag.

29/8 1833. --- Byggen paa de 2'de søndre agre og enderne bleve op-høstede, siiden havre i Mosen, som er slaaet meget af, da det er hviid havre. Beskieftegede mig med mine knipl., da min ryg i dag var noget bedre.

30/8 1833. --- Biergede havren i Giold, hvor der blev 14½ tr. Pakkede vores hægulv, de tre fag stoppede til det øverste, de øvrige til rigelig bielken, og vi har nu overflødig rum til sommerkornet, faar ey som i fiord vore huse fulde.

31/8 1833. --- Krogen blev huggen, blev færdig med mine kniplinger og alting pakket.

August var i det hele gunstig for høsten, skiøndt for størstedelen kold og ubehagelig.

1/9 1833. --- Ferdinand tog denne morgen til Føhr at hente Hochberg.

2/9 1833. --- Vore folk biergede byg i Kogen.

3/9 1833. --- Tog en familie til Klixbüll, hvor Hochberg og Ferdinand indfandt sig og skaanede os og vore heste for den slemme tour til mærskén. Hochberg lader Gud skee lov til at befinde sig rett vel efter hans bade-cur.

4/9 1833. --- Tilbage til Brede.

5/9 1833. --- Fik i dag endelig vor byg opbierget i Kogen, hvor der blev 53 tr., for størstedelen skieren og stoere nege. Solgte en koe for 30 rdlr. til Kiøbenhavn.

6/9 1833. --- Opbiergede vores havre i Kogen paa de 4're agre, hvor der kuns blev 16 og i Lanum, hvor der blev 19 tr. 4 ki. og var saare godt groet.

7/9 1833. --- Det tørrer herlig disse dage, men glasset falder. --- Fik i dag fra Kogen 9 læs byg og 3 læs boghvede.

8/9 1833. --- Regniilinger. Ubehagelig veyr og maanen, der igaar mid-dag saa klart viiste sig, spaaede ey sandt.

9/9 1833. --- Vores sidste korn, havren paa forageren i Kogen blev ophøstet, 3 tr. 4 kier, det øvrige var de 20 tr. 16 kier, ialt 24 tr. Fik sidste hiem af 5 læs og 4 læs fra Giold, saa vi nu har godt skaftekorn for vore hæste og endnu er der 5 kier gammel havre i behold. Den smule høstgrøde i Krogen rev Ferdinand.

10/9 1833. --- Fik resten af vores byg hiem fra Kogen, 6 læs, ialt 15 læs derfra, ½ læs boghvede, fra Wallenberg og et læs havre 5/18 traver fra Kirkumbye samt ½ læs rivning fra Giold og Mosen. ½ læs høe fra Krogen.

11/9 1833. --- Fik 4're læs havre fra Kogen, men som var vel tidlig tagen, da det først blev bierget fredag – og et stor læs rivning.

12/9 1833. S.sv., lidt regn, deilig stille, mild veyr. Godt vi har saa meget korn i huus. I dag kunde der intet udrettes. Vore folk grøvtede eftermiddagen i Giold.

13/9 1833. --- Var i Seiersleff og modtog 2 tr. havre, hvilke med 2 rdlr. betalt. Grøvterne ved Giold bleve færdige.

Hochberg fyldte i dag hans 22de aar. Lovet være Gud, at han temmelig sund og vel tilmode kunde forleve denne dag, og at han befinder sig saa ulige bedre som for nogen tiid siden. Gid hands dage for fremtiden maatte vorde sunde, hands bane bliid. Herren forunde ham et sund legem og en roelig siel.

15/9 1833. --- Fik i dag vores havre, 4 stoere læs, som med et læs rivning fyldte de 3 fag over studene. Min gode søster Grethe var i dag daarlig. ---

16/9 1833. --- Kiorte eftermiddagen 11 læs aske fra Bredebroe paa det lave i Mosen. ½ læs byg fra Kier.

17/9 1833. Sv.s., en meget skiøn dag, vel den skiønneste, vi dette aar har havd, og vores kiere Dora, der i dag fyldte hendes 11. aar havde en skiøn fødselsdag, der tillige var en sand glædensdag for hende, da Rohde og Thoscklay (?) samt Iver fra Kloster besøgte os, saa havde vi tillige musicalisk underholdning. Vores gode naboe fornøiede vort sælskab. Dora havde 3de lege- og skolekammerader og børnenes glæde var stoer.

Lod vores bagehuus forsikre i Ribe brandcasse for 220 rbdlr. --- Der blev kiort 14 læs aske, siiden af iordmøddingen 12 læs i det lave nordre ende i Mosen, og er det en saare passelig tiid, da det er saa tørt der som sielden om sommeren, og ieg er saare glad til, at det gavnlige arbeide skeer. Iens kiorte, da vore heste ey kand gaae der. Mathis kiorte for Thomas Grandt 14 læs giøde i Kirkumbye til rug anden kierv.

18/9 1833. --- Iens kiorte formiddagen 16 læs giøde iord paa Mosen og det vanskeligste er nu paakiort. En dag er der vel at kiore endnu og saa er dette stykke færdig, som haabentlig vil bære gode frugter. Fik et droy læs havre fra Mosen, resten, og 1 læs fra Bredekier samt ½ læs rivning fra Lanum – tørt og godt. Vi har nu Gud skee lov vores samtlige korn i huus – sund og ubedervet. Vi har nu faaet ialt 209 trav., 3½ læs boghvede, 13 læs (53 tr.) rug, 18½ (70 tr.) byg, 22 (84 tr.) havre, og vore huse ere fulde – ialt 57 læs.

19/9 1833. --- Lod i cassen 30 rdlr. 1 sk. og 50 rdlr. gr. cour. – 3 æsker knipl. Iens kiorte giødeiord, 16 læs formiddagen, 8 er vel endnu tilbage og herved kand det nærrestk. blive bestrøet, hvormed det værste og vanskeligste af dette arbeide er beskikket. Ordnete, naar veyrligget tillader det at kiøre sand paa den søndre part.

Min gode, troe søster Grethe er svag og henfældig og skilles fra hende med et rørt hierte, dog haaber ieg, hun nok skal komme sig og at finde

hende rask ved min tilbagekomst. Med det haab og det ønske, at dette bliver min sidste efteraarsreise, forlod jeg med Hochberg mit kiere hjem kl. 11 og ankom 7½ til Bau.

(I løbet af to dage kører fader og søn fra Bov til Segeberg.)

22/9 1833. --- Fra Segeberg kl. 7. Fandt til vores forundring skidne veye, thi her har det regnet meget og mand har havd en daarlig høst. Mand finde endnu korn, især boghvede ude og temmelig megen bedervet høstgrøde. Hvor godt har mand dog havd det hos os. --- Da vi disværre ingensteds havde at opholde os, saa kiorte vi endnu til Altona, hvor vi ankom kl. 8 og 2 dage før vi havde ventet.

Skiøndt vi har giort meget lange dagsreiser, saa var vore hæste, især tilsidst saa overgivent muntre, at jeg havde ondt ved at tøyle dem og deres munterhed bidragede til ogsaa at muntre os, saa vi i dag havde noget at glæde os til. --- Wilhelm er endnu her.

23/9 1833. --- Hochberg udsatte 2'de carton til Port au Prince uden min medvirkning og er dette første forsøg paa hands egen regning, som Gud vilde give heldig fremgang. Vi glæde os bægge til, han at tage ved og jeg at træde ud af denne handel, hvilken jeg har alt, hvad jeg er og eier at takke. --- Var lidt omkring i Altona og Hamburg, hvor jeg Gud skee lov intet ubehageligt hørte.

24/9 1833. --- Var 2'de gange rundt i Hamburg, hvor jeg intet væsentligt godt, men heller intet ondt hørte. Lærte Ebert fra Mexico at kiende, der lader til at være en meget vakker mand.

25/9 1833. --- Udsatte en carton at sende til Mexico ved Doormann n° 3 bmk. 554 15 s. Var i dag meget daarlig i min ryg og hoft, saa jeg eftermiddagen maatte forholde mig roelig og blive i huus, en fatal omstændighed, at det bliver saa langvarende, og jeg frygter ey saa læt at blive dette onde quit igjen.

26/9 1833. --- Wilhelm tog bort i dag. --- Middagsbesøg af Iuel, der glædede mig med denne forsikring, at uldhandelen næste aar vilde gaae i dette aars spor og atter kiøbe fælleds, hvilket vil være til gavns for os paa begge siider. Min ryg var daarlig, og jeg var i dag ey uden dørre, hvilken hvile dog heller ey lod at hjælpe mig. ---

27/9 1833. S. Fortreffelig veyr. Skade mand ey kand benytte denne skønne tiid paa reise. Forpakkede vores uld. --- Min ryg var i dag meget daarlig, kiorte til Hamburg, da jeg ey kunde gaae. Denne skrøbelighed passer ilde. ---

28/9 1833. --- Var eftermiddagen i Hamburg, for mig en temmelig besværlig tour, skiøndt jeg er noget bedre som i gaar. Hochberg var aftenen til comedie.

29/9 1833. --- Var med Hochberg en tour kiørendes til Blankenese. Da ieg denne morgen var meget daarlig i min ryg, saa raadførte ieg mig med den originelle doct. Hayck. Han forordnede nogle draaber og sagde haimoriderne vare skyld i min upasselighed. Vores afreise blev derved forsinket og vi bleve her endnu i dag. ---

30/9 1833. --- Forlod endelig Altona kl. 10 og ankom til Lauenburg kl. 6. --- Min ryg var aftenen meget daarlig og ieg begynder at frygte varig sæde af dette onde, der fast gjør mig uduelig til alting.

Sept. var en herlig maaned, men især den sidste halve deel, hvor vi end ikke havde en uvenlig dag, og det var en deilig reisetid.

1/10 1833. --- Havde en daarlig natt, kunde ey vende mig i sengen og havde ievnlig smerter i hoft og lend, men især i krydset. Kuns ved Hochbergs hielp kom ieg af sengen og ved hans hielp i mine klæder. Vi vare tvivlsomme, om vi turde fortsætte vores tour eller om vi skulde vende tilbage. Da det imidlertid middagen blev noget bedre, saa vovede vi det herpaa og fortsatte vores tour, hvilket Gud skee lov ogsaa gik rett godt, da smerten fordeelte sig og satte sig i hoften igien, dog mindre heftig og aftenen var ieg temmelig vel. I dag er det nu 4're uger siden ieg blev befalden af denne fatale syge, der saa meget har cheneret mig. Til Neuhaus 5 t.

(I de følgende dage fortager smerten sig og han kan gå uden stok).

4/10 1833. --- Reiste til Parchim. Fik aftenen vore faae knipl. stemplede. --- Det lader bøndervare bliir søgd og at der er mangel for samme, hvilket for min store forraad i disse vare glæder og beroliger mig, især for Hochbergs fremtiids skyld. Hochberg er snavs i disse dage og det gaaer seent med hans kommen. Ieg Gud skee lov rask og siden i forgaars har min rygsmerte gandske forladt mig. ---

(De kører i nogle uger rundt i Mecklenburg, hvor Hochberg bliver præsenteret for kunderne og sættes ind i de stedlige handelsforhold. Navnlig indprenter den gamle sønnen, at han skal passe på ikke at lade sig narre af jøderne. Enkelte uddrag af optegnelserne fra rundfærden fortjener at blive gengivet.)

10/10 1833. --- Udrettede slett intet i Gadebusch, hvor i dag er marked og hvor der var mange handelsfolk, mange som førte knipl., saa denne artikel endnu maa bruges i denne egn, men til dels andre vare som vi føre. Overlagde med Hochberg at operere i Wismar og omegn paa engelst maner og ofre for siden at vinde, et project, som nok vil være udførlig og føre til maalet, naar Hochberg et par aar vil ofre sin tiid og sine penge uden løn. De stakkels kniplingspiiger vilde ogsaa i det mindste for en kort tiid vinde herved, og vi vandt alle ved større virksomhed.

16/10 1833. (Dahlenburg) --- Knipl. bliir her disværrer kuns sielden søgd, og det er næsten forbi med handelen i denne egn.

(Efter en dags ophold i Altona tager fader og søn i dagene 20. okt. til 4. nov. på turen mellem Elben og Weser uden de store handelsresultater, og på turen 8.–16. november i det hannoverske kan Jens Wulff også konstatere, at handelen for dette områdes vedkommende heller ikke er god. Indtil 26. nov. opholder de sig i Altona, hvorfra de forsender en del kniplinger. Fra dette ophold er følgende noteret:)

17/11 1833. --- Var aftenen med Hochberg her i byen til comedie, hvor Die Lichtensteiner blev given, der meget morede os. Huuset var overfuld, og det lader, mand igien finder smag i skuespil og at de urimelige opern taber sig.

20/11 1833. --- Den behagelige efterretning, at sidste carton kniplinger til Port au Prince strax efter ankomst og meget godt er solgt. Skade at de øvrige --- ey er kommen bort. --- Var aftenen hos Menk til commedie, hvor der blev noget elendig vaas iammerlig given, og vi forlode huuset, før stykket var endt. ---

25/11 1833. --- Til vor glæde kom Wilhelm denne eftermiddag sund og vel hertil. Aftenen gjorde vi regning med ham, som faldt rigtig ud. Vel var det, at vi ey har ventet ham her forgieves.

(Den 26. nov. tager de fra Altona og er hjemme i Brede den 29. nov.)

29/11 1833. --- Kl. 11 i Brede, hvor vi Gud skee lov fandt alting vel og endte saaledes vores lange reise lykkelig, befandt os begge saa ulige bedre, som da vi toge bort.

Skal dette nu have været min sidste handelsreise, da lovet være Gud, at ikke mangel paa kraft saa lidt paa legem som siels vegne tvinger mig til at slaae mig til roelighed. Endnu føler ieg min fulde styrke, endnu byder ieg ethvert uveyr trods, endnu adlyder mig mine lemmer, endnu er mig min hukommelse troe, mine sandser usvækkede.

I en række af 41½ aar har ieg tumlet mig omkring i verden og vandret i fremmede lande. O! hvor meget, hvor saare meget har ieg at takke Gud for, hvor var hans velsignelse saa stoer, i hvor mange farligheder var han min beskiermer, hvor rigelig blev min fliid lønnet, hvor lykkelig var ieg ved min fliid at kunde gavne mig, mine forældre og søskende, min kone og børn – samt mine medmennsker. Sød og herlig er denne tanke at have virket til gavn og til velsignelse for mange, at ieg ingen null har været i det menneskelige sælskab og at ieg endnu tør nære det haab ogsaa for fremtiden at virke og gavne.

(I margen er tilføjet senere) NB. Men det blev dog ey min sidste reise som kniplingshandler.)

30/11 1833. --- Brev fra L. Krüger i Iels med den ubehagelige efterretning, at han ey kand betale, men accorderer med sine creditorer.

Nov. var foranderlig, vind og regn, frost og te, dog ogsaa skønne dage og i det hele for en reisende gunstig.

2/12 1833. --- Var eftermiddagen til hest en lille tour i marken. Plan-
tede 2' de pæretræer uden den grønne stue. ---

3/12 1833. --- Brev fra Glusenkamp med endelig afregning over den
uheldige conto meta uld fra forrige aar, hvor ieg dog slipper uden tab og
er glad til, at denne ting endelig er i rigtighed. ---

4/12 1833. --- Var aftenen hos vor gode naboe.

15/12 1833. --- Uventet besg af Nic. Wulff.

16/12 1833. --- Af Nic. Wulff til for regnings saldering 378 mk.
4 sk.

17/12 1833. --- Nicolay tog bort, skrev med ham til Hans Wulff. ---

19/12 1833. --- Var eftermiddagen i Kloster for at bese de knipl.,
der hos Nicolajsen skal sælges ved auction. Afgav til Rheder mine skatbo-
ger med 25 rdlr. 22½ sk. samt 20 sk. duceur. Mathis er daarlig denne tiid
og kand ingen ting bestille, skndt han er oven senge. Gid han kuns ey
vorde lenge og alvorlig syg.

21/12 1833. --- Deilig stille mild veyr, som passede min kone godt til
hendes bagerie. ---

23/12 1833. --- Var en deel af dagen i Bredebroe. Vores gode tante
Grethe er nu Gud ske lov rett rask.

24/12 1833. --- Familien var som sædvanlig her, og vi forlevede iuleaf-
ten sunde og glade. Søster Kirstine var svag og henfældig.

25/12 1833. --- Vores gode moder havde den vanhæld at skolde sig
ved en omstyrtet thekiedel. Vi brugde kold vand, siden skrabede kartofler,
tilsidst da hun vilde gaee til sengs linolie. Hochberg havde tandpine.

26/12 1833. --- Min kone sov roelig. Hochberg havde en elendig nat
og dag i sine tænder. --- Vare i Bredebroe.

27/12 1833. --- Var i L. Kloster, hvor ieg hos Nicolaysen købte paa
auction for 232 mk. 8 sk.

28/12 1833. --- Var atter i L. Closter og købte for 656 mk. 2 sk. til
dels for dyre og i det hele havde ieg maaske gjort bedre intet at have kbt
og benyttet mine penge til andre ting. ---

29/12 1833. --- Stakkels Hochberg var i dag meget daarlig i sine
tænder, især aftenen, hvor det tillige slog over kroppen og han var nær til
at tabe sin bevidsthed. Dog tabte smerterne sig, og han befandt sig ved
sengetiid temmelig vel.

30/12 1833. --- Var i Apterp, hvor ieg atter leiede Traneng for 10 rdlr.
12 sk. Brev fra Wilhelm med Niels Frank fra Hadersleff, der endelig
afhentede ulden til Glckstadt, 10 sækker. Betalte ham i afslag paa fragten

20 rdrl. Hochberg sov denne nat godt, svedte stærk og befandt sig i dag temmelig vel.

31/12 1833. — — — Aaret endte sig bliid uden frost og kulde, saa græsset voxte, blomster udkom og det var ved aarets ende mere foraar end vinter. Vor Hochberg nær, der atter havde tandpine, og Mathies, der skranter og ey kand komme til rette igjen, befinder vi og vores øvrige omgivning os sunde og vel og forlevede en familie aftenen fornøiede og glade. Nyeng 11 rdrl., Mølholm 9 rdrl. 26 sk. — — — Fred herskede i vort land, og loven, haandhævet af en rettfærdig, mild og viis regiering, betryggede enhver. Uforkrænket var enhvers ret og eiendom, og det danske folk kunde regne sig til de lykkeligste nationer paa vor klode. Enhver dansk undersaat siiger derfor ogsaa af hiertens grund: Gud velsigne kongen og lad ham leve længe.

I det ulykkelige Spanien og Portugal rasede borgerkrigen. Mørket kiempede her fortvivlende imod det ogsaa her immer meer og meer sig udbredende lys. Haabentlig vil lyset seire og det elendige munkevæsen tabe sig. O! maatte det dog snart skee.

Rusland støttede dette aar den brystfældige tørkiske port, hvilken ellers sikkert var bleven nedstyrtet af egypteren Ali. Tvistigheder opstod desangaaende mellem Rusland, England og Frankrige, som kand føre til krieg. Endnu i dette aar bleve stridighederne mellem Holland og Belgien ey vedlagde. Gieringer herskede i det søndre Tydskland, hvor indskrænkning af det monarkiske princip attraaedes. Det ulykkelige Polen laae knust til Ruslands despotiske fødder.

Aaret var velsignet frugtbar, kuns mixvæxt i Rusland. Priiserne vare flaeue, rug 5 mk. 8 sk. a 6 mk., byg 3 mk. a 3 mk. 8 sk., havre 2 mk. a 2 mk. 8 sk., boghvede 3 mk. Kniplingshandelen var daarlig, uldhandelen temmelig god og priiserne høye. Mærskuld blev betalt med 18–20 sk., iydsk uld 14 a 15 sk. Strømpehandelen var for Wilhelm god.

1/1 1834. — — — Den allgode Gud lade ogsaa dette aar vorde velsignet for mig og mine og for alle mennsker. Gid vores gode Hochberg gladere maatte ende aaret som han begyndte det, thi hans tilstand er liidende og glædesløs.

3/1 1834. — — — Deilig stille veyr, der passede godt til vores høeflötning, da en 3'die deel af høehissen blev indbragd i vor lade. — — — Var aftenen hos præsten at tælle og indpakke pengene til Schleswig, indløsning for præstegaarden.

8/1 1834. — — — Fik et læs byg fra Ballum.

10/1 1834. — — — Vores gode moder blev denne natt upasselig og havde koliksmarter. Iens Ludvig har ondt i ryggen, og det er rett skrantetiid,

dog er de smaa bedre og Theodor var i skole i dag. Hochberg dog ogsaa noget bedre og frie for tandpine. ---

11/1 1834. --- Var i dag meget beskieftiget og det passede ilde for mig, at kongeaften blev holdt og Anthon besøgte os og blev til kl. 11. Ieg maatte derover arbeide en deel af natten og kom først kl. 3½ til hvile.

12/1 1834. --- Tog til Tønder. --- Ved min hiemkomst forefandt ieg broder Hans, sin datter Sine og Campen.

13/1 1834. --- Nu er disværre ogsaa Iens Ludvig aflagd, og vi ere ilde derom. Vores kreature ere til deels syge af arsenik vaskningen.

15/1 1834. --- Vi vare i dag samtlige i Bredebroe. ---

16/1 1834. --- Havde i dag forsamlingen her. Kiestin var med i flokken. ---

17/1 1834. --- Broder Hans og følge tog bort, hvis besøg har glædet os alle unge og gamle undtagen den stakkels, alvorlige Hochberg, der i ingen ting tager deel. Munter, rask og ungdommelig var vores ældste fast 70 aar gamle broder. Med hans fortællinger morede han os som i gamle dage og endnu byder han alderen trods. Hvilken glæde for os at komme sammen, da vi endnu paa Kiestine nær endnu ere saa raske. O! maatte vi endnu længe havde den glæde at sankes her. Saa faae søskende have aarsag til i saa mange hensender saaledes at kunde glæde sig som vi, og Gud lov! vi veed at skatte vores lykke.

Stakkels Kiestin blev denne nat syg. Hun taaler ingen afvigelse fra den daglige orden og at være i selskab passer disværre ey for hende meere. Give Gud, hun snart maatte komme sig igjen.

18/1 1834. S.sv. Natten saare megen regn og vandet stod over veyen ved staketten, Gioldfenner blanke, dagen godt veyr. --- Dagen var riig paa ubehagelige efterrettninger. Først hørte ieg ved Mikkelsen, at Severen (?) Lorenzen vil søge ved proces at fratage mig Krogen ved Reispold, dernæst at vi staa fare for at miste vores gode, brave degn og skolelærer Petersen, hvilken kand blive forsatt til Biolderup. Begge efterrettninger vare mig saare trykkende og forsatte mig i meget ængstlig stemmelse, og ieg befandt mig saare ilde. ---

19/1 1834. --- Efterretning at Mathies er ringe og at han neppe vil komme sig. Var aftenen hos vor gode naboe, men ieg var hele dagen ilde stemt.

20/1 1834. --- Begyndte i dag at ordne mine breve og papierer. Vores gode, trofaste naboe fyldte i dag sit 71'de aar. Gud velsigne ham og lade ham endnu leve længe. Han tog til O. Lygom at bivaane pastor Kiers, hans lærling og vens iordefærd, en sørgelig reise paa denne hans dag, men denne viise mand kand finde sig i alting og med roe og overladelse finde

sig i alt, hvad der paalægges ham, er i lære og vandel et sand mønster for alle. O! gid mange af hans menighed maatte følge sit eksempel.

21/1 1834. --- Aftenen besøg af A. Winther og Mikkelsen degnen angaaende.

22/1 1834. --- Var i L. Closter, hvor ieg kiøbte en hæst af Iørgen Slagter for 45 rdlr., 12 aar gammel, der lader at være et rask og vakker dyr, nok vil kunde holde vores Blæss stangen og skiøndt dyre nok haabentlig for os er pengene værd. --- Lod granden sanke, hvor mand frievillig tilbød vores vakre degn og skriftlig tilstod at bygge en ny skoele, lønne en underlærer og betale hans afgift 7 rdlr. til degneenken, saa længe hun lever. Ieg paatog $\frac{1}{2}$ gaard for mig, $\frac{1}{2}$ for P. Iefsen.

23/1 1834. --- Var med M. Winther i Aasp, Trellborg, Storde og Bredebroe og alle underskreve med største beredvillighed. Det var for mig end sand glæde at komme i bøndernes huuse, see hvor godt bonden har det, varetage deres frihedselskende sind, deres dannelse, agtværdige tænkemaade, deres kierlighed og agtelse for vor gode præst og degn og deres beredvillighed at gjøre alt for at beholde den agtværdige Petersen. Ieg havde paa den vandring en glad og fornøyet dag og skattede den lykke at være medlem af saa vakker en menighed. Kuns den eneste vrævler var Lorenzen i Schwanstrup, der ogsaa her blev sig sælv liig.

Degnen indfandt sig aftenen hos præsten, der i dag hiemkom fra Lygum. Han modtog med rørt sind og taknemmelig hierte vores tilbud og erklærede, at kuns døden skulde skille ham fra Brede menighed.

24/1 1834. --- Aftenen celeberrerede vi vor kiere naboes fødselsdag som og vor vakre degns bliven her i menigheden. Begge, mad. Iessen, Math. og Andr. Winther samt Mikkelsen vare her til stæde og glædede os med deres nærværelse. Et nydeligt transparent af Hochberg og Ferdinand overraskede og fornøiede sælskabet. Dora og Theodor spillede sammen og vandt biefald, især Theodor, der gjorde sine ting meget brav. Siden viiste Ferdinand og Hochberg deres færdighed. Mad. Iessen fornøiede os med music og sang, og vi havde en rett fornøyelig aften.

25/1 1834. --- Eftermiddagen svære regnilinger og det stormede mægtig. Floden skal have været høyt oppe, saa mand kunde se den i Brede. Lærken har alt for nogen tiid siden ladet sig høre. Mand kand plukke blomster i haven, og mand har regntiid istæden for vinter dette aar.

27/1 1834. --- Vare aftenen hos A. Winther en familie thevisite. Fik et læs byg fra Ballum.

28/1 1834. --- Her i byen som i Bredebroe var støy til ære for kongens fødselsdag, ringriden, schmaus og dands, men vi bleve paa vore piiger nær roeligen hiemme.

29/1 1834. Nv. Natten storm og regn og snee, liigesaa formiddagen, meget kold luft og vi faar maaskee vinter endnu. Vandet staar atter over veyen ved stakettet og der er græsselig oversvømmelse. Gud trøste de stakkels mærskbeboere. Beskiefdigede mig i dag med mine bøger. — — —

30/1 1834. S. Nattefrost. Dagen deilig mild, stille, soleklart veyr, der var os saare passende atter at faae $\frac{1}{3}$ af vores høehisse ind — arbeidede ved mine bøger.

31/1 1834. — — — Ianuar endte sig, som den begyndte, var ingen vinter, men regnmaaned og har vi til dato ey havd saa megen frost denne vinter, at drengene kunde løbe paa iis, og vi har det særsyn at see grønne marker og i haven sees stikkelbærblade udkomme og at kunne plukke Veilchen, Mare blomster og Primula. Giid kuns vinteren ey maatte komme til urette tiid.

Solgte til Moses Josua fra Hamburg, Mühlenstrasse n° 27 circa 100 stk. kreehuder for $8\frac{1}{2}$ s. at levere frit til Altona imod risicotest, fik 10 ldr. paa haanden. Denne handel haaber ieg dækker noget af tabet forrige aar, skade at vi ey har faaet meere kiøbt.

1/2 1834. — — — Gav Hans Brodersen et beviis, at vilde forstrække ham 100 rdlr. til indkiøb af træ for at forhielpe ham til brød, da han og konen intet eyer uden flittige hænder. Ieg haaber, at de vil fortiene, at ieg rækker dem min hielpende haand og haaber herved at gjøre en god gierning. Gid ieg maae opleve glæde af denne understøttelse og gid det sind altid maatte worde mig erholdt at gavne, hvor ieg kand. Første satz eller overlæg af vores mødding er først i dag bleven fuldendt.

2/2 1834. — — — Var til hæst i Tønder. — — —

3/2 1834. — — — I dag var Peter Jacobsens gaard for hammeren. Der fandtes ingen liebhavere og mit bud 2000 rdlr. blev ey antagen. Siiden blev den udleiet for 182 rdlr., for det meste engeland. Forblev i Schwanstrup til henimod aften. Aftenen besøg af Kiesten og Anthon og tilbragde saaledes dagen i ørkesløshed, skiøndt temmelig fornøyet.

5/2 1834. — — — Dora og Hochberg havde en daarlig nat og dag i deres tænder. — — —

8/2 1834. — — — Hørte det sørgelige, at vores gode Mathis er meget ringe og nok gaar sin gang, hvilket gjorde os meget ondt.

9/2 1834. — — — Vi har da nu i 8 dage havd lidt vinter, og drengene kunde glæde sig til iis. Dog har det været saa lemfældige vinter, at vindverne blot morgenen vare en smule belagde. Leiede en avlskarl fra Havervad, Anders Willadsen for den sædvanlige løn 22 rdlr.

10/2 1834. — — — Fastelavn. Aftenen var vores gode degn hos os, der havde været i Ballum for at tage skolen der i øyessyn.

11/2 1834. --- Optog vore kniplinger. Niels Høyering bragde 8 t. havre, forhen har vi faaet 10 t.

12/2 1834. --- Fik vores nye kiørehæst i dag, der lader til at være et brav dyr og som vi er godt tilfreds med.

13/2 1834. --- Var med min kone i Moesbøll at see til den syge Mathis, hvilken ieg dog haaber vil komme sig igien. Aftenen kom da endelig Wilhelm hjem, der havde været borte siden den 22'de august. Fik 6 t. byg fra Ballum.

14/2 1834. --- Fik 8 t. byg fra Seiersleff, hvilke betalt.

15/2 1834. --- Optog de ved Bredebroe sig befindens kniplinger. Denne dag 1804 begyndte ieg at skrive i min dagbog og har ieg altsaa nu holdt dagebog i 30 aar, der var mig saavel til nytte som til fornøjelse. For handelsmand især er dagebog en gavnlig og uundværlig ting.

16/2 1834. --- Blev færdig med mine kniplinger og opgjorde min vare-balance, der sluttede meget accurat.

17/2 1834. --- Wilhelm var i Høyer og medbragde 8 sækker caffe.

18/2 1834. --- Wilhelm hentede 7 t. byg fra Michel Høyering. Var i dag som de fleste dage denne tiid meget beskæftiget med mine regninger og glæder mig til nu snart at være færdig. ---

19/2 1834. --- Blev i dag endelig færdig med mine bøger og regninger og gjorde min balance, der sluttede godt og udviiste rigelig løn for mine bemøvelser i afvigte aar. Lovet være Gud, at min fliid blev saa velsignet og at ingen vanhæld af nogen betydning ramte mig.

20/2 1834. --- Wilhelm og Ferdinand besøgte Mathies, der nu er godt paa bedring og haabentlig snart kommer sig. Mikkel Høyering bragde 8 tdr. havre.

22/2 1834. --- Wilhelm tog til Gestrup.

23/2 1834. --- Kiøbte af Anders Brøns paa Trelborg 4're stude á 43 rdlr. parret til udfoering. Hochberg og Ferdinand gjorde en musicreise til L. Closter og havde daarlig veyr, hvilket Hochberg, Gud skee lov dog, ikke agtede, og det tegner sig til, at han nu igien bliver rask.

24/2 1834. --- Betalte til Anders Brøns paa de kiøbte stude 22 rdlr.

25/2 1834. --- Wilhelm hentede 8 t. byg fra Michel Høyering. ---

27/2 1834. --- Wilhelm hentede et læs steen i Seiersleff til dække over en siel ved Kogen.

28/2 1834. Nv. Uventet fandt man denne morgen iorden hviid og det sneede dagen, saa febr. dog tilsidst vilde give lidt vintertegn, der ellers i dens forløb var meere foraar end vintermaanend liig.

1/3 1834. --- Var i dag i Tønder i selskab af de smaae. ---

2/3 1834. --- Tog middagen bort til Ries ledsaget af Grethe og Ferdinand for at bringe sidste paa veyen til Hamborg, ankom i mørkningen og fandt vores broder temmelig svag og forstemt, dog kand han Gud skee lov forrette sine ting.

3/3 1834. --- Med Ferdinand til Flensburg, hvor han fandt en herlig leilighed til Altona med Brandenburg. Ieg tog tilbage til Bau.

4/3 1834. --- Reiste tilbage til Ries.

5/3 1834. --- Ubehageligt veyr, hvilket forhindrede os at komme hjem, da ieg for Grethes skyld ey turde vove det.

6/3 1834. --- Vi toge bort fra Ries kl. 12 og var 4½ hjemme. ---

7/3 1834. --- Indplukkede en deel blomster af haven. Stikkelsbær og restebusker have alt løv og foraaet er allerede der. Gid det kuns ey kommer for tidlig. Wilhelm hentede et læs steen fra Seiersleff.

10/3 1834. --- Wilhelm blev ved det daarlige veyr forhindret at komme til Slusen med et læs huder til H. Hansen 20 rdlr.

11/3 1834. --- Wilhelm bragde huderne til Slusen i dag. Hochberg var i Tønder angaaende en rider, som Evert har, hvilken han bragde med. Wilhelm kom først hjem kl. 9. Vore hæste havde en svær tour og slige reiser bør mand skaane dem for. - Bragde 5 tdr. byg med fra M. Høyring.

12/3 1834. --- Tilbød skriftlig Herlemarie Iacobsen at give hende en understøttelse af 16 rdlr. aarlig i 6 aar eller antage mig hendes søn Theodor og understøtte ham indtil han har udlært. ---

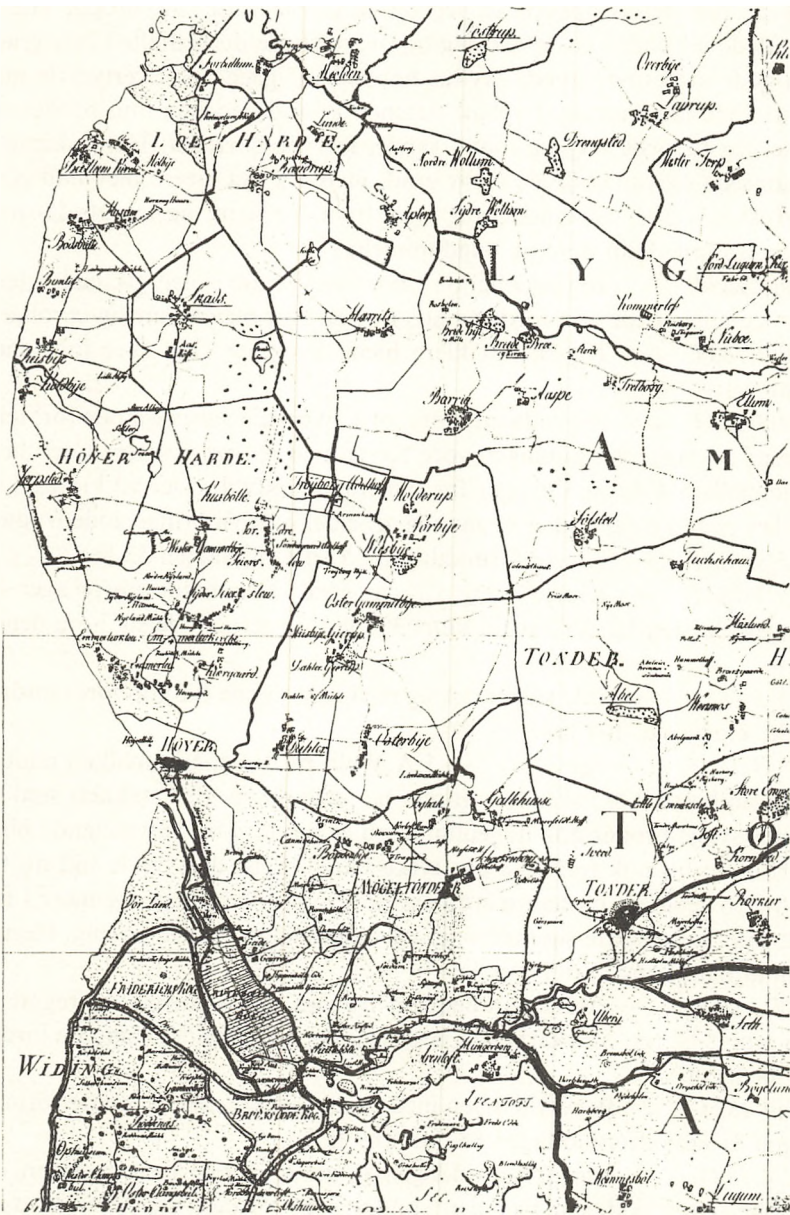
13/3 1834. --- Tog til Ries, hvor ieg fandt vores broder daarlig og sengeliggende.

14/3 1834. --- Stakkels Ioh. Andres, der i dag fyldte sit 54'de aar, havde ingen glad fødselsdag og har overalt ingen glæde af livet, skiøndt han har meget at glæde sig til. Hans humeur er alt for daarlig og sit legem svag, dog var han i dag paa færde og vilde til O. Lygum. Tog i 4½ t. til Hadersleff, hvor ieg traf sammen med Wilhelm. --- Tog bort kl. 3 fra Hadersleff og ankom først kl. 9½ til Nebbel Mølle, hvor ieg disværre ey fandt min broder hjemme, der i gaar er reist til vesteregnet og bliir borte i flere dage.

15/3 1834. --- Tog i selskab af søster Carolina og Wilhelm til Egtved og tilbage igien. Wilhelm tager til strømpeegnen.

16/3 1834. --- Var lidt omkring i marken og befandt mig temmelig vel, skiøndt det io er flaut, at min broder ey er tilstæde.

18/3 1834. --- Min broder og hans datter kom ikke; ieg gjorde mig middag reisefærdig. For at holde mig giemte mand mit tøy, og da dette ey vilde hielpe, lod Sine og konsorter en sko rive løs af mine hopper. Ærgerlig herover vilde ieg dog afsted, men da ieg saa, hvor gerne mand

Jens Wulffs hjemegn. Udsnit af Johann Heinrich Christian du Plats kort 1804-05 over Løgumkloster, Westerland, Tønder. Jfr. kort s. 51.

ønskede min reises opsættelse, ieg ogsaa gjerne vilde tale broder Hans, besluttede ieg endnu at tøve i dag og overraskede derved alle i høy grad. Min gode svigerinde græd, Mylius hoppede af glæde og overtødede mig om at være alle kier og dyrebar. Aftenen kom da endelig min broder og Lotte, ieg fiernede mig og mand sagde, ieg var bortreist. Hans skiendte og iamrede og var utilfreds i høy grad, men om saa meere blev han glad overrasket, da ieg uformodentlig stod frem for ham, og ieg glædte mig endnu at finde ham rask og ungdommelig.

19/3 1834. --- Tog endelig kl. 2 bort og var, før solen gik ned, i Iels, hvor ieg angaaende min fordring hos Lor. Krüger blev temmelig beroliget.

20/3 1834. --- Tog til mit kiere hiem, hvor ieg Gud skee lov fandt alting vel. ---

24/3 1834. --- Begyndte at kiøre iord, hvor Kierhusene stode før; Iens Hansen 34 læs, eftermiddagen vore hæste med 69 læs, hvormed den lave furge mellem 4'de og 5'te ager fra syden blev opfyldt. Der vil kiøres 5 til 600 læs endnu og er sikker et gavnlig arbeide, som vil bringe gode frugter.

25/3 1834. --- Kiorte formiddagen 55, eftermiddagen 53 læs.

26/3 1834. --- Kiorte i dag 127 læs iord. Den brede nørre ager og forager blev færdig. Vi har nu kiort 338 læs. Frørerne lode sig høre denne aften.

29/3 1834. --- Ilde treffer det sig med regn denne tiid for vores iordarbeide, kiorte i d. 144 læs. ---

30/3 1834. --- Brev fra --- I. A. Wulff med Adolph, hvilken middagen kom hertil. Gud skee lov, at min bange frygt for den stakkels sind og legems svage broder dog nogenlunde nu er hævet. Den tilstundende blide aarstiid vil nu nok forfriske og styrke ham – helst den travle tiid nu for ham er overstaet og han mere kand leve sig selv, bevæge sig mere i frie luft, samt sysselsætte sig med ting, der tiener ham til opmuntring. Herren ophold ham hans talrige familie.

31/3 1834. --- März var bequem og paa nogle storm- og regndage nær temmelig tør. Markarbeidet begyndte derfor tidlig dette aar, da iorden var bequem.

1/4 1834. --- Begyndte igien med vores iordarbeide og kiorte formiddagen 81 læs, eftermiddagen 88, ialt 169 læs. ---

2/4 1834. --- Kiorte formiddagen 88 læs iord, hvormed de 5 agre ere færdige, eftermiddagen paa den sønder ager 85 læs. Saaede i de øster ender af 2., 3. og 4. fra s. 2 skpr. havre under den paakiorte iord.

3/4 1834. --- Kiorte formiddagen til sluttning 80 læs iord og maatte tage noget af underlaug, da det hele stykke var overgraven. Vi har kiort 904 læs i 6½ dag og den lille rare fenne er nu deilig planeret og har faaet

overalt tykkere og tyndere laug. Dette arbeide har kostet vore egen spænd og kosten medregnet 50 mk., men ieg haaber, at denne lille capital skal bære gode renter, som dette arbeide har gjort mig megen fornøjelse – dog har ieg af det uvante arbeide, idet ieg over formue selv hialp til med, faaet en styng i den høyre side. Saaede circa $\frac{1}{3}$ af den s. ager.

4/4 1834. --- Vare i dag til alters, for os alle 4're en rørende og opbyggelig handling. ---

5/4 1834. --- Wilhelm begav sig med den gule hest paa reisen til Hamburg. --- Tog til mærsken for at erkyndige mig noget om uld og ankom i mørkningen hos Ies Jacobsen. Betalt M. Høyring for havre og byg 100 mk.

6/4 1834. --- Over Klixbøll, Tønder og hiem. --- Ieg fandt mig i min ryg eller siide saa ilde, at ieg nær ey var kommen hiem – varm rugmøl lindrede noget. ---

7/4 1834. --- Var i Closter, hvor ieg kiøbte for 115 mk. knipl. paa auction. ---

8/4 1834. --- Var atter i Kloster og kiøbte for 120 mk. knipl., 7 mk. 3 sk. traad. Nær havde ieg været ulykkelig ved indkiørselen paa vor plads. Da svinglen rørte ved porten blev Liise skye, tømme brast, hestene løbe, den vester port var oppe og det kunde have gaaet mig galt. Ved at svenge hestene om det stoere træ og Lottes hørsomhed og fromhed fik ieg dem standset og vi slap med skrækken (ogsaa A. Winther var med paa vognen). Havde aarsag til at takke Gud for at være undgaaet den os truede fare, og dette er for mig en alvorlig irættesættelse at sørge for bedre tøy paa mine hopper, der endnu ere liige raske til ondt og godt, især Liese, men især sørge for en stærk tømme. Nu Gud lov, at ieg denne gang slap saa læt. --- Uventet kom broder Ioh. Andres, der nu Gud skee lov er rett rask, munter og vel tilmode.

9/4 1834. --- Havde vanhæld med een af vore fede stude, der for nogle dage siden blev skaaren i halen og blodet ey vil stilles, men altid springer op igien. Pet. Jacobsen kom for at forbinde den. Gid kuns halen ey maae gaee i forraadnelse. Forbandt den med terpentiniolie. Optog de indløbne knipl. Ioh. Andres tog eftermiddagen bort igien og var rett munter og uden, synderlige griller denne gang.

10/4 1834. --- Pakkede i dag vore knipl., 3 æsker, 3 bliir hiemme. Vores moder med de smaae vare til marked i Kloster i dag og havde daarlig veyr.

11/4 1834. --- Kiorte 12 læs giøde paa den øster ager i Toften. Vores nye karl Andres pløede i forgaars 3 agre i Kogen til havre, i Kier er saaed 3 td. havre, halv hvid havre. Han har fælget 2 agre i Lanum og 1 paa Wallenberg til boghvede.

12/4 1834. – – – Forlod med Hochberg mine kiere kl. 10. Reiste over Tønder, hvor ieg fandt Nagel meget syg og tog til Wallsbüll, hvor vi ankom kl. 7.

13/4 1834. – – – Over Wanderup til Schlesvig, hvor ieg hos Hammerich bestilte 2'de nye vogne – gier til paa min reisevogn 40 rdlr. og imod Harzvognen 50 rdlr.; for denne faar ieg en snever kjørevogn med 2'de stoele. Til Gettorff, en lang dagsreise for vore heste.

(W. tager vejen over Kiel og Neumünster til Altona).

15/4 1834. – – – Til Altona, hvor Ferdinand traf sammen med os i det øyeblik, vi holdt for Petersens dør. Han befinder sig Gud skee lov fuldkommen vel. Mine hopper vare temmelig angrebne af chausse touren. Gud ær (!sic) iordveye med saadan befordring, som ieg har. – – –

17/4 1834. – – – Breve fra Toussaint & fils, Rouen med endelig afregning over den lille parthie uld 346 fr. 15 c., hvilket først betales næste oct. maaned. Det er dyre solgt og bringer dog kuns ringe resultat, da told og omkostninger ere saa uforskammet stoere. – – – Den sørgelige nyhed, at Nagel i Tønder er død dagen efter min bortreise.

18/4 1834. – – – Arrangerede mig med Emmanuel, hvor det bliver paa samme fod som forrige aar.

19/4 1834. – – – Vi vilde have været middagen bort, men ved at besøge Weber associe af huuset E. & A. Weber i Port au Prince bleve vi foranlediget til at opsætte vores reise til i morgen og udsatte 2'de carton knipl. nr. 7 og 8, beløb bmk. 311–301, da der var gunstig leilighed at faae dem besørget. Og det var os særdeles kiert at komme i directe forbindelse med dette solide huus, hvilket af mig er længe ønsket og attraaet. – – –

20/4 1834. – – – Lod 4're æsker kniplinger i Altona, tog bort fra Altona kl. 11 og naaede kuns til Hopte over haandfærgeren. Ferdinand gav geleit til diigen. Hochberg tog fra os ved sundhedsbrønden og vilde til Lauenburg og til Mecklenburg. Gud ledsag ham paa denne hans første som sine øvrige reiser. Gid han maae have den lykke til sine idrætter, som blev mig til deel, hands vandring maae vorde saa bliid som min, da vil han i sin tiid velsigne forsynets førelse, velsigne den bane ham blev anvist og virke med samme lyst og glæde, som hands fader gjorde til gavn for ham selv og mange andre.

30/4 1834. – – – Saa kold og haard april og var, endte den sig dog godt og alting staar ved maanedens ende meget lovende.

1/5 1834. – – – Mit 60'de aar endte ieg i dag og nærmer mig nu alderdommens aar med stærke skridt. Dog føler ieg endnu ey alderens tryk, er endnu Gud skee lov rask og levende paa legem og siel og kand endnu som før med kraft og mod og lyst forrette mit kalds pligter. – – –

(Efter fra 20. april at have besøgt sine kunder mellem Elben og Weser er W. 4. maj tilbage i Altona, hvor han træffer sammen med Hochberg).

5/5 1834. --- Var noget omkring i Altona og Hamburg og hørte Gud skee lov intet ubehageligt, dog heller intet fordeelagtig for knipl. handelen, da alle efterretninger fattes.

8/5 1834. --- Ankom kl. 8 til Edellak. Vor bestemmelse var Meldorf, men dertil kunde vi ey naae. Hvor deilig er det denne tiid at reise, hvor staar alting saa yppig, saa yndig. Hvilken pragt at see de deilig blomstrende træer, de yndig grønne marker, alting staar uforkrænket i ungdommelig kraft og øyet glæder sig, hvorhen det seer. ---

11/5 1834. (Brede) --- Var eftermiddagen kiørende en tour i marken, hvor det stod temmelig godt til, skiondt veyerligget langt fra ikke har været saa frugtbar her som sønderpaa og regn fattes meget. Glædte mig især over Moesen og Kier, hvor det synlig kiendes, at vore forbedringer virker og vil bære gode frugter. Saaed er der ialt 9 td. havre foruden Toften, 50 læs giøde er der kiort paa Giold og saaed 9 skpr. byg, 17 læs paa byepladsen ved Kier, 46 læs paa de 4're s. agre i Nørre Eng, 10 læs paa Toften.

12/5 1834. --- Vore folk kiorte 22 læs giøde. I alt er der nu udkiort til sommersæd 144 læs og der er af vor stoere mødding kuns en lille klat tilbage. Vores vintermødding kand beregnes paa 160 til 170 læs. Eftermiddagen første torden, som her kom over og en herlig regn.

13/5 1834. --- Det er en saare frugtbar tiid. Til Chr. Albr. Kog, hvor i aar Schwedler finder for godt at raste, har snoppet os en deel parthier bort og udlovet høye priiser, mand siger 20 sk. og duceur. Vi forholde os roelig som og de andre - Hekker og Buckep, hvilket og er det klogeste.

14/5 1834. --- Toge i dag sønder paa og til Soph. Magdalene Kog Iuhl imøde, som vi her traf sammen med og ankom her til een tiid. I denne kog ligger megen uld. Vi besaa den uden at købe noget, alting er forventningsfuld. Kuns Schwedler har kiøbt, men holder nu tilbage, altsaa endnu ingen egentlig priis, og det beroer meget paa os at bestemme samme. Tingen tager nu en anden vending - og glæder mig, at vi har forholdt os roeligen og given os tiid. Kom kl. 11 tilbage af vores tour.

15/5 1834. --- Iuhl bragde 6000 mk., hvoraf til Iacobsen 4500 mk., Hochberg 1500 mk. Besøgte den gode Hekker og bestemte, at vi vilde begynde at købe og give 18 sk. Ferdinand og Iacobsen gjorde i dag den første tour og bragde 700 pund med hiem for 16 sk. og i det hele 10 mk. douceur. Denne begynd er god.

16/5 1834. --- Giorde en tour fra Marien Kog til Fahretoft, Maasbøll

etc. og købte circa 3000 pund a 18 sk., lidt til 17 sk. Hochberg har købt en lignende parthie a 18 sk. og duceur.

17/5 1834. --- Gav slip paa Peder Lavsens uld samt andre stoere parthier, da de vilde have 22 sk. Giorde en lille tour og købte circa 500 pund 17 a 18 sk. Herfra til Bombøll, hvor Iuhl blev, til Møllen, hvor ulden er solgt - Høyer, hvor Fedder Hinrichsen for at drille mig har købt fast alt her. Det er dette aar en ærgerlig handel, og ieg keedes derved, da mand for sin møye intet har og det saa græsselig overdrives. Ankom til mit kiere venlige hiem kl. 11, hvor alting var vel.

18/5 1834. --- Pindsefest. --- Wilhelm købte i forgaars i Tønder 4 2-aars stude for 50 rdlr. --- Tog til Høyer, hvor ieg afgav til Chr. Andersen 60 rdlr., til Møllen, hvor ieg købte Ped. Andersens uld, circa 250 pund a 20 sk. og til Chr. Albr. Kog, hvor ieg forefandt hele uldpersonalet. Det var mig noget tungt at tage saa snart bort fra mit kiere hiem, men mand faar at finde sig. Wilhelm tager i morgen til Kollemorten.

19/5 1834. --- Iacobsen og Ferdinand toge sønder paa, vi andre forholdt os roelige, dog kiorte vi mod aften til Iens Dyesen at besøge Buckop, hvilken som vi lader sig tiid og ey vil indgaae i de høye priiser. Kom først hiem kl. 12, Iacobsen og Ferdinand kl. 2½ natten. Hochberg tog tilbage til Bombøl.

20/5 1834. --- Iuhl og ieg samt vore hopper hvilede i dag. Iacobsen og Ferdinand købte og hiemhentede uld.

21/5 1834. --- Tog med Iuhl til Brede, hvor vi fandt vores gode huusmoder, der i dag fylder hendes 44'de aar meget sørgmodig og nedbøyet ved efterretning fra hendes broder, der har mistet sin kone og befinder sig oeconomisk i sørgelige omstændigheder. Modtog tillige den efterretning, at vores fetter Lor. Hansen er død. Hans sorger og bekymringer hviler nu i graven og han efterlader sig den omdømme at have været en rettskaffen brav og flittig mand, der vilde det gode og troe opfyldte hans kalds pligter. ---

22/5 1834. --- Forlod atter mine kiere og tog til Tønder, hvor den solide Radoor havde sine penge parat og betalte 3400 rdlr., hvoraf til Hochberg 800 rdlr. & 400 rdlr., Nagels enke kunde kuns bringe 150 rdlr. til veye. Toge til Chr. Albr. Kog.

23/5 1834. --- Af Iuhl fra L. Buckop 1500 rdlr. Vare eftermiddagen i Bombøll. Vore folke bragde hiem af den købte uld og nu er fast alt solgt. De store parthier er gaaen os alle fra, thi prisen var os for høy.

(De fig. par dage ligger handelen stille i de nordlige marskegne og W. tager d. 26. til Husum).

27/5 1834. --- Købte i dag circa 1100 pund, hvoraf til 16, 15½ og

14½ sk. Der er megen uld og ingen købere, maaske her endnu lader sig noget udrette. --- Arrangerede skriftlig med Iuhl, som denne aften kl. 7 forlod os – antog for ham 9500 pund, for mig 5500 pund – 3200 pund for Rouen, á – meta under mit firma, antog mellem prisen foruden Mølle, Høyring, Bombøll og C.Larsens uld til 18½ sk. Foruden Høyring – samt Mølleulden faar E. ogsaa Chr.Larsens. Til Brede sendes 3 sække Bombøll, 3 blandet og 3 husummer uld. Modtog creditiv paa Lorenzen & Gorrisen i Flensborg til 6000 mk. I det lumpne Husum er atter ingen penge at faae.

28/5 1834. --- Købte atter circa 1100 pund, kiorte eftermiddagen til Vester Hever, hvor vi købte en smuk parthi uld, circa 1000 pund a 16½ sk. og kom først hjem kl. halv tolv.

29/5 1834. (*Husum*) Nv.v. Denne natt skal det disværre have frosset haardt. Snittbønner og gurker ere borte, kartofler sorte og rugen, som alt begynder at drie, har vist tagen skade samt saa mange andre vexter. Iammerskade, at denne kolde haarde tiid skulde indfinde sig. Alting stod for 8'te dage siiden saa deilig, nu mange ting saa sørgelig. Gid dette haarde veyrlig snart maatte forandre sig og gid vi maatte faae en god regn for at quæge de lidende vexter. Da vi manglede penge og sække, maatte ieg tage til Chr. Albr. Kog, kom mod aften tilbage og fandt den brave Iess Jacobsen siæleglad, da han troede at have handlet godt og købt meget god uld til billig priis 16 og 16½ sk. Det er en lykke, at vi endnu kand købe og lætte os priisen lidt. Alle andre have blot dyre uld.

30/5 1834. (*Husum*) --- Forladte med skipper Mart.Jürgensen 4 sækker uld til Emanuel, købte en parthie af Overmeier. Alle tabe penge paa deres uld eller faar 2 a 3 sk. mindre end de er buden, godt for en anden gang og en lærestreg for fremtiiden. Vore dagleiere stoppede og vi fik samme paa 2 sække nær veyet.

31/5 1834. (*Husum*) --- Fik vores uld pakket og indskibet, 11 sække med Mumme Haisen, fragt 12 sk. per 100 pund. Mart.Jürgensen klarerede ud i dag, vilde have været bort, men det blev for sildig og vi vare sysselsatt den gandske dag. --- Efter overslag har vi her købt 4885 pund og i forhold til andre giort et godt marked.

1/6 1834. --- Forlod endelig Husum meget tilfreds med vores handel her og toge til Sophie Magd. Kog, hvor Hochberg havde afgiven 100 rdlr. fra Radoor og 230 rdlr. fra Nagel. Derfra til Chr. A. Kog, hvor ieg --- forefandt Hochberg og Ferdinand sunde og vel, ulden stoppet og alting i den beste orden, fuldkommen til min tilfredshed.

2/6 1834. --- For at ordne indskibningen tog ieg til Høyer og derfra til Brede, hvor mand med uroelig bekymring i flere dage forgieves har

ventet os. Det seer her til deels sørgelig ud. I sørgedragt staaer de unge æske og mange ting er ødelagde af nattfrost og tørke. — —

3/6 1834. — — — Tog med de smaae og deres moder til Chr. Albr. Kog, opholdt os et par tiimer ved Slusen, hvor Schröder tog en del af sin ladning ind. 15 sækker fra Bombøll, 15 fra Chr. A. Kog ere alt leverede. Hochberg kom aftenen til os, og moderens glæde var stoer nu atter at see alle hendes børn for sig.

4/6 1834. — — — Fik 2 læs 8 sækker henkiørt, sidste sæk stoppet og sækkene veyet. Forholdt os derfor her i dag roelige.

5/6 1834. — — — Toge alle undtagen Hochberg, der reiste til Høyer for at giøre angivelsen med Schröder 38 s[ække] b[rutto]v[ægt] 8103 pund, til Soph. Magd. Kog og kom først hiem kl. 12. Det blev mørkt og vanskelig at finde til rette, dog kom vi lykkelig til stæde og vores gode moder med hendes børn havde en fornøyet dag.

6/6 1834. — — — Giorde afregning med Ies Jacobsen og sluttede her uldhandelen. 3 sække af E. og begge vore veybleer samt vor vægt blev her liggende. Toge til Bombøll, hvor ieg gav D. Nissen for bemøyselse 20 rdlr., herfra til Høyer, hvor A.S. Schröder skibet Anna Cathrina blev expederet og Hans Andresen fra Røm antagen at lade de øvrige 12 sækker, fragt 16 sk. pr. 100 pund, angav 2472 pund bv., netto 2347 pund — gav cont. 25 rdlr. og 5 rdlr. for huder. Vores komme viidende bleve vi opsnappede af L.s familie og meget galant beværtet, hvorved vi først kom til vort hiem kl. 1½ natten.

7/6 1834. — — — Der blev satt hviid- og andre kaalplanter i Toften.

8/6 1834. — — — Natten skal det have riibet. Sørgende staaer fast alle vexter, i Toften saae det neppe nogensinde ringere ud, græsset svider for hver dag, rugen har taget skade af nattefrossten, engene ere daarlige og over intet har mand denne tiid at glæde sig til. — — — Andreas bragde 8 huder og 3 faareskind til Slusen at sende med Hans Andresen.

9/6 1834. — — — For at ordne vore uldregninger blev ieg i dag endnu over, og mine sønner lættede mig de vidtløftige beregninger meget. Skade, at ieg saa sielden har arbeide for dem, saa sielden kand afbenytte og giøre brug af deres dueligheid.

(10. juni tager W. over Bov, Flensborg, Rise, Haderslev, Kolding og Nebel Mølle til Barslund for at aflevere penge til Wilhelm).

15/6 1834. (Brande) — — — Torden og megen regn, der overraskede mig paa veyen og skrækkede mig og mine hopper. Lynildstraalen foer hist og her ned, dog ey i nærheden af mig. En smidde brændte op og der er vel sagt giort meere skade andetsteds, thi det var en svær torden, skiøndt den kuns varede kort. Havde i Brande meget god logie og mine hopper

den beste pleie og for fast ingen betaling, mig selv 6, mine hopper 12 sk., men ieg forbedrede naturligvis værtens regning. Tog i 4're tiimer til Barslund, hvor ieg havde det ubehagelige, at Wilhelm denne morgen var tagen ud paa strympehandelen og først morgen aften kommer tilbage igien. Alting staar ellers vel. Wilhelm har her i norden kjøbt uld til lættre priiser som de andre, der strax kjøbte. Han har givet 14½ og 15 sk.

16/6 1834. --- Ordnete mine penge og afgav til Wilhelm --- ialt 11683 mk. 12½ sk. samt 1749 mk. 5 sk. for ham selv. --- Wilhelm kom først hiem fra Lysgaard herred kl. 11.

17/6 1834. --- Tog i 10 tiimer til Hovborrig, bedte i Iullingsholm, hvor ieg ey har været siden 1790. Manden der, nu en olding, var en dreng af 10 aar, da ieg saa ham sidst. Gud, hvor er den tiid dog løben snart, men hvor lykkelig ieg endnu at være rask og levende paa siel og legem, endnu at kunne virke med ungdommelig lyst og kraft, hvor derimod yngre som ieg ere gamle, svage og henfældige, dobbelt lykke for mig, da min stilling fordrer et sundt legeme og et uforknytt, umodfalden sind.

18/6 1834. --- Godt reiseveyr, fra Hovborrig til Foldingbroe 3 t., Arnum 4, Brede 4 t., hvor ieg Gud skee lov fandt alle og alting vel. Ogsaa her er falden regn og alting i naturen har nu snart nyt liv.

19/6 1834. --- I dag fik ieg da tiid at see mig lidt omkring i marken og var formiddagen i Moesen, eftermiddagen ved Kiertoft, hvor det stod temmelig godt til, skiøndt alt har lidt meget vel kulde, nattfrost og tørke. Høehøsten har alt begyndt. Bordesholm blev huggen i forgaars d. 17'de.

20/6 1834. --- Vore folk sloge græs i P. Iefsens Holm, som er rett godt groet. Bordesholm blev ophvervet.

21/6 1834. --- Rask høeveyr, som passede ved Bordesholm, hvilken vi fik reven og hiemkiort, 5 læs. ---

23/6 1834. --- Vore folk reve høe i P. Iefsens Holm. Var eftermiddagen i Harris, hvor herredsfoged Brasen laante mig 1000 rdlr. ---

24/6 1834. --- Fik 4 læs høe fra P.I.Holm. ---

25/6 1834. --- Tog over L. Closter til Hadersleff i 9 t., ophold fraregnet. --- Grethe, Hochberg og Ferdinand reiste til Ries. Fik resten af vores høe fra Mølholm, 2 læs.

26/6 1834. (*Haderslev*) --- Mit pengeværk opholdt mig her den gandske dag, godt ieg har en dag at løbe paa. Gid nu mine penge vare vel anlagde. ---

(*Over Nebel Mølle og Brande rejser W. sammen med sin broder Hans de følgende dage til Barslund*).

29/6 1834. --- Til Baslund, hvor ieg modtog de af Wilhelm afgivne 1000 rdlr. spec. og til Lundgaard, hvor ieg med broder Hans først ankom

kl. 11. Vi havde en kedelig, vore hopper en besværlig tour giennem den øde hedeegn og ved de daarlige veye, der saa ilde passe til en viidsporet vogn. Dog kom vi lykkelig og vel til stede.

30/6 1834. --- Til Holstebro, hvor vi fandt Wilhelm i fuld arbeide, sund og vel.

Juni var i det hele frugtbar, skøndt vegetationen leed ved kuld og tørke af og til, men dog igien blev styrket ved regn og mildhed.

1/7 1834. --- Havde i dag med vores uldindkiøb en travel dag, især Wilhelm ved at modtage ulden. Godt han havde os at betale, hvad han købte og maae han her alletider have hielp, saa længe vi kiøber saa meget. En lykke ellers for sælgerne, at vi ere her, neppe vilde de ellers have kundet solgt deres uld, da for nærværende tiid ingen er, som giør store indkiøb.

2/7 1834. --- Udbetalt for uld --- ialt 2690 rdlr. 43 sk. --- Tog i 7 t. til Barslund.

3/7 1834. --- Til Brande 3 t., Bresten over Give 7 t., N. Mølle 3 t., en lang tour, 10 m., for mine hopper, dog gik de lige rask først og sidst.

4/7 1834. --- Til Egtved i selskab af min svigerinde og mad. Dreier, som denne tiid er her. ---

5/7 1834. --- Skrev --- til Nic. Wulff med 50 rdlr., [ieg] her har lagd, hvilke ieg laaner ham, til uldtiiden kommer igien. Han er i fuld byggeri og faaer nu en gandske nye og deilig gaard. Gud skee lov, at han saa godt slaaer sig igiennem og nu ey meere giør hans søskende skam. Snart haaber ieg, han er overbierget. Gid han saa maatte have sind og villie til at betale sine creditorer, men især den stakkels Paulsen i Altona, der saa haart trænger til sit. --- Tog i 4 t. til Iels.

6/7 1834. --- Tog ud fra Iels kl. 5 og var 12 i Bredebroe. Fandt alting Gud skee lov vel og Hochberg rask, der gaar med til mark og befinder sig vel derved. I vor lade fandt ieg 25 læs deilig høg. ---

7/7 1834. --- Angav til forsikring i den almindelige brandcasse 3200 rbdlr. - 2500 for vore meubler, 400 rbdlr. for 2 hæste, 5 kiør - 5 vogne, plouge, harver og andre avlsredskaber 300. ---

8/7 1834. --- Hochberg var i Høyer for at forhøre om skibsleilighed.

9/7 1834. --- Var med skipper Ies Nissen fra Syderhoe, skib Celiane i Tønder, befragtede ham for 260 mk., incl. 10 p.c. for smaae haverie. --- Mine folk huggede med 3 leer Nyeng.

10/7 1834. --- Denne formiddag kom de 2 læs uld fra Iylland, bet. pr. 3 s[æk]ker eller 1000 pund 3 rdlr. fra Foldingbroe hertil.

11/7 1834. --- 2'de iyske vogne kiorte til Høyer med deres uldlad-

ning, sendt med samme til Holstebro 8 s. caffè til Alrune, hvoraf 6 ved Wilhelm er solgt, 2 Alrune i commission. --- Vore folk reve høe i Apt. Kier og fik deilig høe, skade kuns at der er saa lidt groet. ---

12/7 1834. --- Var i L. Closter efter de 2'de s. caffè, som laae hos Thaysen. Vore folk reve høe i Nyeng og fik deilig høe.

13/7 1834. --- Fik i dag vores uld kiort til Slusen, 12 læs, 13 sækker Gregersen, 29 Iess Nissen. Wilhelm fulgte med. Regnen kom lidt for tidlig og nogle sække bleve vaade. Betalt bønderne 1 rdlr. pr. læs til Slusen.

14/7 1834. --- Var i Høyer og klarerede Iess Nissen til Amsterdam 29 sække, angav brutto 8014 pund, netto 7614 pund. Gregersen til Glückstadt netto 4052 pund. --- Betalt Nissen paa fragten 20 rdlr. 44 sk., faar altsaa endnu i Amsterdam 216 mk. Tog over Harris, hvor ieg afgav til herredsfogden 600 rdlr. i spec., skylder endnu 400 rdlr. Vore folk sloge græs i Moesen, hvor vi fornøede os til den deilige afgrøde. Gamle Andrees fyldte i dag sit 66'de aar.

15/7 1834. --- Vore folk reve høe i Traneng som blev saare got, kuns blev der kuns lidt. ---

16/7 1834. --- Giold og noget af Moesen blev huggen i dag. Wilhelm tog denne morgen bort til Hamburg. ---

17/7 1834. --- Andres kiorte høe for Boe, der i morgen hielper os igien. Eftermiddagen blev der reven høe i noget af Mosen.

18/7 1834. --- Et rar stille veyr, som passede ypperlig til vor hisse, som vi begyndte at sætte paa i dag, fik ved hielp af Hans Andersen og Boe Hansen samt Iens Hansen 19 læs hiem i dag, 8 fra Apterp Kier, 10 smaae Traneng, 1 Nyeeng. Udsatte en carton knipl. til Mexico Hege-wisch & Ebert n° 13 bmk 379 3. Havde mine knipl. i luften i dag, som de haart behøvede. ---

19/7 1834. No. Meget vindig, undertiden storm tilsidst med lidt regn, og dette passede ilde ved vor høefærd, fik derfor allene 6 bette læs - 5 fra Nyeeng og 2 fra Moesen; fik dækken over vor hisse ordnet, som er en saare gavnlig invention. Vi skulde have reven i Giold og Moesen, men der blev intet af. Ogsaa blev der i Moesen 2 læs høe staaende, da regnen kom os hindrende i veyen.

Meget uventet fremstillede sig denne morgen for os Theodor Jacobsen, der for det første og indtil han kand faae sig en condition, bliver her.

20/7 1834. --- Var til grande Løe herreds brandcasse angaaende og lod mig blot tegne for 1 skp. rug og 1 tr. tag.

21/7 1834. --- Skrev til --- Emanuel & Søn med regning over de til Amsterdam sendte 29 s. uld, beløb med told og ½ sk. provision 12929 mk.

10½ sk. — — — Formiddagen blev der huggen noget i Moesen, eftermiddagen reven høe der og i Giold.

22/7 1834. — — — Vore folk sloge i Br. Kier. — — — Adolph og Eduard fra Ries kom i dag hertil. Var lidt i marken, hvor ieg fandt byggen fraadig, men havre sørgelig.

23/7 1834. — — — Br. Kier denne formiddag ophuggen, eftermiddagen nær enden af Moesen, og der skulde rives, hvad der blev huggen forgaars. Begav mig paa reisen til Kiøbenhavn og tog eftermiddagen til Riis.

24/7 1834. Sv. Saare megen varme. Tog med broder Ioh. Andr. til Hadersleff og Nebbel Mølle. — — — Medtog fra hiemvend 150 rbdlr. sedler, 10 spec. og 77½ [mk.]

25/7 1834. Sv. Trykkende heede. Reiseselskabet blev i N. Mølle forøget af broder Hans og Campen. Vi toge bort ved middagstiid, satte over Lille Belt ved Snoghoi, til Middelfart og kiorte paa en deilig chausse til Gripsvad. Vi passerede i Fyhn et venlig landskab. Naturen viiser sig her ey i en stoer, men dog i en yndig skikkelse og heeden fraregnet var touren behagelig. — — —

26/7 1834. Sv. Meget heede, og det koster sved i disse dage. Tog til Odense, en gandske smuk bye. Her besaae vi St. Knuds kirke, hvis liigkiste som tillige med hans broders prinds Benedict har været indmuuret i kirkemuuren, stod i en grav kapelle samt et mindre skriin med en deel been af historisk mærkværdige mænd. Kirken er meget smuk og ved store legater, hvoriblandt en af 107000 rdlr. given af Bekker og Eilskow, vel fonderet. Vi toge herfra til Nyeborg, som er en meget smuk bye og godt befæstet.

27/7 1834. Sv. v. Græsselig heede. Thermometret skal have viist 29 til 30 grads varme. Vi indskibede os kl. 8 og ankom kl. 2 til Corseur. Overfarten var magelig, skiøndt vinden var imod, en lykke for os, at vinden gav sig lidt op. Liise, som blev disperat, fordi Campen tog den noget haardt i munden, reiste sig og rev tøyet i to, da vi kiorte bort fra udskibningspladsen. Kiorte aftenen til Kreberhuset. Deilig egn ved Corsør; 2'de søer bekrandet af skov og ved enden af samme Petersborg kirke gjør landskabet meget smuk. Vi passerede Sorrøe og angrede paa ey at have tagen dertil, men vi kommer io vel paa tilbagetouren hertil igjen.

28/7 1834. Sv. Heeden vedvarer. Reiste til Ringsted, hvor vi besaa kirken, en svær bygning. Her giemmes levninger af gamle konger Waldemar Seyr etc., der levede i 12. til 14. seculum. Ringsted var i gamle dage residenzstad. Toge herfra til Roeskilde, hvor vi besaae dohmkirken og de pragtfulde kongelige grav capeller samt Absalons og flere mærkværdige mænds begravelser. Toge aftenen til Heedehuset.

29/7 1834. Sv. Trykkende heede, en lykke, at vi paa vor reise har vinden imod, ellers var det uudstaaelig. Kl. 10 ankom vi til Kiøbenhavn. Vores brækfældige vogn holdt til nød hertil, men i forstaden gik det ene hiul til bræk, og neppe naaede vi til vort bestemmelsessted, min broders svigersøn Iohansen ved Nørre Broe n° 14. Her fandt vi min broders 2'de døtre Eulalia og Hansine og vare glad til for saavidt at have endt vor varme tour. [*I margin tilføjet: Dag 30°, natten 15°*].

30/7 1834. Sv. 29 a 30° varme, og mand er nær ved at gaae til af tørst og idelig uophørlig sved. Var omkring i byen og besaae den skønne hovedstad, hvor det deilige Amalienborg og det pragtfulde Christiansborg især behagede os. [*I margin tilføjet: D. 29°, n. 14°*].

31/7 1834. Sv. Saare megen varme, og det er en heed tiid uden liige i mange aar, alting liider derved, alt tørrer og forgaar, alt modnes for tiiden og det arme qvæg finder ingen føde. Gud give os dog snart regn, der saa haardt behøves. I 6 til 7 uger er her slet ingen regn falden. Vi vare i dag paa Christiansborg, hvor vi besaae en riig samling af oldtiidssager, men hvor mand behøvede flere dage for at tage alle de mangfoldige gjenstande i øyesyn, altsaa her ikke kand recenseres. Kom denne eftermiidag ingensteds over en uhældig misforstaaelse med den stakkels Ioh. Andr. over smaating, som forstemte os alle og gjorde mig meget ondt. Give Gud dette snart maatte glemmes og harmonien mellem os brødre restitueres, da vil ieg efter muelighed søge at skaane den svage og oversee hans feil, der io ey kommer af et slett hierte. [*I margin tilføjet: D. 28°, n. 12°*].

Iuli maaned tør og meget varm. Saa stoer og vedholdende heede har vi ey havd i mange aar. Alting leed derved og græs og korn forbrændtes, modnedes for tiiden og mand har paa mange steder en ringe høst. Denne er i fuld gang, saavel vinter- som sommerkorn høstes og en deel korn er ved maanedens ende i huus.

For mig er det erindringsværd, at ieg i denne maaned med mine 2'de brødre reiste til Kiøbenhavn, hvor ieg ved maanedens ende befinder mig.

1/8 1834. No.o.so. 30's varme skal det være i disse dage, og det er næsten uudstaaelig. Mand tørster og sveder i et væk den gandske dag fra morgen tiidlig til om aftenen silde, og det falder een ret suurt at løbe omkring. Vi besaae denne formiddag Christiansburg slott, der svarer til en kongeborg i høy grad. Aldrig saa ieg noget saa stort, og denne bygning er vel een med af de største i verden. Den skal have 500 værelser, men er endnu ey færdig, skiøndt mand siiden ildebranden 1794 har bygget derpaa i 40 aar. 6'te Christian, der nyebygte samme, fuldendte denne uhyre bygning i 10 aar 1731–40. En betydelig samling af olie malerier, der fylder 5 stoere værelser, toge vi siiden i øyesyn. Mand behøvede mange uger for

at gaae samlingen igiennem og faa kundskab om af hvem ethvert stykke er og hvad det betyder. Ved at løbe omkring en tiimes tiid i salene vinder mand ikke stort mere end at kunde sige, mand har seet samlingen.

Vi toge mod aften til stranden og toge et strømbad, hvilket bekom os meget vel, lattede og forfriskede os, standsede tillige den uhyre sveed, mand natt og dag damper i. [*I margin er tilføjet: D. 26½, N. 13½*].

2/8 1834. Sv. Atter en saare varm dag. Tordenskyer lode sig see, men som igjen forsvandte. Skrev lidt til mine kiere hiemme, besaae i byen en chirurgisk-anatomisk samling af alskens ting, som tilhøre den menniskelige bygning, en mammuths tand og nogle haar af dette uhyre dyr ere ogsaa her opbevarede. Siden besaa vi Kongens Hauge og kom rett trætte af den lange gang hiem. Besøgte min gamle skolekammerat Carsten Andreas Carstensen, som ieg fandt gammel, svag og fattig.

S. 3/8 1834. Sv. Saare megen varme. Tordenskyer viiste sig hist og her, som i gaar, men som igjen fordeelte sig. Vi besaae formiddagen endeel af Kiøbenhavns kirker, først Frue kirke, som er nyebygget i græsk smag og zieret med Thorvaldsens apostler af gyps, Christus af marmor. I Slotskirken hørte vi doct. Münster, dog uden at forstaae meget af hans præken for den stærke echos skyld. Et kors paa en klippeforhøjning udgiør altertavlen. Prædikestoelen er neden for alteret og kuns lidt forhøyet. Præsten er rundt omkring omgivet af sine tilhørere. Vi hyldede ey denne indretning. I Frelserens kirke hørte vi pastor Schak. Denne kirke vilde meest tilsiige mig, da mand her forstaaer, hvad taleren siiger. Kirken er en korskirke, bygt efter gammel stii og har en svær orgel. Vi besaa Hellig Geist kirke, Trinitatis og siiden den nye bygt meget smukke iøde synagoge. Eftermiddagen toge vi til Fredriksberg. Slottet her svarer til en kongeboelig, har en ypperlig beliggenhed, deilig udsigt over Kiøbenhavn og en ypperlig park. Her kunde man see at være i nærheden af en stoer bye, thi tusinder af mennisker vogede her i dag og der var liv og glæde overallt, hvor mand henvendte sig, hvor mand hørte eller saae. Ieg havde den lykke her 2de gang at see kongen, og dette var første gang i mit liv, ieg havde denne glæde, hvilken forstørredes derved at finde ham rask og levende. For at føye folkets ønsker, segler han her hver søndag i gravede kanaler, for derved at give folket leilighed til at see deres kiere konge, for hvem mand af hiertens grund har aarsag til at ønske og bede: Gud lade ham leve længe! Da vi formiddagen vare løbne byen rundt, eftermiddagen gjorde touren til fods til Fredriksberg, hvor vi atter gik og stode meget, saa vare vi aftenen hiertelig trætte, og det gjorde saare godt at ligge sig til hvile.

4/8 1834. No.o.so. Morgenen var det en smule kiølig, men siden blev

det liige varm igien. En smule tordenregn kjølede ey luften af, og mand bliir længe piint af denne stoere heede. Vi havde den lykke ved en lieutenant Tuksens hielp at komme paa Holmen og paa et linieskib Skiold – af 84 kanoner – eller bygget til denne størrelse, thi det var for ikke lang tiid siiden løben af stablen. Vi beundrede denne uhyre bygning og beklagede kuns ikke at see det armeret og i seglbar stand.

Siiden besaae vi Kunstammeret, hvor der er en riig samling af mange haande ting fra old- og nutiden og fra fast alle verdens dele; men mand seer ikke skoven for bare træer, glemmer det eene over det andet og kuns en dunkel erindring af det heele bliir tilbage. Overalt see vi for meget af allehaande ting i den korte tiid, vi ere her, thi her er fast alt sammendynget, hvad heele riiget eier, saavel af kunst som naturproducter, og mand profiterer saare lidt meere end at kunde siige at have seet det.

5/8 1834. So. Varme. Toge i dag paa landet i selskab af Iørgen Ravn og kone, doct. Flor, Iohansen & familie, 3 læs, til Charlottenlund og Klampenborg, hvor der blev spiiist froekost. Her har mand en deilig udsigt over havet til Hveen og Skaane, hvor mand saae Landskrone tydelig. Mange skibe saae mand passere her forbi, mange øynede mand langt ude paa havet. Herfra toge vi til Strandmøllen, hvor vi toge herr Dreves (sic!) papiirmølle med dens sindriige indretninger i øyesyn, et værk, der var værd at see. Nu toge vi til Dyrehaugen, hvor vi fandt mange tropper daadyr, saa tamme som huusdyr, drak vand af Kirstine Piils kilde, funden 1583, toge herfra til Erimittagen, et smukt iagdslott, herfra til Lyngbye, en smuk landsbye og det yndige Sorgenfrie, tilhørende prinds Christian. Vi drak her caffè, gjorde siiden en tour til Frederiksdal, som ligger behagelig, Brede, hvor Modevig har en betydelig klædefabrik og hvis arbeide og maskineri vi beundrede og som ieg af denne betydenhed før aldrig saa, tilbage til Sorgenfrie, hvor vi spiiiste aftensmad, vare rett muntre og fornøede og kom hiem igien kl. 10½.

6/8 1834. So. Varm og trykkende luft, skiøndt det blæste lidt og horisonten var bedækket. Vi vare i dag meget dorske og søvnige, saa vi ey gad gaae ud i dag, men forholdt os roeligen hiemme paa broder Hans nær, der havde nogle ærender i byen og maatte slæbe sig derind.

7/8 1834. S.sv. Varm veyr med lidt torden og regn, hvilket dog dæmpede støven lidt. Vi begav os i dag paa en lille reise nørr paa – og til Helsingøer over Hirschholm og Userød, som ere smukke byer og have yndige beliggenhed. Af og til kunde vi skue ud over havet, hvor mangfoldige skibe bevægede sig og hvor vi havde øen Hveen, den svenske kyst med byerne Landskrone og Helsingborg for os. Helsingøer fandt vi stoer og skiøn og levende over forventning med en temmelig rommelig nye anlagd eller

forstørret havn. Helsingborg paa den svenske siide laa temmelig nær og viiste sig med sine svære kiempetorn fordeelagtig. Vi kunde her tælle hen til 100 skibe af smaae og stoere fartøyer foruden dem, der laae i havnen. Det lille lystslott Marielyst besaa vi uden til. Det er rett nydelig og har en deilig beliggenhed. Fra den høyt liggende have eller park har mand en herlig udsigt, mand overskuer Sundet med dets mange seglere, seer temmelig langt ind i det svenske land, øyner Kullbjergene og seer temmelig langt til begge siider langs Sundet. Det var saa halv om halv vor plan at sætte over til Helsingborg og Ramløsa, men da cholera skal være udbrudt i Gothenborg saa fandt vi det betænkelig at udsætte os den fare at vorde udsparret, tillige vilde det koste os betydelig. Postvæsenet vilde have giort os mange omstændigheder, tiids- og pengespilde. Vi besluttede derfor at vende tilbage, toge kl. 8 fra Helsingøer og kiorte nedentil Fredensborg, hvor vi temmelig silde ankom.

Vi havde det ubehagelige at maatte lappe 2'de gange paa vores vogn, først gik jæggerne løse i det apterper hiul, siiden sprang en ring paa et baghiul, hvilket opholdt og forsinkede os meget.

8/8 1834. S.sv. Varme eftermiddagen og aftenen regn. I dag toge vi det skønne og vidtløftige iagdslott Fredensborg i øyesyn, bygget af -. Dette slott ligger og i en deilig egn, dets park grendser til den store Esrum søe og er omgivet af svære skove. Langt borte ved enden af søen øyner mand Esrum Kloster. Parken er af overmaade stoer omfang, prydet, fast overladt, med til deels kostbare statuer og søyler. Normandsdalen er opfyldt af en stoer mængde statuer, som fremstiller Norges beboere i deres forskiellige national dragt, hvortil den berømte Wiedewelt har giort tegninger og er hældig udført af billedhuggeren. Her findes ogsaa et fasanerie. I slottets vidtløftige til deels store værelser finder mand en betydelig samling af oliemalerier, 7 til 800 n^o., men hvis større eller mindre værd, jeg ikke kand bedømme. En bodfærdig Magdalena af liden størrelse syntes mig at være et mesterstykke. Riddersalen er meget høj, men ey af stoer omfang. Smukke gobbelin tapeter finder mand her, men som ere gamle og forblegede. Slottet er elendig meubleret og alt fra gammel tiid. Ingen boer her af det kongelige huus, og kuns i iagdtiiden bliver det undertiiden besøgt. Kongen, som her forlevede en deel af sine ungdoms dage og blev mishandlet af hans faders stedmoder Iuliane Marie, har aversion imod dette opholdssted og kommer her ikke. Derfor bliver det ogsaa kuns maadelig vedligeholdt.

Vi forlode kl. 2 det venlige og saare yndige Fredensborg og toge til Friedrichsborg, hvis imponante bygninger med sine mange til deels svære og høye taarne overraskede os. Af smaat og stoert skal det have saa

mange taarne spidser, som der er dage i aaret og har over 500 værelser. Denne kolossale bygning er opført i en søe. Hovedbygningen reiser sig lige op af vandet, og mand beundrer det dristige og forvovne arbeide her at opføre saa svær en bygning, der ved alt dette er af største varighed og vil trodse tiiden, har til deels trodset den i henimod 300 aar – paa adskillige bygninger finder mand aastallet 1562. I de ældre tiider var her i søen 3'de holme, hvorpaa der stoed en befæstet borg. De nuværende bygninger bleve opført af Fried. 2'den, C4'de fuldendte samme og prydede den med de kostbare ting. Kirken er meget smuk, men især dækken overlad med forzieringer. Alterets bestanddele er elfenholz og sølv, sidstes vægt skal være 19 (lispund) eller 304 (pund). Prækestoelen 18 lispund eller 288 pund sølv, de 4're evangelister, som zierer samme, ere af samme metal. Treffelige oliemalerier finder mand her, især i kongestoelen, som er pragtfuld og har kostbare malerier. Oven over kirken (i denne bliir de danske konger kronede) er riddersalen, det største værelse, ieg nogensinde saae. Den er 77 alen lang, 21 alen breed, gulven er belagd med marmor, dækket er besaaet med allehaande figurer i tusindviis, alt udskioren af egetræe og meget kunstig arbeidet. Her stod paa begge siider af salen 12 stoere statuer af sølv, men som de svenske røvede, dog uden nytte for dem, thi ved overfarten over Sundet forgik skibet og dets kostbare ladning sank til havets bund. Vi vandrede nu omkring i de mangfoldige større og mindre værelser, hvor vi atter fandt en riig samling af malerier. Vores opmærksomhed skienkede vi især de danske konger af den oldenburgske dynastie omgiven af deres beslægtede og ministre, samt de berømteste mænd, som havde levet til deres tiid. For hver konge var et værelse til denne brug anviist, og det var meget interessant at betragte ansigtstræk af nu- og fortidens stoere mænd. Den kiekke Tordenskiolds portrait vandt især vores biefald. Mand finder tillige portraiter af konger langt tilbage i tiiden, men som til deels kuns ere ideer. Waldemar Seier i fuld størrelse interesserede os i særdeleshed og havde i ansigtstræk og holdning meget karakteristisk. C4'des simple skrivepult, hans uhre etc. staar endnu paa samme sted i hans sovekammer. Ligeledes ligger i et andet værelse nogle af de klæder, han har baaren, natthue, tøfeler, brevtaske etc., og mand ærer alt, hvad der stod i nærmere berørelse med denne stoere mand.

Vi bemærkede en sindrig indretning C4'de benyttede sig af for ubemerkt at fjerne sig fra audiens salen, liigesaa for dronningen at forsætte sig fra en etage til en anden. Her som overalt i de slotte, vi saae, blev kuns de 2'de hoved etager foreviiste, kielder og øverste etage saa vi ikke og indeholder vel heller ikke noget, som er værd at see.

Vi besaae nu de mangfoldige forzieringer uden for. Facaden er pyntet

med statuer og alegoriske figurer. Ved indgangen i slotsgaarden finder mand de 12 hovedguder efter den græske mythologie. En høj, svær taarn til den ene og en 2 etage bygning til den anden siide danner porten til denne kongelige og pragtfulde borg, der hos mig lod et høytiidelig indtryk tilbage.

Da broder Hans her havde adskillige visiter at aflegge, det tillige regnede og vi desuden i dag ey mere kunde naae Kiøbenhavn, saa besluttede vi at blive her. Campen og ieg besaae omegnen, det tilgrendsende Hillerød, hvoraf nyelig en deel er afbrændt, besøgte den lille park, hvor fra slottet viiser sig mayestätisch og omgik det heele væsen, der udgiorde en større vandring end vi formodede, og vi komme temmelig trætte til vores logie, hvor vi havde at underholde os med os selv, thi saa lidt værten som værtinden lode sig see.

Skiøn er landet her, men det er kiedsom at omgaaes beboerne, der tildeels fierner sig, til deels ere uvenlige, grove og malicieuse, nei! Gud ær at reise i Holsten.

9/8 1834. Sv. Smukt, varm og herlig reiseveyr, da heeden ey mere er saa trykkende. Vi toge kl. 5 fra det skønne Frederiksborg og ankom kl. 1 til Nørre Broe efter at have giort en meget interessant og behagelig tour.

S. 10/8 1834. Sv. Deilig veyr og atter temmelig varm, dog er luften samt vexterne ved den faldne regn temmelig forfrisket, gjorde en tour til Øster Port, hvor vi besaae Holmens kirkegaard og de faldnes tænkestøtte, 2'den april 1801. Herfra gik vi til stranden, hvor vi toge batterierne Tre Kroner og Lunette i øyesyn. Vi vandrede nu giennem Castellet og igiennem en deel af byen. I Stadt Lauenburg forefandt ieg brev fra Wilh. Nissen – – – Besøgte tillige Sara Davidsens, som ere vakre folk.

11/8 1834. S.sv. Megen varme. Formiddagen toge vi til sluttning ind i byen. – – – Først kl. 8 toge vi bort fra Nørre Broe, besaae den høye frihedsstøtte, stavnsbaandets løsnings til taknemmelig erindring og kiorte aftenen til Hedehusene. Campen blev tilbage og vil ledsage Sine og Lalia paa deres skibsreise til Colding.

12/8 1834. V.nv. Saare megen varme. Reiste i dag over Sorø til Ormsløv, 1 miil denne siide Corseur. Veyen var uievn og daarlig og det var en temmelig svær tour, 10 miil, for mine hopper. Af Sorø saa ieg kuns lidt, da ieg maatte passe mine hæste selv, thi her er daarlig opvartning, ieg tillige maatte have dem til smeden, da Lotte havde tabt en skoe.

Sorø ligger i øvrigt meget behagelig og i en deilig egn, en temmelig stoer sø og ypperlige skove omkrandsede samme. Den academiske gaard er et palais, som kunde svare til en fyrsteboelig og for faae aar siiden nye opbyggt. Kirken er stoer og hørte til klostret, der før var her. Dette

academie med dens riige besiddelser, før et baronie, er en stiftelse og legat af den berømte Holberg.

13/8 1834. S.sv. Meget varme. I Ormsløv havde vi det behageligste logie paa vores gandske reise. Toge morgenen tidlig til Corseur for at afbenytte baurk(?) skibet, der nu først gaar paa løverdag igien. Havde en bequem og behagelig overfart – 5 t., vinden var os gunstig, men stille. Vi opholdt os en tiimes tiid i Odense og kiorte endnu til Gripsvad, altsaa reiste vi, Store Belt iberegnet, 12 miil i dag. Veyene ere deilige i Fyhn og det modsatte af veyene i Sielland, liigesom det i enhver henseende er behageligere at reise her. Thi i Sielland finder mand i det hele uvenlige og massive mennisker, gaardskarlene ere grove, vært og værtinde lader sig ikke see, og det er høyst ubehagelig for en reisende at passere og besøge dette land, naar mand ingen specielle bekienetkskab har.

14/8 1834. Sv. Saare megen varme og megen tørke. Paa mange steder har mand stoer mangel paa vand, liigesaa paa græs. Kornet er for det meeste i huus. Toge til Striib, hvor vi satte over til Fridericia. Lise blev efter udskibningen atter disperat og rev tøyet i to, dog kom vi Gud skee lov ey viidere til skade. Vi besøgte den venlige Riemenschneider, hvor vi tilbragde et par behagelige tiimer. Prinds Christian var her at bese vaningen for hans vanartede søn, der fra Ierland snart ventes hertil. Han seglede os forbi paa overfarten. Kl. 7 toge vi fra Fridericia og ankom kl. 11 til Nebbel Mølle.

15/8 1834. N.nv. Meget varme. Kiorte eftermiddagen til Egtved, hvor Ioh. Andr. forblev. I Nebbel Mølle fik mand det sidste skaftekorn i huus, og høsten er dette aar endt i 14 dage. Alt af høg og korn er dette aar kommen deilig i huus. Rugen er her god, byggen temmelig, men havren ringe. Boghveden staar endnu og tegner sig godt.

16/8 1834. Sv. Meget varme. Opgiorde vores reiseregning; hver har her at svare 66 rbdlr. – – – Toge kl. 6 fra Nebbel Mølle og reiste til Iels.

17/8 1834. No. Den stærke heede kontinuerer og saa langvarig heede kand neppe nogen erindre sig. Vi toge 5½ fra Iels og ankom kl. 2 til Riis. Glad var ankomsten til sin familie for min broder og glad modtagelsen. Sund og rask var han paa sin reise, døde alt og kunde med os døde alt, saa ieg overbeviiste mig om, at hans svaghed for det meste bestaar i indbildning og ængstlig utiidig frygt. Gid hans reiseerfaring nu ey alt for hastig maatte komme i glemslens bog og erindringen af denne reise maatte betyde ham, at han er stærkere end han troer, da vil han lættre overvinde de svagheder, han har at bære og livet vil da vorde ham selv og dem, han skal omgaaes, behageligere – ligesom ieg haaber, at de ubehageligheder, som han paa vor reise tilførde sig selv og os, vil virke derhen, at han for

fremtiden tager lidt hensyn til andre og ey fordrer, at alt despotisk skal rette sig efter ham, hvorved det vilde vorde ulige behageligere at leve i saquem med ham.

Ieg forlod kl. 6½ Riis og kiorte endnu til Brede, hvor ieg ankom kl. 2 om natten. Det var en lang tour for mine stakkels hopper, men bedre for dem at gaae i kiølen end morgen i den varme tiid.

Hiemme fandt ieg Gud skee lov alle og alting vel. Skiøndt ieg ikke ønsker at giøre denne tour igien, saa fornøyer det mig dog at have giort denne reise, hvor ieg fik saa mange skønne ting at see og blev lidt bedre bekiendt med mit fædreland.

18/8 1834. No. Saare megen varme. I dag havde vi lidt torden og lidt regn, men som igien forlag og bragde kuns liden quæge for den tørstige iord. --- Fik i dag 2 læs havre fra Kogen, regn forhindrede at faae det øvrige hiem, som er resten af vores skaftekorn. Var eftermiddagen i Bredebroe og Mosen, hvor ieg fornøyede mig til den delige afgrøde. Her finder mand overflødig græs, og neppe har ieg seet saadan plet paa min hele reise. Af Moesen er hiemkiort i alt 15 læs, vores hisse holder 40 læs og i laden er der 30 læs. Vore folk sloge i Mølleholm, som er meget godt groet.

19/8 1834. S.sv. Meget varme. Torden, men som ey naaede til os. Fik i dag 6 læs havre med rivning fra Kogen. Havren har været daarlig, vi har i alt kuns faaet 68 tr., men som kuns fylder lidt, da den er saa kort, heraf i S. Kogen 28 tr., Nørre do. 8 tr., Kier 30, Kirkombye 2 tr. Af byg har vi faaet 70 tr., 5 Kirkombye, 8½ Kier, 27 i Giold, 30 i Kogen. Rug har vi faaet 46 tr., paa Loum 11, Kirkombye 7 tr., Kogen 7, Møllagerne 10, Wallenberg 11 (184 tr.), i det heele en ringe afgrøde, men især var Mølleagerne og Loum daarlig. Formiddagen blev Møllholm ophuggen.

20/8 1834. --- Bordesholm blev huggen og eftermiddagen grøvtet ved Apt. Kier.

21/8 1834. --- Af pastor Lautrup for klæde, viin og natthue 46 mk. 10 sk. --- De smaae med folkene vare i dag til marked i L. Closter.

22/8 1834. --- Vore karle grøvtede ved Br. Kier, Bordesholm blev ophvervet, liigesaa Møllholm, hvoraf noget blev halvtør. Mine og ieg besøgte eftermiddagen Mikkelsens gamle moder, hvilken det feiler noget paa tilsyn og pleie, da der er kuns en piige paa gaarden, som desuden har nok at tage vare paa. Muligt vort besøg kand være til gavn for den gamle.

23/8 1834. --- Der blev i dag reven høe i Møll- og Bordesholm.

24/8 1834. --- Betalte Matthias, der besøgte os i dag i sit tilgodehavende løn 30 rdlr. Han er endnu ey i stand og kommer neppe her i tieneste igien.

25/8 1834. – – – Kirkevisitation. Fik i dag vores sidste høe hiem. Af eget land 50 læs, 26 leie. 4 læs Møllholm, 3 læs Bordesholm. Vi har nu faaet 76 læs, 42 heraf i vor hisse, nemlig 15 Mose, 8 Apt. Kier, K(irkumby) 8 (5/3), Kier 4, Roy 2½, Nyeng 6, Møllholm 10 (6/4), Kløehale 7½, Loum 2, Traneng 10, Giold 3 læs.

26/8 1834. – – – Fik i dag vores hisse færdig med sive belagd, saa den nu kand taale regn og uveyr. Vores muntre Theodor fyldte i dag sit 9'de aar og havde rett en glad dag.

Uventet indløb den efterretning, at hertugdømmernes generalsuperintendent Adler pludselig er død. Denne humane, indsigtfulde, arbeidsomme mand har verket til velsignelse for sin tiidsalder og hands tab bliir almindelig beklaget. 78 aar gammel døde han endnu meget for tiidlig, smertelig vil han savnes af mange. Han døde i sit kalds forretninger paa en visitationsreise i Holsten.

28/8 1834. – – – Vore folk grøvtede ved Reispold og Kier agerfenne.

29/8 1834. – – – Karlene grøvtede ved Apt. Kier.

30/8 1834. – – – I stille huuslig kreds celeberrerede vi vort sølvbryllup, og med glæde og tak til den allgode for hans viise, kierlige, faderlige førelse glædte vi os hiertelig denne dag, glædte os det løfte, vi denne dag aflagde og gientog af inderste hierte vores høytidelige Ia! O! hvor lykkelig ere vi, at erindringen af denne dag efter 25 aars forløb, endnu er os saa kier, saa dyrebar, og at vi have den vished, at den alletiid vil blive det, thi vor kierlighed grunder sig paa agtelse. Vor lykkelig ere vi, at fred og kierlighed boer i vor kreds, hvor lykkelig at kunde glæde os til saa sunde, gode, dannede og haabefulde børn, der lover at forskionne og forherlige os vort livs eftermiddag, vore sidste dage.

Vore sindrige sønner havde tildannet et smuk transparent anbragd i quiststuen med indskrivt Gott segne euch! Nu takker alle Gud klang harmonisk fra deres instrumenter og rørte os til taarer.

Hvad vi besparede ved ingen giestebud at giøre, deraf anvendte vi noget til at glæde en fattig enke – Anmarie Laustens – ved Bredebroe, som vi gav 5 rdlr., og tanken om at trøste, at glæde hende, der forrige uge lod hendes eneste datter begrave, var mig saa ulige kierere end et talrig sælskabs støy og stads. Var eftermid. i Apt. Kier.

31/8 1834. (Søndag) So. Deilig veyr for eftermiddagen, Regnen som det truede med fortog. – Vores gode pastor Lautrup holdt en meget smuk tale, der rett egnede sig for os. Eftermiddagen begave vi os alle til fattighuset, hvor vi drak caffè. Her faldt vores anden dags bryllup, og ved at glæde de fattige i høy grad glædede os selv. Hvor vare alle gamle og unge saa sieleglade til vort besøg, hvor glade de tiimer, vi tilbragde hos

21. 20. maa mig / se alige. Linnor. maa at det baa.
 Ystebær og Sunde; - maa flom i det baa.
 No. Sidelige sig for flomindtogen, Linnor. for det
 vind. maa forlag -- maa: gub. for det baa.
 Sidelige mig i mig / maa det. Det maa maa. sig
 for or - flomindtogen baa. vi er alle.
 det Sidelige sig for maa det. for det baa.
 maa anden sig. Sidelige, og maa at det baa.
 de fultige, i sig for det baa. or / maa, for
 maa alle gub. og maa. for det baa. det
 maa sig, for det baa. Det maa maa det baa.
 for det, / maa det. for det, maa maa
 det i det. sig; for det baa. maa
 sig det maa, maa at maa maa maa
 Det maa det, at maa det baa. maa
 flomindtogen for det, det. maa for det baa.
 maa de fultige. for maa det baa, og maa baa
 maa det maa maa, maa for maa
 baa maa det. --
 Det maa det sig. sig sig. maa, og det maa
 alle. sig det. i det maa det. sig at det
 maa det. maa. maa, maa. maa det. maa det
 maa det. sig det det. sig. maa. maa. maa. maa.
 Og det maa sig. sig, c. sig sig. Det det sig
 alle det maa, for det maa. sig de alle det
 for maa maa - sig sig. or alle maa sig for det
 de maa. maa det baa. maa sig. maa sig maa
 og i maa det maa sig det. for maa sig sig sig sig
 maa det, for sig maa det det maa. for maa

Udsnit af dagbogen fra 31. august 1834. Det vil ses, at læsningen af Jens Wulffs håndskrift på denne tid ikke giver anledning til de store problemer. Fra hans yngre og allersidste år kan læsningen nok være temmelig anstrengende.

dem, saadan glæde herskede vist endnu aldrig i dette huus. Hvad vi bragde, var vist det mindste, men at vi vilde værdige dem vort selskab, at vi vilde tilbringe en eftermiddag hos dem, dette beviis paa agtelse var de fattige saa uendelig kier og vil længe med glæde vorde erindret, vil for mange længe være trøst.

Ferdinand havde sin fløyte med, og det var alle paafaldende i dette

elendighedshuus at høre musiccens harmoniske toner, nogle dandsede, de øvrige glædte sig til dette sieldne syn.

Og da vi toge bort, o! hvor lydede da tak fra alles munde, hvor forenede sig da alles ønsker for vort vel, hvor fulgte os alles velsignelse. Glade vendte vi tilbage, denne nydelse var saa reen og i lang tiid var ieg ikke saa roelig, saa tilfreds som denne aften, hvor ieg ved at have glædet andre saa meget havde glædet mig selv og hvor min bevidsthed sagde mig at have celibreret vores sølvbryllup paa en værdig Gud behagelig maade. Af Mine en ring, til hende en hat. — — —

August var en overmaade varm og tør maaned og saa varm en sommer har vi i mange, mange aar ikke havd. Iordens afgrøde kom tidlig og ypperlig i huus. Kuns havde vi hvad quantitet angaar ingen riig høst. — Aftenen den 31. nordlys.

Min reise til Kiøbenhavn gjorde mig denne maaned interessant.

1/9 1834. — — — Leiede i aftes Hans Lausten, Bredebroe som anden karl, i løn 18 rdlr. og 1 spec. brændeviinspenge. Vore folk bleve færdige med grøvterne ved Apterp Kier, hvor der nu er forsvarlig hegn.

2/9 1834. — — — Fik hegnet ved Toften og to pæle og en loge satt til vester samt vore hæste skoed. — — —

3/9 1834. — — — Natten en quægende regn og nu begynder det at grønnes igien. Iens Ludvig grøvtede ved Moos — de andre vare efter hvener i Moesen, blev i dag færdig med mine bøger.

4/9 1834. — — — Andres hentede 2'de deeksteen til en siel i Seierslef, de andre grøvtede ved Moesen.

5/9 1834. — — — Ferdinand var her i byen, i Harris og Closter at invitere til bryllupsgilde. Folkene opkastede grøvten, der giennemskierer Moesen.

6/9 1834. — — — Var i dag i Tønder, til toldforvalteren duceur 10 rdlr., Christiansen 4 rdlr.

S. 7/9 1834. — — — Efter min gode kones og børns ønsker blev i dag vores sølvbryllup festlich celibreret og endeel venner indbudden. Landsmann samt familie fra Høyer, Gadolin med kone fra L. Closter samt Radoor fra Tønder forøgede sælskabet, der inde og ude udgiorde et personal af 42 personer foruden os selv. Rohde med 2 hielpere understøttet af Ferdinand og Landsmann gave os en temmelig fuldstændig music, der ved det smukke, stille veyr i det frie under vore linde giorde et behagelig indtryk. Salen var prydet med en deilig boxbom guirlande og 2'de krاندse, besatte med blomster, som toge sig overmaade godt ud, 2'de smagfulde transparenter havde vore sindrige sønner tildannet og anbragt oven i vinduerne, som vandt alles biefald, lamper vare anbragde rundt paa pladsen og paa træerne, men vinden kiølede for stærk, de vilde ikke

brænde. En usiunlig mengde tilskuere stimlede til, som fortraadte og ruinerede os meget. Ieg vilde have given dem et halv anker viin priis, men alle raadede mig derfra, da dette kuns vilde have bragd uorden tilveye. Gierne vilde ieg ellers have glædet ogsaa dem uden for. Efter spiisen, hvor viinflaskerne blev temmelig tiltalte, blev dandsen aabnet og en stoer deel af natten fortsatt, saa ved dagningen de fremmede først toge bort og vi paa vores raske, utrættelige moder nær, der ey vilde til sengs, kom først kl. 6 til hviile. Og saa sløve vi vare, glædede vi os dog hiertelig, at det smukke sælskab, vi havde den fornøjelse at see i vort huus, havde fundet sig fornøyet og moeret sig godt.

8/9 1834. – – – Vi vare i dag sløve. Vores moder havde huuset skuuret og reen, da vi kom op. Efter at have havd megen trivallen og dandset dygtig natten var hun paa beenene den gandske dag og temmelig rask og munter.

9/9 1834. – – – Vore folk høstede den smule boghvede, vi har, der kuns vil bringe lidt.

10/9 1834. – – – Fik i dag en større steenkiste lagd ved Moesen, da den forrige var for snever og laae for høyt.

11/9 1834. – – – Ved Kogen blev i dag en steenkiste lagd af gode, store kløvede steen, varig og uforgiengelig. Det er rart med dette arbeide, at grunden er saa tør. Mine efterkommere være det sagd, at denne siel ene og allene ligger for at trække vandet af Kogen og ingen videre tilløb har at tage imod som af min egen grund.

12/9 1834. – – – Mine folk lagde en siil over veyen ved Gallie Høyen. Denne siel skulde efter udskiftningsforretning af 17.de may 1808 af Kaadnerheeden alle interessenter være deeltagere i saavel som i hegnet af min lod, men da brugsnyttan af den til rettersted udlagde iord af den tiids øvrigheed, herredsfoged Himmark og cancellieraad Holst blev mig bevilget, da ieg havde kiøbt Peter Michelsens sted eller huus, der i sin tiid afbenyttede denne iord – og mig tilladt at indhegne samme til min lod, saa har ieg funden for billig – at overtage hegnet omkring min lod og ligeledes at ligge sielen paa min egen bekostning uden at fordre de øvrige kaadneres hielp eller biedrag, hvormed brugsnyttan af denne usle iord er rigelig godtgiort.

13/9 1834. – – – Vores gode Hochberg, der i dag fyldte sit 23'de aar havde ingen tækkelig veyr paa hans fødselsdag. Han og sine forældre glædede sig i øvrigt hiertelig til, at han igien er bleven sund og rask, og hans befindende er saa ulige bedre som forrige aar denne tiid. – – – Skrev til Andr. Iespersen angaaende hegnet eller grøften ved Kogen, som han i mange aar ey har satt i stand og forlangte tillige, at han ey mere som

hidindtil maa lade sine faar tøyre i grøvten, hvorved samme bliir ruineret.

14/9 1834. --- Vare eftermiddagen en lille tour kiørende i marken.

15/9 1834. --- Fik Boe Hansens damm ryddet, hvorved vi og M. Andersens hialp. Vore folk grøvtede ved Kogen.

16/9 1834. --- Var i Seiersleff, hvor ieg tog mine landerier i øyesyn, hvilket ey er skeet ved en deel af samme i mange aar, og ieg fornøiede mig til at see disse smukke, frugtbare eiendommer. Vore folk grøvtede endnu i dag ved Kogen.

17/9 1834. --- Vore folk bleve igaar færdige i Kogen. I dag fyldte vores kiere Dora hendes 12'te aar og havde paa hendes fødselsdag et deilig veyr, kuns som i gaar alt for varm. Gud velsigne det kiere barn og skienke hende sunde og glade dage. Daglig har vi glæde af hende. Hendes forstand og hierte uddanner sig meer og meer, hendes villie er den bedste og med iwer og lyst afbenytter hun fast enhver tiime af hendes tiid for at lære noget godt og nyttigt. Der blev i dag kiort 8 læs giøde paa rugstobbe i Kogen og 3 læs paa ditto i Lanum.

18/9 1834. Sv. Deilig mild, stille foraars veyr. Hvad er det dog en herlig tiid, hvilken skjøen og varm sommer havde vi dette aar. I aftes sade vi uden for og spiiste vores aftensmad, og det er kort før mikkelsdag som i den beste sommertiid. Ved Iens Hansens hielp kiorte vi i dag 7 læs giøde paa Lanum og 26 læs paa Mølleagreene 3'die kiers rug – da formedelst den megen affaldne kiddik ieg fandt raadelig at lade 3'die og 4'de ager fra vesten i Lanum ligge uden at besaae samme. --- Tante Grethe med Mikkelsen reiste til Flensburg.

19/9 1834. --- Iens Ludvigs mødding, 18 læs, blev i dag ved Ienses hielp udkiort.

20/9 1834. Sv. Saare megen varme og mennisker og kreature liider meget af heeden. Den tørre iord udtørres gandske og vil det være vanskelig, at rugen, der nu overalt bliir saaet, kand spiire. Der blev pløyet i Kogen, de 2'de syndre agre. --- Fik i dag vores smule boghvede hiem fra Lanum, i gaar den klatt fra Wallenberg, ialt 1½ læs, hvormed vor høst er endt.

21/9 1834. --- Hochberg tog til Egtved at hente den kiøbte hest. ---

22/9 1834. --- 2'de agre paa Wallenberg mark blev pløyet og besaaet med 5 skpr. rug. I Kogen blev saaet 2½ skp.

23/9 1834. Nv.n. Meget kold vinter luft, og det har given stoer forandring, i et spring fra den heede sommer til den kolde vinter, og vi faar kulde istæden for regn, som saa haardt behøvedes, da det er saa meget tørt paa iorden. Andreas pløiede paa Møllagreene.

24/9 1834. N. Meget haard natfrost og de delige georginer hengte

denne morgen med deres hoveder sorte og sørgende, samt kartofler og andre vexter. Jorden var denne morgen hviid af riimfrost og det havde frossen saa tyk iis, at mand neppe kunde slaae det ito med hænderne. I Møllagrene blev saaet 1 t. rug. Begyndte at pløye i Lanum, hvorhen der endnu blev kiort 2 læs giøde. I alt har vor mødding udleveret 46 læs, 4 skal der endnu paa kartoffelageren og 12 paa Toften.

25/9 1834. --- Fik pløyet og tilsaaet de 2'de vestre agre i Lanum med 7 skpr. rug.

26/9 1834. Sv. Meget smuk, mild, stille veyr. Skade den haarde natfrost i forgaars faldt ind. Vi havde ellers havd sommer omkring os endnu, men alle vexter lede saa uendelig meget derved og græsset svinder reent bort. Vor sidste sæd, næst kartoffelageren blev lagd og saaet 4 skpr. rug i Kirkombye, ialt nu 26 skpr., hvoraf 9 skpr. haltkorn (?). Fik hegnet i nordenden af Toften og har nu dette skønne stk. iord temmelig godt indfoldet. Hochberg kom hjem fra Iylland og bragde den nye hoppe, som Wilhelm kiøbte af Nicolay. Broder Hans i dag 70 aar.

27/9 1834. Sv. Graae luft, mod middag regn, der vedholdt til sengetiid og var den beste regn, vi denne sommer og efteraar har havd, der quægede godt den fortørrede iord og er ypperlig for den lagde sæd. Vore 6 stude kom igien til Seiersleff, de 4're W. kiøbte gaar nu i Brede Kier. 4're Reispold, 4're og den gamle koe i Moesen, 4're endnu i Seiersleff, dertil 4're kiør og et kalv, 2 slagtes heraf, 25 til stald. Fik vore brønd rensed i stalden og baghuset. Ringene i stalden blev næsten et quarter sunken og skal nu herefter nok holde vand, og dette arbeide var iust til rette tiid.

28/9 1834. --- Iens Ludvig tog af tjeneste. Andres reiste paa et par dage hjem. ---

29/9 1834. --- Dora med Ferdinand kiorte med præstens vogn til Tønder marked. Ellenmarie tog af tjeneste og var meget bedrøvet. Hochberg har siden hans iyske reise disværre ondt i sine tænder. ---

30/9 1834. --- Var i Tønder at hiemhente vores lille Dora, som der har befunden sig rett vel, skiøndt det var hende rett kiort at komme hjem igien. Paa egen haand var dette hendes første udflugt i verden. --- Sept. var tør og varm paa sidste uge nær, hvor der indfaldt nogle haarde nætter, især den 24'de, hvor det frøs meget haardt. Alt korn kom godt i huus, og sæden blev vel alt for tør lagd.

1/10 1834. --- Hochb., der disværre ey befinder sig vel denne tiid, tog med Ferdinand til Bombøl. Vore karle kiorte sand i dag, 4 læs i kielderen, 1 i pakkerummet.

2/10 1834. --- Mine folk med Iens eftermiddagen kiorte 62 læs sand paa Moesen, 30 læs sønden renden, hvad det ey fik forrige aar, 32 læs i

nør enden, hvoraf 7 skar blev bestrøet paa det høye fra østen af, det øvrige i skiellet af det lave. Jeg vil nu see, hvad virkning dette vil gjøre, da det heele i nør enden skal bestrøes med aske. Mand kand nu kiøre overalt i Moesen, men det er io ogsaa overordentlig tørt dette aar.

3/10 1834. No. Riff og meget haard natffrost. Vinteren lader til at ville komme tiidlig dette aar. --- Der blev i dag kiørt 7 læs iord i det lave i Moesen og 24 læs aske paa den nørre ende, hvor der nu kuns feiler 2 læs, og dette stk. 30 skar lang og 20 breed tager læs 26. Wilhelm kom hjem.

4/10 1834. No. Iorden var denne morgen frossen. Gud giv os regn, før vinteren kommer, ellers seer det sørgelig ud. I Borrig skal mand allerede hente vand ved Brede aae. Der blev kiørt 7 læs iord af grøvten ved Nørre Gaard og 8 læs aske, hvormed nu dette arbeide er endt, og vi naaede iust at faae det stk. bestrøet, vi disse dage kiorte sand paa. ---

5/10 1834. --- Wilhelm reiste til Holstebro, hvor d. 8. er uldmarked. --- Magelagde med H. Andersen ved Kier og faar nu der en smuk lille fenne. Besøg af degnen, som vi i gaar forærede børnenes lille norbak og hvormed det lader til, vi har giort den brave Petersen en stoer glæde.

6/10 1834. So. Meget deilig veyr og en sommerdag, saa vi eftermiddagen uden for huuset kunde drikke vores caffè. Optoge vor liden forraad af knipl. i dag. Andres hjemhentede vore 4're quier fra Seiersleff. Hans Lausten med Ferd. og Theod. trillede iord ved Reispold Krog i det slemme stk. ved grøvten, saa at kreaturerne uden at sætte sig kand nu gaa rundt om Kogen. For 6 t. havre fra Seiersleff a 4 mk. 24 mk. ---

7/10 1834. --- Var i dag i Tønder som vælger for i det 7'de landdistrict at vælge en representant ved vore stænder. Peter Todsen, Meyerholm blev valgt med 114, Martin Adolph, Nolde som reserve eller stellvertråter med 105. Dettleff Lassen, Braderup havde circa 80 stemmer. De valgte havde ogsaa min stemme. Jeg havde megen nydelse af denne handling, hvor mand føler sig saa frie, og hvor enhver, hvis besiddelse egner sig, har en lille andeel af vort lands bestyrelse, hvorved enhver faar rett og adgang til ved sin representant at indgive forslag til forbedring af et og andet, der tiener det almindelige vels fremme. Kiært, meget kiært var det mig at finde deeltagelse for denne rettighed, denne tilstaaelse af vor gode konge, og fast alle af de 370, som vare berettigede, afgave deres stemme. Førre til meget vil dette vel ikke for det første, thi ald begynd er svær, men grunden bliir lagd for friere institutioner. Allmeenaanden bliir derved vakt, menige mand faaer sands for, hvad der fremmer alles vel, faar dristighed til at tale og til at tænke, lærer nærmere kiende, hvad han har at yde, men og hvad han har at nyde og vil med større velvillighed yde hans bidrag til

statens bestyrelse, som han og vil see de rettigheder hiemlet, der tilkommer ham. Ieg siiger ved slutningen af dette af hiertens grund Gud velsigne Kongen.

8/10 1834. --- Den nye grøvt blev i dag og igaar opkastet ved Kier og noget planeret. Mikkelsens moder døde i dag 78 aar gammel.

9/10 1834. --- Den gamle grøvt blev nedievnnet og 32 læs paakiort af den iord, hvor den nye grøvt kommer.

10/10 1834. --- Var i dag til armregning, hvor Lorensen havde udhækket en ny plan, men hvormed han strandede. Formiddagen blev der endnu kiort 22 læs og eftermiddagen den nye grøvt opkastet og fuldendt. Her er ieg nu færdig med mine forbedringer, og dette arbeide og denne beskostning skal nok lønne sig. ---

11/10 1834. --- Giorde for- og eftermiddag forgieves forsøg at pløye pælegrøvterne efter i Krogen. De pokkers wierødder kunde vi ey faae bugt med. Nu faar vi tøve til foraaaret kommer, om det da maaske kand gaae bedre.

12/10 1834. --- Anmeldte til herredsfogden, at den saakaldte felledvey burde af vedkommende forbedres og istandsættes.

13/10 1834. --- Vi forlode endelig denne formiddag kl. 10 vort kiere hiem, Hochberg over Tønder, ieg over Kloster til Bau. --- Paa vort veystykke til Br.br. skulde kiøres iord i sporet.

(Wulff fortsætter over Slesvig, Kiel, Segeberg og når Altona d. 17. okt. Også Hochberg er nået frem hertil på hesteryg og Wulff fortsætter:)

17/10 1834. --- Hvad der paa reisen hertil glædede mig og Hbg. er den nye rider, han har faaet, et rask og vakker dyr, som gaar sikker og bequem, æder godt, er yderst villig og endog den længste tour lader for den at være leegeværk. Ogsaa Hochberg giorde sin tour godt og befinder sig Gud skee lov rett vel, saa slem en tour, der endog var for ham i dag, hvor han blev temmelig vaad.

18/10 1834. --- Natten storm. Floden kom op og naaede en høyde af 18 fod. Mange kieldere løbe fulde. Vi havde fuldmaane, altsaa springflod. Vinden var til lykke sv. ellers vilde floden med nv. være stegen langt høyere. Var lidt omkring i Hburg, men da der Leipziger slaget bliver feiret, saa var der kuns lidt at beskikke. Udsatte en cart. knipl. n° 14 bmk. 317 at sende til F. Paycken i Aquadilla paa øen Portorico. --- Hochberg har disværre tandpiine igjen.

19/10 1834. --- Besøg af Iuhl. Udsatte de kniplinger, ieg vil have med paa min reise.

20/10 1834. --- Uhældige efterretning om uldhandelen, med hvilken det har tagen en disperat vending og hvor der især paa den fiine uld bliir

tabt uhyre penge. Ogsaa ieg vil heraf faae en lille deel og tab istæden for vinding vil blive min lod. Hvor gaar dog alting saa forkeert.

21/10 1834. --- Skrev til min gode kone. --- Brev fra Bahne og Weber i P. au Prince. Udsatte 5 stk. knipl. for Tim i commission, ved samme det behagelige, at et stk. af det brede fuglemønster er solgt, og at han kand bruge et meere. Saa er der endnu udsigt til, at dette mønster bliir anbragd, hvilket ieg troede at være usælgelig og hvori der sidder saa stoer en capital.

(Hochberg rejser til Lauenburg d. 24/10, medens W. passer sine forretninger og går i teater i Altona og Hamburg.)

26/10 1834. --- Tog kl. 9 fra Altona, havde herlig leilighed til Moorburg, da vind og strøm bar med og satte over i en tiime, ankom i mørkningen til Stade.

Haabentlig for sidste gang gjør ieg denne handelsreise, og denne tanke glæder mig saare, thi ieg finder nu ingen velbehag meer i denne levemaade, og Gud skee lov, at nødvendighed ey bringer mig imod min villie at fortsætte samme.

(W. rejser i de flg. dage videre til Neuhaus, Otterndorff og Dedersdorf, hvortil han ankommer d. 30/10 og her skriver han)

31/10 1834. --- Flaskampen betalde sin skyld med 258 mk. og 40 mk. renter, kiøbte igien for 57 mk. smal takker kram. Med de øvrige vare er det her gandske forbi og her er intet at reise efter meere. Vilde have betalt sin capital 1000 mk. cour., men som ieg til videre lod ham beholde. Var hos denne vakre mand den gandske dag, som ieg forlevede meget glad og tog afskeed, sandsynlig for evig, hvilket giensidig for os var rørende, og vi vil stedse have hinanden i kier og taknemmelig erindring. Octobers første halve deel var behagelig, siiden havde vi megen regn og storm og saaledes endte sig ogsaa maaneden.

(W. fortsætter sin rejse og standser op i byerne Scharmbeck, Hambergen, Beverstedt, Bremervörde, er igen i Otterndorf, derfra til Himmelpforten og når over Stade, Hamburg, Moorburg igen den 8. nov. Altona. Herfra tager han dog straks bort og er i Lüneburg)

9/11 1834. --- Aftenen besøgte ieg mine kunder, der vare reiste til Dahlenburg, hvor i morgen er marked. Chr. Engels datter kom aftenen til mig og udsatte for 306 mk., hvilke ieg tager med til Dahlenburg. De ere forlegne for vare, og ieg er med forlængsel seet imøde, hvilket var mig saare kiert at høre og er et beviis, at kniplingshandelen ey gandske er uddød. O! maatte denne skønne handel dog leve op igien, hvilken glæde vilde dette være for mig, om ieg endog ey selv meere befatter mig dermed.

Hadve den fornøjelse at sætte over Elven i selskab af hertugen af

Anhalt Behrenburg og hans unge, skønne gemalinde, fød Glücksburg, hvilket var meget interessant for mig.

10/11 1834. --- Til Dahlenburg, hvor der var mange mennesker til marked, og hvor ieg traf mange bekendte, men disværre kuns liden udsigt til afsads.

(Efter at have været en tur nede omkring Lüchow er W. 15. nov. tilbage i Altona og skriver her)

15/11 1834. --- Ankom til Altona kl. 11, Gud skee lov sund og rask, saavel hvad mig selv som mine hopper angaar og endte ieg saaledes temmelig gesvind min tour, hvilket sandsynlig og haabentlig bliir min sidste handelsreise som kniplingshandler. ---

16/11 1834. --- Skrev et langt brev til mine kiere hiemme, hvilket maaske er det sidste lange brev, ieg skriver, thi skrivelysten vil herefter tabe sig.

19/11 1834. --- Modtog ved Emanuel den behagelige og beroligende efterretning, at Tauseint i Rouen har solgt de ham sendte 10 sækker uld temmelig godt og forlanger den øvrige forraad, hvilket i morgen skibes. Gud skee lov, at ieg saa er denne sorg quit og kand haabe for fremtiden i forbindelse med den vakre Steinthal at virke i denne artikel, saa ieg har udsigter til at blive noget i virksomhed. Var aftenen til comedie. ---

21/11 1834. --- Skrev til I. G. Pajeken med opdrag wegen uld til næste aar. Kiøbte adskillige bøger til foræring.

22/11 1834. --- Elven er allerede fuld af driviis, og om nogle dage er det forbi med skibsfarten, dersom vinteren kontinuerer. ---

24/11 1834. --- Brev fra H. Wulff med efterretning, at han er vorden den hæder at blive valgt som deputeret ved vore stænder. ---

25/11 1834. --- Et langt brev til H. Wulff, maaske det sidste herfra og et par ord til mine kiere hiemme. ---

26/11 1834. --- Skrev --- til Kratzmann i Uelzen med ordre at lade endnu 40 sækker 20 al. forfærdige efter aftale med Emanuels ---

27/11 1834. --- Betalte for 2'de fløyter 20 mk. --- Fortørnede mig med Ioh. Hansen over noget ledig tøj og ærgrede mig derover saa meget, at ieg maatte tage et bruuspulver paa apotheket. Pakkede denne aften for i morgen endelig at komme herfra.

(I de flg. dage kører W. efter at have afsluttet sine forretninger i Altona over Langenfeld, Hohenwestedt, Slesvig og Flensborg til Bov og slutter november måneds optegnelser sålunde:)

30/11 1834. --- Nov. var i det hele taget en rett behagelig maaned og meget gunstig for den reisende.

1/12 1834. --- Ankom til mit kiere hiem henimod aften, hvor ieg

fandt en glad modtagelse og havde den glæde at finde alle mine kiere og alting vel.

Sandsynlig er nu min bane endt som kniplingshandler og dermed mit reisende liv. I henimod 43 aar har ieg havd den lykke alletider sund at vende tilbage til mit kiere hiem og at kunde glæde mig den velsignelse, der fulgte mine idretter. Lovet være Gud, der i mange faerligheder holdt sin beskiermende haand over mig og alletider var min troe ledsager. Lovet være Gud, at min fliid fandt saa rigelig løn, og at ieg betrygget for mangel og næringssorger kand see den kommende tiid, mit livs eftermiddag imøde, tillige ogsaa at kunde glæde mig den tanke at have virket til gavn for mange, men især til gavn for mine børn.

Mange besværligheder og ubehageligheder fandt ieg paa mine vandringer, men endnu flere glæder og erindringer af mit reisende liv vil stedse være og blive mig behagelig.

2/12 1834. --- Havde den glæde og beroligelse at forefinde breve fra Møller & Iuel i Amsterdam med efterretning, at vores uld er temmelig godt solgt og dog giver nogen nytte, da ellers tabes saa meget paa denne artikel dette aar. ---

5/12 1834. --- Brev fra Hans Wulff med den behagelige efterretning, at Campen har forlovet sig med den muntre Hansine, hvilket ieg fra første tiid af saa hiertelig har ønsket, men neppe vovet at haabe. O! hvor godt er efter al sandsynlighed dette, nu kan min virksomme broder med roe gaae sin sidste tiid imøde. Han veed nu i hvis hænder hans skønne eiendom falder, har nu det sikke haab at see erholdt, hvad han har skabt og at hans stræbsomme virksomhed kand komme hans børn og efterslægt tilgode; tillige kand han, naar han vil, quittere og undslaae sig de mange besværligheder og ubehageligheder, som er forbunden med saa vidtløftig bedrivt og de mange sorger, der hidtil trykte ham. Det er tillige saa rart, at Campen har formue og uden at paalægge sig nye giæld kand udrede, hvad hans kierestes sødskende kand tilkomme. Gud skee lov, at min broder har haab til, at hans sidste tiid kand vorde bliid og sorigfrie, Gud skee lov, at han med glæde kand see sit livs aften imøde.

7/12 1834. --- Var eftermiddagen med de smaae i Harris.

8/12 1834. --- et lang brev til H. Wulff. Slagtede i dag et sviin fra Mikkelsen, som veyede 17 lpd. 5 pd.

9/12 1834. V.nv. Natten storm og floden var høyt oppe i landet til gavn for engene. --- Fra Seiersleff 6 t. byg a 5 mk. 10 sk., 2 t. havre a 3 mk. 9 sk.

10/12 1834. Sv.s. Meget deilig, mild, stille veyr. Var en tour i marken og fornøyede mig især til Mosen, hvor mand nu kand komme overalt,

istæden for, at det lave for faae aar siden denne aarstiid var en søe og morrads. Af denne eiendom har og kand ieg have megen fornøjelse, da den saa meget qualificerer sig til forbedring og kand tiene til mønster for mange. ---

13/12 1834. --- Bekymring for Wilhelm, der siden 20.de nov. intet har ladet høre fra sig. Kiøbte af Willads Iefsen 6 t. byg a 5 mk. 2 sk.

15/12 1834. --- Denne aften kom Wilhelm sund og vel hiem fra Iyl-land og min bekymring for ham var uden grund. Godt han kom i dag, thi i morgen vilde ieg have været til Hadersleff og ham imøde. Rhode kom denne formiddag, og vi havde i dag musicalsk underholdning, hvortil især Hochberg og Ferdinand glædte sig. Ogsaa vor gode naboe var denne aften hos os, siden kom ogsaa Anthon og det gik i vort huus ret stadselig her.

18/12 1834. --- Flyttede i dag en tredie deel af vor hisse i laden. ---

19/12 1834. --- Wilhelm tog bort denne formiddag og reiste til Ham-burg, forærede ham den arrige gule rider. ---

20/12 1834. --- Brev fra Wilh.Iacobsen med efterretning, at der er en condition for sin broder Theodor hos P.Petersen & Barm i Flensburg, hvilket var os rett kiert, skjøndt det havde været til gavn for det forsømte unge menniske at blive vinteren her for at afbenytte Hochbergs og Ferdinands underviisning, der troeligen antager sig ham. Skrev til Wilh.Iacobsen igjen.

21/12 1834. --- Vare i Scherbek at skiere af, hvor vi ey havde været siden 1830. Hvilken forskiel nu imod forrige tiider, til 100'de viis stormede mand før til os og i dag havde vi blot 28 stk. kniplinger af ubetydelig værdie. Kuns faae fremmede indfandt sig, og seer mand heraf, hvor lidt der bliir kniplet.

23/12 1834. --- Vore fruentimmer fik i dag deres baggerie beskikket. Kiøbte af vores naboe 10 t. rug a 6 mk. 10 sk.

24/12 1834. --- Som sædvanlig havde vi familien fra Bredebroe samt Anthon hos os denne aften og vare et talrig sælskab, 21 personer.

25/12 1834. No.nv. Lidt frost, deilig, stille mild, soleklar veyr og det er mere paaske som iuulelig.

26/12 1834. --- Vare denne dag som sædvanlige i Bredebroe.

27/12 1834. --- Besøg af Stadager.

28/12 1834. --- Min broders 4're ældste børn fra Ries kom i dag, og nu er huuset godt besatt og vi har støy nok, hvilket ey saa ganske tilsiger mig, men mand maae glæde sig til andres glæde og betænke den tiid, hvor man selv var ung og fandt behag i ungdoms lystighed.

30/12 1834. --- Laante Anders Wind i Borrig 26 rdlr. at betale sin skyld paa amtstuen, sendt med samme 26 rdlr. 6½ sk. & 20 sk. til Rheder

med mine skattebøger. Leiede atter Traneng for 12 rdlr., forrige aar 10 rdlr. 2 sk. Alt blev dyrere i aar, hvilket modsiger den daarlige tiid for landmanden. Vare i dag i Bredebroe. — —

31/12 1834. — — — Havde denne aften et talrig familieselskab og endte saaledes aaret sunde og glade. Leiede P.Iefsens Holm for 11 rdlr. 16 sk.

At ogsaa dette aar var for os velsignet, derfor tack og priis ald godheds giver. *Alle* kunde vi sunde og glade see det kommende aar imøde. Alle have vi aarsag til at have de hensvundne aar i taknemmelig erindring. Ogsaa vores gode Hochberg vandt meget i afvigte aar og gaar sund og rask og vel tilmode det kommende i møde.

Fred herskede i vort land som i hele Europa. At vores gode konge indførte provincial stænder i Danmark og hertugdømmene gjør dette aar for vort land tænkelig. Gid denne indretning maatte virke til gavn for det almindelige og tilveyebringe, at allene *loven* bliver det herskende princip og at de mange ønskelige forandringer i forvaltningen maatte finde sted, at vore stænder maatte give gode og viise raad og at disse af Frederik og hans efterfølgere maatte vorde befulgt.

Sørgelig var det i øvrigt at see, hvorledes magthaverne i en stoer deel af det øvrige Europa bestrebede sig med forenet kraft at virke imod tiidens aand og gjøre det absolute monarkiske princip geldende. Meget indskrænket blev trøkkfriheden og faerlig enhver friemodig yttring, især holder mand vaaget øye med universiteterne saavel med studenten som læreren, og det frihedssind, som herfra maatte udgaae, søger mand saa meget mueligt at undertrykke, paa det at folket kuns lærer dets pligter, men ey dets rettigheder at kiende, hvad monarkerne forhandlede denne sommer i Wien fremlyser heraf og at deres bestræbelser gaar derhen at skaffe sig blot lydige undersaatte, der lader sig allerunderdanigst befalde, hvad dem allernaadigst bliir paalagt — kort sagt, føre menniskeslægten aarhundrede tilbage.

At i England torry parthiet seirede over wigh-parthiet og at arristokraten Wellington blev første minister igien, var for det absolute monarkiske princip en glædelig begivenhed, men kosmopoliten haaber, at dette ministerium ey rett længe vil kunde holde sig og at det konstitutionelle parthie i England og Frankrige vil have og beholde en stærk holdning.

Borgerkriegen rasede i Spanien, hvor kriegten blev ført med grusomhed og mangan uskyldig maatte bløde, men riget fik en constitution. Stænderne bleve indkaldte, handlede overensstemmende med regieringen og deres forenede kræfter vil haabentlig tilveyebringe seier over Don Carlos og sine præster. Lyset vil her seire over mørket, og dette hidtil saa ulykkelige land vil haabentlig gaae en bliidere fremtiid i møde.

I Portugal seirede Don Pedro over sin tyraniske broder Don Miguel og døde. Hans datter, dronning Maria giftede sig med en søn af prinds Eugen Beauharnais, hertug af Leuchtenberg. Fred og roelighed vendte tilbage til dette ulykkelige land, hvor lovene, siden Miguel tilranede sig regjeringen, har været suspenderede. Munke- og præsteherredømmet leed herved et haardt stød og vil haabentlig ey mere kunde hæve sit græsselige hoved, en lykke, at denne begivenhed fandt sted før det Wellingtons'ske ministerium i England blev indført.

Vi havde en saare varm og tør sommer og ingen frugtbar aar, thi alle vexter lede meget af tørke og heede, dog bragde høsten det nødvendige for at friste livet af mennesker og quæg. Kornpriiserne vare ved aarets ende: Rug 6 mk. 8, byg 5 mk. a 5 mk. 8 sk., havre 3 mk. 8 a 4 mk., boghvede 4 mk.

2/1 1835. — — — Børnene fra Ries toge bort, med dem Theodor Jacobsen for med Adolph at reise til Flensburg, hvor han hos en manufacturhandler kommer i condition. Gid det gaae ham vel og gid han maae blive sine gode forsætter troe. Han vandt her ved godmodig beskedenhed alles biefald.

Var i L. Closter, hvor amtsforvalter Meyer i dag quitterede sin tjeneste og hvis bortgang af mig ikke bliir beklaget. Han har stedse viist sig meget spids, misundelig og selvraadig og har plukket mig og andre dygtig. Man kaldte han ogsaa en tiidlang Æderkoppen.

6/1 1835. Sv. Graae luft, deilig mild, stille foraarsveyr. Lærken skal i dag have ladet sig høre, som er ualmindelig tiidlig, og det var paafaldende allerede i gaar at see pløve. Brev fra M. H. Hansen med den gode beretning fra Mexico, at en carton af mine knipl. der ere solgte og var det første brev i dette aar af behagelig indhold. Uventet, meget uventet kom denne aften broder Iohan Andreas, hans kone og sine 2'de yngste børn og begyndte støy og nattevaagen da igien paa nye.

7/1 1835. — — — Vi vare i dag i Bredebroe, som passede godt for min kone, helst hun i aftes rendte imod en dør og fik en slem stød over øyet, saa det ey vilde have været godt for hende at taale ilden.

8/1 1835. — — — Havde i dag talrig sælskab. Aftenen ubehagelighed med den græmlige, bittere broder, fordi ieg sagde ham nogle velmente sandheder, der skulde tiene til at fordrive sine griller, at lätte sine bekymringer, men som han, som ved alt hvor mand ey vil gaae ind i sine forkeerte ideer, tog ilde. Dette var for alle saare ubehagelig og forstyrrede vores glæde. Gud trøst dem, som daglig skal leve med denne vrantning, der giør sig selv og andre livet suurt.

9/1 1835. — — — Var i dag i Tønder, hvor ieg betalte Lundius for møllesa-

gen 10 mk. 11 sk. --- De Rieser toge bort kl. 11, og de smaae havde med hinanden nogle glade dage.

11/1 1835. --- Var aftenen hos præsten efter først at have aflagd vores gratulation hos Mathies Winther, der i forgaars givtede sig med en piige 18 aar gammel. Han selv er 50 aar, et med hensyn til alder ulige par. Gid de maae leve lykkelig med hinanden.

14/1 1835. --- Var i Emmerleff, hvor Niels Hansens Lund blev udleyet og dyre nok.

17/1 1835. --- Natten storm og floden har atter været høyt oppe i landet. Regning fra Lüders over div. træ til vort forehavende bygerie, som Jørgen Frandsen har udsatt, 165 mk. 10 sk.

20/1 1835. --- Vores gode naboe fyldte i dag sit 72'de aar og var som sædvanlig denne aften hos os tillige med Petersen og H.A.Kier, der disse dage er her.

Endnu er den gode pastor Lautrup rask og forestaar sit embede med samme lyst og kraft som før. Gid han ved lærdom og eksempel endnu i mange aar matte virke til gavn og til opbygelse for sin menighed. Hans bortgang vil i sin tid være et uoprettelig tab.

22/1 1835. --- Fik i dag vore creature vaskede med arsenic, hvilket ogsaa dette aar er rigelig silde og skulde skee for iuul. Lille Theodor var ey vel og vogtede sengen.

23/1 1835. --- Vores piige Ann blev ogsaa syg i dag. Anna har ondt i armen. Theodor maatte endnu i dag vogte sengen og mand mærker, at skrantetiiden er der. Aftenen besøg af Math. Winther og sin unge kone.

25/1 1835. --- Var i Tønder. --- Kort efter min hiemkomst kom uventet broder Hans.

26/1 1835. --- Vi slagtede i gaar en lille quie, der faldt over forventning godt ud og var meget feed. Den veyede 34 lpd. 9 pd og havde 7 lpd. 2½ pd. talg.

27/1 1835. --- Smedens huus i Bredebroe blev solgt i dag, som Mikkelsen gierne vilde have havd, men sviegersønnen Peder Smed beholdt det og løb til den meget høye priis 622 rdlr. Ieg kiøbte engen Nør Reispold for 866 mk. 11 sk. foruden de mange bekostninger, der følger med auctionen. Mikkelsen beholdt agerlykken, der ligger til sin og kostede 433 mk. 5 sk. Ieg var glad til min part, da ieg nu er frie for bryderier og har ved Reispold nu en smuk samlet eiendom. Engen kunde vi disuden behøve og behøver herefter vel ey at leie mere. ---

28/1 1835. --- Kongen fyldte i dag sit 67'de aar, som Gud vilde velsigne og lade leve længe. Besøgte Mammelukke Lorenzen, hos hvem min broder vilde have nogen oplysninger vores fattighuus angaaende.

29/1 1835. — — Vi vare i dag i Bredebroe. Som i gamle dage morede os broder Hans med sine fortællinger og vi kom først hjem kl. 1½, hvor vi hørte, at Wilhelm er kommen hjem fra Hamburg.

31/1 1835. — — Broder Hans tog bort, som ved sin nærværelse har glædet unge og gamle og er endnu munter og ungdommelig. Maatte vi endnu ofte have den glæde at see ham hos os. Maatte vi søskende endnu ofte kunde glæde os vores tilværelse med hinanden og vores udmærket lykkelige stilling. Og maatte han endnu længe kunde virke til gavn for sin familie og for det almindelige. Maatte den ualmindelige forstand, Herren har begavet ham med, endnu længe virke til gavn ogsaa for staten. Thi ved at være bleven valgt til medlem af vore stænder har han ogsaa for det almindelige faaet en udvidet virkekreds, hvor han som i alt sikker vil udmærke sig ogsaa her.

Ianuar var saare bequem, kuns i samme et par dage lidt frost, ingen snee og heller ingen regn. Dette er nu det 3'die aar vi ingen vinter har.

3/2 1835. — — Brev fra Emanuel & Søn i Hbg. med ubehagelig efterretning ulden angaaende, da skibet, de sidste 17 sækker er sendt med, har giordt haverie og endnu ey er kommen til stede. Her var i dag folketælling for Tønder amt og hertugdømmene.

9/2 1835. — — Wilhelm tog til Tønder og Møgeltønder, hvor han bortuskede den arrige gule hest, Evert havde narret os med og fik en brun igien, hvor han gav i bytte 37 rdlr.

Peter Iacobsen Schwanstrup døde denne natt. Han var falden i en grøvt ved Riber Landevey forrige torsdag aften, blev funden der næsten død, dog kom han til live igien og leed meget. Han var en god mand og bliir almindelig beklaget.

10/2 1835. — — Indtog anden 3'die deel af vores hisse. — — Der blev omkiort 11 gode læs.

14/2 1835. — — Fulgte Peter Iacobsen til sin grav, der i dag blev iordet og havde et talrig følge. — —

16/2 1835. — — Brev fra Hans Wulff. Optoge i dag vores gamle vareforraad. — —

17/2 1835. — — Tog til Bau med min lille vogn, Wilhelm og Ferdinand med vor gamle Andreasberger vogn til Flensburg.

18/2 1835. — — Hammerich ankom med vore smukke nye vogne kl. 11. Vi har nu nye og gode, stærke, smukke vogne for gamle opslidte, der kuns havde liden værdi, og ieg har vist giort et fordeelagtig bytte. Gav til med et kudske sæde, som var bleven glemt i Schlesvig 93 rdlr, for min stoel at lakere og betrække 20 mk., baglæderet at forstørre 4 mk. Vi har nu stadsvogne for vor levetiid. — — Kiorte over Gerrebek til Bredevad,

men her er til deels fatale huulveye, og denne vey tager ieg ikke mere med en viesporret vogn.

19/2 1835. So. Smukt veyr morgenen, men siden begyndte det at regne og vedblev, til vi kom hiem. En lykke vinden bar med, dog blev vore smukke vogne noget vaade. Der var hiemme glæde over de smukke vogne, og vores gode moder var hiertelig glad til nu at have selv en vogn.

20/2 1835. --- Eftermiddagen et lille besøg af grev Sponnek, som er her til session i disse dage. ---

23/2 1835. --- Det lader nu til, at regntiden vil komme. Fik en rende giort og lagd over grøvten til Reispold enge.

24/2 1835. --- Optog den nye vareforraad af fulde stykker.

25/2 1835. --- Andres hiem, hentede et læs havre fra Seiersleff, 8 tdr. og medbragde mit festebrev over Hølkier.

26/2 1835. Sv. Vind og regn, siden storm, der sikker giver høy flod. Gud bevare digerne i mærsken. Optog resten af vore kniplinger.

28/2 1835. --- Ogsaa febr. bragde os ingen vinter, men i sidste halve deel megen storm og rusk, hvorved den tørstige iord blev dog noget quæget og vore enge for størstedeelen kom til at staa blanke.

1/3 1835. --- Optog resten af vore knipl. samt vores traadforraad, hvilket var sidste act og kniplingshandelen gaar nu ikke mere for min, men for Hochbergs regning. Den algode give ham lykke og at han maatte virke saa hældig som sin fader hidtil og at samme velsignelse maatte følge sine idrætter.

2/3 1835. --- Lod 2'de af vore stude gaae. Først i dag blev møddingens første laug færdig.

4/3 1835. --- Beskiettede mig med Hochbergs anliggender, der i morgen agter at antræde sin reise. Havde atter den fornøjelse, at min vare balance faldt godt og rigtig ud.

5/3 1835. --- Vores gode Hochberg forlod os denne formiddag og antraadte sin lange reise, glad og frimodig antraadte han sin tour. Mand kunde rett kiendelig varetage, hvor kier det var ham nu selvstændig at kunde optræde, at kunne virke til gavn for sig og sine medmennisker, hvor kiert det var ham at være frie og uafhængig, thi ieg træder nu tilbage og overgiver ham gandske kniplingshandelen, imod at han forrenter capitalen, som rettfærdighed imod sine sødskende fordrer. Gid nu den lykke maatte følge ham, hvilken sin fader i 43 aar havde at glæde sig til og gid saa fast en sundhed maatte vorde sin hældige lod, hvilken ieg i saa lang en række af aar havde at glæde mig til. Han gaar da en bliid fremtid i møde og vil, som ieg, med tak til forsynet velsigne sin stand og virkekreds. Besielet er han af en god vilie, og det vil vist ikke være sin skyld, hvis det

ey skulde lykkes ham saa godt, som det har lykkedes mig og som vore hiertelige ønsker fordrer.

Hvor forskiellig er ellers sin begynd mod fordums min, han i en alder af 23 aar, ieg neppe 18, han udrustet med saa mange kundskaber, saa megen aanddannelse, ieg var ikke engang sproget mægtig og havde intet videre end en god villie; han kand sætte sig paa sin stolte ganger, ieg maatte tage sækken paa ryggen og marschere til fods; ieg var i fremmede land forladt og fremmed, hvor ieg kom, han venlig modtagen og hiemme, hvor han kommer; han har en værd af 12000 rdlr. at virke med, ieg 200. Lovet være Gud, at sin stilling er saa ulige blidere og lovet være ham, at ieg kand overgive mine ting i min søns hænder, der har og fortjener min fuldeste tillid. Med vemodighed og rørt hierte tager ieg i øvrigt afskeed fra en bane, der bragde mig saa megen hæld og lykke og var mig saa kier og dyrebar.

7/3 1835. --- Wilhelm tog denne middag bort til Iylland. Ferdinand i Lyg. Closter at undskylde, vi i gaar ey kom til barsel hos Gadolin, hvortil vi vare indbudne og hvor der var stoer selskab og megen stads, men veyret var io saa daarlig og lysten ey stoer, thi vort rige er ikke af denne verden. Vi befinde os bedst i vores stille huuslige kreds. ---

8/3 1835. --- Vare aftenen og eftermiddagen tillige med herredsfogdens til giest hos Anders Winthers. Stakkels Kiesten faldt ned i aftes paa gulven, forsløg sig laaret og ligger til sengs uden at kunde vrie og vende sig. Hvor mange gienvordigheder har hun at kiempe med; mand kand rett sige, at hun er korsdrager for familien, gid hun dog maatte blive før igien. Hvor er hun ellers lykkelig med Anthon, hvad hun gjorde imod ham i sin svage tiid, det giengielder han hende rigelig.

9/3 1835. --- Søster Kiesten daarlig. ---

11/3 1835. --- Søster Kiesten sov bedre denne nat og befinder sig lidt bedre i dag.

12/3 1835. --- Giorde en tour til Moesen og Reispold og kom fast giennemvaad hiem.

13/3 1835. --- Iens Ludvig kom i dag at sætte torn ved nørre ende af Toften. Brev fra Hochberg, der i Flensburg havde ladet sig en tand udtrække og siden den tiid havde tandpinen forladt ham, hvortil vi inderlig glædede os.

15/3 1835. --- Vilde have været til Tønder, men Lotte blev i gaar hialt paa den venstre forfod, og ieg befandt mig ikke vel, havde lidt feber og ondt i halsen og maatte saa lade reisen fare.

16/3 1835. --- Sov denne nat godt, halsen blev bedre, men disvære flyttede det ned i ryggen, som maaske kand blive langvarrig og passer ilde for min iydske reise.

17/3 1835. --- Ved i aftes at bruge varm rugmehl og denne morgen at smøre med tyk kampfer blev min ryg bedre og var aftenen gandske helbredet. Uventet besøg af Andr. Wulff fra Hiortlund samt svoger, der vilde til Kloster marked med hæster.

18/3 1835. --- Andres begyndte at pløye, de andre renser disse dage den mellemste ager i Toften, der har saa megen qvæg.

19/3 1835. --- Var i dag i Tønder. En sæk uld, som ligger her --- sendes --- til Sommer i Altona, angivelse 305 pd. brutto.

20/3 1835. --- Med driveren et par ord til Weber om noget frøe --- med vore 2'de bedste stude. --- Michel Høyriing bragde 8 t. havre sort til sæd.

21/3 1835. --- Begav mig ledsaget af Ferdinand paa veyen til Nebbel Mølle. ---

22/3 1835. [Haderslev] --- Bestilte hos Bonkert et kiøretø, som skal koste 18 rdlr. hvorimod han tager det gamle for 5 rdlr. I Colding afgav ieg hos Madsen med adresse til H. C. Bank i Besslund 7 nye strømpesække og 11 gamle uldsække. Ankom 5½ til Nebbel Mølle, hvor vi fandt alting vel, min broder rask og levende, og han bærer sielden godt sine 70 aar.

23/3 1835. --- Ferdinand gatter sig med Tofte og deres musicalske underholdning.

24/3 1835. --- Reiste med min broder til Weile, hvor vi besaa en deel af Lassens oldsager, der har en betydelig samling af mer og mindre kostbare og sieldne ting, steen, bronze, guld og sølv, samt konckylier.

25/3 1835. --- Var ved søerne, der nu og siden den 15. ere understøvede og bliver det til april maanedes ende. De unge gjorde eftermiddagen en tour til Kongeaaen.

26/3 1835. --- Giorde i dag en tour til Egtved, hvor alting stod godt til og hvor ogsaa Nicolay forbedrer og forskiønner sin lille eiendom og har et godt og nærsomt sted.

28/3 1835. --- I dag 41 aar bleve min broder og hans gode kone ægteviiede. Ferdinand og Tofte havde i ald stilhed faaet et lille transparent tilveyebragd, hvilket med passende music fornøvede og rørte min broder og hans kone. De unge sang og dandsede lidt og hver fornøvede sig paa sin maade.

29/3 1835. --- Eftermiddagen gjorde min broder og ieg en lille tour til Hisselballe, kammerraad Kier. De unge blev hiemme, hvilket meest var deres ønske tilsigende.

30/3 1835. --- Forlod endelig Nebbel Mølle, hvor vi tilbragde nogle rett glade, muntre dage og reiste over Hadersleff til Befftøft. --- Min Lotte endnu lam og ieg frygter, den kommer sig aldrig meer.

31/3 1835. --- Iorden er nu meget tør. Kl. 2 kom vi hiem, hvor alting var vel. Forefandt brev fra vores gode Hochberg, der Gud skee lov befinder sig vel samt fra Møller & Iuel og Emanuel & Søn med den gode efterretning, at ulden i Rouen er anbragt til samme priis som forrige aar. Vi slipper nu allevegne uden tab og have haab om atter at kunde virke i denne artikel dette aar.

Marts maaned var bequem, og vi havde i samme en halv snees skønne dage. Keyser Frantzes død gjør denne maaned politisk tænkelig, men for os danske endnu meere en petition af Kiøbenhavns og Siellands første mænd af alle classer angaaende trykkefrihed, hvorved en forordning, som berøvede os denne ypperlige frihed og allerede var under pressen blev tilbageholdt. Ministeren Stemann har ved denne leilighed gjort sig meget forhadet, og ogsaa kongen har tabt af folkets tilliid og agtelse, hvilket ret meget er at beklage og sikker forvolder ham mangan kummerfuld, ængstlig tiime.

1/4 1835. --- Eftermiddagen begyndte vi at kiøre vores iordmødding til Moesen og fik ved hielp af Iens Hansen 11 læs udkiort.

2/4 1835. --- Kiorte i dag 20 læs giødeiord. Aftenen temmelig stærk lyn i so.

3/4 1835. No. Regn den gandske dag fra morgenen tidlig til aftenmørk, en deilig væde for iorden, især gavnlig for engene, men vores giødekiørsel blev derved forhindret og fik blot 2 læs nedkiort. ---

4/4 1835. --- Kiorte 13 læs giødeiord fra Brede, 17 læs aske fra Bredebroe.

5/4 1835. --- Storcken lod sig i gaar see og frøerne høre. Dagen godt veyr, men luften var kold. Børnene bleve i dag konfirmerede og vores gode pastor Lautrup forrettede sit kald med ungdommelig kraft. Hvor glad er hands menighed, især vi, til det haab endnu længe at see denne værdige mand virke til velsignelse for unge og gamle. Havde vores dreng Hans i Tønder med breve. ---

6/4 1835. --- Iens Ludvig kom i dag, anlagde vores iordmødding og begyndte at sætte hegn for haugen til nær. Andres pløvede i Kogen.

7/4 1835. --- I Kiilen i Kogen blev saaet 18 skpr. havre. 2 læs iord og aske i Mosen, ialt 65 læs. Havde travelt i dag med vores diige.

8/4 1835. --- Digen blev færdig og beplantet med torn, som Ferdinand hentede i gaar i Møgeltønder - priis 2 mk. a 100. Andr. pløvede paa Lanum. ---

9/4 1835. --- Fik udievnet i Toften, spargelbede dannede. Andres pløvede i Lanum, siden i Kirkombye.

10/4 1835. --- Fik vores rundel gravet, men kunde, da det var saa

vindig, hverken faae frø eller havre saaet. Andr. pløvede derfor bygstoppen i Kogen. Havde den glæde at modtage et rett lang brev fra den kiere Hochberg, der bruger sin tiid vel, antager sig handelen med iver og befinder sig munter sund og vel. — —

11/4 1835. — — — Saaede i den runde plads 3 pund rug, som var lidt nok. Der blev gravet til bede, men som vi ey kunde faa saaet, da det blæste for meget. Andr. blev færdig med pløyningen i Kogen, nu er kuns Giold tilbage.

12/4 1835. — — — Fik morgenen 9 bede med havefrøe besaaed.

13/4 1835. — — — Iens Ludvig og H. Lausten gravede i Toften 20 skar. 12 læs giøde blev paakiort den mellemste ager, der heel igiennem er rensed for quæg. Andreas saaede i de 4're nør agerender i Lanum 14 skpr. havre, i Kogen i de 4're s. agre 18 skpr., i 2'de agre i Kirkombye 4/8 skpr.

14/4 1835. — — — 3 karle gravede i Toften 33 skar. Iens Ludvig og Ferdinand satte markblomster omkring rundingen. Andr. harvede færdig paa Lanum og i Kirkombye, pløvede eftermiddagen i Giold.

15/4 1835. — — — Var til tinge og underskrev contracten over den kiøbte Nør Reispold, maatte atter betale 11 rdlr. 5 sk., forhen 9 rdlr. 24 sk. Denne eng koster mig nu 928 mk. 8 sk., men er dog ey for dyr. Førrige gang den blev solgt, kostede den 1000 mk. foruden de mange kostninger. Andr. saaede 14 skpr. havre i Giold, 7 skpr. byg og havre i Toftens mellemste ager. Vor havresæd er nu beskikket og vi har saaet foruden Toften 8 tdr. 4 skpr. Lagde lidt kartofler i Toften. — — — Ieg og flere interessenter af Brede Kier enge underskreve en protestation imod fiskerie forpagtningen, for saavidt aeen støder til vore enge, men der indfandt sig ingen liebhavere. Anders Winther har original skiøde over disse fra Trøypborg *uden nogen forbehold* solgte eiendomme. Tog middagen bort og reiste til Tønder — — — over Klixbøll til Chr. A. Kog. Contraherede med den saakaldte røgmand Velleius fra Kiøbenhavn at anlægge os en spare arm- eller kogeanstalt.

16/4 1835. — — — Til Bombøl, Høyer og hiem. — — — Vore sidste stude ere solgte for 52 rdlr. og vores moder profiterer i aar.

17/4 1835. — — — Besøg af Nic. Wulff.

18/4 1835. S. Morgenen var iorden bedækket med et godt laug snee og vi har en hviid paaske. Vinden løb dagen til nv., eftermiddagen snee, havl, regn og kulde, en iammer for de arme kreature, der i hobe tal gaar ude.

Paaske Fest. S. 19/4 1835. Nv. Nattefrost. Morgenen iorden belagd med snee. Dagen havl og sneilinger og en vinterkulde. Hvor var det saa ulige skjønnere ved iuletiid. Vi har en saare ubliid paaske, saa silde den og falder og kakkelovnen er en rett kier. — — —

20/4 1835. — — — Nicolay tog bort, som vi denne gang fornøiede os til. Vi ledsagede ham til Drenghsted, hvor vi besøgte Niels Aabling, hvilket vi saa længe havde lovet, og ieg glædede mig til at have holdt familien i den skønne besid og at kunde se frugter af min gode gierning.

21/4 1835. — — — Der blev noget gravet i over enden af Toften og saet timotheus græs. Iens Ludvig og Ferdinand satte engelst græs ved staket. Andres pløiede i Kierfenne. Lagde i Toften 13 rader kartofler. — — —

22/4 1835. — — — Var eftermiddagen i L. Closter. Begyndte i dag at kiøre sand i pilegrøvterne i Kogen, 71 læs og overiord 55 læs paa den nørre halvager af kartoffelland, hvilken forbedring alt i mange aar har været min plan.

23/4 1835. — — — Kiorte formiddagen 60 læs sand, eftermiddagen 56 læs, ialt 116.

24/4 1835. — — — Ordrede mine knipl. lidt. Wilhelm, som vi vare besorgede for, da han i ald den tiid, han var borte, ey har skreven, kom denne aften sund og vel hiem og har solgt sin hæst, men med sin handel er det gaaen ham daarlig. Kiorte formiddagen 58, eftermiddagen 46 – 104 læs sand –, hvorved de 4 pilegrøvter ere opfyldte og har tagen 290 læs. 55 læs iord er desuden bleven kiort paa kartoffelageren.

25/4 1835. — — — Andr. blev færdig i Kier med pløyningen. I.L. gartnede, H.L. saaede lidt thimethus græs i det lave, hvor der er kiort iord og aske paa og ryddede steen og sprækker af. — — — 2 nye spargelbede blev anlagd.

(Iens Wulff påbegynder 26. april 1835 en kort rejse, der går over Bov, Flensborg, Ekernfærde, Kiel og Neumünster til Altona, hvor han ankommer den 29. april. Han er i de følgende dage ivrigt optaget af forretninger, han forbereder bl.a. forårets uldkampagne og ordrede et par mindre forsendelser af kniplinger til Mexiko og St. Thomas. Hans samlede månedsoversigt for april lyder således:)

30/4 1835. — — — Den herskende vind var nv.no. og altsaa luften skarp og kold, især paaskedagene havde vi vinter, frost og snee. Dog undgik vi ved dette den skarpe, udtørrende ostpassat. Luften var for det meste bedækket, af og til havde vi en quægende regn. Afgrøden viste sig lovende og sæden blev deilig lagd.

6/5 1835. — — — Tog bort kl. 12½ fra Altona og var kl. 8 i Nienbrock. I Langenfelde gjorde den fatale og almindelig forhadte controleur Hiersing sig ald muelig møye for at finde noget toldbar i min vogn og hans adfærd var meget fornærmende, men ald hans møye var umsonst, og med forbittret sind og inderlig ærger maatte han lade mig ubehindret fare. Hvor forhadt gjør sig dog slige mennisker hos publikum. En nye ærgrelse ventede mig i Elmshorn. Den nedrige Hinrich Wulff har giækket os med

de huder, han i efteraaret tog i bestilling og har ey indfundet sig i Brede efter aftale og bestemmelse, hvilket er os til betydelig tab og mig fattes nu denne capital ved uldindkiøbningen. Hvor gjør mand dog saa mange ubehagelige erfaringer i verden, hvor forbittres een derved livet. Gukmanden lod sig høre, samt nattergalen.

8/5 1835. --- Tog til Husum, hvor ieg til Peter Iensen afgav 200 rdlr. og gav opdrag at kiøbe 10000 pd. uld, højest priis 14 sk. beste uld. Derfra til Chr. Alb. Kog, hvor ieg først ankom kl. 9½. Endnu ingen uldmænd i landet. ---

9/5 1835. --- Afgav til I. Jacobsen 500 rdlr., til Bombøll, hvor ieg aflagde 500 rdlr. og studepengene 88 mk. 10 sk. Ankom kl. 7½ til mit kiere hiem, hvor ieg fandt Hochberg hiemkommen og ham og alle vel. --- Der er udkjort til byg i Kierfennen 69 læs giøde og saaed 19 skpr., i de 3 agre i Kogen 35 læs, ialt 120 læs.

11/5 1835. --- I dag maatte vi lade 12 stk. af vor besætning gaae til Seiersleff, som er rett tidlig, men godt at vi har holdt saa længe. Andres pløiede i Kogen. ---

12/5 1835. Sv.v. Morgenen regn, vindig og kold luft, 8 a 11°. Vore stakkels creature, der kom til Seiersleff i gaar har truffen det ilde og lide vist meget. --- Vi vilde have været afsted i dag til mærsken, men begav det, da veyret var saa daarlig og der heller intet kand være forsømt derved. Betalte min gode Mine hendes studeavance 12 rdlr. 14 sk.

13/5 1835. --- Reiste med Ferdinand over Tønder til Chr. Albr. Kog, Hochberg tog til Bombøll. Bet. tolden af den til Amsterdam sendte sæk uld 9 rbdlr. 42 sk. med 5 spec. Kiøbte i Klixbøll 29 (!) pd uld a 12 sk., første begynd med vores indkiøb. Gud give gode følger. Forefandt Iuhl, der kort for vores ankomst var indtroffen hos Jacobsen. - Schwedler skal denne morgen have kiøbt fleere parthier her, men dulgt priis.

14/5 1835. --- Kiorte med Iuhl til Bombøll. Her i egnen gaar faarene endnu i deres uld og intet er kiøbt. Ferdinand og Jacobsen gjorde en tour til Langtoft, Boesbøll, Klixbøll, Niebøll etc. og kiøbte circa 1000 pd. a 12-13-14 sk. Afgav i Bombøll 300 rdlr. spec.

15/5 1835. Nv. Vinterkold luft. Grøden faar harme og de stakkels creature, især nøgne faar lide meget. --- Eftermiddagen gjorde vore folk en tour sønder paa og kiøbte circa 300 pd. 14 a 15 sk. Schnitger i Bredsted var her, en meget ferm, oprigtig mand.

16/5 1835. --- Vore folk kiøbte i nærheden lidt. Iuhl med Jacobsen og Ferdinand vare hos Tücksen, men som de ey kunde blive enige med og lode fare. Toge til Bombøll og Høyer, hvor ieg forefandt Wilhelm. --- Med skipper Fischer blev skibet til Sommer 198 hude og 4 s.

kalveskind angiven 134 stk. Kom hjem kl. 7, hvor vi fandt alle og alting vel. Saaedes der i de 3 agre i Kogen – skpr. byg, ialt bygsæd – . – – –

17/5 1835. – – – Expreſse bud med brev fra Ferdinand. 2 nye kiøbere have indfunden ſig og nu blir det galt, maatte derfor afſted til kogen, hvor vi først ankom kl. 12 om natten. Wilhelm, ſom i morgen reiser til Iylland var i Tønder med børnene og bragde breve fra – – – Sommer med den ubehagelige efterretning, at Pernamb. handsker og knipl. er kommen tilbage med bmk. 66 10 sk. koſtninger. – – – Vore folk havde denne aften bragt et godt læs uld med hjem.

18/5 1835. – – – Tog til Huſum. C. Buckop kom først hertil i dag og kommer for ſildig, mange uldkjøbere og ſtor allarm, der paa engang ſidſte løverdag eller forgaars brød ud. Pet. Ienſen har diſværre forſømd ſig og ey taget den beleilige tiid var. Iſtæden for 10000 pd., ſom han læt kunde have, havde han blot faaet 2000 pd. Kiøbte aftenen en ſmuk parthie ſlagteruld, 400 pd. a 16 sk.

19/5 1835. – – – Traf ſammen med Genz, firma Genz & Schultz fra Hbg. af hvilken ieg fik gavnlige meddelinger i henſeende af de franſke ordrer og priiſer. Vores uld lader til at finde biefald i Frankrige, og faſt alt, hvad fabrikanterne ey bruge, er beſtemt for Frankrige. Ienſen kiøbte endnu 90 pd. a 14 sk. og 1 rbdlr. Tog bort fra Huſum, hvor ieg afgav 40 rdlr. till Ienſen kl. – og ankom kl. 7 til vort ſtandquarter. Her fandt ieg Hochberg, der i gaar har kiøbt hen til 6000 pd. a 16–16½ sk. Ogsaa Ferdinand og Iacobsen har kiøbt en deel, og vi ere nu dækkede efter ſom priiſerne ere. Der kommer hvert aar en ſkrupel tiid, men ved enden faar vi dog alletiiders uld nok, og det er og bliver alletiiders det klogeſte at lade ſig tiid og ey forhæſte ſig. – – –

20/5 1835. – – – Ordne mine papierer og bøger. Eftermiddagen toge vi til Bombøll. Her i egnen bliir det nu ogsaa galt og priiſen ſtiger.

21/5 1835. – – – Tog til Tønder, hvor ieg modtog brev fra Sommer og Elmenhorſt Gebrüder med proſoſition af en stærk uldcommiſſion, men ſom io ey kand effectuereſ. – – – Skrev til min gode, kiere Mine, ſom ieg ey perſonlig kunde lykøſne til hendes fødselsdag. Hun fyldte i dag hendes 45'de aar. Sendte hende 8 alen fiin merino, kiøbt af Radoor a 46 sk. alen. Toge tilbage til Chr. Albr. Kog.

22/5 1835. – – – Til Bombøll, hvor Hochberg ey var hiemme, men har kiøbt temmelig megen uld. For Iuhl og mig er der nu ikke meget at udrette mere, vi toge derfor til Brede.

24/5 1835. – – – Beſøg af David fra Kiøbenhavn.

25/5 1835. – – – Iuhl tog til O. Linnet, ſkrev til Wilhelm, adreſſe Alrune i Holſtebroe. Var eftermiddagen en tour i marken. Ved Reispold er grøvten

bleven sat fra bund af med sadder – til den vestre siide og som for os og Peter Jacobsen har taget 8 dages tiid bort, men nu er det gjort til gavns og vil haabentlig kunde holde sig længe. – Næste aar den anden siide. Alting stod ellers vel til og den faldne regn virker velgiørende. – – –

26/5 1835. – – – Anmeldte I.N.Soltau og P.Petersen i Flensburg at udbetale mit tilgodehavende til Mikkelsen, som i morgen reiser til Flensburg med sin søn, som der kommer i lære hos kiøbmand Vogel. – – –

27/5 1835. – – – Tog med Iuhl til Bombøll, hvor Hochberg kiøber rask ind.

29/5 1835. – – – Iuhl tog bort kl. 8.

30/5 1835. N.no. Megen vind, fast storm og megen kulde, derved regnedet det fast den gandske dag og det var elendig reiseveyr. Derfor tog ieg først bort kl. 2 eftermiddagen, Hochberg lidt før til C.A. Kog, hvorfra han med Ferdinand reiser i morgen til Husum for at undersøge den kiøbte uld og bringe Peter Iensen 3000 mk. til sine indkiøb. Vi faar en stoer parthie uld sammen dette aar. Gud give det maatte være os til gavn. – – – Vores gode moder befinder sig ikke vel og lider i en 8'te dages tiid af sting og brøstkrampe, som hun hidtil har dulgt for mig. Dog er hun noget paa bedring, og ieg haaber, hun snart vil blive i stand igien, hendes stærke natur vinde seier og dette give Gud.

31/5 1835. – – – Maanedens sidste dag var skiøn, skiønt den ellers for største delen var ufrugtbar, kold og haard. Alting staar derfor og tilbage. Græs er der lidt af, sommerkornet kommer ingensteds saavel som haugvæxter og træerne staae ved maanedens ende bladløse, dog kand alting blive godt, faar vi kuns varme. – – –

2/6 1835. – – – Satte eftermiddagen nogle kaalplanter. Andres pløede til boghvede. Hans Andersen kiøbte os et par stude, 2½ aar gammel for 18 rdlr. 20 sk., en elendig priis for sælgeren. De bleve kiøbte i Borrig af Hans Laustens enke.

3/6 1835. No.so. Deilig stille, mild og varm veyr, en ypperlig frugtbar tiid har vi nu paa en gang og alting voxer nu ogsaa synligen. Var i dag i Tønder. – – – Andrees saeede 5 skpr. boghvede i Lanum. Satte grøn- og hvidkaalsplanter i Toften.

4/6 1835. 0., 19° varme og et deilig, frugtbar veyr. Var en tour i marken, fandt ved aen vandet meget høy. Kløehale stod blank og fast samtlige enge ved aen under vand. A. pløede til boghvede, Wallenberg, 2½ skp. H. Lausten gravede flau.

5/6 1835. – – – Tog til Hoyer og Bombøll, hvor ulden nu er stoppet – – –. Herfra til Chr. Albr. Kog, hvor mand og for det meste er færdig. Her er kiøbt 15195 pd. og vi faar en deilig parthie tilsammen, og eftersom

priisen paa uld nu er billig indkiøbt, saa der er forhaabning til, at vi har gjort en god handel, naar priisen holder sig. Vi har her 32 sække. I xx er det sorte uld for Emanuel.

6/6 1835. --- Giorde afregning med Jacobsen og ere vi her paa skibningen nær færdig. For 4 faar 20 mk., som ere bragde til Seiersleff. Til Bombøll, hvor ieg afgav 730 mk og til vort venlige hjem, hvor vi ankom kl. 10. Og det var en stor glæde for børnene og deres moder at være forenet igien og at kunde forleve den skønne pindsetid sammen i vor venlige omgivelse. ---

S. 7/6 1835. Pindsefest. O.no., 22° varme og sommeren er kommen paa en gang. ---

8/6 1835. O. 23° varme. --- Giorde første gang brug af vores nye kane og satte over til Reispold, hvor der blev et telt opslaaet, og her drak viaffe, 12 m. stærk, thi kuns gamle Andrees blev hiemme og vogtede huus. Aftenen blev der musiceret i haugen, og det var en glædsensdag for unge og gamle. Var en tour til Brede Kier og Roy, sidste især deilig. Byggen i Kierfenne staar ypperlig.

9/6 1835. --- Vore karle fyldte ledet og kiorte iord paa Reispold.

10/6 1835. --- Røgmanden med sine folk kom denne morgen for at anlægge den nye koegeanstalt. Min gode, kiere søster Grethe er meget daarlig og ieg begynder at frygte. Gud ophold os hende. Tog til Haderslev.

11/6 1835. O.no.s.sv. Trykkende hede, og det er besværligt at reise – ikke rart for mine smaa brune. Tog til Nebbel Mølle, hvor ieg fandt alt vel.

12/6 1835. --- Tog til Egtved, hvor Wilhelm hen til aften ankom og tilbage igien. Var lidt i marken og fornøiede mig især til min broders deilige rug. Fast alt staar paa hans mark deilig og lovende, undtagen søen, som skal være meget ringe.

13/6 1835. --- Til Wilhelm 11615 mk. --- Reiste til Iels i 4're t.

14/6 1835. --- Tog over O. Linnet i 6 t. til Rost, derfra i 3½ t. til Brede. Fandt min gode søster Grethe meget svag, har med fare brækket og tør nok ey oftere vove denne cour – dog befinder hun sig Gud skee lov lidt bedre og der er haab til, at hun kommer sig igien. --- Fandt vores nye kaageanstalt færdig og til vores tilfredshed. Den er kostbar, men saare bequem og gavnlige, tillige er den io næsten uforgiengelig, saa ikke allene for os, men for vore børn og efterkommere har vi gjort denne bekostning, der kand gavne langt hen i tiden, thi alt er massiv og af støbt iern.

15/6 1835. --- Var i Hoyer og expederede Niss Thomsen fra Syderhoe, som har ladet i skibet Cicilia 36 sækker uld, hvilke angav br. 9540 pd., værdi 4000 rbdlr., netto 9063 pd. Bet. ham forskud i fragt 10 rdlr. faar endnu 40 rdlr. --- Breve fra --- samt fra Hochberg, hvilken tillige har befragtet Anthony Schrøder.

17/6 1835. --- Eftermiddagen en ypperlig frugtbar regn, der vedholdt flere tiimer og iust kom til rette tid for at erholde og quæge alle vexter. Min kone benyttede sig af denne beleilige tid og omplantede mange sommerblomster samt gurker og plantede runkelroer i Toften. ---

18/6 1835. --- Ferdinand kom hjem fra Husum, hvor de intet uld have solgt, og de mærker, at det er lettere at købe end at sælge.

19/6 1835. --- Skade at Niss Thomsen ey er kommen over, nu kand det maaske vare længe nok, da aqua --- tions tiden er der, hvor uveyr pleier at indfinde sig. ---

20/6 1835. --- Var i Høyer at expedere Ant.S.Schrøder, som har 29 sækker, hvoraf 2'de paa dækket. Angivelsen omtrent som forrige aar, brutto 8100, net. 7695, værdie 3200 rbdlr. Til Schrøder 5 rdlr. paa Radoor. Artig nok, at vor uld iust passede at belade begge skibe, og at der intet blev tilovers. Vore folk begyndte høehøsten med at hugge i Bordesholm, som er meget godt groet, men veyrliget tegner sig kuns daarlig at faa det tør. Hochberg kom denne aften sund og vel hjem. Alting er nu beendt og vores samtlige uld, ialt 34000 pd. skibet. Gid nu alt var vel tilstæde og vel anbragd.

21/6 1835. --- Brev fra skipper H.Andresen, der er anløben Ballum istæden for Høyer, hvilket er mig rett fatal.

22/6 1835. --- Fik denne aften vore ting med H.Andresen: 1 anker vin, 1 ?, 12 s. caffè lykkelig i huus ved L. Mærsk. Giorde afregning med Vellejus og koster os vores kaage- og stege anstalt 319 mk. 10 sk., hvilken capital dog vist er velanbragd, da indretningen er saa fuldstændig og haabentlig vil kunde spare os megen brænde.

23/6 1835. --- Var i L. Closter med tante Grethe, som doctoren ey vilde give lov at reise med til Iylland. --- Andres hentede 1 læs tørv fra A.Wind.

24/6 1835. --- Var i Tønder ledsaget af søster Grethe for at hente penge og modtog af Radoor 4500 mk., Nagel 1000 mk. Vore folk reve høe i Bordesholm og fik godt høe. Formiddagen blev Roy huggen, som er stærk groet.

25/6 1835. --- Vore folk sloge denne eftermiddag i Molholm. Reiste til Bevtoft.

26/6 1835. --- Tog til Hadersleff, hvor ieg meget uventet forefandt

Wilhelm med det saare ubehagelige budskab, at kieltringen Ryegaard, misundelig over vores uldindkiøb har formaaet byefogden til at forbyde os handelen og ligge beslag paa ulden samt behandlet Wilhelm saare impertinent. Denne efterretning kom saa uventet og gjorde mig megen arre og harme, dog haaber ieg ikke, de slette maal, mand tragter efter, vil opnaaes og glæder mig til ey at staae ene, men kand vente hielp og biestand. – – – Tog til Nebbel Mølle, hvor alting var vel. Stakkels Wilhelm og sin stakkels hest maatte af sted ved sengetiid, og han agter at reise natten igiennem for i morgen aften at være i Holstebro. Hvor gjør os dog dette ubehagelige forfald saa megen fortred, bekostning og tidsspilde, hvilket alt saa læt kunde have været forebyggt, men dette er nu for silde.

27/6 1835. – – – Temmelig stærk regn – – – regnen her ey godt, da det (er) syvsover dagen. Var med min broder i Colding, hvor vi raadførte os med herredsfoged Oxholm. Fik af Bork en fuldmagt for W. at kiøbe for ham 30–40 skr. uld. Tog herfra til Hvidsminde og raadsloge med konsul Greper, som i morgen tager med os til Holstebro. Ieg vil faae svære omkostninger af denne historie.

28/6 1835. – – – Gräper indfandt sig efter bestemmelse kl. 6. Kl. 7 toge vi bort til Weile, hvorhen mine hopper i gaar vare sendte. Her blev der atter konsuleret og siden toge vi i 9 t. til Remmer, 8 m. Lidt regn.

29/6 1835. Sv.nv. Smukt og godt veyr, men ved Holstebro er der falden svær regn, hvorhen vi toge med spendt sind og fandt Wilhelm Nissen beskieftiget med at pakke ulden og ellers gaar alt sin roelige gang.

30/6 1835. – – – Havde det ubehagelige at 9 sk.affe, hvilke vare sendte forkeert, bleve ved politiet borttagen, og denne ulykkelige hændelse forværrer vores stilling meget, thi nu komplicerer sig saa meget. Dog var det en lykke, at Høy Husted indfandt sig her, der reclamerede den borttagne affe og paatog sig forseelsen. Vi udgave i dag 1500 rdlr.

Juni var i det hele en herlig, frugtbar maaned – temmelig megen regn og temmelig megen varme, dog ogsaa et par nætter riimfrost. For den begyndte høehøst var veyerligget ikke gunstig og mand befrygter en vanskelig høst.

1/7 1835. Sv. Temmelig megen regn og et daarlig veyr for markenet. Der kom i dag ikke megen uld, dog var dette os ligegyldig, da vi nu har uld nok og ingen penge skal blive os tilovers. Uventet kom ogsaa Sandberg og Lemand Mersch fra Schads hertil, hvorved prisen holdt sig paa 12 a 12½ sk. Gräpert var i dag vaktende og ubestemt, og vi vare derover meget urolig og ilde tilmode. Give Gud i morgen et godt udfald.

2/7 1835. – – – Gräpert, Wilhelm og ieg vare i dag hos byefogden, der lader til at være en godmodig mand og har ladet sig forlede og besnakke

af de misundelige købmænd. Gräperts heftighed og skienderier med fuld-
mægtigen havde snart fordervet alting og ladet tingen komme til det
yderste. Dog lykkedes det mig at bringe forstaaelse til veye igjen, og ved
at overdrage Husted i Ringkiøbing ulden faar ieg samme til forsendelse
frie. Caffen arrangerer Husted. Glade til at have denne fatale, skiendige
ting nogenlunde ordnet forlode vi Holstebro og reiste til Ringkiøbing.

3/7 1835. --- Fik med den vakre Husted det fornødne i rigtighed, der
var villig til uden nogen giengield at overtage mine ting. I byfoged Finsen,
en kier og gammel ven af min broder, fandt vi ogsaa en troe støtte. Han
snakker morgen med Nellemann og som college vil det let lykkes ham at
beendige alt. Skrev til Wilhelm med samtlige papierer, som ieg overgav
Finsen til besørgelse. Opgav at sende hertil 15 sække for Glückstadt, toge
først kl. 6½ bort og kiorte til Skiernbroe.

4/7 1835. --- Toge over Houen Mølle og Grindsteddal til Egtved, 8
miil. Da veyen var tung og daarlig, var dette for mine smaae hopper en
besværlig tour.

5/7 1835. --- Til Nebbel Mølle, hvor consul Gräbert forlod os. Han
forlangte 50 rdlr. for bemøelse og forsømmelse, hvilke ieg gjerne bevillige-
de ham og omendskiøndt han i mange henseende er en vindpose, har hans
erfaring og raadgivelse dog meget gavnedt os og er glad til, at vi fik ham
med. Nicolaj og kone besøgte os eftermiddagen.

6/7 1835. --- Var formiddagen med min broder omkring i marken og
ved søerne, hvor fast alt stod godt, og ieg erindrer mig ikke at have seet
vegetationen saa froedig som dette aar. Reiste eftermiddagen til Folding-
broe.

7/7 1835. --- Fra Foldingbroe til Brede 7 t., fandt Gud skee lov søster
Grethe, som ieg har været meget besørget for, bedre. --- Fandt i vor
lade 15 læs høe – 6 Bordesholm, 4're Røe og kuns 5 i P.I. Holm. Vore
folk sloge græs i Apt. Kier, Kløehale ligger paa skar, i Kogen er reven ⅓,
alt andet staar endnu.

8/7 1835. --- Eftermiddagen en upasselig regniling, hvorved vores
høerivning i Kløehale blev forstyrret. Opgav til forsikring i Tønder 4200
rbdlr. – 3000 effekter, 500 4 heste, 6 kiør, 700 5 vogne, 2 plouge, 2 harver
etc.

9/7 1835. --- Giold blev huggen formiddagen, Kløehale reven efter-
middagen, hvor vi fik godt høe og aftenen et læs agerhøe hiem fra Kogen.
Fornøede mig til den ypperlige Mose, hvor der er overordenlig megen
græs, ogsaa Reispold er forbedret sig meget og mand faar dette aar høe
i overflødighed.

10/7 1835. --- Traneng blev i dag hugget, som er godt groet. ---

11/7 1835. --- Vore folk reve høe i Apterp Kier og fik det deilig sanket.

12/7 1835. --- Den 10'de var at bemerke, at ieg af birkfoged Carstens i L. Closter modtog imod quittering 161 rdlr. 15 sk. for Knud Knudsen, Forballum, som denne har at affordre hos mig.

13/7 1835. --- Breve fra H. Husted og Wilhelm. Ulden er da nu friegiven, men byefogden har ladet hannem betale 10 spec. mulct, som er skammelig. Der er afsendt til Glückstadt 14 sækker. --- Vore folk kiorte høe hiem fra Kløehale og satte samme i Peter Jacobsens lade, da vi ingen plads have for ald den megen høe, vi faar. Der blev kuns 7 læs.

14/7 1835. --- Vore folk huggede med 2'de leer i Brede Kier, hvilken i aar er godt groet. Vores moder med hendes børn og pigerne reve høe i Giold. Gamle Andres Hansen fyldte i dag sit 67'de aar.

15/7 1835. --- Min gode søster var meget daarlig og ieg forlod hende med bekymret hierte. Reiste i 8 t. til Foldingbroe.

16/7 1835. Sv. Hele formiddagen regn, som passede ilde for vores uldvogne som for hærivningen i Traneng. Nic. Wulff bragde i gaar et læs uld hertil, hvilket gik af i dag til Høyer. Skrev til min Mine, hoslagd nogle hiertelige linier til min gode, trofaste søster Grethe. Afgav paa tolden i Foldingbroe 150 rdlr. crt., tillige et brev med 50 rdlr. til Wilhelm, afgiven hos Lund og tog i 4½ t. til Egtved. ---

17/7 1835. --- Tog til Nebbel Mølle. Til Nicolay 50 rdlr. Han tager til Weile og omegn for om mueligt at kiøbe 2 a 3000 pd. uld.

18/7 1835. --- Tog ledsaget af broder Hans og med sin befordring til Foldingbroe og tilbage. Et læs uld kom, men Wilhelm endnu ikke. Han har maattet tilbage fra Holstebro til Mos, hvor et læs uld er bleven tilbage, hvilket til deels i forskud er betalt. Vi kiørte over Estrup, hvor ieg ikke var i mange aar og som seer meget øde og forreven ud. Hvor gandske anderledes var det her i min ungdomstiid. ---

19/7 1835. So.s.sv. Meget varme og det er en deilig tiid. Skiøndt glasset var falden og flieserne ved kakkellovnen i Nebbel Mølle svedte, saa blev veyret dog godt. Gid det endnu maatte holde sig i et par dage, at ulden var ombord. Da ieg var ængstlig og uroelig over uldtransporten i Foldingbroe, saa tog ieg atter derhen, og godt ieg kom, thi 18 læs uld vare her, men Wilhelm ikke. Alting var her i forventning og vilderede. Ulden kom mod aften afsted og læsset paa 19 vogne. Fragt til Høyer 4 rdlr. pr. 1000 pd.

20/7 1835. --- Wilhelm kom i aftes godt og vel hertil. 2 smaae læs ere endnu tilbage, ialt 868 lispd. 45 sækker, foruden 2 sækker fra Egtved og

14 sække indskibede til Glückstadt i Ringkiøbing, in totum til dato 61 sække. Af Wilhelm tilbage 60 rdlr. Bet. i told 171 rdlr. 12 sk., incl. 6 mk. 6 sk. duc. til toldforvalteren og desuden 6 mk. 12 sk. til bomkarlen. Af Lund de for W. afgivne 50 rdlr. tilbage. Tog tilbage til Nebbel Mølle, hvor ieg traf sammen med den ferme Iørgen Ravn fra Kiøbenhavn og mange andre fremmede, 2 stoere læs. Gud skee lov, vi boe ikke her og ey dagligen tør besværes af besøg, hvilket koster meget og berøver een sin tiid. Gid de unge heri maatte sætte sig paa en anden fod. I dag blev der slagen i den s. søe og haabentlig har mand i Brede begyndt at sætte vores hisse, som vil blive stoer.

21/7 1835. --- Var med min broder ved søerne. Den syndre blev opslagen i dag, og saa ringe det saa ud her i foraaret, bliir der dog megen høe. Nicolay kom hertil i dag, men har kuns kiøbt lidt til dato.

22/7 1835. No. 22° varm og et ypperlig veyr, saare ønskelig for hærivning i søen. Til min broder 19 rdlr., hvormed vor regning saldo. Skrev paa en indstilling til amtmanden i Ringkiøbing.

23/7 1835. --- Fulden dt til amtmanden og tog til Hvidsminde, hvor ieg betalte Gräbert for sin reise og bemøyelse 50 rdlr., derfra til Colding, hvor der var marked og hvor ieg efter aftale traf sammen med Nic. som har kiøbt circa 88 lpd. uld, 300 rdlr. Laant af broder Hans 1 spec. Reiste til Christiansfelde.

24/7 1835. --- Til Beftoft og derfra over Agerskov og Baulund til Brede i 5½ t., hvilken vey befaldt mig godt, den er lettere og nærmere. Havde den glæde at finde søster Grethe lidt bedre. Hiemkiørt fandt ieg 13 læs fra Apterp Kier, 11 læs Traneng, 9 læs Brede Kier, 2 læs Giold, hvoraf 27 læs i vores hisse, ialt hiemme nu 66 læs. Reispold eng blev ophuggen i dag. --- 2'de [breve] fra Emanuel & Søn med afregning over de solgte 60 sækker uld, min andel bmk. 13293, 13 sk. ---

25/7 1835. --- Det tørrede stærk, saa ønskelig for høehøsten, trænger iorden dog snart til regn. Mosen blev ophuggen i dag og hvilken afgrøde! Saadan plett eng findes neppe i hele omegnen og hvad var det for faae aar siden? Noget usselt kram, hvor mand for bløde neppe kunde gaa og hvor der groede nogle blinde og noget tynd maver mosegræs. Sandelig den fiid, som her er anvendt lønnes rigelig, og ieg har megen fornøyelse af denne nu saa skiønne eiendom, der bliir mig misundt af mange. 1831 og 32 fik vi der 6 læs, 1833 7 - i aar faar vi ved hen til 20 læs, det høyeste maal, hvortil ieg havde bestemt at bringe denne engplett. --- Eftermiddagen besøg af N. Gram fra Ballum. Bragde folkene i Mosen 1 flaske vin og en Christiansfelder kage og stoer var glæden over denne gave.

26/7 1835. --- Uventet besøg af de unge fra Bombøll, siden paa eftermiddagen af herredsfogdens, med hvilke vi tilbragde en ret behagelig eftermiddag.

27/7 1835. --- Reispold engen blev reven, hvor vi fik deilig høe og nok af det. Peder Smed ved Bredebroe, som var med sin sven ved aen at fiske druknede i dag.

28/7 1835. --- Mosen blev reven i dag, i alt 32 stakke, men noget blev ey saa godt og var temmelig grøn.

Uventet kom Ioh. Andres hiem fra Flensburg, da sin herre angivende for sit korte syn skyld ey vil beholde ham. For sine forældre er dette en meget ubehagelig begivenhed.

29/7 1835. Nv. 16° meget vindig med regnilinger. Vi kunde derfor ikke kiøre høe af Mosen paa vor hisse, kiorte derfor 12 læs af Reispoldeng i Peter Jacobsens lade. Den druknede Per Smed blev iordet i dag. ---

30/7 1835. --- Smukt og herlig veyr dagen, der passede herlig til vor høefær, fik 3 læs daarlig derfra, grøn og vaad. Det andet blev nu udstrøet og er endnu grøn nok. Denne høe maa ey rives saa tiidlig, da den er saa kraftig og det modsatte i sammenligning med forhen (Moesen). Fik 17 læs hiem i dag med et par hæste, hvoraf 15 i hisse. ---

31/7 1835. --- Fik formiddagen resten af Mosen, 3 læs, og mit høyeste anslag at avle i denne før saa daarlige eng, 20 læs, blev før som ieg ventede opfyldt, derved den deiligste høe, mand kand tænke og ønske sig. Eftermiddagen kom resten hiem fra Reispold Eng 6 l., hvoraf 4 læs kom hiem, 2 læs i P. Jacobsens lade, hvor vi nu har 23 læs. I høeladen havde vi 30 læs og i vor stoere hisse 45 læs, ialt 93 l. Reispold Eng gav 18 læs og blev over forventning god.

1/8 1835. V.nv. 15°. Meget vindig og det var besværlig at faae vores hisse aflukket og dækket, men som dog lykkedes os, og den staar nu herlig. Eftermiddagen grøvtede vore folk ved Reispold. --- Mikkelsen tog i gaar med sin søn til Flensborg.

2/8 1835. Nv. 15°. Vindig og skarp tørrende luft. Boghveden har tager skade, ruggen er til deels knækket og afgrøden lider meget. --- Den gode efterretning, at sk. Niss Thomsen lykkelig er arriveret, men tillige det ugunstige, at ulden er falden, hvilket bestemte mig til at standse indkiøbet og derfor ey begav mig paa reisen til Iylland i dag, som mit forsæt var.

3/8 1835. --- Mine folk grøvtede ved Reispold eng. Ieg begav mig paa touren til Iylland og reiste i dag til Iels. ---

4/8 1835. --- I gaar morgen havde det riibet og frossen. Boghveden faar harme og kornet bliir moden for tiden. Til Skoldborghuus, hvor ieg

afgav et brev til toldforvalter Hennings i Foldingbroe, herfra til Bekke, hvor ieg i den varmeste tiid opholdt mig hos den ferme giestefrie Laue og siden til Worbasse, hvor ieg ikke, som ieg sikkert troede fandt Nicolay, og da her intet videre for mig vilde være at udrette, saa tog ieg mod aften bort og kiorte til Egtved, glad ved at slippe ud fra den mig saa fatale markedsstøyt.

5/8 1835. — — — Tog til Nebbel Mølle, hvor ieg forefandt brev fra toldforvalter Lund i Holstebro.

6/8 1835. Sv.v. Smukt og rart veyr, som passede godt for dem her at faae resten af deres høe hiem fra søerne, I den nørre sø blev der 46 læs, i den søndre 70. Forrige aar 23 læs mere.

7/8 1835. Sv.v.nv. Meget afvexlende med vind og regnilinger. Mod aften blev det en vinterkulde og vinden gav sig meer og meer op. Reiste med broder Hans til Hvidsminde og Fridericia, hvor jøden I.I. Glückstadt ey vilde udbetale Emanuels vexel, men vilde kuns give 70 mk. bm. for samme.

— — —

8/8 1835. Nv. Storm natten og den gandske dag, et skadelig, meget skadelig veyr og tusinder af tønnder korn gik forloren denne dag. Boghveden er nu borte og alt øvrige har lidt uendelig, en lykke for min broder, at han i gaar fik 36 læs af sin rug hiem. Gud ved, hvordan det gaar hiemme og paa vestereggen, thi vi har i dag fuldmaane og floden er sikkert høyt oppe. Der hersker maaske megen nød og elendighed. Mange kreature, om ikke mennesker vil sikkerlig omkomme. Tog til Egtved, hvor der denne morgen var leveret 3 sk. uld.

9/8 1835. Nv. Stormen vedvarer og anretter gyselige ødelæggelser. Det er iammerlig at see markerne, ruggen er til deels brækket, dels rekker den sine lette hoveder – kiernerne berøvet, lige i veyret og staar som torsken der. Byg, der endnu har sine kierner ligner sine skieg berøvet hvede, men mange ere gandske tomme eller knækkede og afslagen. Boghveden er sort og havren endog den grønne har tabt mange af sine kierner. Havefrugter og træer har lidt meget og selv græsset er forvisnet.

Hvor er den stakkels bonde at beklage, hvis eneste haab er den kommende høst, hvor seer han med saa megen vemodighed til sine før saa rige marker, hvor han for en deel istæden for korn finder tomme ax. Saa nær ved høsten seer han sig frugten berøvet ved den græsselige nordvest og med vemodighed beseer han det tomme straae, han skal høste i sin lade.

10/8 1835. Nv. Skiøndt ey mere storm saa dog meget vindig og megen kulde. Hvor er dog alting ilde tilred, hvor sørgelig at see sig omkring i mark og have. Var dog med stormen eller efter samme fulgd en quægende regn, men den blev borte, saa ofte det og saae ud derefter. Uberegnelig

er den skade, som dette uveyr har anrettet i denne egn, og denne ulykke har sandsynlig truffet hele landet. Hvor er dog saa lidt at stoele paa i verden, saa riig en høst for dørren og med et nu det glade haab tilintetgjordt.

Nicolay tog til Weile at modtage uld, ieg vilde have været med, men begav det, da ieg dog intet videre kunde udrette end sætte penge til.

11/8 1835. Nv.v. Temmelig godt veyr, men disværre ingen regn, som saa haart kunde behøves for at quæge lidt de arme forslidte vexter og give i det mindste græs lidt liv igien, thi ogsaa dette er forbrændt. Giorde afregning med Nicolay, som fik eller beholdt til de faareskind, han har kiøbt i Weile 30 a 40 segger c. 4 rdlr. – 271 mk. 8 sk. Forhen skyldte han desuden 109 mk. 11 sk. Fik ulden pakket og tog eftermiddagen til Nebbel Mølle.

12/8 1835. So.s.sv.v.nv. Varme. Det saa ud efter torden og regn, men vinden løb om til det kolde hørne og haabet at faae en god quægende regn blev disværre skuffet. Laante broder Hans 100 rdlr. i spec., heri for Andr. Petersen renter for 3 aar 22½ rdlr. Tog til Foldingbroe, hvor ieg klarerede ulden ud og fik den forlad paa andre vogne, samt den sæk, som her laae fra forrige gang og kiorde til Stensbek.

13/8 1835. Nv. Godt veyr, men ufrugtbar. Regn bliir disværre borte. Kom hiem ved middagstiid, hvor ieg fandt alle sunde, men ellers seer det ogsaa her sørgelig ud. Træerne ere brune, til deels bladløse og seer iammerlig ud, men dog er det endnu godt hos os imod andre steder her i byen. Hos vor gode naboe er det meget værre. De deilige, pragtfulde ahorn ved Raskes samt tornene i Toften iamrer mig meest. De vil vist ey forsmerte skaden i flere aar. Ogsaa de stoere abele see sørgelig ud og tabe fast ald deres løv. Rug har tabt en deel, byg mere og boghveden er reent borte, havre har lidt meget og overalt seer det med alt ringe ud. Hvilken forandring i de dage, ieg var borte. Hvor yppig og pragtfuld stod alt, da ieg tog herfra, hvor sørgelig alting nu. En græsselig kontrast. Ak! der er kuns lidt at stoele paa i verden. Den rigeste høst havde vi i vente, nogle faa dage og det meste var i huus. Nu ligger en stoer deel af frugten paa iorden, og i laden kommer for en deel det tomme straae.

Græs er tillige fast gandske forsvunden. Vi havde samme i overflødighed for faae dage siden, men nu ere vore creature nær ved at lide nød.

Og langt værre er det endnu langs kysten. Der har tillige vandet giordt stoere ødeliggelser, thi floden var, som ieg formodede, høyt oppe, og det seer for mange sørgelig ud. I sammenligning med dem maae vi her endnu takke Gud.

Forefandt breve fra – – – H.M.Hansen med den gode efterretning, at alle vore knipl. i Mexico ere solgte. – – –

Vores rug er paa Kirkombye nær hiemme, ialt 34 tr., kuns 9½ tr. paa de 2'de vestre agre i Lanum, 8½ tr. i Kogen, 12 tr. paa Mølleagrene, 4 tr. Wallenberg.

14/8 1835. Nv. 18° varme. Vore folk sloge høstgrøde i Bordesholm og biergede nogen byg i Kier. Fik resten af vores rug, 4 tr., fra Kirkombye. Hochberg var i Høyer at klarere Fisker ud.

15/8 1835. --- Skrev til Greibert i Hvidsminde --- og Emanuel med afregning over den iyske uld - crt mk. 2401 til Hamburg med Fischer, hvori deres andeel crt. mk. 1500 og 21370 mk. 1½ sk. til Amsterdam, hvori de ere interesserede for 5972 mk. 15 sk. Vore folk sloge græs i Roy, som er meget godt groet.

16/8 1835. Nv.v.sv. Denne natt og morgen en meget stærk og herlig dug, der forfriskede lidt de sørgende vexter. --- Vare eftermiddagen til barsel hos Raskes, hvor vores moder holdt barnet.

17/8 1835. Nv. Morgenen lidt støvregn, men snart foriog den slemme nv. regnen og det blev skarp tørrende luft og et rask høveyr, fik reven i Bordesholm og Roye ophvervet. Smedens huus ved Bredebroe blev solgt i dag, hvilket Mikkelsen købte for 1875 mk., en overdreven høy priis, men han kunde dog ikke godt lade det fare, og naar han, som sit forsæt er, leier det bort til en smed, vil det godt kunde svare regning, da det er en herlig smedeplads. --- Fik vores høe hiem fra Bordesholm, 2 læs.

18/8 1835. --- Fik vores høe reven i Roy og hiemkiort af 5 læs, men det er for grøn, og vi har tagen det for tiidlig, da det er saa fiin og feed en afgrøde. Wilhelm kom hiem.

19/8 1835. --- Var eftermiddagen hos herredsfogden i forhør angaaende de i Holstebro borttagne 9 sækker caffe. Vore folk sloge i P.I. Holm, som er temmelig god.

20/8 1835. --- Fik de 5 læs fra Roy opbragd paa vores hisse, som nu holder 50 læs. De smaae vare til fods til Kloster marked i dag.

21/8 1835. V. 18°. Megen vindig og den smule boghvede slaar nu af. Vore folk høstede byg i Kier. Hissen blev afrøglet. ---

22/8 1835. --- Wilhelm --- tog til Iylland. Byggen i Kierfennen blev ophøstet og reven i P.I. Holm, som er sluttningen af vores høeavl. Vi begyndte den 20. iuni. ---

23/8 1835. --- Der faldt en deilig stille, frugtbar landregn, som vedholdt flere timer. Siden den 16. iuli havde vi fast ingen regn havd og alle vexter have som forrige aar lidt meget ved denne vedvarende tørke. For kornet kommer regnen for silde, men for græsset, som rent var fortørret, vil det være saare gavnlig. ---

24/8 1835. --- Torden trak op, men som igjen fortog. Mærkelig nok, at vi denne sommer slett ingen torden faar. Luften renser sig ved storm. Stormdagene af 7., 8. og 9'de har allevegne anrettet stoere ødeliggelser og de sørgeligste efterretninger indløber allevegne fra, saavel her i landet som i Nørre Tydskland. Den halve høst ligger paa iorden, og landmanden staar sørgende ved sine ødelagde kornmarker. I et nu blev han frugten af sin fliid berøved og seer fast haabeløs og fortvivlende den kommende tiid imøde, da han fast intet har at dække sine mange udgivter med. Fik i dag vores sidste høe, 3 smaae læs, fra P.I.Holm, der var som alt dette aar deilig. Vi har nu faaet 108 læs og saa meget faar vi nok aldrig mere, da ieg intet tænker at leie meer. Af vore egne enge har vi indavlet, Bordesholm medregnet, 89 læs. Vore sønner havde i dag besøg af Rhode og en Hansen fra Apenrade. De havde en glad musicalsk dag. De gave Haydons Skabelse, spillede eftermiddagen i skoven, aftenen i salen, hvor vores gode moder rett diverterede sig. Ieg befandt mig ikke vel og har den 22'de forkølet mig.

25/8 1835. --- Vore 6 stude kom i dag paa høstgrøden, 4 Apt. Kier, 2 Reispoldeng.

26/8 1835. No. 15°. Meget vindig og en udtørrende luft. De 3 agre byg i Kogen ophøstet, hvor der blev 19 tr., fik 1 læs byg fra Kier, hvor der ialt er 56 tr., et læs fra Kirkombye, hvor der er 10/5 tr. Vores godmodig venlige Theodor fyldte i dag sit 10'de aar og glædte sig til de mangehaande smaae ting, der blev ham given og nød med barnlig sind denne sin glædesdag.

27/8 1835. No. 15°. Meget vindig med bedækket luft. Hvor længe vel denne fatale blæst vil vare? Fik i dag vores byg hjem fra Kier, 12 læs, tørt og godt.

28/8 1835. --- Vor smule boghvede blev ophøstet samt begyndt at høste havre i Kogen, hvor byggen blev opsatt. Satte ledpæle etc. ved Kier.

29/8 1835. --- Kilen i Kogen blev opbierget, 18 tr., eftermiddagen byggen derfra hjemkiort, 4 store læs og 1 lille fra K.o.by. Paa sidste fag nær er vort bygloft fuld. I.Frandsen blev færdig i dag med alskens ting, han denne tiid har giort og efterseet, som har været til gavn, og bør eftersyn hvert aar hos os finde sted.

30/8 1835. --- Var i dag i Tønder i selskab af min stakkels svage søster Grethe. --- Efterretning om en ny revolution i Spanien, hvor ministerne ere flygtede og konstitutionen af 1812 proclameret, munkekrammet foriaget, og den spanske nation lader til for alvor at vogne op af sin dvale. Vores 26. bryllupsdag.

31/8 1835. No. Riif og nattefrost endte sig denne maaned med, der i det hele var ugunstig for vegetationen, men gavnlig for at faae iordens afgrøde i huus, hvilken ved maanedens ende for største deel er indbierget. Stormen af 7.-10'de gjør dette aars august maaned sørgelig tænkkelig, og den skade, som derved blev anrettet er uberegnelig, liigesom den har strakt sig til alle provindser af hvort land. --- Vore folk biergede havre i N.Kog, de 4're søndre, som endnu vare ret gode. Der blev 27½ tr. Kiorte stakkels søster Kiesten til Bredebroe, hvor hun ey havde været i 5 aar, men det var saare besværlig og vanskelig for hende at komme paa og af vognen, dog gik det godt og hun havde megen glæde af den lille udflugt, den første, siden hun kom til Brede.

1/9 1835. --- Optog vore kniplinger. Hvor liden er vor forraad imod fordoms dage. Fik i dag vores sidste korn opbierget, havren i Giold, hvor der blev 19 tr. og i Lanum 13 tr., sidste samt Kiilen, grønlandshavre, meget ringe. Stobhavren blev derimod over forventning god, og vi skal omtrent faae vore huuse fulde og faar især for kreaturene Guds velsignelse.

2/9 1835. --- Var i dag til giest hos præstens, hvor der var kirkevisitation. Havren af Kiilen kom hjem, 3 læs, boghveden vendt og opsatt.

3/9 1835. --- Ald vext forgaar, da iorden fra dag til dag alt meer udtørres. Vore folk grøvtede ved Apt. Kier.

4/9 1835. --- Fik i dag 2 smaae læs boghvede fra Lanum og fra Kogen 5½ rivning, som blev satt over studestalden og fyldte rummet. ---

5/9 1835. --- Fik havren hjem fra Lanum, 2 læs, 4 fra Giold og har vi nu paa et læs nær i K.o.b. vores korn i huus. Vi har nu i alt faaet 200 tr. - 44 læs, 38 t. rug, 9 l., 80 t. byg, 18 l., 82 tr., havre 15 læs og 2 læs boghvede, med høe i alt 152 læs. Vi kunde nok have rummet 2 til 3 læs mere, thi havren fyldte kuns saa lidt. Rugen fyldte 4're fag.

6/9 1835. --- Kiøbte en deel gammel eege planker fra broen ved Bredebroe for 18 mk. 13 sk.

7/9 1835. --- Wilhelm --- kom tilbage fra Iylland. Andres hentede 2 læs tørv fra A. Wind, ialt nu 6 læs og 10 læs fra Truels.

8/9 1835. --- Wilhelm begav sig paa reisen til Hamburg. --- Vore folk kiorte 2000 steen, 8 læs fra Borrig, som blev satt i haugen. Det er ringe kram med dem, vi faa fra Tørnskov til haugemuuren. Ferdinand reiste med pastor Lautrup til Tingelegg.

9/9 1835. --- Var med Dora i Kloster at invitere birkfoged Carstens. Mine folk kiorte muursten.

10/9 1835. --- Fik resten af vore steen hjem --- Besøg af Nic. Wulff.

11/9 1835. --- Begyndte at kiøre giøde til Lanum, 10 læs. Var med Nic. en tour i marken og til Reispold.

12/9 1835. --- Nicolay tog bort. --- Der blev i dag udkioert 20 læs giøde.

13/9 1835. --- Iiling veyr og vores gode, fromme Hochberg, som i dag fyldte sit 24'de aar, havde ingen behagelig fødselsdag. Besøg af birkefoged Carstens & familie, men præsten fra Schads og kontrolleuren fra Hoyer, som ogsaa vare indbudne, kom ikke. Præst og degn vare til barsel og det blev flaut med vort giestebud og morede kuns lidt. Andres hentede træe til slusen i Høyer.

14/9 1835. --- Deilig veyr, og i dag kom der megen havre i huus. --- Kiorte formiddagen 10 læs, hvormed vort sommergiøde, 40 læs er ude, eftermiddagen uden lens 5 læs. Iørgen Frandsen kom i dag for at danne træet til Reispold skytte til rette.

15/9 1835. --- Især en deilig eftermiddag, hvilket passede godt ved vores vandværk, hvor vi fik grundpælene nedrammet. Deilig at det er saa tør en tid at mand komme i grunden. Nu kand vi faae dette arbeide sofficant og godt giort. --- Kiorte 14 læs giøde.

16/9 1835. --- Kiorte 6 læs giøde, ialt nu til de 4're agre 65 læs, en 8 læs til Toften er endnu tilbage, ialt til dato 73 læs.

17/9 1835. --- Blev færdig med vores sluse og fik ledpæle sat samt lukke. Vores kiere sagtmodige, forstandige Dora fyldte i dag hendes 13'de aar. Gud velsigne hende og skienke hende saa blid en fremtid, som hendes barndoms alder var.

18/9 1835. --- Fik i dag vores lille skytte satt ved Moosen. Andres pløyede, de andre tarsk sæderug. Var aftenen i Harris angaaende den fatale caffè historie i Holstebro, hvorangaaende ieg af herredsfogden kuns hørte mistrøsteligt og vil byefogden samt amtmanden vist giøre mig det saa broget som de kand, da de ere forbittrede mod Gräbert, og det er io vanskeligt at have slige mænd til modstandere.

19/9 1835. --- Fik vores brønd i kiøkkenet efterseet, som var sunken lidt og et nyt underlag af egeplanker paalagd. Det forrige af fyr, forrige aar først paalagd var allerede fortæret. Over den fatale caffèsag i Holstebro var ieg ilde stemt. Vores gode moder er i disse dage ey rett vel og har diarre. Brev fra Radoor med 100 rdlr., hvoraf 30 til Grethe til privat brug og til kniplinger.

21/9 1835. --- Saaede i de 4're agre paa Lanum 13 skpr. rug. Kiorte eftermiddagen 16 læs aske paa det lave i Moosen, hvor vi i foraaret ey kunde kiøre. ---

22/9 1835. --- Kiorte 14 l. aske og 7 læs gulvsand paa Moosen, hvor-

med det manglede. Den øster deel er bestrøet og vi til foraar kand kiøre paa den vestre igien – 39 læs ialt. – – –

23/9 1835. – – – Sendte den lille Theodor første gang til hæst til Tønder, ledsaget af Andres Iuhl, hvilket rett var en glædestour for ham. I. Ludvigs mødding blev udkiort i dag – 19 læs. – – –

24/9 1835. – – – Rugen paa Wallenberg mark blev saaed – 5 skpr.

25/9 1835. – – – Breve fra H. Wulff – – – og Gräbert med en mængde unyttig tøy, som foranledigede mig over Apenrade at skrive til H. Wulff igien, og det Holstebro kram forarsager mig fortræd og ærger og tidsspilde. Mine folk begyndte at kiøre paa demningen ved Reispoldeng – 70 læs.

26/9 1835. Sv. 18°. Ypperlig veyr, som passer saare godt ved vort arbeide paa Reispoldmark. Fik i dag med 2 par hæste 131 læs og bleve saa næsten færdige med dette arbeide, hvorved vi faae vandet gandske i vores magt, og dette arbeide skal sikker bære gode frugter. Vi har og faar der en skøn eiendom, og var det en lykke, at Reispold Eng blev min. Broder Hans 71 aar.

27/9 1835. Sv.no. 15°. Graae luft, deilig veyr, eftermiddagen lidt torden og meget stærk tordenregn, der vedholdt til sengetid og gav vand til gavns, derved deilig stille mild frugtbar veyr, som om det kunde være St. Hansdag og det er en forunderlig Mikkelsdag tid. Vi havde i dag vores høstgilde, som ieg ikke har bivaanet i mange aar.

28/9 1835. S.sv. Formiddagen godt veyr, eftermiddagen vindig med svære regnilinger og kold luft, aften stærk lyn og torden lod sig høre. Dette betyder maaske Mikkelsdags ruus. Fik i dag de 4're piilegrøvter efterpløvede, hvori der er kiort sand og dette gav os arbeide den gandske dag. Megen møye og bekostning var det i sin tiid at faa dem opkastede, nu igien at faae dem tilfyldt, men begge dele har været og vil være til gavn.

30/9 1835. – – – Reiste en familie med begge vogne til Tønder marked, hvilket var en sand fornøyles tour, især for vores gode moder, som saa sielden kommer ud. – – – Forefandt ved vores hiemkomst Adolph og Eduard fra Ries.

Sept. var ogsaa dette aar en behagelig maaned. Alting kom tørt og godt i huus og sæden blev ypperlig lagd.

1/10 1835. S.so. 14°. Det saa ud til regn, men som igien fortog, hvilket passede godt ved vores sandkiørsel i pilegrøvterne i Kogen, hvori der ved lens Hansens hielp blev kiort 63 læs formiddagen og 54 læs eftermiddagen. De Rieser toge bort igien. Vores udpige Anna, som bliir givt til Enderupskov, tog af tjeneste i dag og var ved skilsmissen yderlig bedrøvet. Hun var en god, troe tienerinde. Gid det maae gaae hende vel. Hvad er det

dog godt, at vores tjenestefolk saa ugerne tager fra os og vist med glæde erindrer sig den tiid, de har forlevet i vores kreds.

2/10 1835. --- Der blev i dag kiort 120 læs sand i grøvterne.

3/10 1835. --- Brev fra Gräbert med copie til et brev til Husted, som Hochberg renskrev og hvori byefogden i Holstebro bliir skruppet til gavns og kommer sandsynlig og haabentlig i knibe. --- Brev fra Albert Cramer i Mögeldorff ved Nürnberg, et sted og egn, hvor ieg endnu aldrig havde breve fra og som angaar vox. Muligt dette kunde føre til virksomhed i denne artikel og gavne mine børn.

Kiorte formiddagen 68 læs i pilegrøvterne, hvormed dette arbeide er endt. De toge 305 læs og kuns 5 læs mere, som ieg havde bestemt. Eftermiddagen blev grøvterne nedpløuede, og hvad ieg for 30 aar siden lod grave, er nu ievnet, dog begge dele var og bliver til gavn og ieg har havd glæde og fornøjelse af begge dele.

4/10 1835. --- Skrev til Stadager med Andres, som hentede hans datter, hvilken her tager i tjeneste. --- Wilhelm kom denne aften hjem.

5/10 1835. --- Vores gode Hochberg forlod os i dag og antraadte sin efteraarsreise. Gud ledsage ham paa sin vandring og lad ham for alt blive sund. Ogsaa Wilhelm tog bort igien i dag til Iylland. Af markarbeide blev i dag beskikket, at 102 læs sand blev kiort paa de tilpløuede 2'de pilegrøvter. Til Hochberg reisepenge 37 mk. 8 sk.

6/10 1835. --- Kiorte i dag 126 læs sand.

7/10 1835. --- I dag blev kiort 140 læs, hvormed pilegrøvterne ere færdige.

8/10 1835. So. 9°. Meget haard natfrost. Georginer og gurker hængte sørgende og nu er vegetationen standset for dette aar. --- Begyndte i dag at kiøre sand paa agrene i Kogen, og der blev kiort 117 l.

9/10 1835. --- Kiorte i dag 114 læs sand. --- Min caffè sag var i Holstebro for brættet i dag, men haabentlig vil min og Hustedes indstilling have standset politierettens fremfærd. ---

10/10 1835. --- Kiorte i dag 117 læs, hvoraf 17 l. fyldiord.

12/10 1835. --- Deilig stille, mild veyr --- saare ønskelig for vores iordarbeide. Dog fik vi kuns 113 læs udkiort. ---

13/10 1835. --- Kiorte i dag 110 læs sand. Den halleyske comet var med sin lange hale denne aften tydelig at see.

14/10 1835. --- I dag blev til sluttning kiort 110 læs i Kogen, og dette temmelig vidtløftige arbeide er nu fuldendt. Vi har nu kiort denne tid 1355 læs, i foraaaret 345, ialt 1700 læs. Heraf er 1600 læs kiort paa Nørre Kog og circa 100 l. er flyttet i den søndre. Foruden vores egne folk med hæste

og vogne koster dette circa 20 rdlr., men ieg troer dog ikke, at dette arbeide vil fortrydes eller pengene spildt, men sikker vil bære gode renter. Var med min kone eftermiddagen til barsel hos Anders eller Math. Winther, og vi kom først hiem fra gilde kl. 1.

15/10 1835. --- Soleklar veyr, iust det modsatte som i gaar og en fornøjelse at være i marken i dag, hvilket passede os saare godt til vores arbeide i Reispoldeng, hvor vi fik en siil lagd giennem markenskiel digen for at faa vandet ind, en ditto ved vesterenden af engen for at faa vandet ud af engen. Fik demningen satt, circa 50 læs sadder og sand tilkiort og naaede iust at blive færdig, hvormed da mine speculationsarbeider endes for dette aar. Opstaldede vores kiør.

16/10 1835. --- Soleklart veyr, som passede rart for vor kartoffelgra-ven, hvormed der blev begyndt i dag.

17/10 1835. --- Fik resten af vore kartofler op, sandsynlig er dette for frostens skyld paa den høye tid. ---

20/10 1835. --- Andres saaede i 2'de agre i K.o.b. 3½ skpr. rug. Fik vores hisse fuldkommen afsluttet med siev, og den vil nu kunde taale regn og snee.

21/10 1835. --- Godt og rask tørveyr, som passede min kone godt for hendes vasken. Fik i dag de kulkastede ender i Kogen pløyet, som nu faar megen god skik og 4're læs giøde nedkiort. Indstaldede i dag vore 6 stoere stude og 2'de quier. Stevning fra Holstebroe at møde der d. 6'te nov.

22/10 1835. --- Kiorte 9 læs giøde, ialt nu 13 læs.

23/10 1835. --- Andres pløiede i Kogen til rug og faar disse agre nu efter kulkasten en deilig skik. ---

24/10 1835. --- Opstaldede vore kreature fra Reispold, 5 stykker. Vores sidste rug blev saaed, 4 skpr. i Kogen.

25/10 1835. --- Skrev et langt brev til A.Cramer i Mögeldorff. Give Gud, at samme maatte have gode følger og dette især for vor kiere Ferdinands skyld, der maaske herved kunde finde beskieftigelse. ---

26/10 1835. --- Skrev til Hoy Husted med opdrag at kiøbe vox. --- Kiorte i Kogen af en vold 18 læs iord, fik vore stude hiem fra S. og har nu 28 stk. paa stald.

27/10 1835. --- Tog bort fra mit hiem kl. 10 og ankom kl. 7 til Hadersleff.

28/10 1835. --- Var omkring i byen at forhøre om vox, men blot Lorenzen havde en deilig parthi af 6 til 800 pd., men han vilde endnu ey sælge. Skrev til Sommer og W.Iacobsen med opdrag at kiøbe i Flensburg den ommeldte parthie vox 5 a 8000 pd. a 13½ bsk. frit til Altona, naar det endnu er at faae og sende det til Sommer. ---

29/10 1835. --- Tog over Hvidsminde til Nebbel Mølle. Hørte i Col-ding, at min broder var reist til Hadersleff og sandsynlig var kommen mig forbi, da ieg var for i Christiansfeld. Gräbert hørte ligeledes var forreist til Hadersleff, hvilket var mig rett fatal.

30/10 1835. --- Besaae de smukke nye bygninger paa den saakaldte Bloksbierg og fandt, at min broder og hans kone faar et meget deilig aftægtshuus og kommer til at boe saare behagelig paa deres alderdoms dage. Gud give dem sundhed, tilfredshed og glæde af deres børn. At den godmodige Campen ved mig blev bragd hened, vil haabentlig meget bidrage til at gjøre deres alder blid og sorrigfrie.

31/10 1835. --- Brev fra Gräbert med indstilling og protest til Holstebro. ---

Oct. var smuk i det hele tagen, meere vaad som tør. Creaturene kunde for størstedelen gaae ude til maanedens ende.

1/11 1835. --- Tog ledsaget af min broder til Weile og derfra til Constantin kro. I Weile vil der ikke være megen vox at faae. Schmidt havde circa 1600 pd., mand har her høye priiser. ---

2/11 1835. --- Til Horsens, hvor ieg ingen voxforraad fandt. --- Havde den vanhæld at forfeile veyen til Aarhus og kom paa Skanderborg veyen, som er temmelig af vor tour.

3/11 1835. No. Temmelig stærk frost og megen kulde, saa vi frøs dygtig paa vor tour, helst vi havde vinden imod. Til Aarhus, hvor ieg kuns forefandt smaating af vox. Kiøbmand Malling, en meget ferm mand, kiøbte til Kiøbenhavn og gav 16 sk. og derover. Skandorff var den, ieg havde at henvende mig til, ifald ieg her vilde give commission. Toge til Spørring.

4/11 1835. N. Meget stærk frost og vi frøs dygtig. Til Randers, hvor M. Berg havde en lille parthie, men ey lønnede sig at kiøbe. Denne er ellers en meget ferm mand, som ieg troer mand nok kunde anbetroe sig. Med handsker var her intet at gjøre, da de vare meget dyrere som i Hadersleff. Overalt er her alting dyrt og landmanden faar sine producter godt betalt. Randers er en smuk og nærsom bye. Toge til Hammershøj, hvor vi traf et ringe logie.

5/11 1835. V.sv. Frost og snee. Til Wiborg, en gandske tækkelig, men næringsløs bye. Samtalte mig angaaende Holstebro historien med lands-overrets procurator Otterstrøm og udrettede her i øvrigt intet.

6/11 1835. O.so. Smukt vinterveyr. Tog fra Wiborg, hvor vi hos Woergaard havde en meget nette og behagelig logie kl. 8 og ankom til Nørre Sneg kl. 5½, 8 m. Veyen var i det hele god, men egnen øde, fast lutter hede. --- I dag var min caffe sag for i Holstebro, hvor ieg sikkerlig er bleven underdømt.

7/11 1835. --- Havde i Nørre Snege et meget nett og saare billig logie. Toge ud kl. 7 og vare kl. 5 i Nebbel Mølle, 7½ m. --- Denne dag 1813 var ogsaa dette aar ey skreven i glemmebogen.

9/11 1835. --- Tog bort kl. 2½, ankom kl. 6 til Iels.

10/11 1835. --- Tog ud kl. 7 og var 3½ i Brede, hvor ieg Gud skee lov fandt alle og alting vel. ---

11/11 1835. --- Andres hentede 7 t. havre fra Seiersleff.

13/11 1835. --- Brev fra Husted med efterretning, at byefogden i Holstebro har dømt mine 9 s. caffè konfiscerede og 40 rbdlr. brøde oven i købet. Skrev til Husted og Gräbert. ---

16/11 1835. --- Skrev til --- oberkriegscommissair Elmquist i Aarhus med annonce til indrykning i sin avis.

17/11 1835. --- Skrev til Hochberg og udsatte de indløbne knipl. af takkede vare at sende ham. Aftenen besøg af Mikkelsen og familie, hvor Ferdinands fødselsdag --- blev celibireret, ogsaa Anthon var tilstæde.

18/11 1835. --- Tog eftermiddagen til Tønder. Brev fra Gräbert med de usalige papierer om caffesagen, som forsatte mig i meget ondt humeur.

19/11 1835. --- Uventet (brev) fra Hochberg, som allerede er paa vey hiem. Dette er mig meget fatal, da kniplingerne og brev nu ikke naar ham. Tog eftermiddagen hiem. ---

20/11 1835. --- Skrev til Husted med documenterne til Otterstrøm.

23/11 1835. --- Vores gode Hochberg kom hiem og var sund og vel.

24/11 1835. --- Aftenen kom uventet Alrum fra Holstebro, bragde brev fra 20 gode mænd af Guddom sogn med begiering at fortsætte min uldhandel.

25/11 1835. --- Alrum, som vilde laane penge til sin accord, overblev her i dag. Skrev et par linier med ham til Quedens i Ribe.

27/11 1835. --- Skrev et langt brev til landsoverrets procurator Otterstrøm i Wiborg. Brækkede en strimmel heede ved synder ager af Wallenberg mark. ---

30/11 1835. --- Skrev til grev Sponek i Ribe med 10 hyacinter, 4 nacisser, 6 tulper, 6 krokus. ---

November var paa de første 10 dage nær mild og bequem, de sidste 8 dage vare især behagelige.

1/12 1835. --- Brev fra iøde-eselen Salomon Isaak i Grimme. Var en familie eftermiddagen i besøg hos herredsfogden i Harris og kom først hiem kl. 11½. ---

2/12 1835. --- I. Frandsen kom i dag for at gjøre os en nye, lang stige etc.

3/12 1835. --- Havde lens Ludvig i dag for at plante nogle busketræer fra Altona, samt et pæretræ.

4/12 1835. --- Fik i dag vore kreature paa kiøerne nær vaskede med arsenik, hvortil vi brugde $\frac{1}{4}$ pd. til 20 stk. smaat og stort, de store stude med, ogsaa den gamle hæst paa halsen, da den har saa megen kløde, som vi tænker er til gavn.

7/12 1835. --- Var i Emmerlef, hvor Niels Hansens landerier bleve udleiede og mindre godt som forrige aar. Billet fra grev Sponnek i Ribe af meget forbindtlig indhold.

8/12 1835. --- Fik i dag $\frac{1}{3}$ af vores hisse ind i laden, der for det meste fyldte samme. Der blev indbragd 17 læs, en hæld vi fik dette arbeide beskikket, før snee og vind indstillede sig.

14/12 1835. --- Var i Seiersleff, afgav til M. Høyring 80 mk. Hochberg tog denne morgen til Ballum og Røm for at søge gammeldags kniplinger. Slagtede i dag en lille quie, som veyede 32 lpd., talg $4\frac{1}{2}$ lpd., huden 4 lpd. 8 pd.

16/12 1835. --- Hochberg kom denne aften fra Røm etc. og har havd ypperlig veyr til sin excursion.

18/12 1835. --- Skrev til Lüders med 3 mk. 6 sk. saldo. I. Frandsen bragde regning fra samme, 138 mk. 13 sk. over tømmer og fiele.

21/12 1835. --- Vare i dag i Scherbek at skiere af. Hvor vi havde 45 kniplerinder og hvor der kom meget faae fremmede, der bliir kuns kniplot lidt nu imod fordoms.

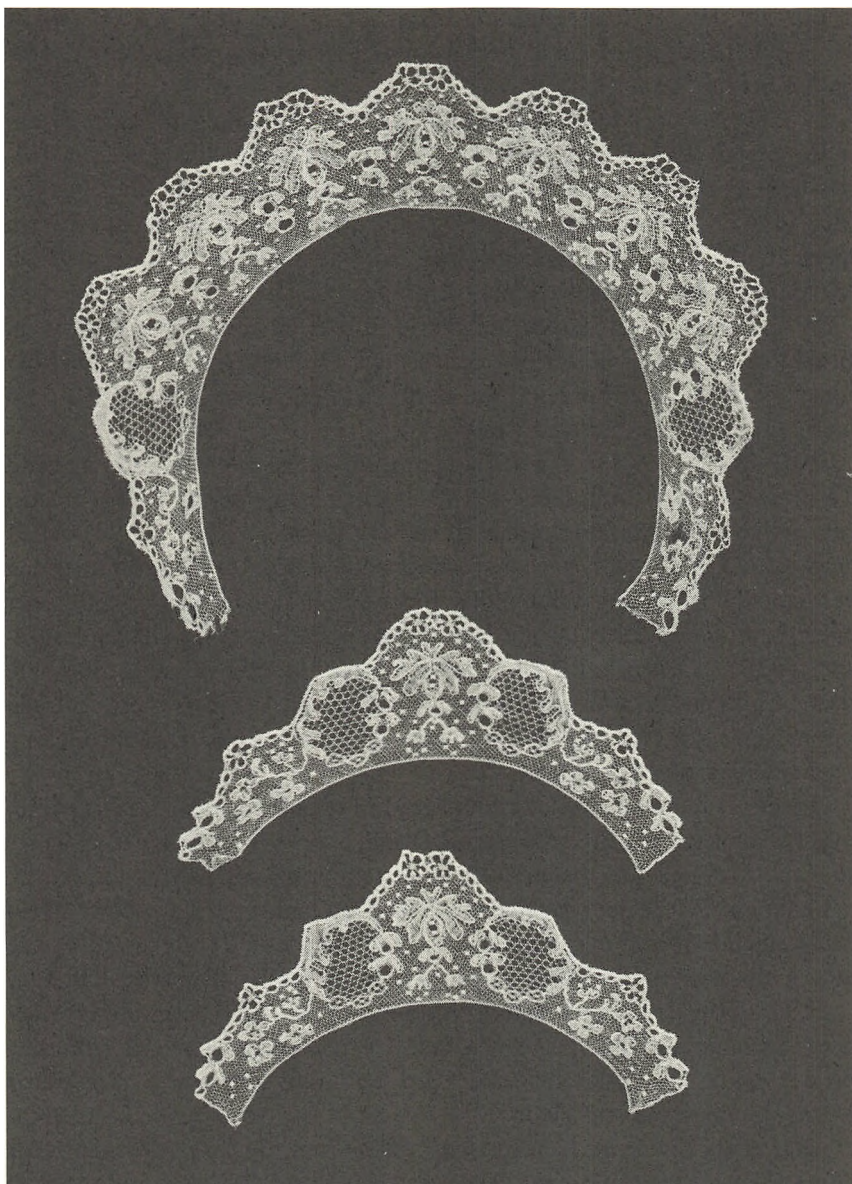
22/12 1835. --- Var i dag i Bredebroe, hvor vi havde 68 stk. kniplinger at modtage.

23/12 1835. --- Andres hentede fra Seiersleff 7 t. byg, 3 t. havre.

24/12 1835. --- Andres lod ieg afbenytte det smukke veyr og gode veye ved atter at hente et læs byg, 8 t., fra past. Holm i Seiersleff a 6 mk. Familien i Bredebroe vare som sædvanlig her og vi vare 21 til bords. Ieg kiedede mig og formærker, at sands for ungdommelig munterhed alt meer og meere svækkes og at den alvorlige alder er der. Vores gode, kierlige søster Grethe forblev natten hos os, da hun disværre fandt sig for svag til at vove sig paa hiemveyen. Kammersecretair Anthon forøgede sælskabet og tog gierne deel i ungdoms glæder. ---

25/12 1835. --- Vi vare i dag i Bredebroe. --- Theodor Jacobsen ankom hertil i aftes og hans besøg er os alle rett hiertelig kier.

26/12 1835. Nv.sv. Smukt og herlig veyr. Vi kunde lade vore forstue dørre staae aaben som om sommeren og det er en saare magelig iuletid. Vore 3'de sønner toge formiddagen til L. Closter, hvor de vilde holde prøve og i morgen med flere diletanter give koncert.

Kniplinger på Tønder Museum. Krave og tilhørende to manchetter. Kravens største bredde er 24,9 cm, manchetternes 19,2 cm. Kniplingerne, der er i rene Lille-stil, skønnes at hidrøre fra tiden 1830–50. De har formentlig tilhørt Andrea Clausen, Bosholm, Brede sogn, hvis søsterdatter Signe Brøndsted, Silkeborg har overladt dem til museet. Kniplingerne kan altså meget vel have været i Jens Wulffs hænder. Oplysningerne venligst meddelt af fhv. museumsinspektør, dr.phil. Sig. Schoubye, Tønder.

Brev fra den stakkels vrantning i Ries, og var det noget nyt for mig at see hands haandskrift og et brev henrettet til mig og var dette giensvar paa et brev af 19'de iuni.

27/12 1835. --- Vare eftermiddagen og aftenen i Kloster for at bivaane concerten. Noget forstyrret blev glæden ved pastor Iversens død, hvis livs bane endte sig denne aften. Da ieg frygtede aftens- og natts mørke, toge vi bort, før musicen var endt for at afbenytte maanen, og vi kom hiem kl. 10½, hvor det da dygtig begyndte at regne, og vi vare glade til saa tidlig at have begivet os paa hjemvejen.

28/12 1835. --- Theodor Jacobsen tog bort og vore 3 fyre kom hiem. Breve fra H. Wulff, Husted og den usalige Gräbert, hvis breve alletider forsætter mig i ondt humeur. Gid dette være det sidste brev, ieg faar fra ham. Fik skytten tættet ved Reispold.

29/12 1835. --- Fik vandledningen anlagt omkring Reispold, og hvad ieg projecterede er nu funden giørlig, et arbeide, ieg denne tid har megen fornøjelse af og som dog ogsaa vil være til gavn. ---

30/12 1835. --- Saa nær ved aarets ende feilede der kuns lidt, at ieg var gaaen af tiiden, før samme faae timer vare udløbne. Ved at sætte over aaen, som denne tid er meget høy og strømmer stærkt, faldt ieg ved at springe i land hovedkulds ned i aaen, til mine fødder et svælgende dyb, men hænderne grebe nogle knolde i bunden ved aakantens bredde. Ved samme arbeidede ieg mig op og fik hovedet over vand igjen, svingede mig over bredden og var reddet.

Giennemvaad, hatteløs, da samme svam bort med kanen, maatte ieg nu over Schwanstrup og Bredebroe traske hiem, hvorved de vaade klæder frøste stive paa kroppen. Dog befinder ieg mig efter dette kolde bad endnu rett vel.

Lovet være Gud, der ogsaa i denne som i saa mange farligheder holdt sin beskiermende haand over mig. Lovet være Gud, at ieg endnu kand glæde mig til min nærværelse, glæde sig til mine og at disse kand glæde sig til mig.

31/12 1835. N.no. Rask vinter. Vilde have været til Tønder, men formedelst det daarlige føre begav ieg det. Uventet kom denne eftermiddag broder Hans og forlevede med ham og vore søskende i Bredebroe nyttaarsaften sunde og glade.

Atter er da nu et aar hensvunden i tidens rum, og lovet være den aller høyeste, at ieg og mine med glæde og taknemmelighed kand see tilbage til den hensvundne tid. Det første og væsentligste af livets goder – sundhed faldt ogsaa dette aar i vort hældige lod. Vore idrætter vare i det hele tagen velsignede og kunde vi med glæde og taknemmelighed see tilbage til dette aars hensvundne dage.

Ieg quitterede dette aar mine handelsreiser som kniplingshandler og

overlod samme vores førstefødte. Gid min lykke maatte følge ham og gid han maae træde i sin faders fodspor, der ved flid og sparsommelighed samt betænksom overlæg søgte at berede sig en sorrigfrie alder, sin familie og paarørende deres gode udkomme. ---

At ieg kand nedskrive disse linier derfor tak den allbarmhiertige, der i saa mange faerligheder min beskiermer ogsaa i gaar fristede mit liv. --- Hvor sørgelig for min familie kunde ved min bortgang, især paa saadan maade aaret have endt sig, ogsaa de takke med rørte hierter den allerhøyste ---

Kniplingshandelen, paa America nær, ringe, dog haabe vi en bedre fremtid, uldhandelen blev temmelig forlevet og kiøbte vi i alt 64000 pd., men den iydske uld ligger disvære endnu usolgt i Amsterdam og kand maaske bringe tab istæden for vinding.

Misundelse over mine større opkiøb i Iylland tilredte mig i Holstebro ubehageligheder, der gjorde mig mange kummerfulde dage, forviklede mig i processer, hvilke i dette aar ey kom til ende.

Min gode, kiere, troe søster Grethe var meget svagelig dette aar, og sygede fast bestandig. Maatte den gode pige dog vorde os erholdt, og maatte hun vorde sund igjen.

Aaret vilde have været frugtbar, hvis ey den ulyksalige storm af 7'de til 10'de aug. var indtruffen, som slog kornet af og gjorde uberegnelig skade. Kornpriserne stege derved, rug kostede 7 mk. a 7 mk. 4 sk., byg 6 a 6 mk. 8 sk., havre 3 a 3 mk. 8 sk., boghvede 5 a 5 mk. 8 sk., men hvede kuns 7 til 8 mk. Høehøsten var meget velsignet og alt kom tørt og godt i huus.

Paa det ulykkelige Spanien nær herskede fred i Europa, men der rasede borgerkrigen paa en grusom, blodig maade. En nye minister Mendizabal lod til at styre bedre og forskaffe sig mere tillid. Haabentlig vil han faae bugt med Don Carlos og sine munke, og dette give Gud.

I Paris skeede ved en Fieschi med en helvedes maskine angreb paa kongen og hans sønners liv, dog han undgik, men mange kom til skade eller mistede livet, hvoriblandt den bekjendte og berømte marschal Mortier.

Den gamle østerrigske kayser Frantz forlod skuepladsen dette aar, dog lader Ferdinand til at vilde følge sin faders regierings princip og bestræbe sig at erholde freden. Af Østerrige, Rusland og Preussen forsvares og vogtes det absolute monarchiske princip. Frankrig og England vaage over det konstitutionelle og vil kunde forsvare samme, saa længe de ere enige.

Vore stænder bleve sammenkaldte for Holsten og Danmark i Itzehoe og Roeskilde, for Iylland og Schlesvig endnu ikke dette aar. Gid de maae

virke til gavn og til velsignelse for landet, og gid de maae raade bod paa de mangler, administrationen er underkasted, især den daarlige finantsforvaltning, som behøver reform

1/1 1836. – – – Gud den algode lad ogsaa dette aar være velsigned for mig og mine, og gid vi saa sunde maatte ende aaret som vi begynde det.

2/1 1836. – – – Var formiddagen med broder Hans ved aen for at udse det sted, hvor en sluse best kunde slaaes. Siden vare vi en familie i Bredebroe. Breve fra den snavs Gräbert og den gode Theodor Jacobsen.

3/1 1836. Sv. Tøe, og nu er denne vinter igien forbie, som vi slett ikke ere fornøiede med, ieg især for min ulds skyld. Aftenen besøg af familien i Bredebroe.

4/1 1836. – – – Broder Hans tog denne formiddag bort. Han var hos ey saa munter, som han pleier at være og vi alle langt fra ikke saa muntre som sædvanligen, men heri var især den ubehagelige historie i Holstebroe skyld, som meget ærgrer og kymrer os begge. Frielig gaae vi den bedagede alder med stærke skridt imøde. 8 t. byg fra P.Holm.

6/1 1836. – – – Var i Tønder og aftenen hos tante Kiestin, hvor vi havde det rett fornøielig og vor gamle svage søster var meer end lykkelig ved dette hendes giestebud og ved at see sig omgivet af saa stort et antal af hendes paarørende. – – –

10/1 1836. – – – Vare alle eftermiddagen paa iis i Reispoldeng med vor lille slæde. Ieg løb paa skøyter, som ieg i mange aar ey har forsøgd, men da vi paa tilbagetouren gik over aen, som endnu de fleste steder løber blank, da var det nær til, at den stærke vind havde dreven slæden, som vor moder sad paa samt Ferdinand, der bag fra styrede samme, i den strømmende aae og atter stode vi i fare at opleve en stoer ulykke. Gud skee lov, vi slap med et øyeblik angst og at Ferdinand kunde holde sig, indtil ieg kom ham til hielp. Det er dog en faerlig ting med denne aae, og mand har at tage sig vare og bruge ald muelig forsigtighed. Neppe for 14 dage siden var ieg i største livsfare og i dag kunde være gaaen lige saa galt, hvis ikke Herren havde holdt sin beskiermende haand over os. Hans navn være lovet.

(Wulff er i dagene 12–15. januar en tur i Christian Albrechts Kog i glatføre, hvor hestene, som han ikke har fået broddet, glider på vejen).

18/1 1836. Sv. Tøe og regn den gandske dag fra morgen til aften, og nu kommer der da endelig regn paa iorden og vand i brønde samt aae og bække, hvilket paa sine steder kunde behøves. Aftenen snee.

19/1 1836. – – – Min gode søster er daarlig denne tid og meget svag. Gid hun dog maatte vorde os erholdt og komme sig igien.

20/1 1836. --- Vores gode naboe tiltraadte i dag sit 74'de aar og tilbragde aftenen hos os. Kuns degnen var tillige indbudten. Vore børn søgte at fornøye ham ved deres færdighed i music og adskillige transparen-ter, som vare rett artige og hvormed de en tidlang havde giordt sig megen umage.

Gud velsigne den værdige mand, som ved lære og exempel saa meget gavner sin menighed og især saa meget gavner og har gavnet os og vore børn. Endnu er han rask og i sit kald ungdommelig, saa vi tør hengive os det haab endnu længe at beholde ham. Gid vort haab gaae i opfyldelse.

21/1 1836. --- Wilhelm tog bort til Iylland. ---

22/1 1836. --- Var eftermiddagen paa Reispold ved vores vandledning-er, hvilket narrerie sysselsætter mig paa en behagelig maade, helst mine forudbestemmelser saa godt falder i traad og vore større iordvolde holder sig. Hele engen staar nu paa en ringe ting nær blank og det lave af Reispold bliir herlig vandet, hvilket sikkert vil bære kiendelige frugter næste aar. Ogsaa engen i Moesen staar for en stoer deel under vand.

24/1 1836. --- Bragde vores lille Dora til Harris at besøge hendes veninde.

25/1 1836. --- Var fast hele dagen [*i engene*], hvor vi nu fik vore vandledninger og dæmninger godt i stand, men disværre fik ieg derved ondt i ryggen og kand nu maaske blive ussel en tidlang.

26/1 1836. --- Var i dag daarlig i min ryg.

27/1 1836. --- Hørte lerken.

28/1 1836. --- Vores gode konge fyldte i dag sit 68'de aar. Gud velsig-ne ham og lad ham leve længe. Hans bortgang vil for landet maaske være et uoprettelig tab.

31/1 1836. --- Ian. var lemfeldig og gav os kuns 9 dage lidt frost og var meget bequem, kuns lidt snee og regn, men nogen vind.

Denne bog er nu fuldskreven. Lovet være Gud, ald godheds giver for alt det gode, ieg havde at notere i samme.

På Brede kirkegård, syd for kirken, ses endnu familien Wulffs anselige gravsted. Jens Wulffs statelige hus, opført 1836, nedbrændte fuldstændigt ca. 1950, men er blevet genopført i den gamle stil. Det eneste bevarede i Brede fra den betydende Wulff'ske slægt er vel nu gravstedet.

Noter

1831.

- 13/6 Nicolay er broderen, se indledningen.
Wilhelm er plejesønnen og medhjælperen Wilhelm Nissen.
Lorenz Krüger, kromand og gårdejer i Jels, født 1788 i Bevtoft, død 1871; se iøvrigt dagbog 1847 26–27/9 og 1848 7/5.
- 15/6 Chr. Albrechts Kog ligger 18 km. sydvest for Tønder.
- 16/6 Anthony Schrøder, skipper, se 15/6 1832.
Chr. Gram, skipper med bopæl i Ballum; jfr. 9/3 1833.
Gabriel Friedrich Roll, købmand i Højer.
- 18/6 Jagerob, læsningen usikker, men formentlig Jægerup.
knikker = gnier.
- 19/6 Slusen = Højer Sluse, der da lå lidt syd for Højer.
- 21/6 Lygum = Sdr. Løgum, 7 km. syd for Tønder.
- 22/6 Kleve, landsby 8–9 km. syd for Frederiksstad.
- 23/6 Brunsbüttel, nu hvor Kieler-kanalen møder Elb-mundingen.
Belum, ca. 20 km. øst for Cuxhaven.
Otterndorf, ca. 15 km. øst for Cuxhaven.
- 26/6 Ritzbüttel i udkanten af Cuxhaven. Wremen, Dorum lokaliteter nord for Bremerhaven.
- 27/6 Bederkesa en snes km. nordøst for Bremerhaven.
- 28/6 Bremerleh = Bremerlehe, nu bydel af Bremerhaven.
Dedesdorf ved Weser, ca. 15 km, syd for Bremerhaven.
- 29/6 Scharmbeck, en snes km. nordøst for Bremen.
- 7/7 De i det foregående nævnte byer ligger mellem Wesers og Elbens udmundinger.
Seth, landsby øst for Elmshorn på landevejen til Pinneberg.
- 15/7 Petersen, J. Wulffs faste opholdssted i Altona. Han og hans kone opbevarede kniplinger for Wulff.
- 16/7 Eddellak, nogle km. nord for Brunsbüttel.
St. Margarethen, lokalitet midt mellem Glückstadt og Brunsbüttel.
- 17/7 Klægsbøl, 13 km. syd for Tønder.
Trelstorp, 17 km. nord for Husum.
- 19/7 Ilingvej = bygevej.
Angående marknavnene henvises til Sønderjyske Stednavne, bd. III Tønder amt, s. 412ff.
- 20/7 Nicolaysen, Claus, formentlig gæstgiver i Løgumkloster, søn af kniplingshandler Hans Nicolaysen
- 21/7 Fedder Matthiesen, kniplingshandler i Visby.
- 26/7 Svogeren Niels Mikkelsens fader var Laust Jensen, der sidst boede på Vældgård, ca. 2 km. syd for Bredebro hos sønnen Peter Andersen Lausten.
- 31/7 M.h.t. samtidige verdenshistoriske begivenheder henvises til almindelige oversigtsværker.

- 2/8 Fedder Hinrichsen, rådmænd i Højer.
Mathies, betroet avlskarl.
- 4/8 Estrup, gods i Malt sogn, hvor W. havde opholdt sig som stor skoledreng hos proprietær, landvæsenskommissær Laur. Fr. Lautrup.
- 5/8 Ellis Gadalin el. Gadolin var politilæge og distriktskirurg i Løgumkloster 1820–54. Se Carøe: Den danske Lægestand 1786–1838, s. 59.
Johann Christian Lautrup, W.'s rationalistiske præstevener, præst i Brede 1797–1845, fader til »Digterinden Anna« (= Anna Kristjane, 1° gift Jessen, 2° g. Ludvigsen.
- 18/8 Nebel Mølle, det senere Elkærholm i Vester Nebel sogn, Brusik herred. Om Hans Wulff og hans kultiveringsarbejder se udgiverens bidrag i »Afhandlinger tilegnede arkivmanden og historikeren, rigsarkivar, dr.phil. Axel Linvald«, 1956, s. 168–186. Hanna = Hans Wulffs datter Johanne Henriette, gift med møller Andreas Petersen, Spangsbjerg Mølle.
Drees' kone, Hans Wulffs søn Andreas Anton Wulffs kone Mette Margrethe, f. Poulsen, Jested, Egtved sogn.
- 23/8 $\frac{1}{5}$ tr. = 1 trave 5 kærve.
- 24/8 Kloster marked = Løgumkloster marked.
- 30/8 Achenberg, forretningsforbindelse i Hamborg.
- 1/9 Vores gode nabo = pastor Lautrup.
- 24/9 B mk. = Bank mark, må være regningsenhed ved bankgøring.
- 29/9 Jevnstedt, et par km. syd for Rensborg.
- 30/9 Bilskov, ca. 5 km. syd for Flensborg.
- 4/10 $\frac{3}{2} - \frac{11}{4} = 3$ halve tønder og 11 fjerding smør.
- 7/10 I Rise var broderen Johann Andreas W. præst.
- 3/11 Lispund = 14 pund.
- 7/11 1813 var W. på sin handelsrejse fra Brunsbüttel taget over Elben i en mindre båd og var ved landgangen blevet angrebet af nogle douaner, d.v.s. toldbetjente. Han mistede halvdelen af sine kniplinger og måtte flygte over hals og hoved, medens betjentene skød efter ham dog uden at ramme.
- 24/11 F. J. Radoor, fremtrædende købmand og rådmænd i Tønder.
Brunsvig, almindelig fordanskning af Braunschweig.
- 1/12 Kollemorten, ca. 10 km. øst for Give.
- 2/12 Høgild, Rind sogn, lokalitet på nuværende vej mellem Brande og Herning, nord for Arnborg.
Harildbro, godt 6 km. nord for Brande.
Fjederholt, Rind sogn.
- 7/12 Søsling, småmønt på 6 penninge i det lybske møntsystem
- 10/12 Wilhelm Bergmann er W.'s svoger i Andreasberg i Harzen.
- 17/12 Overgive sig = kaste op.
- 22/12 Skære af, må sikkert opfattes ganske bogstaveligt.

1832.

- 1/1 Gamle Johannes er Johannes Andersen, født i Bøgvad, Højt sogn 1734.
- 7/1 Christen Nissens enke er Else Margrethe Christens, død 8/1 1832, 80 år gl., begravet 13/1; jfr. 12/1. W. har altså ikke altid ført dagbogen helt samtidig eller også har han taget forkert af datoerne.
- 10/1 Horsted = Horsted i Hatsted sogn, 5 km. nordøst for Husum.
Evert = Evert Evertsen, gæstgiver og kornhandler i Tønder.
- 11/1 N. Iversen = Niels Iversen, kniplingskræmmer og krydderihandler i Løgumkloster.
- 14/1 Vældgård, se 26/7 1831. Gydemarie er W.'s søster.
Kongeaften. Kong Fred. VI's fødselsdag d. 28. januar højtideligholdtes såvel ved private fester som i kroerne, normalt i slutn. af januar.

- 20/1 Degnen = Thomas Petersen, degn og lærer i Brede 1818–58.
- 24/1 Niels Anthon, kammarsekretær, tidl. herredsfoged i Lø herred 1819–22, død i Brede 11/12 1859, 81 år gammel, søn af snedkermester Jens Anthon i Svanstrup. Boede sammen med Jens Wulffs søster Kirstine, der havde plejet ham under hans sygdom.
- 2/2 Laurup = Lovrup i Døstrup sogn.
- 7/2 1 læst smør = 12 tønder.
- 18/2 Nicolay Stadager, bygmester i Højer.
- 27/2 Kummerlev. I Sønderjyske Stednavne III, s. 409f Kumled.
- 11/3 H.b. = forkortelse for Hamburg.
- 8/4 d.v.s. at Ferdinand blev konfirmeret.
- 14/4 Morgen, ca. ½ td. land. Poder er her identisk med rode.
- 15/4 Blankenburg, på vejen fra Magdeburg til Harzen, 60 km. sydvest for Magdeburg.
- 1/5 Eichbaum, må være Am Eichbäumen i Basbeck kommune syd for Hamburg.
- 5/5 posamentier = borter.
- 12/5 Steinkrug i Tellingsted sogn i Nr. Ditmarsken.
- 13/5 Søholmbro ligger øst for Bargum, ca. 12 km. syd for Læk.
Bergen = Bergen sydvest for Erfde, hvor der var færgefart over Ejderen. Vejen over Wohlde – Hollingsted går gennem Trene-lavningen. Den længere mod vest liggende vej Sdr. Stabel, Svavsted eller Hude til Ostenfeld ligger noget højere.
- 14/5 Koldfeber, en art malaria, der tidligere var udbredt i marskegnene.
- 25/5 duc. = dusør.
- 26/5 Fahretoft = Faretoft, syd for Dagebøl.
- 27/5 Nørdieg = Nøredige i Rødenæs sogn i Vidingherred.
Møllen, vel Nørre Mølle i Højer landsogn.
- 28/5 F.H. = Fedder Hinrichsen.
- 3/6 Green, by i Arnborg sogn, Hammerum Herred.
Horsbøl, sydvest for Grindsted.
- 4/6 Engelsholm Mark i Nørup sogn, Tørrild herred.
Oldsagerne hos gæstgiver Lassen i Vejle har hverken Vejle Museum eller Nationalmuseet kunnet give oplysninger om.
- 8/6 Dons i Almind sogn, Bruskhørd herred, en mils vej nord for Kolding.
- 11/6 Johan Andreas Ohrt, krovært og instrumentmager i Tønder.
- 12/6 Som den meget rejsende mand var W. meget optaget af spørgsmålet om vognsporets bredde; jfr. dagbogsuddragene 1845 26/8 (s. 77) og 1846 29/8 (s. 83).
- 19/6 Bastrup, lokaliteter, som kan komme i betragtning findes både i Asp, Navr og Vamdrup sogne.
- 20/6 Visitatsen foretoges af Åbenrå-provsten Peter Paulsen, der senere blev provst i Altona.
- 22/6 Navnet på overnatningsstedet har W. ikke kendt.
- 23/6 Toldforvalter i Frederiksstad var Heinrich Gottlob Weber, medens kapt. Henrik Gustav Setzkorn var kontrollør og visitor.
Freiburg, skråt sydøst overfor Brunsbüttel.
Wilster, mellem Brunsbüttel og Itzehoe.
- 17/7 Møllesagen har ikke kunnet findes i Tønder amtsarkiv eller husfogedarkiv.
- 23/7 Tømme hø sammen vil sige at køre høet sammen i stakke med en eller to heste forspændt enten en 3–4 m. lang bom eller et tilsvarende bredt redskab/en tømme, med lange trætænder og et håndtag til at styre redskabet med.
- 26/7 Høhisse = høhæs.
- 27/7 Hildemar Lundius, advokat og husfoged i Tønder.
Otto Petersen ses ellers ikke omtalt i dagbøgerne.

- 29/7 Herredsfogden er F. Brasen i Harres.
- 1/8 Tyvshoved = Tyvse i Abild sogn, hvor der indtil vor tid var ganske betydelig tørveproduktion.
- 6/8 Dettleff Smed må være Detlef Davidsen, som senere medvirkede i det Wulff'ske musikensemble.
- 8/8 A. W. Neuber var fysikus i Åbenrå. Johan Andreas kan ikke tåle at se læger.
- 11/8 Svom, datid af svømme.
- 20/8 Halkorn. Institut for jysk Sprog- og Kulturforskning kender ikke ordet og kan ikke give nogen forklaring på det; jfr. 1834 26/9.
- 24/8 Markedsgave, nemlig i anledning af Løgumkloster marked.
Jens Ludvig, fast daglejer; jfr. 27/9 1832.
- 29/8 Skud i lenden = hold i lænden.
- 4/9 6/2 og 8/4 = 6 halve og 8 kvarte tønder. W har rettet i tallene for høstudbyttet.
- 6/9 Barselsgilde i Rise. Christian Ludewig Siegismund Wulff blev døbt 7/9. Hochberg var fadder.
- 8/9 Høhæset blev altså afdækket med siv. Andetsteds kunne det ske med halm.
- 10/9 Kværken er vinklen mellem to sammenstødende længer.
- 12/9 Når W. skriver 9/18 tr., mener han dermed 9 traver og 18 kær. En trave er 20 kær og 3 neg.
- 13/9 Lærerne er pastor Lautrup og degn Th. Petersen.
- 17/9 Indbunden, d.v.s. kørt ind.
- 25/9 t. = tylt, 12 stk.
Brink, der må her sikkert være tale om et personnavn, måske en købmand i Højer.
- 4/10 Mehliby = Medelby i Kær herred, lige syd for den nuværende grænse.
- 13/10 Muscou = Moskva.
- 17/10 venskelige, må betyde »meget venlige«.
- 18/10 Ever eller evert, et mindre sejlskib.
Leipziger slag. Det store slag ved Leipzig, hvor Napoleon besejredes, udkæmpedes 16.-19. oktober 1813. Mindet om det fejredes ved store festligheder; jfr. 18/10 1834.
- 20-
- 22/10 Lokalteter langs den søndre Elbbred.
- 22/10 Hedeegnen = Lüneburger Heide.
- 23/12 I skarlagensfeberepidemien dør der otte personer i fattighuset i tiden fra 6. december. Fattighedsforstanderen dør d. 15. december.
- 28/12 Nicolaj Iversen var præst i Løgumkloster 1814-35. Sønnens navn Iwer, 25 år gammel.
- 1833.
- 24/1 W. havde en sammenstykket ejendom af slesvigsk og kongerigsk jord. Amtsforvalter, husfoged og branddirektør i Løgumkloster 1806-34 var justitsråd Christian Friedrich Meyer; jfr. 2/1 1835.
- 31/1 Fog og knog = synonymer for snestorm.
- 1/2 Ned i landet = op i Jylland.
- 19/2 Degen er et mål for 10 stk. huder eller skind, altså her i alt 270 stk.; jfr. 9/3 1832.
- 14/3 Gårdmand Niels Lorenzen, Svanstrup.
- 20/5 Mariekog, smal kog lige nord for Dagebøl, grænser ind til Chr. Albrechts kog.
- 24/5 Høstrup, ses ikke anført i Trap: Slesvig eller Oldekop: Topographie des Herzogtums Schleswig.
Bombøl ligger i Klanksbøl sogn.
- 14/6 Der mindes om, at W. først begyndte at føre egentlig dagbog 1804, men han har dog forinden ført en slags journal og regnskabsbog. Det er dog såre tvivlsomt,

- om han allerede i 15-årsalderen er begyndt herpå. Oplysningen om pærehandelen på Vorbasse marked må derfor bero på hans gode hukommelse.
- 30/5 Der er flere Barslund'er. Her må det være Barslund i Skarild sogn, Hammerum herred, omtrent midt i mellem Brande og Sdr. Omme.
W. var 1790 i landmålerlære hos landmåler Ravn i Vejle.
- 12/7 W. ejede en ejendom på godt 43 demat (tdr. land) i Sdr. Sejerslev, Emmerlev sogn under Kogsbøl kommune; jfr. Johs. Hansens sognekrønike s. 71 i maskinskr. eksempl. på landsarkivet i Åbenrå, Se endv. 1834 16/9.
- 15/7 Toldforvalter i Tønder, kammerråd Hans Hinrichsen; jfr. 1834 6/9.
- 16/7 Conossementer=ladebreve, hvorved en skipper anerkender i sit skib at have modtaget visse varer.
Generalsuperintendent J. G. C. Adler til visitats.
- 24/7 Salzkogswarf=et værft i Dagebøl kog, der i sit navn bærer vidnesbyrd om tidligere tiders saltudvinding af den submarine tørv, men er hverken nævnt i Trap eller Oldekop anf. værker.
- 25/7 Paulsen. Næppe den senere fabrikkontrollør i Altona. 20 $\frac{1}{4}$ smør = 20 fjerding smør.
- 30/7 Pastor Peter Kier, Østerløgum.
- 1/8 Frieslinger = frisler = blegner, der ledsager infektionssygdomme ved stærk svedsekretion.
- 6/8 Kv. = kærøv, jfr. 23/8 1831.
- 13/8 P. I. Holm = Peter Jessen Holm, er marknavn.
- 16/8 A.W. = Anders Winther.
- 23/8 Hørværk. Hans Wulff var foregangsmand inden for høravlen og var Landhus-holdningsselskabets specielle rådgiver og konsulent på dette område; jfr. Afhandlinger tilegnede ... Axel Linvald, 1956, s. 173.
- 27/8 Vomativ = vomitiv = brækmiddel.
- 5/9 Skieren, må være skidne, d.v.s. uformelige neg, fordi byggen er høstet som lejesæd.
- 9/9 Skaftekorn, d.v.s. havre, der blev skåret til hakkelse til hestene.
- 16/9 Askeudkørslen var et led i W.s forsøg på at forbedre jorden; jfr. indledningen.
- 17/9 Rohde = amtsmusiker P. P. Rohde i Løgumkloster. De to andre nævnte måske også musikere; jfr. 1834 7/9.
Jordmødding. W. eksperimenterede lige som Hans W. meget med kompostmødding; jfr. indledningen.
- 10/10 Gadebusch, ca. 40 km. sydøst for Lübeck.
Wismar, købstad midt imellem Lübeck og Rostock.
- 16/10 Dahlenburg, 25–30 km. øst for Lüneburg.
- 3/12 conto meta, d.v.s. handel, hvor man deler indtægter og udgifter lige.
- 19/12 Claus Hinrich Rheder var fuldmægtig på Løgumkloster amtstue.
- 1834.
- 3/1 Pengene blev sendt til generalsuperintendenten, der havde domicil i Slesvig.
- 24/1 Madam Jessen er pastor Lautrups datter Christiane, også kaldet »Digerinden Anna«.
- 31/1 Veilchen = violer. Mare blomster = majblomster = tusindfryd, bellis.
- 23/2 Trælborg, lokalitet i Brede sogn.
- 27/2 Sil kan i Vestslesvig være et lille lavvandet vandløb med vadesteder, her dog måske en lille sluse, stenliste eller et stibord.
- 7/3 Restebuske, må vel være ribsbuske.
- 15/3 Søster Carolina, er svigerinden, Hans W's hustru Caroline Christiane, f. Poulsen, 1773–1836.
- 8/4 Svingel, en af de korte træstokke, der er fastgjort til tospandshammelstokken med et jernled og hvorpå hammelrebene, d.v.s. skaglerne fastgøres.

- 12–
13/4 W. har taget vejen gennem midterlandet over Valsbøl og Vanderup.
Ellers plejede han at tage over Bov og følge den gamle vej mellem Flensborg og Slesvig.
- 19/4 Associe = kompagnon.
- 20/4 Hopte = Hoopte i Kreis Winsen a.d.L.
- 14/5 Sophie Magdalene Kog, sydvest for Bredsted.
- 16/5 Marie Kog, vest for Ny Chr. Albrechts Kog.
Måsbøl, Risum sogn syd for Nibøl.
- 27/5 E. = formentlig Emanuel.
- 28/5 Vester Hever, det nordvestligste hjørne af Ejdersted.
- 6/6 Veybleer = er store lagner, hvori ulden blev anbragt ved vejningen.
L. må være toldkontrollør Hans Joachim Christian v. Landsmann; jfr. 1834 7/9.
- 26/6 W. fik bl.a. 2500 mk. specier af Peter Hiort Lorenzen, hvem han på dette tidspunkt altså endnu har været gode venner med; jfr. 1842 31/12.
- 9/7 Syderhoe = Sønderho på Fanø.
- 14/7 Gamle Andreas = Andreas Hansen; jfr. 1835 14/7.
- 26/7 Bekker og Eilskow = købmand P. Eilschou d. 1783 og hustru Anne Marie Bekker, d. 1799; jfr. Trap, bd. 12, s. 71 og 126.
- 27/7 Kreberhuset = Krebsehusgård i Slaglille sogn, en tidligere af landeveysfarere meget søgt kro.
- 2/8 Chirurgisk-anatomisk samling, formentlig i Kirurgisk Akademi i Bredgade.
Kongens Hauge = Kongens Have = Rosenborg have.
- 3/8 Münster = kgl. konfessionarius og biskop J. P. Mynster, N. F. S. Grundtvigs kendte modstander.
Schak = sognepræst, dr.phil. Nic. Clausen Schack.
- 4/8 Tuksen. Der er flere søofficerer med navnet Tuxen, der kan komme på tale.
Kunstammeret var blevet ophævet 1821 og samlingerne fordelt mellem Kunstmu-
seet, Rosenborg og Oldnordisk Museum. Mon det ikke er sidstnævnte W. har besøgt?
- 5/8 Doc. Flor, måske bataillonskirurg Hans Flor.
Dreves. Wulff er ikke altid sikker i navnene, men det forekommer dog lidt mærkeligt, at han ikke kender den kendte landøkonom, fabrikant og politiker J. C. Drevens navn. Hans blik har mere været vendt mod syd til Hamborg og Altona.
Prins Christian er den senere Christian VIII, der havde Sorgenfri som sommerresi-
dens.
Modewig = klædefabrikanten J. C. Modeweg.
- 7/8 Hirschholm = Hørsholm.
Kullbjergene = Kullen.
Gothenborg = Göteborg.
- 8/8 Bygget af – W. lader her en plads stå åben til bygmesterens navn. Flere konger har med landets ypperste arkitekter sat deres præg på Fredensborg.
Overlad = overfyldt.
Wiedewelt, Johannes, billedhugger.
Nordmandsdalens figurer er fremstillet af Johan Gottfried Grundt.
Dækken = loftet.
Elfenholz = elfenben.
12 sølvstatuer. Det må være de bronzefigurer fra springvandet på den ydre slotsplads ved porttårnet, som 1659 bortførtes af svenskerne og opstilledes ved Drottningholm. Ved nuværende springvand er der afstøbninger af originalerne; jfr. Trap, bd. 6, s. 215.
Hillerød. Ved en brand 1834 brændte 49 huse, deriblandt den gamle latinske.

- 10/8 Stadt Lauenburg, hotel St. Strandstræde 78.
Sara Davidsen er en af W.s forhandlere, dameskræder, Pilestræde 103.
- 12/8 Ormsløv = Ormslev kro, nu nedlagt.
Sorø Akademi, bygningen opført 1822–27.
- 13/8 Baurkskibet = barkskib. W. har vist villet benytte den franske form barque, et sejskib.
- 14/8 Prins Christians vanartede søn = Frederik VII, der 1834–39 var forvist til Fredericia.
- 22/8 Mikkelsens gamle moder = svogeren Niels Michelsens moder Ingeborg, f. Peters på Vældgård; jfr. 1831 26/7, 1832 14/1 og 1834 8/10.
- 26/8 J. G. C. Adler, generalsuperintendent, d.v.s. Biskop i Slesvig 1792–1834, døde 22. august 1834 i Gickau.
- 30/8 Anmarie Laustens eneste datter = Agatha Catharina Andersen, datter af Anders og Anna Marie Lausten, død af tuberkulose 23/8, begr. 26/8.
- 8/9 Trivallen, mon det ikke er et hjemmelavet ord efter det franske travail, arbejde, anstrengelse.
- 12/9 Peter Tychsen Himmark, herredsfoged i Lø herred 1812–18.
Gerhard Holst, kancelliråd, ejer af Trøjborg 1777–1829.
- 3/10 Skar = skår, så meget, som leen kan tage i et hug.
- 5/10 Norbak = nordbagge, lille hest fra det sydvestlige Norge, også kaldet fjordhest, god travet.
- 7/10 Ang. stændervalget se Sønderjyllands Historie IV, s. 202.
- 10/10 Udhækket, må betyde udklækket.
Armregning = fattigregnskab.
- 11/10 Wierødder, må være vidierødder, d.v.s. rødder af pil.
- 13/10 Br.br. = Bredebro.
- 18/10 Portorico, ø i Vestindien. Aguadilla, havneby på det nordvestre hjørne af øen.
- 21/10 Port au Prince, hovedstad på Haiti.
- 9/11 Dahlenburg, ca. 25 km. øst for Lüneburg.
Hertugen af Anhalt Behrenburg = Hertug Alexander Karl af Anhalt-Bernburg, der var gift med Friederike af Holstein-Glücksburg.
- 10/11 Lückow, by mellem Uelzen og Wittenberge ved floden Jeeze.
- 24/11 Hans Wulff valget til den viborgske stænderforsamling som repræsentant for de mindre landejendomsbesiddere i 15. nørrejske distrikt.
- 7/12 Harres, nemlig hos herredsfoged F. Brasen.

1835.

- 6/1 pløve = pløje.
- 7/1 tåle ilden, nemlig hjemme ved ildstedet.
- 11/1 Kniplingfabrikant Matthias Winther blev 8/1 gift med Anna Botilla Nielsen fra Sølsted.
- 27/1 Smeden = Anders Nielsen, død 1828 26/9.
Smedens svigersøn er Peter Nissen Petersen; jfr. 1835 27/7.
- 28/1 Mammelukke Lorenzen, må være Niels Lorenzen, Svanstrup, som W. tidligere har haft sammenstød med; jfr. 1833 14/3, 1834 10/10.
- 3/2 Folketællingen i de kongerigske enklaver, til hvilke det meste af Brede sogn hørte, havde fundet sted 1834.
- 20/2 Stiftamtmand i Ribe M. S. W., greve af Sponeck.
- 25/2 Hølkier, formentlig Holdkær i Emmerlev sogn; jfr. Sønderjyske Stednavne III, s. 299.
- 8/3 Kiesten er W.s søster.
- 18/3 Quæg = græsarten kvik, der har meget livskraftige rødder.

- 22/3 Bonkert = saddelmager Andreas Bongartz, hos hvem W. altså bestiller et sæt seletøj.
- 29/3 Hisselballe = Hesselballegård i Ø. Starup sogn, Brusik herred, der 1807–44 ejedes af landvæsenskommissær Chr. Kjær.
- 30/3 Lam, d.v.s. halt.
- 9/4 Spargelbede = aspargesbede.
- 21/4 Engelst, ældre alm. dialektform for engelsk.
- 6/5 Nienbrock = Neuenbrook, 1 mil syd for Itzehoe.
Langenfelde, 3–4 km. nord for Altona, var fra 1777 et betydeligt toldsted, hvor Contrad Frederik v. Ahlefeldt 1835 var toldforvalter, medens Peter Hiersing var kontrollør og visitør.
Gukmanden = gøgen.
- 15/5 Harne = skade.
- 16/5 s., må være sække.
- 17/5 Pernamb(uco), hovedstad i staten af samme navn i nordøstlige del af Brasilien.
- 19/5 Skrupel = usikker, tvivlrådig.
- 8/6 Kane = båd.
- 10/6 Kogeanstalt = komfur.
- 17/6 Gurger = agurker.
- 27/6 Oxholm, må være Morten Oxenbøll, der var herredsfoged i Anst, Slavs, Jerlev og en del af Brusik herred 1831–43.
Bork, form. købmand J. S. Borch, jfr. Sigvard Skov: Sømænd i Kolding, 1987, s. 16.
Creper = exam.jur. Christopher Græbert, ejer af Hvidsminde, fra 1827 svensk vicekonsul i Assens.
- 2/7 Byfogden, nemlig Niels Nellemann.
Mads Schou er byskriver. Måske er det ham, der omtales som fuldmægtig.
- 18/7 Mos = Mose i Husby sogn, Ulfborg herred.
Estrup, Malt sogn, hvor W. havde været som stor dreng og hvor broder Hans W. havde været ridefoged 1788–94 hos kammerassessor H. H. K. Lautrup.
- 20/7 Toldforvalter i Foldingbro: Kapt. Georg Detlow Henningsen var kasserer på toldstedet; jfr. 1835 4/8.
- 25/7 Blinde, formentlig døvnælder. Læsningen usikker.
- 27/7 Peter Smed, Peter Nissen Petersen druknede i Brede å, 30 år gammel.
- 7/8 Iflg. dagbogen 2/8 lød vekslen på 137 bm 9 sk.
- 13/8 Forsmerte, læsningen lidt usikker, men ordet må være anvendt her i betydningen overvinde.
- 16/8 Rask, Wilhelmine W. var fadder til Johan Christian Hansen, søn af kådner Lorenz Ebsen Hansen og Silla, f. Rasch i Brede.
- 24/8 Hansen, formentl. Christian Gottlieb Hansen, musik- og dansemester i Åbenrå; jfr. M. Kamphövener: Borgerskaber i Åbenrå 1686–1867, I, s. 90.
- 29/8 Jørgen Frandsen, tømrer, jfr. 1835 14/9.
- 2/9 Kirkevisitation ved provst og amtmand i Åbenrå.
- 13/9 Præsten i Skast = Fr. Chr. Prahl.
- 14/10 Barnet Peter Michael Winther f. 26/9, søn af kniplingsfabr. Matthias Winther, jf. 11/1 1835.
- 14/9 Skytte = stibord.
- 1/10 Anna = Ane Jensdatter, der 29/10 1835 blev viet i Gram til gårdmand Niels Peder Rosenkrantz i Enderupskov.
- 13/10 Halleyse comet, se f.eks. H. H. Worsøe i Sønderjysk Månedsskrift 1986, s. 53f.
- 21/10 Kulkastede = kulegravede.
- 28/10 Lorenzen, formentl. P. Hiorth-Lorenzen.
- 1/11 Constantia kro, i Hedensted sogn, nedlagt 1918.

- 4/11 Hammershøj, sogneby ca. midtvejs mellem Randers og Viborg.
- 5/11 Overretsprocurator Christian Rasmus Otterstrøm førte sagen for W. ved overretten. Ang. afslutningen af processen, se dagbogen 1836 31/12 i den trykte udg. s. 28.
- 6/11 Nørre Snege = Nr. Snede.
- 7/11 Jfr. 1831 7/11.
- 16/11 Næmlig i Aarhus Stiftstidende.
- 24/11 Alrum, andetsteds Alrune.
Guddom = Gudum mellem Struer og Lemvig.
- 30/11 Tulper = tulipaner.
- 4/12 Kløde = kløe.
- 18/12 W. begynder at samle materiale til den forestående opførelse af et nyt herskabeligt stuehus.
- 24/12 H. C. L. Holm, præst i Emmerlev, 1824–51.
- 31/12 Ang. afslutningen af processen, se noten til 1835 5/11.
- 1836.
- 20/1 Pastor Lautrup døde dog først 1845 4/7.

Illustrationer

Jens Wulff. Fot. efter maleri af H. A. Kier	9
Wilhelmine Wulff. Fot. efter maleri af H. A. Kier	13
Dagbogens indledning	24
Udsnit af kort over egnen mellem Elben og Weser samt Sydholsten.	24
Kogene mellem Tønder og Bredsted. Efter Joh. Heinr. Chr. du Plat, 1804–05	29
Pastor Joh. Chr. Lautrup, Brede. Efter litografi	69
Jens Wulffs hjemegn. Efter Joh. Heinr. Chr. du Plat, 1804–05	97
Udsnit af dagbogen fra 31. august 1834	118
Kniplinger fra Tønder Museum	161
Familien Wulffs gravsted på Brede kirkegård	166

Sagregister

Registrene omfatter ikke noterne, men man vil fra selve teksten og registrene let kunne finde frem til indholdet af dem.

- Afvanding 16, 34, 95f, 119
Alder 45
Altergang 99
Aske 86, 123, 136, 154
Asparges 138
Bagehus 86
Bagning 65, 90, 128
Børsel 157
Begravelse 32
Bindetøjshandel 11f, 40ff, 48, 58, 61, 63, 79, 91, 96, 104, 135, 138
Bogkøb 65, 126
Brak 121
Brandforsikring 86, 106f, 145
Brændevinspenge 119
Brønd 122, 154
Byggematerialer 60ff, 131, 153
Båd 142
Dagbogen 7f, 12, 14, 21, 24ff, 95, 118, 165
Druk 59
Ducør 77, 119
Engvanding 16
Fabrik, Brede 12, 18
Fastelavnsgilde 71
Fattiggård, Brede 19, 66, 117f, 131
Fattigregnskab 124
Fiskeri i Brede å 137
Folketælling 132
Forspand 27, 59, 86f, 96, 99, 114f, 119, 164
Forårsarbejde 71, 98f, 136f 139ff
Fyrværkeri 68
Frø, se planter
Færgefart 55, 64, 100, 114
Får 121, 142
Fåresyge 70
Grande 93, 107
Gravsted 166
Græsmarker 15
Grøfter 120f, 123f, 138, 140, 148, 153, 156
Gødning 52, 63, 86, 99, 101, 121f, 139, 154
Handel, Nordtyskland 8
Handske, 11, 48, 73 140, 158
Hedeopdyrkning, Brede 159
Hudehandel 40, 63, 65, 68f, 71f, 83, 94, 96, 104, 150
Høavl og -høst 15ff, 31f, 34, 56ff, 60f, 79ff, 83ff, 105ff, 116f, 143, 145, 147f, 151f, 163
Høhæs 57f, 60f, 71, 80f, 83, 91, 94, 107, 116f, 128, 132, 147f, 151, 157, 160
Høravl 84
Høstgilde 39, 63, 155
Indbrud 38
Jordforbedring 38f, 63, 77, 86, 98ff, 119f, 123, 128, 138, 148, 155ff, 162
Jordmødding, se kompost
Jul 43, 66, 128, 160
Jøder 10, 48, 65, 88, 149, 159
Kaffehandel 45ff, 95, 107, 143ff, 151, 154f, 158f
Kaffehus, Harburg 64
Kartofler 52, 60, 75, 122, 137, 138
Kirkevisitation, Brede 55, 80, 117, 153
Klimatiske forhold 50, 52f, 55ff, 66, 68ff, 103ff, 107ff, 114ff, 119, 121ff, 130, 134, 137f, 139, 141f, 149ff, 153, 155, 160, 163
Kniplingshandel 10ff, 28, 30f, 34ff, 42f, 45ff, 48f, 55f, 58f, 63ff, 70f, 73, 83ff, 86ff, 89ff, 95, 99ff, 107, 123ff, 127, 130, 132ff, 138, 140, 150, 153f, 159ff, 162f
Koldfeber 50, 54, 59
Kolera 26ff, 35ff, 38, 40, 43f, 55ff, 61, 63f, 112
Komfur 137, 142f
Kompost 15, 86, 136
Konfirmation 48, 136
Kongeaften 45f, 68, 92f
Kornavl og -høst 15, 27, 32ff, 47, 52, 54, 56ff, 60ff, 82ff, 86f, 109, 115ff, 120f, 130, 135f, 142, 149, 151ff
Kornpriser 44, 71, 91, 163
Kreaturvask 17, 92, 131, 160
Kultivering 14ff, 17

Kvægbrug og -handel 17, 36, 39, 58, 71ff,
 79, 83, 85, 92, 95, 99, 102, 122f, 131,
 133f, 137, 139, 141, 152, 157, 160
 Kværk 61
 Landbrug 14ff, 48
 Landmålerlære 78
 Leipzigerlaget 64, 124
 Markedsgave 59
 Musik 18f, 54, 65, 73, 86, 93, 95, 118f,
 126, 128, 135, 142, 152, 160, 162, 165
 Mødding 15, 83, 94, 101f, 133
 Møllepligt 56, 130f
 Napoleonskrig 10f
 Nationale forhold 20f
 Oldsager 53, 109, 135
 Overrisling 16, 162, 165
 Oversømmelse 92ff, 124, 127, 131, 133,
 141, 150
 Pengeforhold (finansiering) 102f, 105,
 107, 139, 149
 Pengetransport 49f
 Planter og frø m.v. 49, 52, 90, 104, 121,
 134ff, 137f, 141, 143, 150, 156, 159f
 Politisk syn 91
 Præstegårdsindløsning 91
 Raps 11, 25, 54
 Rationalisme 19
 Regnskab 71f, 95, 115
 Ridehest 121f, 124, 128, 132, 134, 138,
 144
 Ringridning 93
 Runkelroer 25, 143
 Sandkørsel 86, 122, 138, 154f
 Seletøj 135
 Sil 95, 119f, 157
 Siruphandel 83
 Skarlagensfeber 66, 81f, 84
 Skat 68, 128f
 Skindhandel, se hudehandel
 Skoldning 90
 Skole, Bredebro 93f
 Skoleeksamen 72
 Skytte, se stighbord
 Slagtning 39, 43, 127, 131
 Sluse 164
 Smørhandel 30f, 37f, 46, 55, 61f, 80, 83
 Stankelben 74f
 Stenkiste, se sil
 Stigbord 154, 162
 Strandbad 110
 Strømpehandel, se bindetøj
 Stændervalg 123, 126, 129, 163f
 Sygdom 36ff, 42, 50, 54, 57, 59f, 66, 70,
 75f, 79ff, 82ff, 86ff, 91f, 99, 134f, 141f,
 165
 Sølvbryllup 117ff
 Tandpine 34f, 72, 90ff, 94, 122, 124, 134
 Teater 36, 47f, 64f, 73, 87, 89, 125f
 Thevisit 93
 Told 30, 36, 46, 54f, 64, 77, 79, 100, 107,
 138f, 146f
 Transparenter 68, 117, 119, 135, 165
 Trykkefrihed 136
 Tyfus 40
 Tærskning 33
 Tørke 32f
 Tørvegravning 141
 Tørvekørsel og -leverance 32f, 57ff, 81f,
 143, 153
 Udskiftning 1808 120
 Uheld, ulykke 99, 130, 132, 148, 162ff
 Ukrudt 121, 124, 135, 137
 Uldhandel 11f, 26f, 29f, 35, 39f, 49, 52ff,
 59, 62f, 73–79, 84, 87, 90f, 99ff, 102ff,
 107, 123ff, 127, 132, 135f, 139–147, 150,
 162
 Uldsække 126
 Ulykke, se uheld
 Uvejr, se Klimatiske forhold
 Vej 48ff, 54ff, 65, 87, 100, 106, 114f, 124,
 133
 Vestslesvigs Tidende 15, 19
 Vinhandel 143
 Vogn og vognspor 28, 34, 47, 54, 65, 70,
 76, 100, 106, 109, 132f
 Vokshandel 11, 35, 38, 156ff
 Årsoversigt 43, 66, 91, 129, 162ff

Stedregister

I registret er i almindelighed ikke medtaget de seværdigheder J. W. omtaler ved besøg i større byer. Navnene på J. W.s marker er anført i særskilt register.

- Abterp 43, 66, 90
Afrika 10
Agerskov 147
Aguadilla, Portorico 124
Altona 12, 19, 27, 30, 36, 38, 40, 47, 49,
55, 63ff, 73, 78, 86, 88f, 94, 96, 100f,
124ff, 138
Am Eichbäumen 49
Amerika 10
Amsterdam 26, 52, 54, 77f, 83, 107, 127,
139, 151, 163
Arnum 105
Asien 10
Australien 10
Ballum 91, 93f, 143, 147, 160
Bergen 50
Barmstedt 37
Baslund 78, 104ff, 135
Bederkesa 28, 65
Belum 27f
Beverstedt 65, 125
Bevtoft 41, 135, 143, 146
Bilskov 37
Bjolderup 92
Blankenburg 48
Blankenese 88
Bloksbjerg, Hans Wulffs aftægtshus 158
Bolivia 31
Bombøl, Klangsbøl sogn 74f, 102ff, 122,
137, 139ff, 148
Borg 32, 57, 79, 83, 123, 128, 141, 153
Bosbøl, Klægsbøl sogn 139
Bov 47, 76, 87, 96, 104, 124, 126, 132,
138
Bovlund 147
Brande 41, 78, 104ff
Brandenburg 48
Braunlage 48
Braunschweig 10, 49
Bredebro 43, 67, 86, 93, 128f, 131f, 153,
162, 164
Brede kirkegård 166
Bredevad 132
Brede å 16, 26, 61, 137, 148, 162, 164
Bredsted 51, 139
Bredsten 41, 78, 84, 106, 160
Bremen 29
Bremerlehe 28
Bremervörde 30, 65, 125
Brunsbüttel 27, 30, 55f
Bække 76, 78f, 149
Cadenberge 65
Chr. Albrechtskog 26f, 50, 52ff, 59, 73ff,
77, 80, 101ff, 137, 139ff, 164
Christiansfeld 147, 158
Constantia kro, Hedensted s. 158
Dahlenburg 88, 125f
Danneberg 83
Dedersdorf 28, 125
Dillenburg 11
Doebrock 64
Dons Mølle 54
Dorum 28
Drengsted 138
Ebsdorf 49
Edellak 30, 101
Efgebøl, Langhorn Gammelkog 52
Egtved 34, 52, 65, 68f, 71, 75f, 79, 106,
115, 121, 135, 142, 145f, 149
Ekernfærde 138
Elben 56, 73, 78, 89, 101, 125f
Elkærholm 17
Elbingrode 48
Emmersbøl 55
Elmshorn 138
Emmerlev 160
Enderupskov 155
Engelsholm Mark 53
England 11, 26
Estrup, gods., Malt s. 32, 146
Faretoft 52, 54, 74, 101
Fjederholt, Rind s. 41
Flensborg 37, 76, 96, 104, 126, 130, 132,
148, 157
Flottbeck 36
Foldingbro 105f, 145f, 149f
Fole 53
Frankrig 140

Fredericia 115, 149
 Frederiksborg 112ff
 Frederiksstad 55
 Fyn 108, 115
 Fælledvej 124
 Føhr 50, 55, 80, 85
 Gadebusch 88
 Galsted 41, 68
 Gerrebæk 132
 Gestrup 84, 95
 Gettorf 36, 47, 100
 Give 106
 Glückstadt 50, 79, 90, 107, 145ff
 Gram 75, 79
 Green Krog, Arnborg s. 53, 78
 Gribsvad, Fyn 108, 115
 Grimme 159
 Grindsted Dal 53, 78, 145
 Gudum 159
 Güntersberg 49
 Göteborg 112
 Haderslev 38, 54, 59, 68, 72, 75f, 84, 96,
 104f, 108, 135, 142f, 157f
 Hambergen 125
 Hamborg 12, 18, 26, 38, 49, 55f, 59, 61,
 63, 65, 68, 87, 96, 99, 107, 124f, 128,
 132, 140, 151, 153
 Hammershøj 158
 Hannover 10, 38, 48, 89
 Harburg 55, 64
 Harildbro 41
 Harres 31, 42, 58, 72, 105, 107, 119, 127,
 165
 Harresø, Givskud s. 41
 Harzburg 49
 Harzen 48
 Havana 49
 Havervad 94
 Hedehusene 108, 114
 Hejnsvig 76
 Helsingør 111f
 Hesselballegård, Ø. Starup sogn 135
 Hessen 10
 Hillerød 114
 Himmelfhorten 30, 125
 Hjerting 53, 77ff
 Hjortlund 135
 Hohenwestedt 126
 Holland 11
 Hollingsted 50
 Hollum å 41
 Holstebro 78, 106f, 123, 140, 144f, 151,
 154ff, 158f, 163f
 Holsten 12
 Hopte 100
 Horneburg 64
 Horsbøl 53, 55, 76, 78
 Horsens 158
 Horsted, Hatsted s. 45
 Hovborg 105
 Hoven Mølle 145
 Hude 50
 Husum 31, 55f, 75f, 102f, 139, 141, 143
 Hviidsminde 144, 147, 149, 158
 Hüttenrode 48
 Høgild, Rind s. 41
 Højer 32, 37f, 52f, 55, 59, 74ff, 78ff, 102ff,
 106, 137, 139, 141, 143, 146, 151
 Højer Sluse 27, 54, 61, 79, 83, 96, 104,
 107, 154
 Høstrup 74
 Jebenstedt 37
 Jels 26, 34ff, 38, 41, 47, 54, 59, 75f, 78f,
 84, 89, 98, 106, 115, 142, 148, 159
 Jested, Vilslev s. 34
 Jullingsholm 78, 105
 Jægerup (?) 27
 Kiel 36, 63, 100, 124, 138
 Kirkeby 76
 Klangsøl 50, 52ff
 Kleve 27, 30f, 55
 Klægsbøl 31, 80, 99, 137, 139
 Koge, Nordfrisland 51, 74
 Kolding 54, 84, 104, 114, 135, 147, 158
 Kollemorten 41, 102
 Kongeåen 135
 Korsør 108, 114f
 Krebshusgård, Slagiille s. 108
 København 108ff
 Lamstedt 65
 Langenfeld 126, 138
 Langtoft 139
 Lauenburg 48, 88, 100, 125
 London 12
 Lovrup 46
 Lundgård 105
 Lüchow 125
 Lüneburg 49, 63f
 Lüneburger hede 65
 Lysgård herred 41, 105
 Læborg 76
 Løgumkloster 31, 34f, 37, 39, 45, 58, 63,
 68, 73, 81f, 90, 93, 95, 99, 105, 107,
 116, 119, 124, 130, 134, 138, 143, 151,
 153, 160, 162
 Magdeburg 48

Marie Kog 74, 101
 Mecklenburg 10, 48, 63, 65, 73, 88, 100
 Medelby 63
 Meldorf 55f, 101
 Mexiko 10, 30f, 36, 42, 47f, 59, 63, 71,
 87, 107, 130, 138, 150
 Middelfart 108
 Moorburg 125
 Mosbøl 95
 Mose, Husby s. 146
 Moskva 64
 Mysunde 47
 Mögeldorf 156
 Møgeltønder 33, 132, 136
 Måsbøl, Risum s. 101
 Nebel Mølle 17, 34, 41, 52ff, 68ff, 75f,
 78f, 84, 96, 104ff, 108, 115, 127, 135,
 142, 144ff, 149f, 158f
 Neuenbrook 138
 Neuenwalde 65
 Neuhaus 30, 56, 88, 125
 Neumünster 100, 138
 Nibøl 139
 Nordamerika 11
 Nordstrand 55, 75
 Nr. Mølle, Højer landsogn 52, 74, 102
 Nr. Snede 158f
 Nr. Stapel 50
 Nyborg 108
 Nørredige 52
 Nørregård 123
 Odense 108, 115
 Oldenburg 10
 Oldesløe 36, 47
 Ollersdorf 39
 Ormslev kro 114f
 Osten 64
 Ostenfeld 50
 Otterndorf 28, 30, 56, 65, 125
 Parchim 88
 Paris 12
 Pernambuco 50, 140
 Petersborg kirke 108
 Pommern 10
 Port au Prince 50, 55, 63, 87, 89, 100, 125
 Portorico 124
 Preetz 47
 Preussen 10, 38, 48
 Randers 158
 Remmer 144
 Ribe 52
 Ringkøbing 78, 145, 147
 Ringsted 108
 Rise 38, 42f, 47, 61, 66f, 70, 76, 81, 96,
 104f, 108, 115f, 128, 130
 Risum 57
 Ritzbüttel 28, 65
 Roost 142
 Roskilde 108
 Rostock 48
 Rouen 100, 103, 126, 136
 Rübeland 48
 Rømø 104, 160
 Sachsen 10
 Saltkogsværft 80
 Scharmbeck 29, 125
 Sct. Andreasberg 12, 18, 48f
 Sct. Margrethen 30
 Sct. Thomas 36, 47, 138
 Sdr. Løgum 27
 Sdr. Omme 78
 Sdr. Sejerslev 62, 79, 86, 95f, 119, 121ff,
 127, 139, 142, 159f
 Sdr. Stapel 50
 Segeberg 26, 63, 87, 124
 Seth 30
 Sild 35
 Singapoor 50
 Sjælland 37, 114f
 Skjernbro 145
 Skodborg 76, 148
 Skærbæk 160
 Slesvig 37, 63, 100, 124, 126, 132
 Snoghøj 108
 Sophie Magdalene Kog 101, 103f
 Sorø 108, 114f
 Spørring 158
 Stade 30, 54f, 64f, 125
 Steinkrug 50
 Stensbæk 150
 Storde 93
 Strib 115
 Svanstrup 15f, 73, 94
 Svavsted 50
 Sød 45
 Søby 41
 Søholmbro 50, 56
 Sønderbro 106, 143
 Tinglev 153
 Tornskov, Nr. Løgum sogn 153
 Trelstorp 31, 56
 Trælborg 93, 95
 Trøjborg 58, 137
 Tyregod 41
 Tyvse, Abild s. 58f
 Tønder 31, 38ff, 42, 45ff, 51f, 59, 61ff, 66,

73f, 76ff, 80, 92, 94f, 99, 102, 106, 119,
122ff, 130ff, 134, 137, 139ff, 152, 155,
159, 162, 164
Tønder Museum 9, 13, 27, 161
Tønder Mølle­dam 67
Uelzen 48f
Valsbøl 100
Vanderup 100
Varde 78
Ved Gaden, Højer landsogn 74
Vejen 76
Vejle 53, 135, 144, 146, 150, 158
Vera Cruz 37, 50
Vester Hever 103
Viborg 158
Visby 31
Viuf 70
Vorbasse 76, 149
Vældgård 32, 45
Weser 56, 73, 89, 101
Wilster 55
Wismar 88
Wohlde 50
Wolfenbüttel 49
Wremen 28
Wyk 80
Østerlindel 140, 142
Østerløgum 92f, 96
Åbenrå 35, 38, 47, 60f, 152
Århus 158

Marknavne

J. W. staver marknavnene ret forskelligt. Opslagsformen her er den, der er anvendt i Sønderjyske Stednavne III, Tønder Amt s. 412–433. Enkelte navne findes dog ikke her.

- Abterp Kær 56, 58, 62, 80f, 107, 116f,
119, 145ff, 152f
Borresholm 26, 32f, 56, 60f, 77, 79, 81,
83f, 105, 116f, 143, 145, 151f
Brede enge 16
Brede Kær 47, 57ff, 79ff, 86, 108, 116,
122, 137, 142, 146f
Galgemarken 25, 120
Gjold 31, 56, 77, 79ff, 85f, 92, 101, 107f,
116f, 137, 145, 147, 153
Harkær 31
Holkær, Emmerlev sogn 133
Holm, Peter Jefsens 31f, 45, 56, 59f, 77,
79, 81, 83f, 105, 129, 145, 151f
Kile 26, 32f, 62, 136, 152f
Kirkomby 32ff, 59, 61, 82ff, 86, 116f, 122,
136f, 151f, 157
Klohale 31ff, 56, 60, 79, 81, 83, 117, 141,
145f
Kogen 33f, 52, 55, 59ff, 62, 77, 79, 82ff,
95, 99, 120f, 123, 136ff, 140, 145, 151ff,
155ff
Krogen 79ff, 84f, 92, 124
Kæreng 31ff, 59, 61f, 80, 83, 99, 101, 116f,
138f, 142, 151f
Kærhuse 72, 98, 101
Kærtøft 105, 123
Kådnerheden 25, 120
Låning 32, 59ff, 63, 79, 82, 85f, 99, 116f,
121f, 136f, 141, 151, 153f
Måde 81
Mosen 15, 33f, 38, 55ff, 61f, 76f, 79ff, 83f,
85f, 101, 105, 107f, 116f, 119f, 122f,
127f, 134, 136, 145, 147f, 154, 165
Mølleagre 62f, 82, 116, 121f, 151
Mølleholm 91, 105, 116f, 143
Nyeng 45, 56, 80f, 91, 106f, 117
Nørreeng 101
Rejspoold 59, 79, 92, 117, 122f, 131, 133f,
137, 140, 142, 145, 147f, 152, 154, 157,
162, 164f
Rode 56, 79, 83f, 117, 142f, 145, 151
Smedeeng 16
Toften 40, 83, 99, 101, 104, 119, 122,
134ff, 138, 141, 143, 150
Traneeng 31, 43, 56ff, 66, 80f, 90, 107,
117, 129, 146f
Vestereng 45, 56f
Wallenberg 32, 59, 62f, 81, 83, 85, 99,
116, 121, 141, 151, 155, 159

Personregister

- Achenbach, handelsforbindelse, Hamborg 31, 35f, 42, 45ff, 49, 63f
Adler, J. G. C., generalsuperintendent 80, 117
Adolph, Martin, stedfortr. stænderdeputeret, Nolde 123
Alexander Karl, hertug af Anhalt-Bernburg 125f
Alrune el. Alrum, købmand, Holstebro 107, 140, 159
Andersen, Chr., Højer 102
Andersen, Hans, landmand, Brede 57, 107, 123
Andersen, Johannes, Brede 45f
Andersen, M. 121
Andersen, Peder 102
Andreas, karl hos J. W. 82, 104, 107, 119, 121f, 135ff, 141, 143, 153f, 156f, 159f
Andreas, Gamle, karl hos J. W. 142
Andresen, Hans, skipper, Rønmø 104, 143
Andresen, Peter, bager, Åbenrå 38
Anna, tjenestepige hos J. W. 131
Anna, »digterinde« 20f, 69, 93
Anthon, Niels, kammersekretær, tidl. herredsfoged, Bredebro 46, 92, 94, 128, 134, 159f
Asmussen, Iver, kniplingskræmmer, Bredebro 17
Bahne, Port au Prince 125
Bank, H. Chr., Barslund 78, 135
Beck, Anders, gårdmand, Fjederholt 41
Berg, M., købmand, Randers 158
Bergmann, Henriette, J. W.'s svigerinde, Sct. Andreasberg 42, 44, 49
Bergmann, Wilh. J. W.'s svoger, Sct. Andreasberg 42, 44, 49, 58
Bley, uldkøbmand 30
Bolvig, J. C., godsejer, kammerråd, Nebbegård 9
Bongartz, Andreas, saddelmager, Haderslev 135
Borch, J. S., købmand, Kolding 144
Bossen, Chr., landmand, Abterp 66
Brandenburg 96
Brasen, F., herredsfoged, Harres 20, 40, 42, 45, 54, 57, 71, 105, 107, 127, 134, 148, 151, 154, 159
Brickwedel, kunde hos J. W., Neuenwalde 65
Brink 63
Brodersen, Hans 94
Brodersen, L. 40
Brøns, Anders, Trælborg 95
Brøndsted, Signe, Silkeborg 161
Buckop, C. el. L., uldhandler 52, 73f, 101ff, 140
Campen, Chr. Georg, forvalter, Nebel Mølle, sen. Hans W.'s svigersøn 92, 108, 114, 127, 158
Caroline Amalie, dronning 14
Carstens, Johan, birkefoged, Løgumkloster 146, 153f
Carstensen, C. R., gårdmand, Ved Gaden, Højer landsogn 74f
Carstensen, Carsten Andreas, København 110
Christian, kronprins, sen. Chr. VIII 14, 111, 115
Christiansen, toldmedhjælper, Tønder 77, 119
Clausen, Andrea, Bosholm 161
Cohen, uldhandler 53
Cramer, Albert, købmand, Mögeldorf ved Nürnberg 156f
David, København 140
Davidsen, Detlef, smed, Brede 58
Davidsen, Sara, København 45, 114
Degen, søkaptajn 37
Dieckhoff, ritmester 36
Doormann, kommissionær, ekspeditør, Hamborg 37, 61, 64, 87
Dreier, madam 106
Drewsen, J. C., fabrikant og politiker, Strandmøllen 111
Dyesen, Jens 102
Ebert, handelsforbindelse, Mexiko 87
Edelbüttel, C., Harburg 64
Ellen Marie, tjenestepige hos J. W. 122
Elmenhorst, Gebrüder, uldhandler 140
Elmquist, A. F., bladudgiver, Århus 159
Emmanuel & Sohn, handelsfirma, Hamborg 26, 74, 76f, 79, 100, 103f, 107, 126, 132, 136, 142, 147, 151
Enevoldsen, Christian, Klangsøl 54

- Engel, Chr., Dahlenburg 125
 Evald, Ferdinand, Chr. Albr. Kog 74f
 Evertsen, Evert, gæstgiver, kornhandler, Tønder 45, 47, 96, 132
 Ferdinand, Evald, Chr. Albr. Kog 74f
 Fikendei, amtsforvalter, Wolfsburg 36
 Finsen, Jón, byfoged, Ringkøbing 145
 Fischer, skipper 38, 83, 139, 151
 Flaskampen, kniplingsforhandler, Dederdorf 125
 Flor, Hans, bataillonskirurg, København 111
 Frandsen, Jørgen, håndværker 131, 152, 154, 159f
 Frank, Niels, Haderslev 90
 Frederik VI 110, 123, 129, 165
 Frederik VII 14
 Freudenberg, Levi, Cadenberge 65
 Friederike, hertuginde af Anhalt-Bernburg, f. Holstein-Glücksburg 126
 Friedrichsen, gæstgiver, Wyk, Föhr
 Godalin (Gadolin), E. læge, Løgumkloster 33, 37, 45, 73, 84, 119, 134, 143
 Gehrt, Otto, handelsforbindelse 37, 40, 46, 64
 Gelin, uldhandler 77
 Genz, uldhandler, Hamborg
 Georg, kniplingshandler (?) 45
 Glusenkamp, H. F., uldhandler, Amsterdam 52ff, 62, 74, 90
 Glückstadt, I. I., jøde, Fredericia 149
 Godbersen, Asmus, Husum 55
 Gram, Chr., skipper, Ballum 26, 72
 Gram, N., Ballum 147
 Gram, P., skipper, Ballum 77ff, 83
 Grandt, Thomas, Brede 86
 Gregersen, skipper 72, 79, 107
 Grell, Peter, gæstgiver 37
 Græbert, Christopher, Hvidsminde, svensk vicekonsul i Assens 144f, 147, 151, 154ff, 158f, 162, 164
 Haison el. Haisen, Mumme, skipper 76, 103
 Hammerich, karetmager, Slesvig 100, 132
 Hans, tjenestedreng hos J. W. 136
 Hansen, Andreas, Brede 107, 142, 146
 Hansen, Boe, Brede 38, 72, 107, 121
 Hansen, Chr. Gottl., musik- og dansemester i Åbenrå 152
 Hansen, Hans, hudehandler, Bredebro 40, 80, 96
 Hansen, Jacob, Horsbøl 53, 55
 Hansen, Jens, Brede 39, 98, 107, 136, 154f
 Hansen, Joh., Altona 83, 126
 Hansen, Lorenz, malermester, Tønder 102
 Hansen, Lorenz Ebsen (Rask) Brede 150, 174
 Hansen, M. H., handelsforbindelse 130, 150
 Hansen, N., Vesterbæk 71, 73
 Hansen, Niels, landmand, Emmerlev 160
 Hansen, Niels, landmand, Kumled 47
 Hansen Læborg, Hans 41
 Hayck, læge, Hamborg el. Altona 88
 Hegewisch & Ebert, handelshus i Mexiko 42, 64, 107
 Heine, købmand, Dorum 28
 Heine, Gebrüder, Hamborg 72
 Hekker, Joh., uldhandler, Hamborg 49, 53, 64, 74, 101
 Henningsen, Georg Detl., kaptajn, toldkasserer, Foldingbro 149
 Henrici, handelsmand, Ollersdorf 39
 Hersom, Mogens, civilingeniør, Bagsværd 7
 Himmark, Peter Tychsen, herredsfoged 120
 Hinrichsen, Carsten, skipper 77
 Hinrichsen, Fedder, rådmand, Højer 32, 52f, 74f, 102
 Hinrichsen, Hans, toldforvalter, Tønder 79, 119
 Hiort Lorenzen, P., købmand, politiker, Haderslev 20, 157
 Hjersing, Peter, toldkontrollør, Langenfeld 138
 Holm, H. C. L., præst, Emmerlev 160
 Holm, P. 164
 Holst, Gerhard, godsejer, Trøjborg 120
 Husted, Høj, handelsmand, Ringkøbing 78, 144ff, 156f, 159, 162
 Høyning, Mikkel, Sdr. Sejerslev 32, 95f, 99, 135, 160
 Højning, Niels, Sdr. Sejerslev 95
 Isaak, Salomon, jøde, Grimme 159
 Iversen, Iwer, Løgumkloster 66, 86
 Iversen, Nicolaj, præst, Løgumkloster 66, 162
 Iversen, Niels, kniplingskræmmer, Løgumkloster 45
 Jacobsen, G. A., litograf 69
 Jacobsen, Herlemarie 96
 Jacobsen, Jes, Chr. Albrechtskog 50, 52ff, 59, 75, 77, 98, 101f, 104, 139f, 142

- Jacobsen, Lydik 77
 Jacobsen, Peter, gårdmand, Svanstrup 94,
 99, 132, 141, 146, 148
 Jacobsen, Theodor 96, 107, 130, 160, 162,
 164
 Jacobsen, W., købmand 157
 Jansen, lodskommandør, Cuxhaven 28
 Jansen, Jesper 75
 Japsen, Cathrine, Klangsbøl 50
 Jepsen, Peter, landmand, Bredebro 45, 93
 Jepsen, Willads 128
 Jens Ludvig, daglæjer hos J. W. 59, 63, 81,
 86, 91f, 119, 121f, 134, 136ff, 155, 160
 Jensdatter, Ane, tjenestepige hos J. W. 84,
 155
 Jensen, Hans 31, 122
 Jensen, Ingeborg, f. Peters, Vældgård 116,
 124
 Jensen, Jens 31
 Jensen, Laust, landmand, Vældgård 31f
 Jensen, Peter, uldhandler, Husum 139ff
 Jespersen, Andr., Brede 120
 Jessen, Christiane, f. Lautrup 20f, 69, 93
 Jessen, Jes N., skipper 54, 79
 Johansen, Poul Winther, landinspektør
 109, 111
 Johannsen, S. W. København 45
 Johannsen, Sev., Bastrup 55
 Jordon, uldhandler 52
 Josua, Moses, hudehandler, Hamborg 94
 Juhl, Andreas, Brede 155
 Juul, W. N., handelsmand, Hamborg 26,
 73ff, 77, 87, 101ff, 139, 141
 Jürgensen, Mart., skipper 103
 Ketelsen, Wolbert, Horsted 45
 Kiep, J. G., hans enke, Otterndorf 28
 Kier, Hans Andreas, maler, Østerløgum
 9, 13, 131
 Kier, Peter, præst, Østerløgum 81, 92
 Kjær, Chr., landvæsenskommissær,
 Hesselballegård 135
 Knudsen, Knud, gårdejer, Forballum 146
 Kratzmann, Uelzen 126
 Krüger, Chr. 75
 Krüger, Lorenz, kromand og gårdejer,
 Jels 26, 31, 37, 43, 46f, 55, 62, 75, 80,
 89, 98, 167
 Landsmann, Hans Joachim Christian v,
 toldkontrollør, Højer 104, 119, 154
 Larsen, Chr. 103
 Larsen, P., redaktør, Møgeltønder 15
 Larsen, gæstgiver, oldsagssamler, Vejle
 53, 135
 Lassen, Detlef, kandidat til stændervalg
 123
 Lauesen, Niels, Green Krog 53f
 Lausten, Agatha Catharina 117
 Lausten, Anna Marie, enke, Brede 117
 Lausten, Hans, Borg 141
 Lausten, Hans, Bredebro, 2. karl hos
 J. W. 119, 123, 137f, 141
 Lautrup, H. H. K., proprietær, Estrup 32
 Lautrup, Joh. Chr., præst, Brede 19f, 33,
 35, 40, 42f, 45f, 57, 62, 65, 68f, 72, 86,
 90ff, 116f, 122, 128, 131, 136, 150, 153,
 165
 Lautrup, Laur., Jels 75, 78
 Lavsén, Peder 102
 Lohmann, Peter, handelsmand, Tønder
 46, 53
 Lorenzen & Gorrissen, Flensborg 103
 Lorenzen, Hans, Galsted 68, 84
 Lorenzen, Niels, gårdmand, Svanstrup
 73, 93, 124, 131
 Lorenzen, Rasmus, bager (?) Åbenrå 38
 Lorenzen, Severen (?) Svanstrup 92
 Ludvigsen, Christiane, f. Lautrup 20f, 69,
 93
 Lund, toldmedhjælper, Foldingbro 146f,
 149
 Lund, Niels Hansen, Emmerlev 131
 Lundius, Hilmar, husfoged, advokat,
 Tønder 57, 130
 Lunøe, Ib, landsdommer, København 7
 Lüders, Marcus Høier, senator, køb-
 mand, Åbenrå 63, 131, 160
 Madsen, Højer 32
 Madsen, Kolding 135
 Malling, købmand, Århus 158
 Marie Ludvigs, tjenestepige hos J. W. 82,
 84
 Mathies, karl hos J. W. 32, 37, 47, 55,
 58ff, 63, 83, 86, 90ff, 94f, 116
 Matthiesen, Fedder, kniplingshandler,
 Visby 31
 Matthiesen, Jes 52
 Matthiesen, Peter, Horsted 45
 Matzen, Jes Peter, skipper 55
 Meyer, amtsforvalter, Zollenspeicher,
 Hamborg 36
 Meyer, Chr. Wollesen, præst, Abild 72
 Meyer, Claus Peter, amtsforvalter, Lø-
 gumkloster 130
 Michelsen, Peter, Brede 120
 Moderweg, J. C., fabrikant, Brede, Kø-
 benhavn 111

- Momsen 75
Mynster, J. P., biskop 110
Mærsk, L., Ballum el. Skast 143f
Möller & Juel, handelsfirma, Amsterdam 26, 39f, 127, 136
Nagel, Ernst Daniel, købmand, Tønder 100, 102f, 143
Nagel, H. P. E., apoteker og postmester, Højer, J. W.'s svigersøn 12, 18, 21
Neergaard, Joh. F., amtmand, Ringkøbing 147, 154
Nellemann, Niels, byfoged, Holstebro 144ff, 154, 156, 159
Neuber, A. W., fysikus, Åbenrå 58
Nicolaysen, Claus, gæstgiver, kniplingshandler, Løgumkloster 31, 90
Nielsen, Anders, smed, Bredebro 131
Nissen, Christen 45
Nissen, Dycke 74f, 104
Nissen, Else Margrethe 45
Nissen, Jes, skipper, Sønderho 106f
Nissen, Mads 55
Nissen, Wilhelm, handelsmand, J. W.'s plejesøn 11, 18, 26f, 32, 35f, 39ff, 42, 46f, 49, 55, 58f, 61ff, 68f, 71, 75f, 78f, 82ff, 87, 89ff, 95f, 99, 102, 104f, 107, 114, 123, 128, 132, 134, 138ff, 142, 144ff, 151, 153, 156
Ohr, Joh. Andr., krovært og instrumentmager, Tønder 54
Otterstrøm, Chr. R., overretsprokurator, Viborg 158f
Outzen, Peter, landmand, Lovrup 46
Overmeier, Husum 103
Oxenbøll, Morten, herredsfoged, Kolding 144
Pajeken, J. G., uldhandler 126
Paulsen, Altona (?) 80, 106
Paulsen, kniplingshandler, Havana 49
Paycken, F., Aguadilla, Portorico 124
Petersen, gæstgiver, Altona 37, 64, 100
Petersen, købmand, Haderslev 38
Petersen, Andreas, Spangsbjerg Mølle, Hans Wulffs svigersøn 43, 53, 150
Petersen, Johanne Henrike, f. Wulff, Spangsbjerg Mølle 34, 44
Petersen, Otto, Volhynien 57
Petersen, P., Flensborg 141
Petersen, Peter Nissen, smed, Bredebro 131, 148, 151
Petersen, Thomas, degn og lærer, Bredebro 46, 62, 68, 92ff, 123, 131, 165
Plat, Joh. Heinr., Chr. du, kartograf 51, 97
Prah, Fr. Chr., præst i Skast 154
Quedens, købmand, Ribe 159
Radoor, F. J., rådmænd, købmand, Tønder 40, 46, 61, 102f, 119, 140, 143, 154
Rask, se Hansen, Lorenz Ebsen
Rasmussen, Iver, kniplingskræmmer, Bredebro 17
Ravn, N. F. A., landmåler, Vejle 10
Ravn, Jørgen, København 111, 147
Rheder, Claus Hinrich, fuldmægtig, Løgumkloster 90, 128
Riemenschneider, Fredericia, 115
Rohde, P. P., amtsmusiker, Løgumkloster 86, 119, 128, 152
Roll, Gabr. Fr., købmand, Højer 26, 77
Runge, købmand, Cadenberge 65
Rygaard, H. P., konsul, købmand, Holstebro 144
Sandberg, uldhandler 144
Schack, Nic. Clausen, præst, København 110
Schmidt, købmand, Vejle 158
Schnitger, Bredsted 139
Schoubye, Sig., museumsinspektør, dr. phil., Tønder 161
Schrøder, købmand, Cadenberge 65
Schrøder, Anthony, skipper 26, 28, 54f, 77, 104, 143
Schwedler, uldhandler 52, 101, 139
Schütte, Lüneburg 64
Skandorf, købmand, Århus 158
Slagter, Jørgen, Løgumkloster 93
Soltau, I. N., Flensborg 141
Sommer, M. C., Altona 40, 46f, 49, 52, 62f, 71f, 76, 135, 139f, 157
Sponneck, M. S. W., greve, stiftamtmand 133, 159f
Stadager, Anna Petrea, tjenestepige hos J. W. 156
Stadager, Nicolay, bygmester, Højer 47, 128, 156
Steinthal, uldhandler 126
Stemann, P. C., minister 136
Stresow, bankier 36
Tang, Jac., handelsmand, Engelsholm Mark, Nørup s. 53
Thaysen, Løgumkloster 107
Thoener, købmand, Wremen 28
Thomsen, Nis, skipper Sønderho 143, 148
Thoscklay (?), musiker, (?) Løgumkloster (?) 86
Tim, kniplingsforhandler for J. W. 125
Todsén, Peter, gårdejer, stænderdepute-

- ret, Mejerholm 20, 123
 Tofte, Nebel Mølle 135
 Toussaint & fils, handelsfirma, Rouen
 100, 126
 Trenckner, Sct. Andreasberg, J. W.'s svoger 102
 Trenckner, Elisabeth, J. W.'s svigermoder,
 Sct. Andreasberg 42, 44, 49
 Tranberg, uldhandler 78
 Truels 153
 Tuksen, søløjtnant 111
 Tychsen, Jens, landmand, Brede 47
 Tücksen, H. 59, 74, 139
 Velleius, ovnsætter, København, 137,
 142f
 Vierveg, Friedrich, forlægger, Braun-
 schweig 7
 Vogel, købmand, Flensborg 141
 Weber, Hamborg 64, 100, 125, 135
 Weber, E. & A., Port au Prince 100
 Wesch, F. H., kommissionær, Braun-
 schweig 40
 Westhof, uldhandler 29f
 Wieck, W., handelsmand 47
 Willadsen, Anders el. Andreas, avlskarl
 hos J. W. 94, 99
 Wind, Anders, Borg 58f, 81ff, 128, 143,
 153
 Windekilde, forvalter, Trøjborg 58, 71
 Winther, Andr., kniplingshandler, Brede-
 bro 35, 93, 134, 137, 157
 Winther, Mathias, kniplingshandler, Bre-
 de 71, 93, 131, 157
 Woergaard, gæstgiver, Viborg 158
 Wolf, J. Danneberg, J. W.'s kunde 83
 Wulff, Adolph, Rise 98, 108, 130, 155
 Wulff, Andreas, J. W.'s brodersøn,
 Egtved, sen. Hjortlund 67, 135
 Wulff, Andreas Hansen, høker, Bredebro
 17
 Wulff, Caroline Christiane, f. Poulsen,
 Nebel Mølle 96, 98, 106
 Wulff, Charlotte, Dorthea, Nebel Mølle
 70, 98
 Wulff, Dora, sen. gift Nagel 18, 33, 36,
 43, 50, 70f, 86, 93f, 121f, 153f, 165
 Wulff, Eduard, Rise 108, 155
 Wulff, Eulalia, Nebel Mølle 109, 114
 Wulff, (A.) Ferdinand, sen. fabrikant,
 Brede 18, 32ff, 36, 43, 45, 48, 50, 54, 61,
 68, 71, 73, 76, 83, 85, 93, 95f, 100ff,
 118, 122, 128, 134ff, 139ff, 143, 153,
 157, 159, 164
 Wulff, Gyde Marie, 17, 45f, 67f
 Wulff, Hans A., justitsråd, stænderdepu-
 teret, Nebel Mølle 15, 17, 22, 33ff, 37,
 39, 41, 49, 53f, 58, 66ff, 75f, 78, 81, 90,
 92, 96, 98, 105, 108, 111, 114, 122,
 126f, 131f, 135, 142, 144ff, 149f, 155,
 162, 164
 Wulff, Hansine, Nebel Mølle 36, 70, 92,
 96, 109, 114, 127
 Wulff, Hinrich, hudehandler, Elmshorn
 138f
 Wulff, Hochberg, kniplingshandler, sen.
 fabrikant, Brede 18, 26f, 30, 34ff, 37f,
 40, 42ff, 46f, 50, 52ff, 59, 61ff, 68, 71ff,
 75ff, 80, 82f, 85ff, 90f, 93ff, 96, 100ff,
 106, 120, 122, 124f, 128f, 133f, 136f,
 139ff, 143, 151, 154, 156, 159f, 162f
 Wulff, Jens, selvbiografi 8, maleri 9
 Wulff, Joachimine Friederiche, f. Strodt-
 mann, J. W.'s svigerinde, Rise 57f, 130
 Wulff, Johanne Andreas, præst, Rise 17f,
 22, 40, 45, 57ff, 63, 66f, 70, 76, 81, 96,
 98f, 108f, 115, 130f, 162
 Wulff, Joh. Andr. Lauritzen, sen. køb-
 mand, Brede 141, 148
 Wulff, Johanne Jensdatter 17
 Wulff, Kirstine 17, 43, 66, 71, 90, 92, 94,
 134, 153, 164
 Wulff, Margrethe, kniplingshandler, Bre-
 debro 18, 32, 34f, 77ff, 81, 83f, 86, 90,
 96, 105, 121, 142f, 145ff, 152, 154, 160,
 163f
 Wulff, Mette Margr., f. Poulsen, Jested
 34, 44
 Wulff, Nicolaj, landmand, handelsmand,
 Egtved 18, 26, 52ff, 66f, 72f, 84, 90, 106,
 122, 135, 137f, 145ff, 149ff, 153f
 Wulff, Niels Mikkelsen, høker, Bredebro
 17, 31f, 43, 66f, 72f, 92f, 116, 121, 123,
 127, 131, 141, 148, 159
 Wulff, (C. W.) Theodor, sen. landmand,
 komponist, Brede 18, 32f, 43, 60, 81,
 84, 93, 117, 131, 159
 Wulff, Thomine Birgitte, f. Boserup, gift
 med Nic. W., Egtved 145
 Wulff, Wihelmine, Brede 12f, 18, 34, 36,
 38f, 42f, 49, 52, 55, 60, 64f, 74, 81, 83,
 90f, 99, 102, 104, 120, 125, 130, 133,
 137, 139ff, 146, 151f, 154ff, 164
 Wulff, Wihelmine, Rise 40
 Aabling, Niels, gårdmand, Drenghed 138

Kniplingskræmmer Jens Wulff fra Brede, der levede 1774–1858, var sin tids matador i Vestslesvig. Han drev en omfattende handel med kniplinger, hovedsagelig i Nordtyskland, men også på så fjerne markeder som Mexico og Australien. Da handelen var på sit højeste, beskæftigede han 1000 kniplepiger på vesteregnen.

Wulff handlede tillige med uld, jysk bindetøj og korn. En overgang havde han et væveri i Brede for uld- og bomuldsstoffer. Endelig drev denne alsidige forretningsmand sit eget landbrug, der især i henseende til engenes forbedring var et mønsterbrug.

Jens Wulffs dagbogsoptegnelser er således en enestående kilde til Vestslesvigs økonomiske historie i 1800-tallet. Men lige så betydningsfulde er de som kilde til dagligliv og tænkemåde, fordi Wulff også var flittig til at notere rejseoplevelser, familiebegivenheder og hændelser på Bredeegnen. Dagbogen viser desuden hans syn på personer, politik og religion.

For at gøre dagbogen let tilgængelig har udgiveren, fhv. landsarkivar Peter Kr. Iversen, skrevet en indledning om Jens Wulffs liv og forsynet teksten med forklarende noter og registre.

SKRIFTER, UDGIVNE AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND
NR. 67